



Slav 8101.42.50

Harvard College Library



**BOUGHT WITH MONEY
RECEIVED FROM THE
SALE OF DUPLICATES**



STARINE

NA SVIET IZDAJE

JUGOSLAVENSKA AKADEMIJA ZNANOSTI
I UMJETNOSTI

KNJIGA V

U ZAGREBU 1873

U KNJIŽARNICI FR. ŽUPANA (ALBRECHTA I FIEDLERA) NA PRODAJU.

Slav 8101.42.50

✓



Subscribed to # 11221

✓

Štamparija Dragutina Albrechta u Zagrebu.

S A D R Ź A J.

Opisi i izvodi iz nekoliko južnoslovenskih rukopisa — od dra. V. Jagića	1
Tipik Romanov.....	3
Dodatci tekstu sv. Simeuna sv. Save.....	8
Život Aleksandra vel. po tekstu recensije bugarske.....	22
Propoviedi Konstantina presv. po rkp. XIII v.....	28
Zbornik kr. biblioteke u Berlinu.....	43
Pričice iz toga zbornika.....	56
Apokrifi.....	69
Gradja mojih razprava u „Radu:“ Listine i izprave — od M. Mesića..	109

OPISI I IZVODI
IZ
NEKOLIKO JUŽNOSLOVINSKIH RUKOPISA.

PRIOPĆIO
Dr. V. JAGIĆ.

I.

Tipik Romanov.

Rukopis nekoč hilendarski, sada berlinski.

Još i sada ima znatan broj rukopisnih tipika, kojima svima bješe nekoč jedna domovina — crkva srpska po svim krajevima srpskoga naroda sve do srpske općine na svetoj Gori. Tečajem vjekova nešto ih propade, nešto dopade raznih privatnih ruku, odakle ih redovita put odvede u javne knjižnice, ma baš tako razdaleko, kako je od svete Gore do Biograda, od Biograda do Berlina, od Berlina do Peterburga. A gdje su još uz put Zagreb, Ljubljana, Beč i Prag!

Kad su mene onomlani naučne nakane naputile u Berlin, znadjah da ću ondje naći takodjer nekoliko našega blaga, naših starina. Žalibog ja im ne mogah posvetiti onoliko vremena, koliko bi se htjelo, da se pocrpe sve spomena dostojno iz one zbirke južno-slovinskih rukopisa, koju pok. Vuk Stef. Karadžić ustupi kraljevskoj berlinskoj biblioteci. Samo nekoliko božićnih dana g. 1871 bijaše meni moguće baviti se oko one zbirke. Skoro nadjoh, da su ondje najznatnija to dobom to sadržajem dva rukopisa, oba na koži, pod brojem 48 i 49. Ovdje bit će rječ o rukopisu pod brojem 49.

Koliko ja znam, najraniji spomen o tom rukopisu ima u Miklošićevu rječniku, gdje se veli: Typicon chilandarense, cod. membr. saec. XIV. serb., olim in „село Бродарь оу Боснѣ“, postea Vuk. Steph. Karadžić. Miklošić upotrebi taj spomenik ne samo za drugo izdanje svojega rječnika, nego i u Monumenta serbica naštaampa iz njega spominjanje dana, u koje umrieše srpski vladari XIII. i XIV. vjeka. Sr. na str. 71, 84, 115, 177, 214, 231, 246, 549. —

Kako prije tako i poslije Miklošića, ne opominjem se, da sam i gdje i rječ čitao o tom spomeniku. Rukopis pisan je na koži, u 8-mini, po 18 redaka na jednu stranu, ima sada još 275 listova; a nestaje mu sprieda nekoliko listova, kako svjedoči sam tekst, koji pod 2 danom mjeseca septembra ovako počima (na sadašnjem prvom listu): ... мѣсяроуцѣ. стон(тъ) до сврьше(ни)а ѿтъ на(с) про(к). и тако створ(в) ме(та)иѣ ѿтохонт(а) мѣсто своѣ. по про(к) же днѣ(к) р'цѣмъ вси и творн(тъ) ѿбьу(ан). ектенниѣ. нерен възгл(с) ѡко молити се, и нареждени монах. сподобен господи сини. днѣк(онъ) пакы. исполньнимъ вѣсѣр'ниимъ itd. Za ovim sliede redom mjeseci i dani, kako ištu crkvena

*

pravila; na kojoj strani ima dan smrti kojega izmedju srpskih svetitelja, ondje je i taj dan i ime onoga svetitelja zapisano na dnu iste strane. Smrt cara Dušana zabilježena je ovim načinom pozlaćenim slovima. Ovi su dodateci pisani koncem XIV. vieka, kada i onaj zapis, o kojem ću umah govoriti.

Iz samoga rukopisa, koji će potanko ocieniti tko se jednom stavi na stare tipike, navesti ću ja ovdje samo jedno mjesto. Na l. 105b i 106a u mjesecu februaru dan .гг. dolazi iza drugih svetaca ovo: **Къ тѣ же (sc. днь) прѣподобнаго оца нашего Сумеоу новаго мироуца срѣскаго. слоужба юмоу поют'се, яко же колить прѣдстатель. Тропарь. Божьстѣною благодѣтию просвѣтае'се и по смр'ти показашеи свѣтлость житиѣ твоего, настаеи миро благоуханна прѣтѣкающимъ къ раце мощи твоихъ. и людѣ свои наставляи еси къ свѣтоу богу (или благо? —) разумни. Сумеоу оцѣу нашѣ, Христа бога моли, даровати намъ велию милость.** То је и све, јер н. пр. о св. Savi nedolazi nikakav spomen.

Kad је tipik pisan, tko i gdje га pisa, dokazuju ove rieči, napisane na posljednjem listu istom rukom kojom је sav tipik pisan: **благодѣтию владыки Христа и прѣхнустые, поклѣнниче оца нашего Гервасиѣ нгоумѣна написа се типикъ сии въ лето 7800. инд. дѣ. (t. j. godine 1331) грѣшныи Роуилии хромѣи и телеснѣи и доушекиѣ. — Igu-man Gjervasije bit će onaj isti, o kojem се поминје u Mikl. Mon. Serb. 86, да је g. 1327 došao k Stefanu Urošu III. „принде краљевствоу ми вѣсехъстнии нгоумѣнъ Светые Горы Аѣона, богородице хиландарскые, курь Гервасиѣ съ братниими“. Може бити да се njega тиѣе i ono, što Mikl. M. S. 125 govori o posjeti cara Dušana na Svetoj Gori g. 1347 „благодарение приеми оу прѣдрѣжцаго науѣство прѣподобнаго рекоу нгоумѣна курь Гервасиѣ“. Taj Gjervasije bi tom prilikom sjajno nadaren „и прѣподобнаго нгоумѣна курь Гервасиѣ одаровахъ“. Тако dakle бјеше Gjervasije, kojega zapoviedju pisan bi наѣ tipik, igumanom svetogorskim, i то manastira hilandarskoga (srpskoga), medju godinama 1327 i 1347.**

Nu tko је bio Roman? Iz srpskih spomenika znamo samo за onoga Romana, koji се g. 1365 поминје као „старѣцъ Светие Горы Аѣона“ (sr. Mikl. M. S. 172) а бјеше sinom „Секвастократора Брамыѣа“ i братом zle uspomene Vuka Brankovića; sr. Daničića rječnik s. v. Брамыѣко. Godine се ni malo не protive, да ovoga Romana, koji се веѣ „starcem“ назива g. 1365, smatramo i piscem наѣгѣ tipika g. 1331, u njegovo mladje doba. U samom rukopisu ima нешто, што me navodi на ту misao. На l. 270a чита се другом rukom pisano, nego li је tipik, ovo: **Принимсмо да поємо вѣкѣ понедѣлникъ, на жикотѣ и по смрѣти. И кога богъ изволи по насѣ, да се сѣ не остави нѣ боли неспѣлнѣи, да не прими наше клетве.** Smisao ovieh rieči bit će taj, да је u Sv. Gori, naročito u Hilendaru, u svoje doba ustanovljeno, да се поминје Vuk Branković i за живота njegova (kao ono u Glasniku XI, 195) i poslije smrti, svaki ponedjeljnik. Sudeći по ruci, koja је

ista s niže navedenim zapisom, ovo je pisano g. 1353, dakle još za živih i Romana i Vuka.

Pomenute godine 1353 upisana bi u naš tipik ova svečana obnova pominjanja srpskih ktitora u manastiru Hilendarskom.

1. 271 б: Многихъ и великихъ даровъ насладѣхъ се отъ в'седръ-
жителя бога и на земли под'ви'хъ се и земляниимъ царствомъ небес-
ное полоуише, глаголю же светаго и прѣподобнаго оца нашего Сү-
меона монаха мѣроточца, и по плъти сына его великаго въ скети-
телихъ светам(го) Сакоу, вѣшнымъ въ науелъ хитѣромъ скетѣи и ске-
щенѣи и устыиѣи ѡбѣтѣи Хиландара. Оудъ толе и до нынѣ по роду
ихъ вѣшнихъ соуд'ниикъ нмъ, раждег'ше се божьствомъ любокню, и
ты въ животѣ своимъ потыцѣхъ се ѡ скетѣи и скещен'иѣи ѡбѣтѣи сен,
сзидан'ион родителѣи и прѣродителѣи ихъ, и в'сцѣмъ докольствомъ удок-
лише и сзидаше въ конокъ намъ, якоже и нынѣ зримъ иестъ. Кѡн же
по ихъ, здѣсь по нменюу ѣвнхомъ днѣи оуспениѣи ихъ. Мѣсеца Юля
ка. Прѣстави се монахи Амвласиѣи, подроужниѣи светаго Сүмеона, мати
же светаго Саке ктиторѣи светаго храма сего. Мѣсеца ѡк(тобра)
ка. Прѣстави се великы въ милостивыхъ светы краля срьбьски Стефанъ,
Оурѡшъ. Мѣсеца ноябра .з. Прѣстави се прѣва царица срьп'ска
подружниѣи Стефана цара прѣваго, монахи Евгенѣи, и ноябра .г. Прѣ-
стави се Оурѡшъ краля третѣи. Мѣсеца дек(ембра) .г. Прѣстави се
Оурѡшъ царь в'торѣи сынъ прѣваго цара Стефана, и дек(ембра) .к.
Прѣстави се прѣвыи царь Срьбляемъ и Грькомъ, курь Стефанъ. Мѣсеца
мар'а .ви. Прѣстави се Стефанъ краля, ѡсѡктнсть монахъ, лѣто .зѡкд.
— И снмъ внше писан'иимъ скетинимъ господамъ и ктиторомъ нашимъ
в'стаклѣи'но бѣше прѣжде насъ вѣшнымъ оцѣи и братнмъ нашимъ и
въ типикѣ записано комоуждо ихъ къ днѣи оуспениѣи его извѣати. .ви.
пшеницѣ съ свѣшамъ в'сонъ брати и съ принае'комъ в'сако лѣто. Та-
кожде и мѣтриѣи антоурѣи на мѣси, послѣдѣи же и до нѣколы, многоу
времѣноу изшѣдоу и до насъ быкши, в'стаклѣи'на скетинимъ оцѣи и
братнмъ нашимъ скетинимъ ктиторомъ вѣше писан'иимъ поменъ. Да
или за'вѣннѣи или дѣволымъ наважденнѣи или уловѣускимъ оуки-
щреннѣи не исплнѣихъ заповѣдъ в'стаклѣи'ноу. Мн же нынѣ ѡбрѣта-
юще се къ тѣи времѣи къ ѡбытѣи прѣсветыѣи богородице Хиландарѣ
съ тѣгда нгоуменомъ нгъменствоуиимъ въ ѡбытѣи тѣи, многа нсте-
заннѣи нмѣицѣи междоу собѡю ѡ поменѣи скетинихъ к'иторѣи, нѣицѣи бо
тогда тыщѣе се и глаголахоу, — яко в'сѣмъ въ единомъ да поютъ се. Мн
же боище се страха божия и заповѣди и типика светыхъ ктиторѣи, вѣ-
дѣе поболѣиѣи ихъ и троудъ ѡ скетѣи ѡбытѣи сен, нже потрѣдише
се яко быти въ вѣшнѣи маломощ'ниимъ и страниимъ, а мѣмѣе
езикуу нашѣмоу, зговори'хъ се в'се братьство нже здѣ по нменюу на-
писаномъ се: азъ тогда нгоумѣи иерѡмонахъ Сисѡе, митрополитъ Сава, ста-
рьцъ картѣнскы Данилъ, старьцъ нир'га василиеѣи Амвласиѣи, икономъ голѣи
Герон'дѣи, и екл'иснархъ, митрополитъ Диѡнисѣи, проноуимъ Ѣвѣтнѣи,
проноуимъ Нѡсѣитѣи, старьцъ Михаилъ, старьцъ Маѡен, старьцъ Ѣвѡдосиѣи,
старьцъ Герасиѣи, проноуимъ Нѡдсафъ, проноуимъ Давидъ, старьцъ Доро-
фѣи, проноуимъ Дамнѣи, старьцъ Ѣвѡдосиѣи, старьцъ Амвласиѣи, Нѡдсафъ,

Агаѳонъ, и доухов'никъ понь Григоріе, понь Лаврен'діе, понь Никодимъ, понь Григоріе, понь Панси — и проуе к'се братство, съ ихъ зговоромъ и съ съвѣтомъ сице и ми оустависмо, якоже бѣ пред(и) оуставленно оцѣи и братиѣи нашими, ми нынѣ не разорисмо нѣ пауе потерѣдисмо и глаголемо оѣще к'си еднѣиѣи оустѣ, по зстакленно прѣжде писан'иѣи да боудѣтъ: кеуеръ да помет' се, п'шеници съ свѣщамѣи к'сѣи брати и съ прилив'комъ и нлоуѣрни лнтоуѣрѣи на меси, в'сакому въ днь оуспениѣи его, на кожедо лѣто, якоже пишеть въ семь типичѣ выше и днь мѣсеца, до н'дѣже богоу хотецоу и сѣи монастырь стѣи. Кѣи ли по насъ настоѣи сѣи разоритъ еише писан'иѣи, оѣрѣтаѣи се мауельствоуе въ светѣи оѣбытѣи сѣи, или наговоромъ иѣкиныхъ или своимъ небрѣженіемъ, такоѣаго да разори господѣи богѣи и прѣиуста его мати и да иеть на нѣмѣи заповѣдѣи светныхъ кѣиѣи выше писан'иѣи оѣнтѣи сѣе, и да иеть благословеніѣи оѣдѣи в'сего събора хиландарскоѣи, нѣ да иеть кѣиѣи и трѣкѣи зѣи и въ боудѣиѣи кѣиѣи, аминѣи.

Си оуставѣи о поменѣи светныхъ кѣиѣиѣи писѣи се поклѣннѣиѣи все братіѣи. Въ лѣто, ҃сѣѣѣ, мѣсеца моѣи(ра) .гѣи., ни'дѣиѣи .зѣи.

Мѣсеца маѣи .зѣи. днь прѣстави се Костандинѣи Драгашѣи. Мѣсеца иуниѣи .сѣи. днь прѣстави се благоуѣстиѣиѣи кѣиѣи Лазарѣи. Мѣсеца охтоѣириѣи .зѣи. днь прѣстави се Вѣльѣи Брамковѣиѣи.

Мѣсеца ноѣѣириѣи .лѣи. днь прѣстави се моѣиѣи Еѣросинѣи подроуѣниѣи скѣиѣи кѣиѣи Лазарѣи.

Ovdje je očividno sve, što sliedi iza godine ҃сѣѣѣ (6861—1353), kasniji dodatak. ali prva 3. redka pisa još, kako se čini, ista ruka koja sav zapis, samo može biti u drugo vrijeme; nasuprotiv je spomen smrti Efrosinije upisan puno kasnije, kako se zna da je i umrla istom na početku 15. vieka.

K ovomu zapisu dodajem: U tekstu samoga rukopisa, na dnu, pod 7. novembrom pominje se ime prve carice srpske, evo ovako: прѣстави се прѣѣѣи цѣиѣиѣи срѣиѣиѣи Елисаѣеѣиѣи. — U Mikl. Mon. Serb. br. XCVIII str. 115 pogrešno je naštampan dan smrti Uroša III „моѣиѣириѣи .гѣи.“ mjesto „моѣиѣириѣи .гѣи.“

Da skoknemo na časak iz Berlina u Peterburg. Razumije se, da i ovdje ima naših tipika, bar dva što ja znam, jedan iz XIII, drugi iz XIV—XV vieka. Ja imah u rukama onaj prvi stariji, koji već Vostokov upotrebi kao izvor za svoj rječnik. To je rukopis riedke krasote, pisan na koži, u formatu srednje četvrtine, ima sada još 265 listova; na svakoj strani po 24 redka krupna, razgovietna pisma. Čim je ta dragocjena starina bliže onomu vremenu, kada sv. Sava osnova crkvu srpsku i probudi u njoj život literarni, tim prije mogosmo se nadati, da će se ovdje naći puno tragova živa spomena narodnieh svetitelja. Može biti, da bi to i bilo tako, da nije neka zlobna ruka nemilostivo haračila po tom veleliepnom spomeniku. Evo, što nadjoh:

ištem spomen sv Simeona (13 februara) — izrezan list! — iŝtem sv. Savu (14 januara) — izrezan list! iŝtem Savu II (8 februara) — izrezan list! Nadam se naći Stefana Prvovjenčanoga (24 setembra) — nema mu spomena; i tako ide redom. Što listovi poizrezani, što bez spominjanja narodnieh svetitelja. Ali da, nešto ima ipak i tu. Na listu 93. čita se ovo: Мѣсеца октебра .кн. Въ тѣжде (днь) свѣтлаго и прѣподобнаго ѡтца нашего Арсенія архієпископа срѣскаго. Тропарь гласъ .н. дїеѣ волнїи. Милостини наставниче и благооутробноу скровниче, еже кѣмъ ѡткрѣзълъ еси, правокѣрну оучителю, архіереѡмъ божьственомъ оудобрение, ѡтѣче нашъ Арсение, нишнимъ быс(ть или можда быси) заступникъ. Тѣмъ моли Христа бога просвѣтити доуше наше, да не когда оуснемъ въ сирѣти и проу(аи) слоу(жеа) в минен. На лїт(оургїю) ниши ерархомъ. * —

Od neslovinskih svetaca spominjem: мѣсеца марта .кн. прѣподобнаго Стефана дѣлматска; мѣсеца маја .л. прѣподобнаго ѡтца нашего Исакїа дѣлмат'ска; ѡнома .s. прѣподобнаго Иларїѡна дѣл'матска.

Na listu 46 ima ovaj zaglavlak: Типикъ црковнаго послѣдованїа ниже къ Нероусалимъ свѣтїе лїкы прѣподобнаго и богоноснаго ѡтца нашего Саки. Сїе же послѣдованїе быкаеть и къ проуихъ къ Нероусалимъ свѣтїхъ монастырь. ** — Na listu 50 dolazi molitva, gdje se pominja molbe, „прѣподобныхъ и богоносныхъ ѡтцѣхъ нашихъ Симеѡна и Саки“ — a to su bez sumnje srpski sveti. — Na l. 69 ima zaglavlak ovaki: Послѣдованїе црковнаго пѣнїа и събранїе всего лїта злїнае ѡт мѣсеца сѣптебра до мѣсеца августѣ. — Za tiem dolazi kalendar, gdje se na l. 152 pod .s. (t. j. augusta) mjeseca nalazi „молитка надъ грозїемъ“. Poslije ovoga sliedi nekoliko psalama i razni članci iz teologijske literature.

Pomenutim sprieda spominjanjem arhiepiskopa Arsenija, nasljednika sv. Save, stavljena je granica, iza koje nazad ne mogaše biti ovaj rukopis pisan, t. j. godina 1266—1270.

* U Hludovljevoj kolekciji rukopisa, u nekoj mineji za Oktobar (pisana je g. 1388) ima pod istim danom opširna služba sv. Arseniju; tamo se čita i ovaj tropar.

** Ako se iz ovieh rieči može izvoditi, da je u peterb. tipiku isti tekst jerusalimskoga djela Savina, koji prvi put kako se čini preveđe arhiepiskop srpski Nikodim g. 1319 (sr. Glasnika knj. XI. str. 189—203), tada bismo znali, da i peterburški rukopis spada istom u XIV. viek. Ali dok se oba rukopisa ne porede iz bliže, ne može se to znati. Prije smije se reći za tipik srpski zbirke Hludovljeve (br. 122), da je priepis Nikodimova prijevoda. — O dvjema vrstama tipika, studijskom i jerusalimskom, ima nekoliko općenitieh opazaka u Čtenijah moskovskoga obščestva, u knj. II za g. 1867 u članku pod naslovom: „О славянскихъ переводахъ церковнаго богослужебнаго устанѡ.“

II.

Kritički dodatci tekstu života svetoga Simeuna i svetoga Save.

U „imperatorskoj publicčnoj“ biblioteci u Peterburgu ima medju nebrojenim dragocjenostima rukopisniem dosta toga, što je i za nas Hrvate i Srbe, i u opće južne Slovinjane, puno važno. Žalibog u Rusiju dolaze vrlo riedko učeni ljudi iz drugih slovinskih krajeva, da bi se ovdje zanimali učenjem istraživanjima, pa tako mnogo spomena vriedna, što se njihovieh zemalja tiče, osta ili sa sviem nepoznato ili bar neupotrebjeno. Od samih Rusa ne možeš tražiti, da će veću pažnju obraćati na ono što im je dalje, dok još niesu sa svojiem gotovi. A da istinu kažem, takovieh opće slovinskih naučnika, kako je J. J. Sreznevski, ima i u Rusiji vrlo malo. Boraveći ja prošle godine nekoliko mjeseci u Peterburgu, prem da ne raspolagah onako slobodno vremenom, kako bih htio, da sam radi slovinske nauke došao onamo, ne mogoh ipak odoljeti želji, da ne bih češće zagledao u onu bogatu, neiscrpivu riznicu slovinske filologije. Izmedju ostalih predmeta, oko kojih se ondje zabavih, nadjoh u zbirci rukopisa, što ih pokojni Giljferding pokloni carskoj biblioteci, dva znatna po staru srpsku književnost. O njima želim ovdje progovoriti nekoliko rieči.

Poznato je, da je g. Gj. Daničić u dva puta izdao život sv. Save; g. 1860 i g. 1865 pod jedno sa životom sv. Simeuna. S početka mišljaše on, da je onaj prvi (kraći) tekst djelo Domentijana; poslije, proučiv po bečkom rukopisu onaj drugi tekst, što ga je g. 1865 izdao, uvjeri se, da je taj pravo djelo učenika sv. Save, Domentijana a ono prvo da je samo preradjeno (gdje gdje pokraćeno a gdje gdje i dopunjeno) po ovome tekstu nekim Teodosijem kaludjerom hilandarskim. G. Daničić dokaza, da taj Teodosije ne mogaše živjeti istom u 18 vieku, kako je Šafarik mislio (odatle dakako ne sledi da ne bi sve ona istina bilo, što inače Šafarik govori o nekom Teodosiju prošloga vieka) a da i njegov posao nije onako loš, kako ga Šafarik pokudio. Bilo bi još i sada vriedno porediti oba ona karlovačka rukopisa, po kojima je Šafarik toliko korio svojega Teodosija, da bi se jasno vidjelo, da li se zbilja Šafarik toliko prevario i toli nepravedan bio u svom sudjenju.

Kako su životi sv. Simeuna i sv. Save važni i dragocjeni po našu staru književnost, ne smatrah suvišniem da u carskoj peterburškoj knjižnici poredim sa štampaniem tekstovima oba ona rukopisa zbirke Giljferdingove, u kojima ta djela imaju. U prvom rukopisu, koji je Giljferding iz Peći odnio u Peterburg, ima život sv. Save, upravo onakav tekst, kakav je u izdanju g. Daničića od g. 1865, dakle pravo djelo Domentijanovo. Taj rukopis pisan je na papiru, u formatu mala lista; a svega ih ima 221, pošto je iz sredine nekoliko ih istrgnuto. Nema sumnje, da je taj rukopis pisan ili već koncem petnaestoga ili bar početkom šestinaestoga vieka; u pravopisu njegovu nema onoliko nepravilnosti kao u bečkom i po tome sudeći mislim da je svakako i stariji od bečkoga.

Početak rukopisa (na 1 listu) glasi ovako (s razriešenim pokraćenjem):

Мѣсеца генара въ .ди. дѣнь житіе и жизни и хожденіи
наше въ скетыхъ прѣосвященнаго о҃тца нашего и богоно-
снѣго наставника все сръбскыя земли и поморскыя и
прѣкаго архіепископа Савы.

Царьствоующюу господоу нашему Ісѣу Христоу и прѣлѣсти повѣ-
щеніи бывшии и и лѣсти идоульщеніи потрѣбленіи бывшии и гоненію же
на христіаны прѣставшоу и блазѣи крѣт прѣсвятѣиши се по лицу всея
земли и благоуверію процѣнтающюу въ всемъ мирѣ itd. vidi se, da je
onako kao u Daničićevu izdanju 1865 str. 118.

Da bi se bolje vidjelo, kako se slažu oba teksta, t. j. ovaj sa štampaniem, dodat ću ovdje sve zaglavke peterburškoga rukopisa, koji su crveno pisani, naznačiv im svagdje, mjesto po izdanju Daničićevu.

Rkp. l. 5b. Ѡ ошѣственн угоднаго отрока въ скетюу гороу и прѣлѣтѣи
въ монастырѣ роуцкомъ — štamp. izd. str. 123 r. 10 zdola, ispred
rieči: И приѣмъ благословеніи родителю.

Rkp. l. 18. Ѡ въсписанинъ къ родителюма и о зчаніи о҃тца си въ
скетюу гороу прѣподобнаго Савы — štam. izd. str. 139, r. 16 zgora,
ispred rieči: Снѣ тако сѣкрышлемомъ —

Rkp. l. 29b. Ѡ оставленіи дръжавы своєю Сѣфана Немани и Ѡ
пріѣтии аггелскаго о҃браза и нареуеніи Сімеона монаха и Ѡ ошѣстен
его въ скетюу гороу — štamp. izd. str. 151, r. 1 ispred rieči:
Съ же боголюбецъ скеты, готокамъ —

Rkp. l. 39. Ѡ пошѣстѣи въ царн градъ скетаго Савы и възкращеніи
его и Ѡ сѣкѣтѣ юю съ прѣподобнымъ си о҃тцемъ Сімеономъ — štamp.
izd. str. 160 red. 11 zdola, ispred rieči: Прилоуи же се печаль —

Rkp. l. 43. Ѡ въздвиженіи монастыра скетые богородице хиландар-
скыя и Ѡ прѣлѣтѣи прѣподобною къ немъ — štamp. izd. str. 164,
red. 9 zdola, ispred rieči: Пришѣдше богоносныи Сави монахъ —

Rkp. l. 49. Ѡ прѣлѣтѣи къ мѣлуалини скетаго Савы монаха и о
прѣставленіи прѣподобнаго о҃тца нашего Сімеона. — štamp. izd. str.
170 red. 16, ispred rieči: Снѣ же скетымъ Ѡ снѣхъ подизающимъ се.

Rkp. l. 155 b. О станин прѣшкешеннаго Саки съ царемъ кѣрь Калонимъ и ѿ ошъстенъ въ свѣтоу ю гороу также пришьствѣа его въ землю ѿтѣуства своего — Štamp. izd. str. 276, r. 3 zdola.

Rkp. l. 160 b. О пооуенни оуенникъ. Štamp. izd. str. 282, to isto.

Rkp. l. 165 b. Пооуенни о заповѣданн свѣгата Саки къ ѿскещеннымъ епископомъ. — Štamp. izd. str. 287, to isto.

Rkp. l. 173 b. О прѣитин краљевства благовернаго краля Владислава и ѿ поставленн свѣтымъ Сакою въ мѣсто себе прѣшкешеннаго архиепископа Арсениа и пошъстенъ его въторницею въ свѣты градь Іероусалимъ. — Štamp. izd. str. 295 red. 3 zgora.

Rkp. l. 181. О пришьствѣ свѣгата въ свѣты градь Іероусалимъ и ѿ пророушествованнн ѿ немъ и оуенницѣхъ его ушътнаго патріарха Іероусалимъскаго — Štamp. izd. str. 302, isto tako.

Rkp. l. 186 b. О пошъствѣ прѣшкешеннаго въ Алексѣмъдрію и ѿ похощенн свѣтыхъ поустыинникъ, по томъ же ѿ ошъствѣ его въ свѣтоу ю горѣ синамскоу — Štamp. izd. str. 308, isto.

Rkp. l. 189. О пошъствѣ свѣгата въ гороу синамскоу — Štamp. izd. str. 310, r. 13 zdola.

Rkp. l. 193 b. Похвала прѣшкешеннаго епископа богоноснаго Саки — Štamp. izd. str. 314, r. 12 zdola, ispred rieči: Н сине горы синамские прѣшкешенны богоносны.

Rkp. l. 204. О възвращенн прѣшкешеннаго ѿ горы синамскихъ и ѿ пошъствѣ его къ западоу — Štamp. izd. str. 324, red 4 zdola, ispred rieči: Н тоу слоужникъ прѣшкешеннн.

Rkp. l. 210 odrezan je početak zaglavka te se samo još čitaju rieči: Саки ѿ прѣставленн его Štamp. izd. str. 330.

Konac života glasi ovako (sr. štamp. izd. str. 344): Н пакы же ѿкривше гробъ его сътворише по глаголоу свѣгата и въ дрѣвѣ сътворемъ кокусѣхъ положише и н нже послѣдъ сребромъ и златомъ божьствыиныхъ ѿбразъ изваишѣмъ съ хинѣхъ ѿтѣ благопрозѣбныи ѿтраслн нхъ ѣдинѣмъ великоу ю любви и надеждоу нмоушнымъ къ семоу прѣшкешенному покованъ бысть ушътнѣ. Ндѣже и доселѣ ико слыище снмѣтъ по срдѣ леже великимъ цркви уюдеса творе днѣмамъ и конѣмамъ благоушътнн ѿблаготѣхѣмъ вѣстѣхъ вѣрныиныхъ срдѣца, славеиныхъ ѿтѣца и сына и свѣгата доуха въ тронѣи покланѣишѣмъ ѣдиноиго бога, емоу же слава и дрѣжава, ушътъ и покланѣиѣ нынѣ и присно и въ вѣкы вѣкомъ аминъ.

Zaključak rukopisa glasi ovako: Въ лѣто 7878 индикта .л. къ царьство благовернаго цѣря грѣкомъ кѣрь Калонимъ и къ днѣ самодѣрѣца сръпъскаго вѣноука свѣгата Сѣмѣиа сына же Стефана . . . obrezano . . . по томъ бышшииныхъ богоносци прѣшкешеннымъ Арсении Деметриемоу ермонахоу ико же прѣжде реуено живоушѣу въ свѣтѣи горѣ къ малѣуалици сего свѣгата нже естъ нменомѣмо Каремъ послѣднемоу зѣенникоу его быкшоу прѣдложн богъ ѿкривъ доухомъ свѣтымъ пророзоушътн житнѣ сего прѣшкешеннаго Саки и тѣмъ сложемо и пропѣсѣмо бысть въ мѣстѣ кышерѣуемъ Каремъ свѣгата доуха наставленнѣмъ и молитвѣмъ свѣгата. Хѣмъ благые же вѣры юже нынѣ къ прѣшкешенному си господиноу Сакѣ благоверныи господинъ нашъ Стефанъ краля Оуромъ

ПОСЛА ЕМОУ БОГЪ ПРЕСВЕРШЕННОЮ МОЛИТВУ ЕГО СЮ КИНГОУ ЮЖЕ ПРИЕТИ
МНО ПРЕВЕЛИКИ ДАРЪ УСТЬМЪ.

U tome je zapisu najznatnija razlikost od teksta Daničićeva u godini. Dok je ondje zapisano **схъ** t. j. 6751 ili 1243, ovdje se čita **схъ** t. j. 6762 ili 1254 ili još bolje 1253, jer je pridodana indikcija 11, koja samo uz posljednji račun pristaje. To znači, da je po zapisu peterburškoga rukopisa život sv. Save imao biti dovršen među septembrom i decembrom godine 1253. Meni se ovaj datum čini podobniji istini, nego li 1243, koja je godina gotovo preblizu sviem oniem dogodjajima, o kojih pominje Domentijan. Ta Domentijan ne govori samo o smrti sv. Save (1237) nego još kako „**по лѣтѣхъ мѣколинѣхъ**“ (sr. Daničić živ. sv. Sim. i sv. Save, str. 333) prenese Vladislav njegovo tielo u Mileševu i kako ovdje „**ме по мнози времѣни**“ izložiše sv. moći sredi crkve. Svemu je tomu, kako rekoh, godina 1243 odveć na blizu, a naprotiv g. 1264, kad no isti Domentijan napisa i dovrši život sv. Simeona, odveć daleko. Za to ja volim godinu, koju donosi rukopis peterburški.

Sada priedjimo k samomu tekstu. Razumije se, da nemaju u svoj književnosti starosrpskoj dva rukopisa, ma bilo upravo sveto pismo, što bi se rieč po rieč slagali. Ne može se dakle očekivati ni u životu sv. Save, koji bješe po sviem znacima puno čitan i prepisivan, da će se bar dva rukopisa na rieč podudarati. To valja i za peterburški tekst, kad se poredi s Daničićeviem. Ali kad je već jedan tekst štampan i to onako razumno, kao sva izdanja Daničićeva, bilo bi po mojem mišljenju lako i suvišno ustavljati se na malenkostima. Na suprotiv sve, što je i kolikó znatnije, gdje se razlikuje peterburški tekst od bečkoga (štampanoga) to sam pobilježio i stavljam ovdje redom.

Po najprije rekoh, da u rukopisu nekoliko listova nestaje. A i oni što jesu, bjehu svakojako premetani te me nije malo vremena stajalo, dok ih stavih u red. Još i sada prekida list 9 riečima: **къ редѣ скетыхъ урьномъ** . . sr. u štampanom izdanju str. 128 redak 6 zgora. Sljedeći za tiem list 10 nastavlja istom ovim riečima: . . . **лико уюдо бывшемъ еже николиже бѣхоу** . . sr. u štam. izd. str. 130 red 12 zgora. Rkp. l. 211 dočima riečima: **принѣдшоу къ рабоу своему** . . sr. štam. izd. str. 332 red 11 zgora; a sljedeći list rkp. 212 nastavlja istom riečima: **иже сына своего поуте и дѣла**, sr. u štam. izdanju str. 335 red. 7 zgora. Inače je rukopis podpun, samo su listovi 206—221 s gornje strane za više redaka podrezani.

Spomena vriedne razlikosti jesu ove:

Štam. izd. str. 131 r. 11 zdola ima: **поутъ великъ и пространъ оуствори нмъ** — naš rkp. jamačno bolje: **оустри нмъ и градъ** (u št. izd. množtveni broj) **къ нмъ терѣдъ велии създа.**

Štam. izd. str. 138 red. 6 zdola mjesto: **тако же на градѣ близъ поредѣ** ima u našem tekstu: **тако же на градѣ поредѣ близъ прѣнѣ.**

Štam. izd. 139 red 3 zgora, cielo mjesto u našem tekstu razumljivije: **свершениъ же быста ѿбѣ црквы и оукрашениъ всеми потребани**

и видѣхъ скеты великою црковъ иже есть мати црквиамъ благоу-
щеніе именована, иже испрѣхъ покрывеиъ быхши плоуаши ѿ хиторъ
своихъ . . . и снѣмъ плахы ѿлокомъ покри ю. И покрывеиъ быхши великою
цркви, юже всакимъ оукрашеніемъ и ксѣми потребами украсивъ испль-
нии прѣзобливно иже и до днѣшнѣго днѣ имать на поусть, и пакы
сѣторѣ въ ииргоу црковъ прѣображеніа спасаю.

Štamp. izd. 152 red. 6 zgora — u našem tekstu ovako: И събрахъ
кельможе дръжавы своею, соудни же и тисоуциныи и все власти малыи
и великии и въсакимъ веселіемъ ѿбвеселии вѣхъ . .

Štamp. izd. 152 r. 10 zdola mjesto боголюбива мати его ima naš
tekst: такоже и подроужие его боголюбиваа Анна подобещи се . .

Štamp. izd. 153 r. 13 zdola, cielo mjesto u našem tekstu ovako:
Прѣвѣхъ же иколинко въ лаврѣ домъ скетыи богородице стоуденицкыи
въ роукотворенихъ емоу монастыри съ братниаи тоу соуцини правилоу
ихъ подобе се . . . По вѣмени же възымъ въсакы доволъ ѿ дръжавы
своею и ѿпальниъ се доухомъ скетыи . . . мнози же кельможе ѿбласти
его видѣхъ великою смѣреніе . . . И приде подинъ се въ скетоу
гороу къ прѣскетѣи богородици каѿопедьскои коде съ собою изъбран-
ныхъ слоугъ .т. разѣхъ проуихъ. И ѿбратѣ любилии свое агнии христомъ
названемано и егдаже оузрѣ скеты юноша прѣнодобнаго си ѿтца
скетаго Симеона оудни се уюдеси тинны божии и радостноу въсь за-
дрѣзе се доухомъ скетыи прозрѣхъ прѣроуствоклаа ѿ челоукии ею
глаголю. Милость и истина срѣтоста се, правда и миръ ѿблениста се
и любезно приѣмша се срьдолоубивымъ челоукиѣмъ челоукаста се оба
богомоснаа сѣпроуѣа сѣкрѣст'ника itd, kako je u štamp. izd. str. 154,
r. 2 zgora.

Štamp. izd. str. 155, red. 4 zgora: .в. мѣрѣ иже есть кьбла унста
злата и сребра и роухъ бесчисленно, мьскы же и лакиныи коньскыи . . .

Štamp. izd. str. 156 r. 4 zgora: ѿтѣ безбожнихъ хоуѣсарѣ (št.
гоуѣсарѣ).

Štamp. izd. str. 156 r. 14 zdola: дръгое злато . . . имъ же коупи .и.
комать . .

Štamp. izd. str. 158 r. 1 zdola: богородице иверскыи рекоміе порта
итисы . .

Štamp. izd. str. 159 r. 11 zgora: иже сама икономосъ иарекла се
иестъ.

Štamp. izd. str. 160 r. 8 zdola: и къ мѣсто себе игоумѣиъ посла
и къ царьскомоу градоу . . . дошѣдоу же емъ къ кон'стантии градь . . .

Štamp. izd. str. 162 r. 7 zdola poslije rieči родителю твоемоу do-
daje naš tekst: нь да и уедомъ ѿтѣуствка твоего поуѣхъ оустришии.

Štamp. izd. str. 163 r. 10 zdola: и шѣхъ къ срьдѣ съборѣ каринскыи
съвѣща съ богомоснымъ ѿтѣемъ протомъ (štamp. izd. въ Месѣ).

Štamp. izd. str. 164 r. 4 zgora: Нодигноуѣхъ ѿтца си скетаго
Симеона междоу кони съ ѿдромъ.

Štamp. izd. str. 164 r. 11 zgora: да не ѿидѣта ѿтѣ ныхъ на въхъ
до конца хранителя ихъ.

Štamp. izd. str. 164 r. 8 zdola: ѿтѣ безбожнихъ хоуѣ'сарѣ.

Štamp. izd. str. 165 r. 12 zgora: на поуѣсть дръжѣть ѡтъуѣстка
ню.

Štamp. izd. str. 172 r. 16, znamenito mjesto glasi u našem rkp.
ovako: Къ дны же великаго и благоувернаго краля Стефана Оуроша
сына прѣвѣстѣуаннаго краля Стефана въмоука светаго Сүмѣоша въ
тонже келѣи тѣже канонѣ прѣдрѣжешоу ѡткри богъ изкоемоу урѣнцоу
зученикоу его неромонахоу Доментѣанноу доухоу светыннѣмъ назнаменати
сего светаго житиѣ и тѣмъ прописано бысть.

Štamp. izd. str. 180 r. 11 zgora: и мѣр'тнѣхъ ѡтъ своего ѡтъуѣстка
приложиста на късако лѣто тоу.

Štamp. izd. str. 188 r. 7 zgora: ѡтъцоу протоу Доментѣанноу при-
ричемоу неросланнѣтоу бышѣше . . .

Štamp. izd. str. 190 r. 3 zgora: ѡнъ же маниса елика въвозмоуно и
пакы благословы насъ оученикы свое тѣмъже благословеніемъ и по
крамени не разлѣху се своего зунтели миръ скон светын намъ ѡставиѣ
и самъ богомъ въведемъ бысть на выш'ниа . .

Štamp. izd. str. 192, r. 8 zgora: късписа къ нѣмоу любими братъ
его великын жоупанъ Стефанъ владыуѣствоуѣ на прѣстолиѣ ѡтъца своего
светаго Сүмѣоша.

Od pisma, pisana sv. Savi, nema u tekstu štampanom (str. 192,
red 10) gotovo ništa, jer je u bečkom rukopisu očividno ili list is-
trgnut ili inače propušteno. Po peterburškom rukopisu glasi to mjesto
ovako:

О любезны доуши моеи, ѡ прѣподобныи ѡтѣе нашѣ Сако послушан
моленіа моего и не прѣзры гласа къснѣюща ти изъ глѣбыни срьдѣца
моего. Сътвори съ нами милость и потѣшѣ се принеси скоутѣхъ моци
благозухан'ныи светаго и прѣподобнаго ѡтъца нашего и самъ принды къ
намъ ѡ богоносие, да проскѣтитъ се ѡтѣуѣсткіе наше принесеніемъ
скетыннѣхъ моции его и пришѣсткіемъ тконны. Кама бо ѡнѣдшнма ѡтъ
насъ ѡскрѣни се земли наша безакон'ни нашими и оубыена бысть
крѣкъ мы и въплдохомъ къ пѣтѣи иноплемениныкъ и крѣзы наши подра-
жаше ни, да несли би милосрьдокѣхъ владыка нашѣ христосѣ и прѣхунс-
таѣ него мати молитвами того светаго и тебе, ѡ прѣподобне, и събрѣхъ
мы ѡтъ(е)зыкы и ѡтъ роуки иноплемениныкъ и постѣтѣхъ немоци наше и
недоугы и избавиѣ ни ѡтъ против'ныихъ, зашцихъ мы ѡтъ всакоу
дѣтели неприкѣзныиыи. Сы же прѣподобныи не прѣзрѣ моленіа любѣн-
наго, нѣ потѣшѣ се въселиубѣзю и скоутѣхъ моци светаго, поемъ же съ
собою христіюбенныи и прѣподобныи съ прѣподобныиыи и изредныи
светыи урѣн'це светыи горы на похвалоу и на благодаріиѣ светаго и
науѣше шѣствовати съ скетынни въ свое ѡтѣуѣство. И посла прѣдпи-
саніе къ любимомоу братоу скоемоу сыне рекъ емоу Посланіе твое
прѣехъ съ любокію и слѣзныи молѣы твоѣ не прѣзрѣхъ, нѣ моци госпо-
дина твоего светаго желаемыи тобою несоу, и самъ шѣствоуѣю съ ними
съ уѣстыиыи урѣнцѣ светыи горы, къ иенже изволи жити господинѣ
тѣон скеты, и съ любокію добрѣ послуужикѣ господѣы скоемоу и прѣ-
хунстѣи матери его и редъ себѣ добрыи обрѣтѣ горѣ къ прѣнебеситѣи
ѡбнтѣли и ѡботатѣхъ божѣствыиыи дар'ни ѡтъ прѣбогатаго ѡтъца

НЕБЕСНАГО ГОСПОДОМЪ ПРѢДАННОЕ МНОЮ СѢДО И ПО СМЪРТИ ХОТЕ СЪКЛО-
ДАТИ. ЗА БЛАГЫЕ ЖЕ ТВОЕ КЪРЬ И ЗА ТЕПЛОЮ ЛЮБВЬ ЮЖЕ ИМАШИ КЪ
МНОМУ СЕ ИДѢТЬ КЪ ТЕБѢ СЪ ПОБѢДАМИ НЕБЕСНЫХЪ СНА, СИЛОЮ ХРИСТО-
ВОЮ И ОРОУЖИЕМЪ КРЪСТИНЫМЪ ПОБѢДИТИ ХОТЕ ВСЕ ВРАГЫ ТВОЕ И СПО-
СТАТИ ОТЬ БОГА ДАВННОЮ МНОЮ БЛАГОДѢТЮ. ТѢМЪ ЖЕ ѿ ЛЮБИМЫХЪ ГОТОВИ
СЕ НА СРЪЩЕНІЕ МЕГО. БОГОМОЩЬ СЪ НЕРОМОНАХЪ САКА ВСЕГДА ПРОЗРѢ
ДОУХОМЪ СЪВѢТНЫМЪ ПРѢБОЛШОУ БОЖЕСТВЕННУЮ БЛАГОДѢТЬ ХОТЕЩОУЮ ВЪСНИТИ
ОТЬ МОЩИ ПРѢДОБНАГО ЕМОУ РОДИТЕЛЯ ПАЧЕ И ТОГО РАДИ ИЗБѢРАА ИЗРЕ-
ДИМЫЕ МОУЖЕ СЪВѢТНЫЕ ГОРЫ И ПОВЕДЕ СЯ СОБОЮ, ЯКО ДА БОУДОУТЬ НАКЫ
И ТАМО САМОВИДИИ ВЕЩЬНЫМЪ УЮДЕСЕМЪ ПРѢПОДОБНАГО, ДА ВЪКОУПЪ СЪШЬ-
ДШЕ СЕ ЕЗЫЦЫ ЗАПАДНЫМЪ И ВЪСТОУНЫ И ЕДИНЪ ЛИКЪ СЪТВОРЪШЕ ПРО-
СЛАВЕТЬ БОГА ТВОРЕЩАГО ДНІА И НЕИЗРЕЧЕНИАА ПРОСЛАВЛЯЮЩА СЪВѢТНЫЕ
СВОЕ И СЪ ДАВНОМЪ СЪГЛАСНО РЕКОУТЬ ВЪСН. СЛАВА СЪ ЕСТЬ ВСѢМЪ ПРѢ-
ПОДОБНЫМЪ МЕГО. СНИ ВО НЕБЕСАА ГРАЖДАННАА ВЕЩЬСТВО ТАКИНО НА ЗЕМЛИ
ОТЪВЪРГШАА ЕЩЕ КЪ ПЛЪТИ РАВНА АГГЕЛОМЪ БОГОМЪ СЪТВОРЕНА БЫСТА,
ЕДИННОМЪСЛЕННО ПОСЛОУЖЪШАА ЕУЛЫГЕЛІЮ ХРИСТОВОУ КРЪСТА ЕДИННООБРАЗНА
ИСТОДОУШИНА ВЪ ДВОЮ ТЕЛЕСОУ ЕДИННОУ КОЛЮ ИМОУЩА ЕЖЕ ИСПЛНИТИ
ХОТЕНІЕ ОУТЮОУ itd. Sada ide dalje ono, što je u štampanom izdanju
str. 192 red. 16.

Štamp. izd. str. 201 red. 12 zdola: И ЗЕМЛЯ ВСЯ ОТЪУСТЬВА ИЮ
ИСПЛЫНИ СЕ БЛАГОДѢТЫ ХРИСТОВЫ.

Štamp. izd. str. 205 red. 11 zdola: рать бо бѣ въздвигль между
братамъ Вальканомъ старшиномъ сыномъ святаго Сумесина и курь Сте-
фаномъ, оуъ скетые же горы пришьсткѣмъ истовую пастыроуъ въсми-
ренние не тѣмъо снѣ нъ и вси гряди и все землѣ оуѣуьства . . .

Stamp. izd. 213 r. 8 zgora: доуха помагалоша изволенникоу божію и
своемоу любезномуу соупроугоу боголюбцоу Стефану три святила
богомъ избранна . . .

Štamp. izd. str. 218 r. 11 zdola: mjesto štampanoga **иєксодъ** ima
petrbg. rkp. изданіе.

Štamp. izd. str. 219 r. 3 zgora nema imena patrijarka, nego samo piše: и съвѣтъ божій пріемъ скетын патриархъ и царевъ.

Štamp. izd. str. 219 r. 10 bješe u rkp. napisano германя, ali je istrto poznijom rukom i pribavljeno s kraja мавиѣла, a k riečima ѿеодора лскара ima skraja ovaj dodatak: и алеѣиа дѣиѣи ка лето гѣиѣи . .

Stamp. izd. str. 220 red. 7 zgora: и ризами патриаршескыи и
оцѣнѣиъ сконѣи и мыскы съ седлы направаени оцѣно иже есть въ
благорѣиъ зелено иже патриарси имаютъ и въсю убогѣи . . .

Štamp. izd. str. 220 red. 14 zdola: ima i petrbg. tekst **германь.**

Štamp. izd. str. 227 r. 3 zgora: и книги многы прѣписа законныя
и ѿ исправленіи вѣръ. Та mala riečca (и) ovdje puno znači!

. Stamp. izd. str. 245 r. 6 zdola, naš tekst ovako: кѣ... напѣ
вѣнныѣ ршскыѣ дръжавѣ кѣдѣвѣ благословеніе подобно поустѣи све-
тъма на похвалоу мноѣго уѣстно кандило богомыслинымъ разоуомомъ
составлено и прѣсвятнымъ мытаніи извѣзано и прѣкраснымъ шаротамъ
извѣзано еже и до дньсъ стонѣ въ гроба прѣхвалымъ апостолоу

Петра и Павла. Она бо света богомыслихъ зари нѣже сама пльтю не дождоста тоу доухомъ светымъ прѣбольшоую благодѣть сътвориша ско-
нѣмоу съслоужьникоу помогающаа недостатки юю исполняющеуimus благо-
словенномъ богомъ благословены юмоу кѣнцѣ посласта, да въ истинноу
свършениимъ благословено боудеть краликѣство землѣ ѡтѣуства юго
късакымъ правокѣрениимъ слѣже бескомѣнѣмоу царствоу ѡтѣца и сына и
светаго дѣха, и яко да и тыи благословеть ѡтѣуство юго itd. sr. u
št. izd. 245 red. 4 zdola.

Štamp. izd. str. 246 r. 13—15 zgora, naš tekst ovako: яко да
благословены боудеть богомъ и братъ юго по пльтинъ кѣнуанъ и къкоупъ
прославлѣна ѡба юще на землѣ itd.

Štamp. izd. 247 r. 6 zgora: яко звати се юмоу самодръжавѣмоу
кѣрѣ Стефану кралю всѣхъ срьпскихъ земель и поморскихъ.

Štamp. izd. 274 r. 6 zgora: пакы кѣзвати се на западѣ (u štamp-
panom кѣстоу!).

Štamp. izd. 277 r. 5 zdola: нзидѣ ис катрѣгы.

Štamp. izd. str. 295 r. 10 zgora: и ѡземльствока брата старѣншаго
и приеть прѣстоу ѡтѣца своего Стефана краля и благословены кѣсть
и кѣнуанъ прѣѡсвѣщеннымъ. Томоу же краликѣствоующеу и семоу itd.

Štamp. izd. 295 r. 16 zdola: Владислакомъ и всакоудѣ исправнѣ
своѣ ѡтѣуство и къ всакомоу благовѣрѣю и чистотѣ приложнѣ ю и
все великыи и малыи цркви свършнѣ и поставнѣ на тѣрѣди своѣи
и всакымъ благозаконнымъ оукрѣннѣ все поставнѣ на чинноу небесаго
славѣсловѣа къ повелѣнѣи христовѣ и светыхъ юго апостолѣ слоужити нмъ
господѣмъ къ съединѣнѣи доуха светаго и самъ калдѣуствовакѣ къ
чинноу itd. sr. 295, 12 zdola.

Štamp. izd. str. 295 r. 3 zdola: и того самъ прѣѡсвѣщенныи светымъ
прозрѣннѣимъ itd. ima bolji smisao nego li u št. izd.

Štamp. izd. str. 298, r. 4 zdola: водоставнымъ грѡбѣ (štamp. izd.
водославнымъ).

Štamp. izd. str. 299 r. 1 zgora: приставнѣе оулоути оу града
рекомаго брѣндѣуа, безбожнѣи же хоурсарѣ.

Štamp. izd. str. 314 r. 3 zgora: и цркви светаго Нлѣе поклонѣ се
и црква къседръжавныи десницѣ . .

Na pokon što su u štamp. izdanju na str. 338 red. 14 zdola ove
rieči: и къси же граждѣне (u petrbg. tekstu: и вси града того людѣ
юудѣсѣ оудѣнѣше се) пак sve do rieči иде къ слѣдѣ прѣѡсвѣщеннаго
u redu 5. cieli ovaj komad dolazi u petr. rukopisu, kako se meni
čini puno razložitije, iza rieči: и колѣщнымъ исцѣлѣннѣи, što je u štamp.
izd. na l. 339 r. 8 zdola.

U rukopisu ima po okrajcima nekoliko zapisa novijima rukama;
spomena je vriedan tek ovaj jedan na listu 92: Звати са когда приде
патрѣархъ лажѣи Каланикъ у Неѣ 1765 мѣсеца марта дѣа 17.

Drugi rukopis iz iste zbirke onieh, koje Gilfjerding prenese sa slovinskoga juga na sjever, bijaše od prije u manastiru Dovolji u Hercegovini; pisa ga godine 1526 pop Dmitar po zapoviedi igumana Gjermana u manastiru Sopoćani, kao što svjedoči ovaj zapis na kraju rukopisa: въ лѣто г҃зд сїю кнїгу писа понь Дмїтръ съ поклєнїемъ н҃гемѣнъ Германъ въ манастїръ Сопоклїеихъ. Novijom rukom pisanieh zapisa ima nekoliko, najzanimljiviji pisan je kao potajno po dnu više listova s početka rukopisa, na svakom listu po nekoliko rieči, što skupa uzevši ovako glasi: Снѧ кнїга монастира во Херцеговинѧ въ Доволѧ всецѣстїлго храма Ѣсненїѧ прескѣтїѧ богородици и присно дѣви Марїи нѧже господь уготовѧ себе престолѧ на землїи его, да ѹелокѣ-ѹески родѧ извѣлентъ ѡтѧ пѧтїенїѧ кражнѧ. к томѧ ни аггелѧ постигнѣтъ не возмогѣтъ. писано годїнѧ рокѧ господнѧ сошестїѧ 1827 мѧсеца Нѣлѧ 10, к монастирѧ Доволскомѧ нѧже поѹнѣлѣтъ скѧти Арсєнїѧ архїєпископѧ і ѹдотворѣтъ сєрєски нѧже к нѧмъ съ вѣрою приходѣтъ. Подїнѧ снѧ ієромонахѧ Нѧхѡнѧ монастира Доволскаго скѧтозєспєнскаго ігѹмєнѧ, ѹлѧкшї ѹ снѧ нѧждѧ и прїскорєнѧ времєнѧ тѹрєцкаго насїлнѧ. Тогда Колѧшнїнцї беззаконнїѧ досѧждѧю скѧтомѧ монастирѧ, опїстошнїѧ сєн монастирѧ, азѧ со многю скорєнїю прєбнѧхѧ в тѧмъ радї грѣхѧ нашнѧхъ. Još ima jedan zapis, koji govori da se iste godine 25 i 27 decembra zemlja tresla. Ono drugo nema nikakova značenja.

Ali da vidimo, što ima u tom rukopisu.

Na listu 1. čitaju se ove rieči: хтї се дѧждѧ нѧмѧ по твоєн блѧгостї прїжнїтї и єще ѹєдо моѹжьскѧ полѧ нѧже боѹдєтъ оѹтѣшенїѧ доѹшнї нѧшен и нѧслѣднїѧ тобою нѧшєє дрѹжѧвнї и жѧзлѧ старостїн нѧшен, на нїєгоже роѹцѧ ѹзложнѧ поѹлєкѧ и ѡбѧщїѧ тн ѡбѧтн ѹздѧлєкѧ — ove rieči dolaze u životu sv. Save, koji je Daničić god. 1860 izdao, na str. 4 red. 4 zgora. Po tome se vidi, da je rukopis bez početka a vidi se takodjer, da je u njemu onaj drugi, pokraćeni, ili da bolje rečem, izmijenjeni tekst truda Domentijanова o životu sv. Save. I zbilja porediv oba teksta, t. j. peterburški sa štampaniem god. 1860, nadjoh, da se potpunoma slažu, tako da gotovo nije bilo šta ni bilježiti.

Za dokaz privodim evo jedan primjer. Što je na str. 216 štampanog izdanja, čita se i u peterb. rukopisu evo ovako:

Бѹше же и по снѧхъ многѧ ѹдєсѧ ѡсєнєнїѧ скѧтаго доѹхѧ ѡтѧ скѧтнѧхъ моѹшен его, многѧ же нѧцѣлєнїѧ многнмї недѡѹгн болѧцнмн и до нѧмнѧ прїходєшнїмн подаѧютъ, и ѡтѹѣство же скѡє ѡбѧ коѹпнѡ, Сѹмєшнѧ глѧголю прѧподѡбнї и єсєскєшєннї Сѧлѧ къ госнодоѹ молнтѧмн срьпською землѧю оѹтѣрѧждѧютъ и ѡтѧ нѧшѣствїѧ протнєннїѧ ѹзбѧрѧмѹще сѧлѧждѧютъ и ннктоже ннѧ ннколєннѧ къ срьблнѧхъ ѡгосподн се, ѹлѹнїю ѡтѧ пѧтїєнѧ нѧхъ ѡтѧцѧ сынѡѹ и сынѧ сынѡѹ крѧлєѣствѡ прѧдѧюще: нѧлѧмїѹтѧ же се и прѧдѧ плѧкѡкн срьпськихъ скѹфѧтрѧ къ кнѧдєнн ѡбѧрѧзѧ нѧхъ божнн аггелн на поѹмѡщѧ къ бѧнєхѧ, молнтѧмн нѧхъ ѡтѧ бога поспѧлємнѧ ѧко многнмѧ ѡтѧ констѧнннѧхъ глѧголатїнѧ кнѧдєхѡмѧ скѧтаго Сѹмєшнѧ и скѧтѧто Сѧкоѹ прѧдѧ нѧмнѧ къ плѧкоѹ на коѹннѧхъ нѧздєшннѧхъ и ѡбѡго оѹбѡ къ смєрєннѧ ннѡѹьскѧ ѡбѧлѹєнѧ ѡдєждєю, ѡбѡго же къ

СВѢТЛА СВѢТИТЕЛЬСКА УКРАШЕННАА, МНОГЫХЪ ЖЕ ПРОТНВННХЪ НИЖЕ НА ОТЬЦѢ-СТВО МЫХЪ НА СРЬПСКОЮ ЗЕМЛЮ ПОДВНГЪШНХЪ СЕ МОЛНТКАМНЪ КЪ БОГОУ ПОСРАМЛЕННН ОВРАТИШЕ НЕКЫХЪ, НЕКЫХЪ ЖЕ И ДО КОНЦА НИЗЛОЖЪШЕ ОУБНШЕ.“

Kako ovaj rukopis nema početka, ne možemo pravo znati, bješe li na početku spomenuto ime Teodosija, kojega kako znamo tekst štampani g. 1860 nigdje izrikom ne spominje, ali ga Daničić nadje spomenuta u bečkom rukopisu od g. 1663 (sr. Živ. sv. Simeuna i sv. Save, str. IX). Ja slutim, da i ovdje bješe Teodosije kao pisac djela izrikom spomenut. Dokaz tomu nalazim u početnim riečima teksta, koji u istom rukopisu sledi umah za životom sv. Save. Tekst na ime života sv. Save završuje se na prvoj strani lista 153, a na obratnoj strani istoga lista sledi istom rukom ovaki zaglavlak: **ТОГО ЖЕ ТЕОДОСИЈА МОИХА ПОХВАЛА СВѢТИХЪ И ПРЕПОДОБНИХЪ ОТЬЦЪ НАШИХЪ СЪМЕОНА И СЛАВНН ОУЧИТЕЛЮ СРЬПСКОЮ.** Po tome, mislim, da nema sumnje, da je i ono predjašnje zbilja djelo Teodosijevo.

Ako se ja ne varam, i o tom panegiriku (pohvali sv. Simeona i sv. Save) ne bijaše do sele u nas puno govora. Šafarik pominjaše tek „Lobrede auf den heil. Sava“ sr. Gesch. d. südsl. Literatur III 232, a ovo je ovdje pohvala na obojicu, dakle valjda nešto drugo. Rukopis, iz kojega je Daničić g. 1860 štampao tekst Teodosijev, završuje bez pohvala; a jamačno nema ih ni u bečkim rukopisima, jer Daničić o tom ništa ne govori. I tako ja se ne opominjem, da bi bio poznat još koji rukopis, gdje ima taka pohvala, pisana Teodosijem, kao u peterb. rukopisu, osim što ću ono niže navesti.

Pohvale u opće malo vriede, o njima valja sud što ga Šafarik izrekao o djelu Teodosijevu, imajući može biti upravo takav tekst pred očima. Od općega pravila ne čini iznimke ni Teodosijev panegirik. I taj je pun nadmenieh fraza, izvadjenieh iz sv. p'sma i sv. otaca; od samieh rieči ne može čitalac do smisaone rieči doći.

To i bješe uzrok, za što ne htjedoh toga teksta, ciela prepisivati. Ja se zadovoljih nekim mjestima, gdje mišljah da ima što spomena vrijedna.

Pohvala počima na l. 153 ovako: **ПРЕСВѢТЛА ПРОСВѢЩЕННА НАМА ВСЕУСЪТНОЮ ОТЬЦОУ ДНЬСЬ КСІА ПАМЕТЬ, ПРЕСВѢТЛОЮ БО ЗАРЕЮ ОЗДРА-ЮЩН СЕ И СВѢТЛОПРОСВѢЩАЮЩН НАСЪ, СВѢТЛА ОУБО И ПРОСВѢЩЕННА И ВСАКОЕ ПОУСЪТНН О БОЖЕ И РАДОСТН ДОСТОИНА, НН ЖЕ ВАШИХЪ БОГОЛЮБНННХЪ ДОУШЪ ЕКА ВЪЗЛЮБЛЕННННХЪ УЕДЪ ОТЬЦЪ КЪ ДОУХОВНОМОУ ВЕСЕЛІЮ МЫНА СЪЗДАКЪШНН И ЕКА ЛЮБИТЕЛЮ ОТЬЦЪ КЪ СВѢТЛЕН СЕН ПРЪКНН РАДОСТНО ПРИЕМАЮЩН И ЛЮБОВІЮ ВЕСЕЛЕЩН, ПРЕЖДЕ ПЛЪТСКІЕ ДОУХОВНІЮ КАМЪ ПРЕДЪГОТОВЛЯЮЩН ТРАПЕЗОУ ИСПЛННН СОУЩОУ ПОХВАЛН СВѢТИХЪ, СЪ НННН ЖЕ И ТЕХЪ САМА СВѢТИХЪ ОТЬЦЪ ИСПЛННН РАДОСТН, ДОУХОВНАГО ВЕСЕЛІА, ИСПЛННН СЛАДОСТН БОЖЬСТВННННХЪ СЛОВЕСЪ, АГГЕЛСКІЕ ПНЩЕ, ПНЩЕ БО АГГЕЛСКОЮ ПИСАНІА СЛОВЕСЕ НАРНЦАЮТЬ, НН ЖЕ ДОУША ВЪННМАЮЩН ОУМОМЪ ПАСЛАЖДАЕТЪ СЕ И ЕКА ПНЩЕЮ ТЕЛО СЛОВОМЪ ОУКРЕПАМЕМА БЫВАЕТЪ. СЛАДОСТЬ ЖЕ БОЖНННХЪ СЛОВЕСЪ ДАВНДЪ КЪНОУСНЬ И О СІНХЪ ОУДНКАМЕ СЕ КЪ БОГОУ ГАЛГОМЕТЪ** itd.

Sada sledi u tome slogu i pravcu pohvala pobožna života, slasti svetosti itd. Na l. 157 svraća panegirik s općega k posebnomu slučaju: **Отъ снхъ хваленихъ скетнхъ и къ богоу нзреднихъ моужь соуѣ и снѣ ѡтцѣи наши, ихъ же надписаніемъ слока въѣзнихомъ, прѣподобнѣи Сүмѣонъ галголю и ксескешенинъ Сала иже нымъ нами хвалени. и збо сицекии къ правдоу дикити се и достоинно снхъ зблжити, за не и ѡни уловѣци подобокрѣднѣи нмъ вѣкше на наѣ насъ бога възлюбение.**

O Simeonu na po se počima govoriti na l. 158: **Мъ оубо прѣподобнаго ѡтца нашего Сүмѣона, како ѡтъ испрѣва съ нмъ вѣнѣшен и лѣтъ дългихъ ѡтстоишѣмъ неспостизаеи иже егда къ мѣроу житіа его всехъ исправленіи его скізатѣи, нъ како же ѡтъ житіа его проунтающе разоумехомъ, иже помнѣшенъ того како прѣбогатоє скрокнѣи нмъ приуестіе ѡтѣе нмъ уедомъ его писаніемъ ѡставише.** Smisao ovieh dosta zamršenieh rieči bit će taj, da se pisac panegirika ne znajući Simeona lično morao zadovoljiti onim, što su drugi o njemu napisali. To ipak nije moglo biti vele kasno i dugo nakon njegove smrti, kada panegirik na l. 159 priznaje: **нѣцѣи же и видѣише зилете иже и наѣ нашего ксноглаголѣиѣ.** I antiteze retorijske na listu 160 (вѣера — дѣишь) свједоче, да је тај panegirik pisan ne одвѣс много времена poslije smrti obaju svetitelja.

Pohvala Simeunova dokanča se ovieh riečima: **И сѣа збо тако, иже ѡ ѡци нашемъ прѣподобнемъ Сүмѣонѣ. Последнѣ же еже ѡ нмъ въкоупъ слоко да пождитѣ реда. Придемъ же нмъ къ сего по плѣти сынъ, по доухоу же скетомоу ѡтцоу и ѡбещемъ и сего ѡтъ добра дрека плодъ нзѣщѣи . . .**

Nov dokaz, da је Teodosije po svoj prilici još u 13. vieku živio, mogli bismo naći u ovieh riečima panegirika: Govoreći o sv. Savi kako је sv. моći Simeunove donesao u domovinu, nastavlja се (и въ ское приносе ѡтѣуство) **иже вса и до нмъ скетнии его молиткаи сѣхранѣмѣи негнѣлюща прѣнѣваютъ . . .**

Poslije pohvale sv. Savi, nastavlja panegirik skupa ih obojicu hvaliti, list 165: **Се збо ѡсобѣ кождо скетнхъ ѡтцѣи нашихъ снзакхомъ, како нехоуждѣше соуѣе скетнхъ дрекинхъ житіемъ . . . и ѡбщ'но же пакыи и въкоупъ похвалити тѣцѣимъ' се . . . нъ уюждѣ се и како похвалити не вѣи . . .**

Iz rieči, koje се читaju на l. 166, mogli bismo izvoditi, да је Teodosije pozvan bio, valjda od otaca svetogoraca, да sastavi ovaj panegirik, jer се чита: **нъ ми како же иестъ достоинно похвалити неспостизающе похвалѣнхъ словесъ како не искоусѣи коснѣи се не хѡтехомъ, ѡбѣае кашнии молиткаи оуповающе и въ сѣа помѣздиномъ' се.**

Još su znatne i ove rieči 167 b: **ѡтъ многоѡбразнаго же нзреднаго нхъ къ богоу житіа како ѡтъ разнуннхъ и богооуханнхъ цѣтѡвъ вѣи'цѣ похвалы вѣзѣше, снхъ вѣнунмъ и исповѣданіемъ дѣлѣ добродетелинхъ хвалѣнѣи лихъ сѣставиъ рекоуѣи . . .** Ove rieči kao да показују на извор, odakle је crpao Teodosije pohvalu: то бјеху писани životi obojice svetitelja.

*

Na domovinu Teodosija mogle bi slutiti ove rieči l. 171: **бол'ша и Тита прѣкте пришѣдшаго послѣдѣи Дѣл'мѣтѣи екенста се яко апостоли не зазор'но вѣсь нарицаемъ.**

Novi utisak iznose na javu i ovake refleksije, l. 172: **и збогѣи вси и иже много многыхъ вѣшнихъ благодѣиѣи и насни'ше се аще и нынѣ насничающе се и еже кто аще что прѣкте отъ вѣсь прѣмѣи и нынѣ вѣмѣи прѣмѣи, възвѣстити намъ и оууѣи'но с вѣмѣи дѣи'ше сѣраб'ше се вѣю ѿ снхъ да вѣсхвалетъ . . . l. 173: **иъ и приишѣтѣи'емъ свѣтихъ вѣшнихъ мощенъ земля людеи вѣшнихъ благослови се и просвѣтан се и чръкен вѣше красет се, мѣроподатанен и благоууѣи'емъ снхъ нмоуше . .****

Ritоријским patom zove panegirista najposlije braću ka grobu, l. 173: **гробъ вѣшнихъ свѣтѣи'хъ и уюдоуенствѣи'хъ покланѣе'е се лю-вовѣи'ю цѣлоуемъ . . .** na koncu panegirika preporuča i sebe „мене соуѣи'а аще и мони'и злѣи'и строкака и лишанеа“ **заштити обојце свѣтитѣи'а.**

Time se završuje Teodosijeva pohvala, iz koje sam evo poizvadio sve, što i koliko može biti znatno. Ako se baš i ne može ni iz ovoga njegova djela na godinu naznačiti, kada je živio i pisao, opet mi se čini, da u tom panegiriku ima toliko svježih impresija, da bih ja sudeći po njima svakako volio Teodosija staviti još u 13, nego li istom u 14. vjek.

Ja sam već u svojoj historiji književnosti na str. 178 uzeo u zaštitu Teodosija onako, kako prije mene učini g. Daničić u izdanju života sv. Simeuna i Save. Bit će mi drago, ako ovo nekoliko rieči pomogne još većma uskrisiti spomen toga davnoga srpskoga pisca, koji ako se i nije odlikovao onolikom rječitosti kao Domentijan, to mu se ipak ne može poreći plamka, oduševljena ljubav spram srpskoga naroda i njegovieh svetinja.

Od lista 180 napried sve do konca rukopisa sliede pohvale života srpskih kralja pisane arhiepiskopom Danilom. Ja sam i to poredjivao sa štampaniem tekstom izdanja Daničićeva ali ne bih mogao reći da sam našao spomena vrijednih razlikosti od štampanoga teksta. U opće opazih, da rukopis gotovo nikada nema onieh rieči, što su u štam.

* U zbirci rukopisa Hludova dolazi pod br. 212 takodjer život sv. Save u izvodu Teodosijevu (ali se ime njegovo ne pominje), a za životom sledi „pohvala“ na obojicu naših svetitelja, kojoj je upravo onaki početak, kako ga ja nadjoh u peterb. rukopisu. Ovo je dakle nova potvrda za tekst Teodosijeva panegirika. Ali konac pohvale u Hludova ne podudara se s tekstom peterburskim. Znamenito je ipak, da se i ovdje pominje **„вѣшнихъ вѣтѣи'хъ родъ е вѣсь царѣствѣи'хъ благоуѣи'ство вѣтвержанта и на сѣпротнѣи'а мѣзъи'и побѣдѣи'хъ емѣи'хъ отъ хрѣста и-просаца . . .“**. Još ću spomenuti, da se i u XXIX knjizi Glasnika na str. 166 govori u rukopisu u Pljevljima, u kojem ima pohvala sv. Savi i Simeunu.

izdanju obilježene zvijezdom i ogradjene. Nego u peterb. rukopisa nema svega, što je u Daničića štampano, već samo do str. 101 t. j. završuje životom kraljice Jelene

Tekst počima onako, kako je u Daničića na str. 1, samo prva dva do tri redka drugačije glase: Господина ми и оучителю прѣвосвѣщенителю и просвѣтителю ѿтѣхъстїю своемоу и нѣкаго мѣротѣуца сръньскїе земли прѣподобнаго ѿтца Сѣмѣона Неманию. itd. — Pod konac strane (red 2 zdola) ima naš rkp. въ намѣть прѣстаканїа ихъ (u štamp. nema predloga).

Zaglavka na str. 2 r. 1—2 nema u našem rukopisu; isto je tako izostavljeno poslije rieči (red. 3) се оубо sve do rieči благи и прѣмилостивыи (u redku 9.) i još rieči: всещедрѣи, ꙗже не хотѣи sve do: въсѣхъ въмѣстити (red. 10—11).

Štamp. izd. 3. r. 6: трѣбоую, kao jedan karlovački. — Štamp. izd. str. 4 r. 12: прѣвосвѣщенителю — Štamp. izd. str. 5 r. 3 izostavlja rieč моужин, red. 7 izosta umetak земли сръньскѣи. — Štamp. izd. 6 r. 9: съ оубо благохвѣрѣи. — Štamp. izd. 8 r. 15: фроушка рекомал благоустьника крѣпца. — Štamp. izd. str. 11 r. 16 izost. хотѣи. — Štamp. izd. 12 r. 1 ogradjenieh rieči nema; red. 2 mjesto осмѣлам mislim da bolji smisao daje naš rkp. пишуци: осмысла. — Štamp. str. 15 r. 12: ѿ тѣсти — stari, pravilni oblik. — Štamp. str. 21 r. 3 izostaše rieči: не слыша — глаголюща. — Štamp. str. 21 r. 19: и оулоуѣити благословенїе съкрышено и мирѣ. — Štamp. izd. str. 22 u zaglavku izostavljene su rieči: нареуенаго до мноуцѣхъ же, nego umah sledi монаха теокѣтиста. — Štamp. izd. 28 r. 6: земли глаголема. — Štamp. izd. str. 36, r. 1 zdola: блѣди анафорѣе. — Štamp. izd. 39, r. 3 zdola: въ роуш'коу землю много кратѣи. — Štamp. izd. str. 43 r. 4 Дасрьцѣ. — Štamp. izd. 44, r. 7: и тоу много веселѣхъ се. — Štamp. izd. str. 45 r. 4: налагѣнїицѣ. — Št. izd. str. 46 r. 7 zdola: и сѣмъ възгласити. — Što je od rieči и мѣлко помыслиахъ ехъ (u št. izd. str. 46 r. 4 zdola) dalje sve je izostavljeno pak do rieči: и горько съ слъзами (u št. izd. str. 48, r. 1 zgora). — Štamp. izd. str. 52 r. 14: крѣпкаго самодръжца. — Štamp. izd. 91 r. 8 zdola, kod rieč ѣмо ѿ неистѣрѣнїа прекида tekst sve do 100 r. 1: епископъ кнѣзъ Пала. —

Iz ovoga priegleda najglavnijih razlikosti može se svatko uvjeriti, da naš tekst riedko gdje donosi uvaženja dostojnu varijantu.

III.

Život Aleksandra Velikoga

po tekstu recenzije bugarske.

Između mnogih rukopisa života Aleksandra Velikoga, što se čuvaju u carskoj publ. biblioteci u Peterburgu, činjaše mi se osobito znatan jedan recenzije bugarske ili ako vas volja, vlaško-bugarske. On nam kazuje, i tko ga dade pisati i gdje se pisa i kad se pisa; već po tome vriedan je, da se o njemu progovori nekoliko rieči. A kako će se umah vidjeti, ima još jedno pitanje, koje se ovien rukopisom iz nova pokreće.

Rukopis, pod brojem i znakom XV. Q. 45, na artiji, u maloj četvrtini sa 18—19 redaka na jednoj strani, ima 247 listova; od početka do kraja čitav, tako da mu ne manjka ni jedan list. To je dakle gotovo najpodpuniji do sele poznati tekst toga popularnoga romana srednjih vjekova. Po jeziku spada u red poznijih bugarskih spomenika, mieša nosne glasove i medju sobom i s *a*-samoglasom, osobito u prvom padežu jednine *a*-osnova. Nema u tekstu nigdje nikakovieh nadpisa ni zaglavaka. Sam tekst podudara se u opće sa svimi srpskimi, osobito s Mihanovićeviem ali nije onako na koncu pomiešao listove te isprekidao tekst, kao rukopis m. (sr. Starine III, str. 317, op. 1.) Gdje u mojem izdanju rukopisi a m odstupaju od teksta rudničkoga, svagdje ih i ovaj rukopis prati, kao na str. 298, 300. — Znatno je, što u tome tekstu nema turskih rieči kao: *harač*, *dragoman*, nema barona već *кельмаџиѣ*. Nasuprotiv rieči grčke ostaje sve onake, kao u srpskih tekstovih — neprevedene.

Imajući, kad sam štampao rudnički tekst Aleksandrider, pred sobom još nekoliko rukopisa srpsko-slovenskih a znajući što je govorio Vostokov o derptskom tekstu, mogah na str. 215 „Starina III“ izreći, da je prevoditelj bio srpski književnik. Ja se pozvah naročito na tri mjesta u tekstu, gdje pisac grčke rieči izrično tumači „по сръбскомъ языку“. Dok se još u mnogo ruskih rukopisa vjerno sačuvao trag imenu srpskomu za dokaz, da je srpski tekst negdje u 14—15 vjeku prešao u Rusiju, medju tiem u ovom bugarskom rukopisu zamjenjuje se naziv „сръбскѣмъ языку“ na sva tri mjesta riečju „словѣнскѣмъ“, i to evo ovako: и нарече има емъ драмъ, по словѣнскѣмъ же языку наречет са потехице; и нарекоша има емоу енкардѣсь еиѣсисъ,

ниже нарнует са по словѣнскому азыкоу въсесръдѣи стамокъ; макарн бо по словѣнскому азыкоу блаженн нарнуат са. Nastaje pitanje, može li se još i sada pouzdano tvrditi; da je prvi prevodilac toga romana bio Srbin? Jer da ovaj tekst i razni srpski potječu iz jednoga pera — o tom nema sumnje. Ja mislim, da se isto tako dade protumačiti jedno kao drugo: kako Srbin mogaše rieč **словѣнскый** zamieniti bližim mu izrazom **сръбскый**, isto tako bješe lako piscu Bugarinu (ili možda čak Vlahu) zamieniti rieč **сръбскимъ** drugom poznatijom u crkvenom životu: **словѣнскимъ**. Nešto teže može se vjerovati, da bi bio prepisач бугарски (или влашки) turske rieči ili čak rieč baron zamienio čistimi slovenskimi izrazi; a lakše se dade pomisliti, da su se one strane rieči istom kod srpskih prepisača uvukle u tekst. U opće ima tekst Aleksandride u tom bugarsko-vlaškom rukopisu znatno stariji i pravilniji vid, nego li u do sada poznatih srpskih rukopisih.

Za dokaz navesti ću ovdje nekoliko primjera.

Početak rukopisa, gdje se tekstovi najvećma razlikuju, glasi u našem rukopisu ovako:

Книга Александра македонскаго Житіе и повѣсть достопамяно и дивно къ конисткомъ оустрѣмляѣши са, полезно усты и самышати добродѣтелиа благоустыка же и целесоумна мѣжа великаго Александра македонскаго царѣ, како и оути кажда бысть и како и до где прѣиде и кинхъ ради добродѣтелиа подсабнѣуиом въсен царь и самодръжець нарица са, подоклетъ утѣшомоу разоумѣти а разоумѣшомоу сего конистѣвнымъ и мѣжѣстѣвнымъ докродѣтелиа подобити са. Ныѣан съмысль да разоумѣтець естъ же сице.

Бысть великомъ божиен прѣмудрости създавши храмъ себѣ и седимни сего оутѣрѣдника стальны, въ патотысѣиное же лѣто сего столѣиа и царѣствѣишоу великаго Рѣма Таркинѣиоу царю, науалствоуѣишоу же ин(сри)л(н)тѣскимъ людѣмъ еурѣнскомуу господѣствоу Іоуде архіереоу Нѣереміоу пророкоу, господѣствоуѣишъ же кѣстоунымъ странами Даріоу сымоу Кироусокоу, ѡб'дрѣжъ (sic) Индіѣ тогда Пороу великомоу царю и египтомъ же великимъ ѡбладѣишъ Никтолакоу вѣлхвоу сѣишъ и царю, тогда фрндѣнскимъ же странами и македонскон земли и еладскимъ ѡстрокомъ обладѣишоу Філіппоу грѣкоу и еллімоу. Родн же са тогда емоу сынъ и нареѣи ма емоу Александръ, по грѣуьскомуу азыкоу глаголет са изѣбранъ мѣжъ, изѣбранъ же из ѡлада ѡклатише са и доблѣстѣвѣнъ, красен же и благоѡбразѣнъ къ вѣсѣмъ зрацимъ его бѣ. Се же не бѣ емоу ѡтъ тѣлеснаго рождѣиѣ ни ѡтъ улокуѣускаго оутѣора, нѣ ѡтъ вѣсѣмъ еинокаго и благины великаго божиѣа промысла помагѣиша ныѣше къ симъ естѣстѣвныа добродѣтелиа. Сѣтъ же сіѣ испотѣорное къ азыцѣ и непоколѣбниное ныѣше, податанѣ же въ рѣкахъ мѣко никтоже дроугни бѣше ныѣиѣа же вѣса мѣко тѣиѣна и мномо текѣиша вѣмѣитиаше: дѣлготрѣпѣлине же къ сѣгрѣишѣицимъ безмѣрно. Сими же уѣтырѣи добродѣтел'ми уѣтырѣмъ вѣселѣи'скимъ концѣмъ царь и самодръжець назѣа са. Сими бо уѣтыр'ми

добродѣтели и вѣсѣмъ царь свое царство охрѣмѣти подобаетъ. Сими бо и Александръ рекше толпѣи' градомъ и странами царь пазва са, елико невѣзможно есть въ книзи сѣи написати ни на срѣдѣе уловѣноу невоин' стьеноу вѣмнѣти. Александромъ добродѣтели, доушениа же и тѣлесныа прѣди рекше, повѣсть о рождени его и хрѣбрости научити. Глаголаше его быти сына царя Филиппа лѣжат'...

Tko poredi ovaj tekst sa štampaniem, str. 218—219, uvjerit će se, da je ovaj jedan pravilniji od svih onih; pače konac ovoga odsjeka istom sada posta gramatički razumljiv.

Radi gramatičkih oblika ili s kojih drugih razloga prilažem evo još nekoliko mjesta:

Stamp. izd. str. 236 r. 27 дитца ка млико сасну: ѿтъ съсѣа македонска (dvojstveni broj).

Stamp. izd. str. 237 r. 14: познах те у првои книзи моеи (познати znači ovdje: verkennen? što upoznati): прѣобидѣхъ тебе въ прѣвон моеи епистоли.

Stamp. izd. 238 r. 13—14 мею достойними теби Персиди пребивати страшливымъ будући и неволници: междоу подобными текъ Персы позва, страшливъ ми сѣши и невоинствеными, запада остави са

Stamp. izd. 239 r. 4: харац и воиску да даемо: дѣи и конскѣ да даемо.

Stamp. izd. str. 240 r. 32: посла одправише своему драгоману главу одсикоме: и сѣе рекше покласахъ ѿпоустниша, скоемоу же тѣмѣую глави ѿстѣкоша...

Stamp. izd. str. 241 r. 9: четири ста кониковъ балиштри убише: уетыри ста конникъ изъ града беместрами оуѣнша.

Stamp. izd. str. 244 r. 16: под епазмомъ боркодиловимъ: подъ халкизмомъ коркодилокѣмъ...

Stamp. izd. 249 r. 15: када на зелено камине погледаше призираше се к билому лицу: егда на зелено приницааше камение прибицааше са (valjda прибикаше са) къ блѣлому ежъ лицу.

Stamp. izd. 252 r. 23: з достойними себи гусари македонинском дитцомъ: съ подобными текъ хжсара македонскими отроцы.

Stamp. izd. 253 r. 7: на ка гусару: на како къ хжсарю.

Stamp. izd. 254 r. 15: тату Александру: не прѣдавате са татекѣ Александру.

Stamp. izd. 254 r. 20: и бише старишина дѣта тога: и бѣше архіерей лѣта того подѣи именемъ.

Stamp. izd. 255 r. 22: ча од Персиди изгубисте до селе, все Александар платити има: сѣа възмѣдѣа александръ имѣтъ ѿтѣстнѣти.

Stamp. izd. 256 r. 29 камѣи хиланитеръ: камени лихнитаръ.

Stamp. 257 r. 1 хѣвмъ моѣнога Самсона: хѣмъ прѣмоѣнога сѣп'сона (serbizam!). — r. 3 шѣит од акинта: шѣтъ ѿтъ акинѣа.

Stamp. izd. 259 r. 10 заповида четири ступе учинити: покѣлъ уетыри стѣпѣковы сътворити.

Stamp. izd. 261 r. 18: мече тргоше и сузуб мечи удрише се: меуеки истѣргоша и тако съзѣбъ меуеки оуѣдриша са.

Štamp. izd. 262 г. 2: многе кучке медвида тираю: многы коуны медведъ гонать.

Str. 262 г. 11 без осуѣнѣ: u nas čini se razgovietnije без-сѣмизнѣ. — г. 21: вишѣне кони и вапан од людн и звек од оружѣ и клопот шѣитов: кепѣ коуѣ и уловѣтъ и клопотъ оржѣамъ.

Štamp. izd. 263 г. 18: сто фарижев арапских ки биху боли од всих: .р. фарижъ арапскихъ иже бѣхъ изроуни наѣе всѣхъ. — г. 23: десет тисуѣ ханзам конских ке биху од рибе: десѣтъ тысячѣ ханѣзъ коускихъ иже бѣхъ ѡтъ рыбы нпѣн. — г. 27 трпезу од сам-фира камена: трпезѣ ѡтъ самфира камене.

Štamp. izd. 265 г. 1: и косе врха негова како бритвом оструга: и космы врѣха его меѣмъ ико и бритвомъ оструга (Iz rukopisnog kosom valjalo je u rudničkom tekstu uspostaviti косме).

Štamp. izd. 266 г. 27 бржаи сину Александре: дрѣзан уадо Але-хандре (gotovo bih rekao da je prema tomu valjalo ispraviti i rudnički tekst te pisati дрзан).

Štamp. izd. 267 г. 14: Дарин вѣхавство велико учини: Дарѣ же позорнѣе велико сѣтворилъ. — г. 26: наче читити: наѣуѣтъ уѣсти. — г. 29: вишнега промисла хотинем: кѣмизго промысла изколенѣемъ.

Štamp. 268 г. 12: да Персом неприател еси: и Персомъ низмѣтѣ еси.

Štamp. str. 271 г. 13 и неѣа Персида не знаѣи како убоѣше се: и сего Перси нехѣдѣ како оубоѣша са (sr. Miklosich, die Negation in den slavischen Sprachen, str. 3—4.)

Štamp. izd. str. 276, г. 24: дванадесте густеран пуних и четр-надесте куѣ пуних: .кн. стерѣ пѣмѣхъ и .кн. кѣш' пѣмѣхъ.

Štamp. izd. str. 277 г. 8 и землю пишѣнену: не земля писѣаниѣ.

— г. 31 поставу злату: поставѣтъ златъ.

Štamp. izd. 278 г. 4 три сежани всаеи дуг: два сажена оубо дѣлѣготѣ.

Štamp. izd. 279 г. 12: да обичаѣ ним не знаху ча ѣиду и вси од неуредбе помрише: обѣуан нмъ не зѣла и не вѣдѣше уѣо вѣдѣтъ тѣмъ же и помрѣша кѣси ѡтъ глада. — г. 19 ине друге раке помами ш ним: и дроѣгѣла же ракъ поблазникъ сѣ ним' — г. 34: ка отоку наче ходити — до ноѣи ходив: и кѣ островоѣу наѣути хотѣ . . до ноѣи плѣуѣ.

Štamp. izd. 280 г. 22: цѣло годиште плавав: цѣло годнѣе плѣуѣ. — г. 25 у букши умрише (sr. opazku pod tekstem): обѣлѣгѣа оѣмрѣста (tako se razumiye i u g: обѣлѣкѣше).

Štamp. izd. 281 г. 13—16, u nas овако: тѣѣла блаженстѣих (!) острови . . иже нагомадрѣи нарѣуѣт са. они бо вѣстѣны страсти нази сѣтъ. — г. 25 Створител небу и земли: сѣдѣтель же вѣстѣмъ; г. 27 од гнида (valjalo je pisati ѣида t. j. od ilovače, jer je tako i u rkp.) учинени: иже ѡтъ прѣсти сѣзданими.

Št. izd. 284 г. 1 ви за-ч царске свите носите и разлике хране ѣисте: кѣ оубо поѣуѣ вѣсти пѣстрѣа рѣзѣи носите и раздѣлуѣмѣа пиѣа мѣсте. г. 16: то онди са женами е: то сѣ женами хѣ вѣсе естѣ. — г. 18: и до зѣда дошад внутар: кѣнатѣр же мѣдѣниѣо зѣда.

Štamp. str. 285 r. 30: да всяки од брне земле ове вазме, ками ли дриво ли: яко възвѣтъ ѿтъ прѣсти земля да възметъ, камени ли дрѣво ли.

Štamp. izd. str. 286 r. 6: Шафар Александров: магеръ Алезандровъ рыбы соухъ въ блатъ томъ ѿмыти повесе. — r. 14 риба тираюни га усуну се на сухо... притише ю и распори: риба же гонящи его изъсохъ са... сѣхъ притискавъ и расиравъ. — r. 28: и нхъ травомъ и тростемъ рече покрити: и снхъ трѣстиемъ и съ трѣвомъ покрити поклеа.

Štamp. 289 r. 4: мишлени мнозими оборена: мысль-бѣ-ми мнози ми обоуреваемъ есте.

Štamp. izd. 291 r. 26: покриваче женске на глави: и плати женстин на глави. — r. 32: и на близу — стоимо: и съпротивъ — стоимъ.

Štamp. 292 r. 30 од Роксанде царице: ѿтъ Рокслинъ царицѣ.

Štamp. 293 r. 32, u našem tekstu ovako: македонскы сътъ дариѣхъ сплхъ повѣдѣхъ оу космы мои якоже унунъ оуки са.

Štamp. izd. 294 r. 13: насар и велики хонакар: Ал. насаръ и великын хонкаръ.

Štamp. izd. 295 r. 17—18, u нас ovako: тѣломъ оубо великъ есть и дѣбелъ, мѣтъ же тѣло, мѣтъ гниа. — r. 25 и мече тргоше: и тако мѣуница тргоша.

Štamp. str. 296 r. 8: на четире стридае дуга: на устыри стрѣла дѣла и широка. — r. 17: под ханзмами сирменими: подъ ханкызы сирманы. — r. 19: ѿтъ анниѣ камени и прѣстъ пѣровъ многоцѣныи ѿ-т-амениста.

Št. izd. str. 298 r. 22: глуме се: глоумѣжливъ сын.

Št. izd. str. 301 r. 12 Евагрид — меѣш мои: Екагридъ мегники (serbizam! mj. междынникъ).

Št. izd. str. 302 r. 3: и тако не о стуне: и тако не тѣме.

Št. izd. str. 312 r. 9: на здар меѣш: по уѣто глави скож на заръ меташин. Ja sada ovu zagonetljivu riječ na заръ тумачимъ тако, da заръ odgovara francuskomu hasard, starofran. asar, njem. hasard — što sve izvode iz arapskoga jazar (= kocka); dakle na заръ знаѣи: на kocku, sr. Weigand I, 482; Schade 242. — r. 24: нимшку землю и пажадско госпоцтво: нѣмечьскѣа земля и нарижское господство.

Št. izd. 319 r. 23 руменчу: романъ'ча.

Št. izd. 327 r. 8 маску живу: мѣска живѣ.

Kada i gdje je naš rukopis pisan, svjedoči ovaj zapis na prvoj strani posljednjega lista: Изколе(н)иѣмъ ѿ(тъ)ца и съпоситиѣмъ с(м)на и съврѣшѣмъ с(ва)т(а)го д(оу)ха науа са и съврѣши сѣхъ книга рекома Алезандрѣа повелѣиѣмъ и далѣмъ прѣѣс(ке)щеннаго мѣтропѣланта кѣр григѣрѣа с(о)ууѣв'скаго и нѣмечьскы. И даде и въ нѣмечьскон манастирь идеже ес(тъ) храмъ възнесеніе г(оспод)а г(оспода) и спаса нашего і(со)у(хр)ист)а, да вѣдетъ емоу в вѣ(тъ)ны намятъ. А кто разоритъ наша дѣлѣи да вѣдетъ проклатъ ѿтъ г(оспод)а б(ог)а и ѿтъ

пр(ѣ)у(и)стаа его матеръ и отъ всѣхъ с(ва)тъхъ и отъ насъ аминъ.
 Къ л(ѣ)то зодѣ, м(ѣ)с(а)ца нове(м)б(р)ѣ .г. То бжеше дакле године 1562,
 када mitropolit sučavski i njemecki naloži (jamačno nekojemu monahu
 njemeckoga manastira) da se taj život napiše ili kako bismo mi rekli
 prepíše za crkvu pomenutoga manastira. Svracam pažnju naših histo-
 rika na spomenutoga ovdje mitropolita Grigorija; čudno mi je, kako
 ga g. Golubinski nigdje ne pominje u svom djelu. —

Ima još jedan zapis poznijom rukom, na drugoj strani posljednjega
 lista, gdje se pominje neki Nathanail Šeptelić mnogogrješni iz mana-
 stira „намецьскаго“, а то бжеше „къ дѣли Іоана Гангоуе Гнка коекоды,
 господара земле молдавскон.“ Къ лѣто зсѣзъ т. j. 7237 (= 1729).

IV.

Nedjeljna propoviedanja

Konstantina prezvitera bugarskoga

po starosrpskom rukopisu XIII. vieka.

Već se davno zna, da je Konstantin, prezviter i poslije episkop bugarski, uz druga svoja književna djela preveo izbor besjeda sv. Joana zlatoustoga i nekih drugih otaca, razrediv ih po nedjeljama kao propoviedanja namijenjena novopokrštenomu svomu narodu bugarskomu (sr. Rozkvět slovanské literatury v Bulharsku, pisan pokojnim Šafarikom g. 1847, sada u III. tomu njegovieh „Sebrané spisy“ str. 179. Prievod na srpski štampan je u II knjizi Glasnika str. 43). Šafarik znaše već i o znamenitom sinodalnom rukopisu ovieh besjeda, za koji mišljahu tada da je pisan u XI. vieku. Njegovo navještenje, da će Undolski (sad već takodjer pokojnik) sva djela Konstantina bugarskoga na sviet izdati, ne ispuni se žalibog. Ali ako što može nadoknaditi nestadak samieh tekstova, to su jamačno ispunili Gorski i Nevostrujev u svom golemom djelu: Описание славянскихъ рукописей московской синодальной библиотеки, gdje je u tomu II. 2, str. 409—434. onaj sinodalni rukopis po drobno ocienjen i po sadržaju i po obliku, t. j. po jeziku. Samo takova duboka teologijska učenost, kakovom već davno izidjoše na glas pomenuta dvojica (na veliku štetu slovinskoj filologiji umrie Nevostrujev ovieh dana) mogaše toli potanko razabrati i do samieh izvora dovesti djelo Konstantinovo, tako da mi sada jasno vidimo, što je Konstantin preveo, odakle je preveo i kako je preveo, što li je sam dodao i kojom namjerom. Po izvornim uvodima i dodatcima, kojih je nekoliko štampano u Gorskoga i Nevostrujeva, rekoh ja (Historija književnosti 68) da se „vidi liep način njegova mišljenja o narodnoj prosvjeti i njegovo osobito staranje da se narodu valjano propovjedi rieč božja . . . (Njemu) bijaše za tiem, da pomogne narodu slovjenskomu koji se smatraše još kao posve nov i mlad u kolu ostalieh bogu ugodnieh kršćanskih naroda“.

Poslije Gorskoga i Nevostrujeva progovori nekoliko rieči o Konstantinu J. J. Sreznevski u Древніе памятники письма и языка югозападных Славянъ, str. 45—47, koji, ne kaže za što, sinodalni rukopis stavlja u XII viek (u „Opisaniju“ naznačiše mu XIII viek), sr. Knji-

Dalje nije, koliko ja znam, nigdje ništa štampano.

Rukopis je pisan na koži, u dva stupca, ima sada još 179 listova, ali početka nestaje mu nekoliko listova, na kojima bješe valjda ono, što je u sinodalnom ispred prve besjede, t. j. Prolog a možda i kakva slika, kao u sinodalnom. I tako u tome rukopisu počinam odmah na prvom listu besjeda prva: **СВѢТАГО ІОАНА ЗЛАТОУСТІАГО СКАЗАНИЕ ОБЪЯВЛЕНІЯ ОУТЪ ІОАНА НА КЪСКОУСКИИ**. Početak besjede: **УЕДО РАДН МЪ ГЛАГОЛНН ОУТЪ СМОТРЕННН НАВЕЩЕ Н СЕ КЪ МАЛЪ** sr. u Gorskoga i Nevostrujeva str. 411, gdje se isto pominje na l. 4 sin. rkp. Odavle napried sliede besjede jedna za drugom istiem redom kao u sin. rukopisu. Početci besjeda svagdje su oni isti, kako će pokazati nekoliko primjera:

Peterburški :

1. 42. Тогоже Златоустого съказа-
ниие .з. евангелнаго отъ Иоана .з.
Възлюбленни оунишыи оума нашего
книжыи убо глаголють устынаи
словеса Христова . .

1 28 obr. Тогоже Златоустаго
сказаніе ѿ ѿдѣла ѿ Іоана въ
недѣлю .з. по пасхѣ. Възлюблены
ѿмѣны оумѣ нашего въмытъ
уто глаголютъ устыма слова хри-
стова.

1. 32. Златоустаго сказание
иудыгелна отъ Оана въ недѣлю
н. - оую. Възлюблена братиѣ дошѣ-

Sinodalni:

скатаго сего днѣ илѣтнѣ прѣскатаго и жнѣоткорѣнаго доуха..

1. 53. Тогоже Златооустѣаго сѣказаннѣ .л. евангѣлїе ѿтѣ Мѣѣѣѣ. Братнѣ глаголетѣ некоторымъ прѣмоудрымъ благо мнѣ законъ оустѣ твоихъ ..

1. 57. Тогоже Златооустѣаго сѣказаннѣ .к. евангѣлїе ѿтѣ Мѣѣѣѣ. Вѣзлюбленнѣ приклоннѣмъ оушеса наша да оуслышнѣмъ убо вѣзглаголетѣ въ насѣ господѣ богѣ нашѣ ..

1. 71. Тогоже Златооустѣаго сѣказаннѣ .с. евангѣлїе ѿтѣ Мѣѣѣѣ. Вѣзлюбленнѣ, обрѣтѣмѣ истѣуѣннѣмъ непрѣсѣцающѣмъ прохладѣшѣ доушоу и сѣвѣстѣ ..

I tako dalje oviem načinom, sve do l. 203 pod sinod. ili l. 139 po peterburžkom rukopisu. Ovdje se još podudaraju oba spomenika evo ovako:

1. 203. Коурила александрьскааго сѣказаннѣ .зѣ. евангѣлїе ѿтѣ Лоуки. Икоже въ уѣвѣствѣннѣхъ сѣдѣхъ раздѣнѣмъ плоди соутѣ ..

Peterburški:

днѣ прѣскатаго днѣ сего илѣтнѣ прѣскатаго и жнѣоткорѣнаго доуха..

1. 36. Златооустѣаго сѣказаннѣ евангѣлїе ѿтѣ Мѣѣѣѣ въ недѣлю всѣхъ сѣтѣмъ. Братнѣ глаголетѣ итѣмъ прѣмоудрымъ благо мнѣ законъ оустѣ твоихъ ..

1. 38 obr. Сѣказаннѣ Иоана Златооустѣаго евангѣлїе ѿтѣ Мѣѣѣѣ въ недѣлю .к. по .н. Вѣзлюбленнѣ приклоннѣмъ оушеса наша да оуслышнѣмъ убо глаголетѣ въ насѣ господѣ богѣ нашѣ ...

1 48 obr. Златооустѣаго сѣказаннѣ евангѣлїе ѿтѣ Мѣѣѣѣ въ недѣлю .г. Вѣзлюбленнѣмъ обрѣтѣмѣ истѣуѣннѣмъ не прѣсѣцающѣмъ прохладѣшѣ доушѣ и сѣвѣстѣ ...

1. 139. Кѣрѣла Алексѣѣвѣдрьскааго сѣказаннѣ въ недѣлю .лѣ. жѣе ѿ фѣрисѣѣ и мѣтари евангѣлїе ѿтѣ Лоуки. Икоже въ уѣвѣствѣннѣхъ сѣдѣхъ раздѣнѣмъ соутѣ плоди ..

Ali poslije ovoga ima u sinod. rukopisu na l. 206 „Нсидора пѣлоуѣснѣскааго сѣказаннѣ .зѣ. евангѣлїе ѿтѣ Лоуки“, које овѣко роѣѣма: Рѣдоуѣте са о господѣ вѣсѣгда, рѣѣѣ прѣсловоѣ Пѣвѣлѣ такоже и азѣ, вѣзлюбленнѣ, кѣ вѣмъ глаголю. Ovoga skazanja nema u peterb. rukopisu ili bar nema na ovom mjestu. Ondje umah sledi što je u sind. rukop. na l. 210 te se i opet oba podudaraju:

1. 210. Вѣ недѣлю мѣсопоустѣноуѣмъ тогоже златооустѣаго евангѣлїе ѿтѣ Мѣѣѣѣ. Братнѣ вѣзлюбленнѣмъ сѣберѣте са и послоушѣнтѣ оушѣмъ и прѣлѣжѣмъ страшнѣмъ и грознѣмъ словеса ..

1. 141. Недѣла мѣсопоустѣнѣмъ Иоана Златооустѣаго сѣказаннѣ евангѣлїе ѿтѣ Мѣѣѣѣ. Братнѣ вѣзлюбленнѣмъ сѣберѣте се и послоушѣнтѣ оушѣмъ и прѣлѣжѣмъ страшнѣмъ и грознѣмъ словеса ..

Ovako se u napried i opet slažu oba rukopisa sve do posljednje nedjeljne propoviedi, koja se čila u sinod. rkp. na l. 231.

1. 231. Недѣла цѣвѣтѣмъ. Того Златооустѣаго сѣказаннѣ евангѣлїе

1. 154. Вѣ недѣлю цѣвѣтѣмъ Иоана Златооустѣаго сѣказаннѣ евангѣлїе

отъ Нюна. Се нима господскаго
праздника предъсиятъ свѣтлость . .

U peterb. rukopisu ima iza toga u naknadu propuštenoga još jedno propovijedanje, kojega kao da nema u sinod. rukopisu, imenito l. 158 obr. Нсидора Пилоушинскаго сказаніе въ недѣлю .кн. по всѣхъ свѣтъхъ а ѿтъ Лоуки .і. Братіе мои! подобно намъ естъ апостольское слово съ сладостію въплнюще рещи: **радоуѣте се ѿ господи всегда**. Sudeći ipak po riječima „**радоуѣте се ѿ господи всегда**“ nema sumnje, da je to upravo ona na gori pomenutom mjesto propuštena besjeda.

Sto dalje ima u sinod. rukopisu, kao na l. 237 obr. **СЪЗНАНИЕ** **ЦРЬКЬНОЕ**, za tiem l. 261 **ИСТОРИКИ** — to ne udje u srpsku redakciju konstantinovieh besjeda. Nego kao za dokaz da je ovdje posljednjom na l. 158 obr. odpočetom a na l. 161 završenom besjedom dokončan sav tekst sledi na l. 161 obr. i 162 ovaj znameniti zapis :

Съ многоскѣтлымъ скончимъ нинже цѣлѣаше къ насъ ѿ господѣ скещенодѣтел'мъ блаженнымъ великимъ нашъ архимерѣи и слоуга христовы къ скетыхъ ѡтець нашъ Никокѣ съѣзжаннемъ многихъ низкъ свещенныхъ сьсоудѣ и устыныхъ книгъ жеже кълочи къ светоу ю цркви прѣскетымъ богородице и светаго Сүмеѡна и се приложи поощеніе сказанноемъ Златооустомъ и низъмъ скетымъ оучителъ ѡтъ светаго іуанъгелии. Написано же бысть въ дни благоговѣрнаго и богоулычнаго самодержавнаго краля всѣхъ српскихъ зема' и поморскихъ, грьцскимъ странамъ господствующаа Стефана Оуроша, сына светааго краля Оуроша а правноукъ светааго господина Сүмеѡна въ .с. лѣтъ съ богомъ дръжавнаго владычѣства его, ѡтъ унсла же сложениа мира лѣтъ рхѹдъ. Въ сие лѣто поставленъ бысть скетми преосвященнымъ архименископъ Никокѣ. азъ его неключымъ рабъ и сиракъ Драгоманъ повелѣниємъ его написяхъ син светые книги въ славоу Христа бога нашего, аминь. (sr. Miklosich mon. serb. 561).

Gorski i Nevostrujev naštampaše nekoliko samostalno napisanih uvoda u besjede, u kojima se Konstantin obraća k svojem narodu izlažući mu što će biti predmetom propovijedanja onoga dana ili ako drugu kakvu misao imaše na umu ili su najposlije zazivanja pomoći božje, da osvietli njegov um. Evo nekoliko takovih uvoda i zaključaka iz našega rukopisa, kojih u „Opisaniju“ nema svih.

Besjeda 3. ima ovaj uvod (l. 9 obr.): Тронце прасветама помаган наумнаюуіоу ми третнаго евангеліа словеса испытати, послоушатеlem' же оумь разоумнь подаждь и свѣсть прилеж'ноу разоумѣти и створити глаголемыхъ евангеліемъ, сказаныхъ оуѣцъ снмъ. Мнѣ же слоко подаждь пространо и разоумно, хитро же и моудро, къ наслажденіе послоушатель творити заповѣди, яко скятіальникъ нѣгда монахъ законъ твоемъ и свѣсть стѣзамъ моимъ. Къ'раднмъ прилежно и разоумнымъ . . . А epilog istoj besjedi glasi ovako : Слышасте ли, възлюбленн, вѣроу жеи снхъ ? видѣсте ли любовь ихъ, и не имѣшете его бога соуща ни пророка и уловѣка соуща ? Мы же разоумѣше и оуказаше къ истіноу бога соуща потѣшнымъ се любяти его и заповѣди его схранити . глаголетъ бо

самъ' любен ме заповѣди мое да съблюдетъ. Кѣмъ же соутъ заповѣди его? иже възлюбихи господа бога своего всею доушею своею и всею крѣпостию своею и всѣмъ сръдцемъ своимъ, и искренняго своего яко самъ себе. Къ сею заповѣдию все заповѣди вноситъ. Къ въздоушнымъ глаголю' къ сею заповѣдию се држимъ, да земельныхъ наслаждѣше се благъ небеснымъ оулоунымъ, благодѣтию, уловкоюлюбиемъ господа нашего Ісoux-христа змоуѣже itd.

Besjeda 4. zavgršuje ovako (l. 14): Н мы же братие не можемъ благодѣламъ прогнати, сии рѣчь, нштоу втроу вѣже кѣшдѣши къ ны много ны добра принесе, аще мы и не схранихомъ за лѣность и за ѡслабленіе наше, нъ науде оунодобны' се ѡслабленіемоу семоу и прѣбоудѣмъ къ цркви божин, сии прѣчь, къ заповѣди господина, да ны ѡслаблены ицѣлѣтъ всемоген господь, къ томоу не сгртѣающе, да и земельныхъ христось даръ насытитъ ны и небеснаго царствѣа сподобитъ господь и богъ нашъ Ісoux-христъ змоуѣже itd.

Besjeda 5. počima ovimъ riečima (l. 14 obr.): Братие, христось богъ нашъ глаголетъ 'ищите кинѣ яко къ нимъ имате жизнь вѣчноую. и мы же нынѣ възничимъ глѣбниоу прилежно пространство кѣуангелна сего и яко земля жеждоушин примѣмъ дѣжда кѣуангелскаго къ сръдчыхъ нашихъ' уесо ради кѣуангелнѣа изнытъ ѡ мѣстѣ семъ бесѣдоуѣтъ глаголюе . . .

U besjedi 13 govori s početka ovako (l. 46b.): Братие, благо крѣме мѣсть възгласити и вамъ пророуьскѣа словеса и рѣшн' уоудесна дѣла твоѣа и доуша моя знаѣтъ ѣа зѣло. Нбо и азъ дѣньскъ пирыникъ вамъ аще и не съберѣшихъ ни скомъ раздѣлюе, нъ ѡтъ истоуьника кѣуангелскаго къ занѣмъ възъмъ и ѡтъ пира Златоуустааго къ занѣмъ възъмъ напѣаю вы ѡтъ уѣсти. Тѣмъ же молю вы, подадите ми слоухъ ваше дѣньскъ, да не ѡтндѣте алыоуѣше, нъ насыщѣше се пѣка доухомъ'нааго' вѣселѣтъ бо кѣшдѣшоу itd. . .

Početak besjedi 21-oj glasi ovako (kad se poredi u G. N. 425, naći ćete da je ondje manje ispravan tekst), l. 72: Вѣзлюбавенныи, благо мѣсть надѣхати се на господѣа, неже надѣхати се на кнездѣа, реуе свѣтоу писаниѣ. Тѣмъ' же и азъ ѡ господѣа боуѣ надѣе се и молебни прѣподобнааго сего ѡтѣца нашего и поспѣшениемъ вашимъ простираю дѣньскъ исклоунымъ своимъ изыскъ къ вашемъ любен' ѡгнь бо сръдчымъ подгнѣцѣаѣтъ оуѣстие и оуѣта приготокаѣтъ глаголатъ уоудеса господьныа' мѣсть бо мѣсть како прѣмѣлуѣти топлоты вашеѣ зрѣще и желаниа нашеѣ прѣлюбѣзумааго, нъ молю вы, дадите ми къ занѣмъ скрижаалъ сръдѣцъ кашихъ да пода напѣшоу скрижаалъ прѣстоу снмъ божиемъ настакаемъ Златоуустнымъ . .

U istoj besjedi 21-oj pod konac govori ovako (l. 74): Хотѣхъ же дѣньскъ братие голѣмо зъ ками бесѣдокати, нъ ѣгда захрѣнт ми нѣкто. нъ ѡбѣауе свое сткороу къ кратѣцъ глаголаѣвъ, яко минное се житие наше л'гько зѣло оуѣбраменено и тѣшко мѣсть, а минное ѡѣрѣменено и тѣшко, миннѣское глаголю распыньшихъ се Христа ради, зѣло лгько и оудобно. И семоу ми мѣсте вы сами послоуѣси, яко ѣгда къ напѣсти кнѣадѣтъ котормъ вѣсь нанъ къ тоугоу какоу, аѣмъ минны блажитъ и житиѣа нхъ. тѣи бо на горахъ живоуѣтъ яко на ѡбѣацѣхъ и съ богомъ и ангѣлы

бесѣдоуѣтъ присно, не поѣшѣи се ѿ жити семь ни ѿ нмѣни тоу же се се ни тѣмѣе се жемъ ни дѣтемъ богатства ѿстави, не приѣмлюще нехали житенские ни рѣшени похотѣлаго, нѣ ѿ царьскѣ небеснымъ бесѣдоуѣще въ вѣтъпахъ и страдахъ и пронастѣхъ земьныхъ живѣюще яко ангелы на небесѣхъ. Какъ бо польза уловѣкоу въсь миръ приѣбрати а доушоу скою ѿшетити? створимъ себеа друугъ ѿть мамоны неправедныи, да югда ѿскоудѣемъ примоуѣтъ ны къ вѣчна села.

Početak besjede 39. (na l. 124 obr.), kad mu se poredi što je naštampano iz sinod. rkp. u G. N. 426, svjedoči i opet, da je naš tekst ispravniji: Братие, въ мнѣмошѣмоу недѣлю ѿтъ златоурау'на истоу'инна златьноууста поурѣпше сказахомъ вашен христовѣнъи любѣен, како ѿтъ Давидова колына въсна пѣтскын господъ нашъ Исоусъ Христосъ. Тѣмъ же и потреба би была и рождѣство юго прѣдложити сказавѣше вамъ и не хазирди никтоже намъ ѿблѣмѣше се извѣстити ѿбѣщахомъ бо се къ науѣтъ недѣльскимъ прѣложити юуангелии, аще съ любѣкою приѣмете, якоже и приѣмлете. Ваше бо дѣло се есть и вашею вѣрою истѣканѣ писано бо есть, велико аще просинте вѣроуѣще, приѣмете не нашою бо хитростноу прѣложено се бытъ нѣ молиткамъ вашини' сами бо выи сѣдѣтельствоуѣте' яко не въ хитрости нынѣшнѣе прѣмоудрости ни сѣзаниемъ вѣтинскомъ ни платон'скимъи словесми сложномъ словеса сиѣ, нѣ вышѣни прѣмоудрости помол'(ше) се ѿтъцю сѣздѣтелю ѿтъ негоже како даинне благо и всакъ даръ сѣершѣнъ съ выше исходить просѣини не соуменною колюю ни дкоеномъ срдѣчемъ. Тѣмъ же и единѣе молѣще се мензрѣемъи прѣмоудрості прѣскѣтъи и животкорѣен и равнѣстѣстѣи тронци, ѿтъцю и сыноу въплѣщенѣомоу нашего ради спасѣния и прѣскѣтомоу доушоу, дръжнѣ се дѣла. науинающе же въсь мѣсто златоууста къ срдѣцу въкѣдѣше послоушанимъ како сѣажѣтъ рекъ юуангелистѣ . . .

Besjeda 40. počima ovako (l. 129): Възлюбленнѣи, прѣдѣствѣовакѣе крѣщеннѣе господне, ѿмѣоуѣннѣе же наше славнѣи подѣкѣмаго намъ такы радостнѣи не тѣла веселе нѣ доушоу прѣдохомъ и днѣсь дѣгоу вамъ се исплатити богоу помагающоу' жежѣтъ' бо наше срдѣце и на концѣ гредѣтъ прѣди вашени любѣи показати златословесномъ снѣмъ что подобѣтъ намъ смѣотрити по крѣщеннѣи, како науѣтокъ какы дѣтелн. Тѣмъ ѿуицѣше сѣвътъ нашоу ѿтъ мала страстнѣи в'нрадинѣи прилѣжнѣо глаголюмаа' не малоу бо ползоу и днѣсь ѿтходѣще однесемъ, не богатства пользоу ни приѣбратѣннѣе домоу' нѣ на прѣдѣлежѣемъ възвратнѣи се . . .

Besjeda 43. ima ovaj početak (l. 134 obr.): Братие доухоукиаа едиинако не ѿблѣиннѣи се ни оуицимъ молѣще се Христуу богоу единомоу просѣкѣциющоуоу ѿмрауѣннѣи, пришѣдѣомоу не тѣню прѣкѣдѣннѣи възвати нѣ и грѣшники на показннѣи, просѣкѣити оуиы и срдѣца наша, да разоуицѣемъ глаголюемнѣи нмѣ' тѣ бо есть сѣвътъ доушѣи нашинѣи, просѣкѣае всакого уловѣка гредѣущаго къ миръ' тѣ бо есть вѣстоу къстокомъ, якоже рѣе пророкъ' тѣ просѣкѣаѣтъ сѣдѣщемъ въ тѣмъ и въ сѣни сирѣтинѣи' тѣмъ же безъмѣлкѣи створѣше и малѣуанинѣи ми створѣше въ испрѣ ѿуи имѣюще послоушантѣе не мене глаголюща нѣ юуангелиста ѿтъцемъ снѣмъ' приѣытъ бо ѿбратѣше ѿтѣдемъ къ сконнѣи си . . .

Epilog iste besjede dosta je zanimljiv, te ga ovdje štampamo da bi

se poredio s tekstom sinodalnim u N. G. 427. (l. 135 b—136—137):
 Слышасте ли крѣоу слѣпца? видѣсте ли дръзновеніе моужьско? како
 не оубою се народа, како не оустраши се, прѣщениа? иже бо ѡни прѣ-
 щахоу имоу, тольма же ѡнь пауе кыниаше: сине Давидокъ помнлоуи
 ме. не тольма же хотѣаше телесными оуныи прозрѣти, иже доу-
 шекыными. иже же иже видѣти, иже же послѣдокаше имоу славе бога.
 Тѣм же и мыи молимы се имоу, да прозрѣнимъ доушекыными оуныи тво-
 рити заповѣди его и славити богоу иже не боюще се цѣсаря, не сты-
 дѣще се кнѣзь, не срамляюще се кельможь: нѣ аще и гониміи настонтъ
 и аще моужы прѣдлежеть, нѣ аще і моужда боудеть, не оубонтъ се ни
 ѡтлоуунтъ се ѡтъ любве его, нѣ съ дръзновеніемъ проповѣдати и мо-
 лити се имоу. Глаголютъ бо Павла: кто ны разлоуунтъ ѡтъ любве бо-
 жие, скръбъ или тоуга или гладъ или изгониміи или бѣда или смръть?
 ни ангелы ни архангелы, ни зауела ни силы, ни господьства: ни глоуенна
 ни высота ни кама же тварь не можетъ насъ ѡтлоуунти ѡтъ любве
 божие, иже ѡ христѣ ісоусѣ. Слышасте ли и видѣсте ли дръзновеніе
 Павла? въспоменимы же ли к томоу и скетыи моужьскими, не нашего ли
 рода бѣхоу вси сии? не вѣдаше ли тѣлеса свои моужьскими и огнѣми и
 зѣврьми и смръти? да не ѡтпадоутъ ѡтъ любве его ни ѡтвергоутъ се
 его. Тѣм же възлюбимыи его не ѡтвергоуще се его. Речесть же ми
 кто ѡтъ насъ: то не любимы ли бога? Вѣда же и азъ яко любите, нѣ
 покоужаю вы да большими възлюбите: вѣда же яко тежесковъ (!) иже
 по вѣсѣмъ неделаши к вамъ бесѣдоуе, нѣ не встаноу се, доидеже до-
 вриши боудете. глаголютъ бо Павла: магомъ сии рѣхъ оуни и въ врьме
 и безъ врьмене. Снѣце оуныи братіи по все недела аще и не по все
 дин за настоящее работыи властель оуныи боудѣи и мѣзда болши
 боудеть наложена, и ижегда властельскою работоу оутѣжнѣи и божню
 слоужбоу скръшнѣи, възлюбимыи и да възлюбите ны ижегда принидеть
 соудити живыми и смрътѣи и въздати комоуждо по деломъ его,
 имоуже слава, itd.

Medju drugimi besjedami, koje su prievodi u izvodu (kompilacije)
 iz Joana zlatoustoga, ima i jedna izvorna propovied samoga Kon-
 stantina. To je besjeda 42-a na l. 195 u sinodalnom, a na l. 133 u
 peterburškom rukopisu. Evo je od rieči do rieči:

Костант(и)на презкутера склз(ан)иіе) иѣа(и)г(елии) ѡтъ Лоуки,
 иед(зла) .лг. Братіи и ѡтъцн(и) сыиоке послоушанте оумно: не въ про-
 стою бо хошетъ мноути и дѣи(ш)иыи празднѣи, нѣ ижего гощеніе
 доуховно хошетъ подати, не тѣло мапнѣюще нѣ доушоу веселѣще.
 Послоушаниыи и диким се милости и уловѣколюбнѣи божню, како ѡб-
 ходитъ троуды приемлеи и желѣи спасеніи нашего. иже бо ради прѣ-
 клони небеса и снѣде, възлѣклъ и въздедалъ да приѡбръщеть родъ уло-
 вѣуьскъ. Тѣ не тѣню доуше наше ѡтъ грѣхъ ѡунистѣи нѣ и телеса
 наша ѡтъ недоуѣи грѣбнѣи, ижеже ныи оуслышасте Лоукоу иѣангелнста
 глаголюща: входешоу имоу въ ижегоу в'съ смрътоше его .л. моужь про-
 каженъ. Милостнѣи бо и уловѣколюбѣи смѣи господъ нашъ ісоусъ Христосъ
 ни града ни вси ѡставляють, молеще ѡтъ лютаго недоуга избавити се.
 Ѣи же милостнѣи смѣи да не ижеи се протнѣи нѣи законоу Моисеѡвоу

ѡтпоустѣ ѡ рекѣ показите себѣ ѡмреѡмъ. Бѣ же .ѡ. жидовъ, а єдинъ Самарѣтинъ. Исцѣляюще же і ндоуще ѡкоже повелѣ нмъ ѡмреѡмъ показати се, .ѡ. оубо ѡпохвалѣноу колю приѣмъше не възвратѣше се въздати славы ѡко богоу. Єдинъ же тѣню ѡпопеченъ възврати се хвалоу ѡмоу приѡсе. оуѣше бо соутъ ѡзвѣстѣнъ на вѣроу паче жесто-срѣдѣнѣхъ жидовъ. Тѣмъ же и владыка реуе' не .л. ѡмѡстѣше се. Срамѣетъ бестоудѣя лица жидовскаѣ приѣмѣнѣхъ многы благодѣѣѡтѣ ѡтѣ бога ѡтѣца и ѡ ѡпохвалѣнѣ оубратѣнѣхъ се. Тѣмъ же, ѡ друзѣ, подобны се ѡпопеченѣнѣкоу сѣмоу, не тѣню бо телеса ѡмѣла тѣвѣнѣ прѣщедрыѣ ѡмѡстѣнѣхъ бога ѡмѣнѣ нѣ и доущѣ, ѡце н с похвалоу приѡстѡупѣмъ кѣмоу того бо ѡсмы створѣнѣе, сѣздѣнъ ѡд добра дѣла, не ѡ лоукавѣство нѣ ѡ завѣстѣ, нѣ ѡ сѣдѣнѣе дѣла добръ. Кто бо ѡмѣла оуѣмъ ѡтѣрѣзѣ, оуѣста ѡмѣла рѣспрѡстранѣнѣ, ѡзвѣнѣ ѡмѣла оуѣснѣнѣ, ѡмѣнѣ ѡзглаголатѣ нѣ ѡмѣнѣ любѣнѣ? не дѣѣн ѡмѣнѣ ѡмѣнѣнѣмъ прѣмѡудрѡстѣ, ѡтѣроку же ѡмоу хоуѣ-ство? Єн Єн. Тѣ бо реуе' ѡмѣнѣ ѡце прѡсите вѣроующе, прѣнѣмѣте. Тѣмъ же посѣпѣнѣнѣи ѡмѣнѣ бѡудѣте, молю се ѡмѣ, брѣтѣнѣ и ѡтѣцѣ, моѡмѣ-ѡмѣнѣ ѡмѣнѣнѣхъ кѣ богоу, дѣ достѡнѣ бѡудѡу сѡмѣнѣнѣнѣ ѡмѣнѣнѣ ѡмѣнѣ нѣ вѣ коупѣ прѡсѣлѣнѣи прѣсѣктоуѣ трѡнѣоу ѡтѣца и сѣмѣ и сѣктаго доущѣ, єдинѡго бога прѣмѡлѡстѣнѣнѣнѣ, ѡмоу же сѣлѣ, уѣстѣ и поклѡнѣ-нѣе ѡмѣнѣ и прѣсѣнѣ.

Za primjer i dokaz, koji razgovjetno prevodjaše Konstantin sadržaj dovoljno abstraktne naravi, evo još jedna besjeda iz Kirila Aleksan-drinskoga, 28-a na l. 90—92: Сказаніе прѣвое ѡмѣнѣнѣ ѡтѣ Лоуѣ. Неѣдѣнѣ .л. Брѣтѣнѣ, ѡтѣ пѣше ѡмѣ пѣшоу прѣходѣше хвалѣмъ и прѡсѣлѣмъ госѡда бога ѡмѣшего спѡдѡвѣнѣнѣнѣ ѡмѣ сѣктаго ѡмѣнѣнѣнѣ послѡуѣшѣти. Тѣмъ же и ѡмѣнѣнѣмъ прѣлѣжно и оуѣснѣнѣмъ уѣо хоуѣтѣ глаголатѣ сказанѣе се, дѣ ѡтѣдѣмъ ѡбѡлѣюще се' сѣроѣнѣе бо се ѡстѣ не зѣлаѣи нѣ сѣбрѣа нѣ словѣсе бѡжѣнѣ. Єст' же слово сѣнѣе глаголе ѡ рѣбѣнѣи лѡвѣтѣнѣ. глаголетѣ сѣктѣнѣ Кѣрѣлѣ ѡлѣксѣнѣдрѣскѣнѣ, ѡко лѡвѣтѣнѣнѣнѣнѣ кѣзѣнѣи, дѣ сѣнѣмъ оубѣдѣтѣ ѡко всѣснѣлѣ ѡстѣ ѡмѣ ѡго и бѡгоѣнѣноу хотѣнѣнѣ ѡго тѣарѣ всѣа послѡуѣшѣтѣ, дѣ ѡснѣнѣмъ ѡбѣрѣнѣмъ створѣнѣмъ прѣсѣлѣнѣ ѡзвѣнѣнѣе прѣнѣмѡутѣ, ѡко не бес-тѣрѣдѣ ѡмѣ безѣ ѡзѣдѣ тѣшѣнѣе нѣхъ бѡудѣтѣ' ѡмѣ ѡце створѣтѣ ѡмѣнѣнѣнѣска оуѣенѣнѣи мѣже прѡстѣрѣше, нѣ тоу ѡмѣ всѣхъ стрѣнѣи стѣдѣ ѡзвѣнѣ сѣбѣроутѣ. Подобѣетѣ же и се сѣотѣрѣтѣ, ѡко не мѡгоуѣе Сѣмонѣ и ѡмѣ сѣ ѡмѣи мѣже ѡзвѣнѣи ѡмѣнѣоуѣе прѣѣстѣнѣнѣкоу сѣи, сѣи рѣуѣ ѡмѣнѣнѣмъ лѡвѣтѣнѣмъ, ѡмѣнѣоуѣе же стрѣхѡмъ и оуѣжѣстѣнѣи не сѣнѣоуѣе глаголатѣ, реуе, дѣ ѡмѣоуѣтѣ нѣмъ и дѣ ѡмѣроутѣ рѣбѣи ѡмѣ ѡмѣнѣтѣ сказѣнѣо, ѡко мѣнѣи сѣпѡдѣнѣнѣшѣе се тѣрѣдѣнѣи сѣктѣхъ ѡпѡстѡлѣи и спѡдѣнѣнѣнѣтѣ се. Прѣжде нѣнѣхъ ѡзѡбѣрѣтѣе и ѡмѣ' сѣктѣнѣхъ ѡмѣнѣнѣнѣнѣи кѣнѣѣи и ѡ тѣхъ же нѣи (!) пѣстѣре и оуѣѣтѣлѣе и сѣктѣхъ оуѣенѣи сѣкѣстѣлѣ. Нѣ ѡзвѣлѣнѣнѣа бо ѡстѣ' нѣнѣи мѣжеа Хрѣстоуѣ ѡсѣпѣнѣнѣоуѣ сѣнѣи и прѣнѣзѣнѣнѣоуѣ ѡмѣ ѡбѣрѣнѣнѣе сѣоуѣенѣ кѣ гѣлѣнѣнѣи мѡрѣсѣнѣ, и ѡ пѣсѣнѣоуѣ сѣи рѣуѣ вѣ бѡрѣи вѣ вѣлѣнѣхъ жѣтѣнѣ сѣго. Сѣнѣнѣи ѡмѣ всѣ неѣдѣнѣе хрѣстѡлюбѣнѣи сѣмѣшѣе бѡудѣмъ лѡуѣше ѡмѣ гѣлѣнѣи жѣтѣнѣ сѣго ѡзѣнѣше, прѣнѣмѣтѣ Хрѣста вѣ корѣбѣлѣхъ ѡмѣнѣхъ, сѣрѣуѣ вѣ доущѣхъ ѡмѣнѣхъ. Прѣнѣмѣ ѡмѣ же ѡго, ѡце сѣрѣнѣнѣмъ зѣпѡвѣдѣнѣ ѡго' и зѣпѡвѣдѣнѣ ѡго. тѣшѣнѣи не сѣоутѣ' вѣзѣлюбѣнѣи, реуе, госѡда

*

БОГА СКОЕГО И ИСКРЬНАГО СКОЕГО ИМО САМЪ СЕ, А НЕ КЪЗМЕНЕНДИНИ. Како же любити? аще алуьна оузрнь, напнтань, аще же дьна, напнтань, аще лага, ѡблцань, аще странь, кьедимь, аще колеша, носатимь, аще къ тьминци, присатимь. К снм же уоуьстел скои унста схранимь, ѡка нис (! м. не) напнтати зла кидьни, оуьдани не оудебанимь злымь ко-шамн, грътамн не оуьладимь горкомь кькоушенимь, слоуха не поставимь пьсенимь блс'скимь, ѡсезанимь роукоу оудръжимь не имати се за злымь кешн' нъ кси оуьрньмьлаго и кьитимьлаго и кьитимьлаго улокака ѡуистинимь, да боудоушнихъ благъ насладимь се благодѣтнмь хотешаго ксеулокакимъ снмьстн Христа бога нашего, кемоу же слава, уьсть, покланянимь съ ѡтьцемь и съ скетимь доухомь нынѣ и прѣсно.

Koliko su znatne besjede Konstantina prezvitera za bolje poznanje starobugarskoga jezika, o tome bilo bi suvišno i rieč reći. Liep izvod znatnijih pojava to gramatičkih to leksikalnih, iz sinodalnoga teksta, ima u Gorskoga i Nevostrujeva. Naš rukopis, ako i donosi isti tekst po sadržaju i po leksikonu, odstupa mnogo u gramatici, t. j. ne dotjeruje samo bugarsku recenziju teksta na srpsku nego i ciele oblike, koji bjehu u njegovo doba manje obični, zamjenjuje običnijima. Ali naši starci nijesu bili u tome do kraja dosljedni: dovoljno osobina bugarskoga izvornika osta još jednako i u tome tekstu srpske recenzije. Ja ću ih redom pobrojiti.

A. O vokalima i konsonantima.

Ništa nije toli obično, kao da naš rukopis udvojuje *а* i *и* kao *п*. *р* ксла того дѣла 54а, имо кидимам ксла того дѣла соуьъ 54а, приимь дьждаа кьуаньгельскаго 14b, та кьсть кьеуьрмъ 58b, по тломь калауа-доху се 53b, кьинимамь прилєжио 90b, сннцъ 90b, снѣцъ 52b, при-готокакьъ 72b, тни бо на горахъ жикюуьъ 74а, лоуькакьмьлаго сего лиса 80а, ѡуистинимь 92а. Тако се тумачи i participij снм уза см 133, ili слакимь (м. славы) 133, скетимь кьрын 141а, itd. Po tome се разумије да су i gram. oblici (kao u adjektiva u gen jednine i u опсе u pronominalnoj deklinaciji, за тим у imperfektu) s udvojenjem poменутиh vokala бар исто толико обични колико без удвојенја: алуь-мьлаго напнтаньмь 10, и искрьмьлаго скоево имо самъ себе 12а, пька доухомьлаго 46b, ѡтръ Лазора и богатаато 47b, да насладьшмь се невесмьлаго пини 140b, злаго урькн 147а; прѣрптымь быкаашмь и не ѡтьстоушамь 12а, имо шинадоху мрже 39b, ѡни же ѡтснаадоху и паве моллаху 48а, къ корабль кьлєзъ прѣждаашмь 48b, имо кьмь кьсхъ полагадоху и 51а, и ѡбалауашмь се 99а, тешко сн мьтмашмь 61а. U dva tri така slučaja zastupa *а* vriednost *и*, као: жгда бо хоташмь не послати 33b (sr. се бо мькають 154а). Što pisac Srbin миеѡа *и* i *и*, lako je dokučiti, n. p. да мь ѡслаблени нѣмьлнть господь 14b, прѣрптымь (м. прѣрпьтымь part. pass.) 12а, къ оуьнтелкьмь 19b, хитро и моуьро 9b. Poluvokal *ь* (kojim je dakako i *ъ* izražen) dosta se vjerno održao (u pisanju zamjenjuje ga često znak ') — ali mjesto njega dolazi е u дємь: жєждєть бо дємь кьмьти 130b, i nekoliko

puti kao ostatak iz bug. izvornika o: сего же раздѣлиши наустоу по распети бысть 33b, заустоу и корнѣ 117a, шно и притокъ кыю скою 147b (tako i u sinod. sr. G. N. 428), кѣждеати соудобѣ твоихъ 50a, и создании 54a, тоуѣно 89b, не есте ли кождо екаъ нѣтъни сегомо истыриши 10; ima čak i ovako jedan put: не ѿ жидохъ тѣиу рече 121b (u izvorniku бјеѣ за cielo: жидѣхъ или ѣкодјер вѣѣ жидохъ, sr. Mikl. lex. s. v.)

Zanimljivi su ovi oblici: да ми нѣзлѣтъ всемоуѣнъ господѣ 14 b (м. **всемоуѣнъ**, po srpskom **всемоуѣнъ**, odate disimilacijom — ем); страждѣнъ 61 b (м. **страждѣнъ** ili **ѣакъ страждѣнъ**), велѣнъ господѣ нашѣ и велѣнѣи **крѣпѣнѣ** нѣго 68 a, **сѣтъ** велѣнъ 129 b. Joш je spomena, vriedan oblik participijalni неке се (м. **неке се**) 43 a.

U grčkih rieči zamienjen je često diftongom *oy*, kao: *κορσοι* — *κορσσοι* (βύσσοι) 99, *αρχισοιναγοι* 106—107.

Samo pogreške bit će: 71 b по лѣстѣнци (m. лѣстѣнци) sr. Mikl.
lex. s. v.; 21 a яко многа — мимотекитъ (m. текотъ).

U konsonantima ima ovih pojava: погрести прѣхъстьно 10, да ни нѣзати господь 14b, възделати 50a, въздедалъ 133b; изъ мѣгфѣта 22b, и ѡблѹааше се къ фѳорфѳроу и коусоу 99a (uz порѳфѳироу 99b); при Ісспаснаніи и Титѣ 76a; тѣко можеть ѿтъ касъ 42b да не тѣко минте се 50b. Њсc izostavivši љ, bude ж u pisanju: кнѣзѣхоу оубо кѣо хѣла бѣхоу 156b, не моужемъ, братие, шкѣ жѣи гризѣхомъ другоу другоу пристѹвати къ жрьтвѣ 157b. — Jotacija se pretežito javlja pravilno, te se iznimkama mogu smatrati ovaki primjeri: злымъ кошамъ 92a, не тѣнию ксака блѹестѣ 160a, а дньсь бѣсмъ прогонещѣи и къ бездѣноу слоучѣра 103b, радѹють се жѣноушенъ 20b; ili: пѣлюню же на землю 23a, и благословѣте клѣнюще касъ 92b. Jedan put piše оуден (mj. нюдєн) 16a.

B. 0 oblicima.

U opće vlada skrozimice pravilna deklinacija i konjugacija. Samostavna imena imaju ovakih primjera: *коликн дльгоу скобождамьт нго* 66 b, *словеса нго слагдмша нзге медоу* 38 b; *нко оудове нсмь тлесе нго* 111 b; osobito često dativ jedn. na ovi: *братои скомоу* 65 a, *прнмо лазареи* 100 a, *моужекн просцоу* 26 b, *кь оуунтелекн* 19 b, *не нзнтн бзсови* 60 b, *троудокн* 91 a, *хрнстои насыпнющоу* 91 b, *праведмшнхн праведннкои тьнуи мнмшнхн нскрь бытн* 110 a, *дкн же прнстоу пнмша кннцедателекн глголютн* 152 a, *огнекн* 136 b, *господнкои* 114 a; *злндоу урькн грнзнющнго корьннкн* 147 a, *нкоже намь оукуян нсть н н прьвнхн бракн зетн нарнцнтн оуброуьннкн* 121 a; *ндже нн татнх нн урькнх соуть* 114 b, *нмче же н дьлеса нхь* 38 a; *нгда оукутемь ннтн нсмь се* 59 a. — Za pridavna imena rekoh već napried da ima najviše primjera punih oblika složene deklinacije, samo u dativu jednine drže se novijega upliva s ovakim¹ varijantami: *хотесоуемоу нцнзнтн* 12, *нмогнлоуемоу оуценнхн покнзнющемоу* 15 b, *кнплчнсоуемоу* 124 b, *прнмнхнстнкоуемоу богон* 140 b; riedko još ovako: *ходешен же по лоуь-*

поумоу поуми 160. Nominalni oblici kao: дѣла тѣмъ родъ 65 b, еже бо въ скръняхъ ризахъ вѣннѣ 77 a, 77 b, .i. моужь прокляженъ 133 b, съдѣшнѣ дѣла добръ 134 spadaju medju riedkosti. Uz немилостивѣе primiše samostavno značenje još ovi vokativi: и жестоуе и лоукаве 100 b. Riedki su takodjer lokali na ямъ: въ родѣ сѣмъ прѣлюбодѣннѣмъ и грѣшнѣмъ 141 b, не пока(и)внѣхъ се по крѣщеннѣ въ тнмънн грѣховнѣмъ 158 b. Još bilježim ove genitive: кто вѣдѣ снѣцѣго владыкоу, кто слыша снѣцѣго оуучителѣ 147 a. Nom. jedn. ž. sr. некоушнѣ бо се прѣжде за жеждоу, не хотеши троуднѣ се 17 a. U dvojini: яко створоу ка локѣ 39, въ оунию машию 74 a, непослоушннѣ прѣвѣю 39 b.

Komparativi: мѣ и се лоуцѣе и неистовнѣе створише 57 a, еже зѣло лоуцѣе естъ вѣда телеснаго 77 b, что боудѣтъ кротѣе его 82 a, нѣси гроуѣн Петра и Іоана еже вѣста гроуѣа и не кнѣжна 83 a, что лѣгѣе 144 a, что бо естъ горѣе уловѣуьскѣмъ мѣса мѣстн 108 a, аще не еи прѣвѣе 118 b, кто бо истиннѣмъ сынъ божнн нареуѣтъ се: жренли телнцоу и вѣлѣоуѣроу кланнѣе се и бѣсомъ жре сынн или . . 126 a

Kod glagola dolazi dosta često 1 osoba mn. na мы, ali samo есмы і вѣмы: зѣканы бо есмы добрымъ пастыремъ 38 b, мы есмы дѣлѣны се приеи 73 b, на бракъ есмы зѣканы не въ скръняхъ ризахъ 77 b, и есмын 93 b; да оуѣмы 21 a, да оуѣмы доброволѣннѣе сѣтннѣе 45 b, да оуѣмы дѣлотрѣннѣе его 81 b. Riedki su srbizmi kao: что приготовасмо 41 b, приѣдѣлнмо нскръннѣе безъ лѣности 82 b, елика бо аще дамо, десеторнѣеу приеи 160 b; sr. još може (m. можетъ) 89 b і аще подаши (m. подаси) 98, приѣздаеши 112 a. — U imperfektu, 3. osobi množine priliepio se nastavak тѣ, čemu ima dosta primjera: за не и горѣ и болѣ оуѣ Галнѣн глаголахоуѣ и и пророка марнѣахоуѣ 36 a, оиѣ же оуѣсмаахоуѣ и пѣе молаахоуѣ 48 a, яко вѣше всѣхъ полаглахоуѣ и 51 a. — Nesigmatičkoga aorista primjera nema mnogo: сего радн и снѣдоу се 54 a, нѣвѣкоу бо въ прѣмъ ходнѣн 132 b, сѣмъ прострѣ роукоу етъ и 57 b, зазорѣ сѣ оуѣмѣтъ 68 a. Stariji sigmatički oblici: оуѣ испальнѣннѣа его оуѣмъ еси приеомъ 6 a; помѣеже карѣше рѣше нѣцѣн 26 b, и приѣше все болѣеѣе 58 b. Oblik еимъ dolazi і за 1-u osobu jednine і за 1-u osobu množine: и азѣ приѣдѣ възѣлѣ оуѣбо еимъ своѣе сѣ лнхѣю 82 a, азѣ бо приѣдѣ сѣдѣлѣлѣ еимъ снѣтѣу проснѣлѣ еимъ своѣго сѣ лнхѣю 160 a, да и оуѣ бога и оуѣ уловѣкѣ еимъ хѣлаоу нѣмѣлѣ 103 a. — Evo još nekoliko glagoljnih oblika: нннн же сннн вѣннѣн оуѣснѣоше 22 a, снѣмѣ же въ Снѣлоуѣмъ 23 b, жнѣдѣтъ же оуѣмоуѣмъ бытн 53 a, уѣдо ннѣже владыоу то тн даю 100 b, мѣ аще и владыѣтѣ всею землѣю 90 a, sr. любо владыка любо владыомъ 89 a, къ владыкамъ и владыомъ 81 b; аще въ калѣ страстнн и похотн оуѣгльнѣемъ 90 a, прослоуѣше се 94 a, да снѣдоблѣнѣе боудоу поуѣннѣоу прѣпѣлоуѣн 109 a, не коѣе бо побѣдѣ коде вѣннѣе нн на оуѣслѣтн вѣде 156 b. Participij sad. vr. неродѣн бо и не нскѣмъ 96 a. —

Osobit je biljeg Konstantinova narječja, što od glagola IV. razreda jednako upotrebljuje onaj kraći aktivni participij proš. vrem., kojemu se sufiks neposredno spaja s osnovom, kao: сторѣн (ὁ ποιήσας)

ме здрава ть ми рече 12 b, ми оставашн бѣжа ми дивашн се, пауче прилежавшн кел'мн глаголетъ 17 a, зрѣхоу бо него троуждѣша се 19 b, пристоупашъ и помаган ми 60 b, да не ѿидете алыоуще нь насыщѣше се 46 b, по нѣже вар'ше рѣше иѣѣм 26 b, аще не варше ѿкрадоутъ и 110 b, да наслаждѣше се небеснаго пѣнни 140 b, пауче сего всего богатѣсткѣ любѣше (т. любѣшнѣ), сподобашаго насъ 90 b, да ѿидемъ ѿбогачѣше се 90 b, ѿстроуѣмъ заблюждѣшоу ихъ славоу 79 b, намъ ѿблѣнѣше(мъ) се извѣстнѣи 124 b, нь вышнни прѣмоудрости помол' се 124 b, ѿупнѣше свѣсть нашоу 129 a, безмалѣннѣ створѣше 134 b, яко побѣждѣшоу уинительство днѣволе 154 b.

C. Primjeri za sintaksu.

Има nekoliko spomena vrijednih primjera, gdje lokal bez predloga visi o sili predloga, s kojim je glagol sastavljen: тѣмъ же и мѣро при- несоме и грѣхъ присѣдѣти 10, нь Оуден Самарѣмехъ не прикасаютъ' се 15 b, и яко насъ грѣмъ прикѣзашъ 146 b, нь нудѣомъ како належѣшемъ ѣмъ и глѣгулющемъ ѣмоу 12 b, коимъ зазрѣти ли ѣмъ яко немощѣмъ ѣсть 152 b (ovo je tim čudniji slučaj, što predlog za i ne dolazi s lokalom; ali takovih primjera ima još nekoliko sr. Mikl. der praepositionslose local). Bez predloga u glagolu: небесѣхъ касамъ се доу- ховнымъ крѣпкомъ 56 a, космоу се ѿдрѣ 94 a. Čak uz ime samostavno, koje je izvedeno iz glagola: на прѣнѣпѣннѣ ли земныхъ снхъ 74 a. Takim načinom visi o preglogu изъ genitiv u primjeru ovakom: и на късакѣ лето изъмыти недоуѣга надѣнѣше се 12. Samostalan je lokal u ovom primjeru: доухомъ бо свѣтымъ наставаѣнемъ семь мѣстѣ снѣче рече 52 b.

Sravni još ove fraze: гаднѣмъ ме, досаднѣмъ ми . . боудн то все стѣ- рѣмъ, то что тѣмъ 108 a, не боудн оулоуѣити оужнѣствѣ сего 118 b.

D. Primjeri za rječnik.

Благокѣднѣтель: монсѣмъ благокѣднѣтели сѣдѣмѣста 63 b. — бла- гокоольнѣ: се шкѣтѣють и настоѣщн днѣннѣ' скончѣннѣ' благокоольно братнѣ теуеннѣ се не рѣтоуѣще не здѣнѣще, не лѣжоуѣе междѣ собою, не велѣуѣоуѣе се на братнѣ, покореѣе же се богу да на къскрѣсеннѣи Хрѣстовѣ свѣтѣлѣннѣи шеннѣ се доуѣшоу и тѣломъ 154 a. — блѣстнѣ: блѣдете и менѣстоу се дѣѣте 12 b. — брѣднѣнѣ: оуѣнѣтельскоѣ слово брѣднѣо и кнѣсло 111 b. — бѣднѣтнѣ: любовнѣо кождѣо ноуѣдѣща и бѣдѣща въ бескон'ульнѣо Хрѣстовѣ цѣсарѣство 60 a, — не тѣнѣноу зѣветъ нь и бѣднѣтъ' на что же бѣднѣтъ? на выше рѣченѣи 133 a. — ванѣ: тѣмъ же яко побѣждѣшоу уинительство днѣволе сѣ ванѣмъ мѣзлѣбнѣмъ дѣтн сѣрѣтоше 'него вънѣнѣо 154 b, възѣше ванѣ финнѣи 156 a, ванѣ добродѣтели носѣе 157 a. — вѣздѣлѣнѣ: бѣжнѣмъ краждѣи сѣи нашѣе вѣздѣлѣи и прѣлѣютѣ 80 a. — велѣннѣстѣо: нь и за велѣннѣство самѣо- номъ 93 a. — вѣннѣстѣо: ѿбѣуѣи ѣсть кнѣгамъ множнѣею полагати вѣннѣство такоже яко не възвѣрати се вѣрѣнъ въ коуѣеѣ 123 b. —

наждоу 157 а. — напнтати (uviek taj oblik ннтати): лалымалго напнтатимъ 10 а, когда оуветемъ ннтатимъ се 59 а. — напастекоати: любите врагы ваше . . . и молиты за на(на)стекоюущихъ васъ и благо- слоите нальиоше васъ 92 б. — несмыкалиця: оутококиши соуши и несмыкалиця 122 а. — неистоа: нестоаи се джате 12 б. — немоушекати: не еси оууениши немоушекаше ѿ вѣрѣ ныни. — нешѣрь- стко: (не) послоушание его и нешѣрьство 123 а. — нпуъ: нпуе же ѿ нихъ глаголюте 73 б. — ншѣрѣти: на поназание бо ншѣрѣ се реуе 92 а. — обидѣлиа: который же соутъ сии нмоушен селѣ кто сихъ ѿбидѣети (!) работи люти задюше 65 б. — остроуити: ѿстроу- тие заелоуждѣшоу нхъ слалоу 79 б; ѿстроуиа похотъ сию 80 а. — отишиа: ѿтѣ рабѣли ѿтѣ скободѣ ли ѿтѣ кони ли ѿтѣ поселани ли ѿтѣ князѣ ли яко ли ѿтишиа прѣбѣгаюущимъ 65 а, поутѣ бо крати и ѿтишиа блнзѣ 149 б; sr. glagol: уоуѣстниа ском ѿтишиа 86 б. — охоупати: тѣ бо естѣ приеае и ѿхоупае заелоуждѣшааго сима 158 а. — пнко: нѣ насмыише се пнко доухокиааго 46 б. — подѣгнѣпати: ѿгнѣ бо срьдлымъ подѣгнѣаиетѣ оустамъ и оуста 72 а. — пожрати: пѣтиа ндоуиае пожрѣ коуиномъ 119 а. — позорнше: тоу бо сьберетѣ се якоже на тѣрѣзѣ или на позорнѣи вѣсь родѣ улохѣтѣсь, не тѣню бо хрнстниамъ тоу стапоутѣ нѣ и непруѣстѣиши скетымъ вѣрми 141 а. — помыъ: по уто оуѣеникомъ помы джате 60 б. — поитъ: не маждаше бо ми поитѣ на тѣрѣишиа 15 а, иже не боудн ниолиае ми поитѣ въ оумѣ вьнети 47 а. — нонѣ: и когда оузрѣиши роукоу простираемоу поа или иенискоуна, не минн яко . . . 157 б. — потаканнѣ: поутѣ не сѣ гнѣвомъ бесѣдокаше к нмъ нѣ потаканнѣмо глаголюше 34 б, потаканнѣ быти ѿтѣ вьданиа 47 а, sr. ime samostavno: есакого потаканнѣ- стка ѿтѣрѣи се 68 б. — пѣастырь: да по томъ приложитѣ пѣастыра 151 а. — похотѣти: да похотѣтъ иен 65 а. — принждати: и аше уто приждашѣ, азѣ когда вьзѣрашоу се, вьздамъ ти 112 а. — прилогъ: протнкоу же прилогоу вѣтрню юже не вьзюже стоити 57 б. — прѣ- гоудѣлиця: злата прѣгоудѣлиця 84 а. — прѣдѣпоутнѣ: за непо- слоушание прѣкыю прѣдѣпоутнѣ сима створи (u rkr. не послоушание) 39 б. — прѣждѣдати: яко да изреуениа вѣремене не прѣждѣмъ 39 а. — прѣтѣ: налкмоу бо вѣ прѣмѣ ходити 132 б. — прѣслабѣстко: прѣслабѣстко уоудѣсь 94 а. — прѣсмыкати: ѿбауе народѣ иже по тломъ прѣсмыкаетѣ се 49 б. — прѣтѣ: за не грьданиа вѣлнѣ сѣ многомъ прѣтомъ ниокоуе реши. — при тѣмъ же и ѿ прѣхъ вьпрашаиетѣ, искоушиа бо се прѣжде за жеждоу не хотѣшѣ троудити се ѿ прѣхъ оупрашаиетѣ оуе 17 а. — разѣмѣстко: многа разѣмѣстка сьдѣтелиа и тѣари 87 б. — растроути: гласомъ снмъ растроу и абѣмъ страхѣ нхъ . . . 57 а. — ретѣ: нѣ и застиа (valjda завистиа?) тѣюше и ретнѣ дръжнми 79 а. — родоуѣстнѣ: не бѣ законѣ жидовѣсь родоуѣстнѣ, sr. родоуте же нѣсифа ѿкроуѣениа иже показа. — слоукнѣськѣ: нме же їсоу- хрнстово итѣти ми грьѣськы ми словенскы, нѣ жидовскы, склзѣаемо же иетѣ спасн(тѣль). — слѣнѣуъ: слѣтѣ же вѣ Силоуамъ прѣкомъ да оуѣтѣмъ вѣроу слѣнѣтоу. — странѣмолюбѣцѣ: странѣмолюбѣцѣ вѣ Лералѣмъ. — сьберѣжити: нѣ едннѣмъ уасомъ есе сьберѣжитѣ 47 б i 104 а

V.

Što ima u bugarskom zborniku kraljevske biblioteke u Berlinu?

Da najprije kažem, kakav je to rukopis. O njemu se znade, od kako pokojni Vuk Stef. Karadžić u svojim „Primjerima srpsko-slavenskoga jezika“ iz njega naštao sloko *српског књижа философа* (na str. 7). On ga u kratko i opisa ovako (str. 9): Ovaj rukopis je pisan na četvrtini (ja bih dodao i malenoj), vrlo lijepijem i jednakijem minejskijem slovima, kako god da je štampan, i ima ga 135 listova, ali nema ni pravoga početka ni svršetka, a može biti da ni ovo što ga je nije sve potpuno redom (i tu ima Vuk pravo, u toliko, što gdje gdje pokojega lista nema više). Vuk ustupi i taj rukopis Miklošiću da ga iscrpe za rječnik, gdje se ovako karakteriše: *Nomocanon et alia quaedam, cod. membr. saec. XIII*. To je gotovo sve, što se do sele pisalo o tom vele znamenitom zborniku*, a ja ću sada nekoliko iz bližega o njemu govoriti, jer sam dospio ciela ga proučiti a većinom i prepisati.

Ovaj rukopis dolazi u zbirci Vukovieh rukopisa pod brojem 48 (Ms. slav. Wuk. 48); k onomu što je s prieda kazano, dodajem da na svakoj strani ima po 23 redka. Tekst 1-oga lista dokazuje, da prvoj raspravi ovoga rukopisa nema početka. Prve rieči glase ovako: *и покламает са пољь втора ста на день, а къ Филиппово гонѣние да поуститъ маса и питиѣ*. Meni podje slučajno za rukom naći blizanca našem rukopisu u Peterburgu, u carskoj publicnoj biblioteci, u kolekciji Giljferdingovoj pod brojem 42. Taj blizanac dakako je puno mlađji, istom iz XVII vieka, pisan na papiru, vrlo ružno i nemarno, ali je tragove bugarskoga poriekla još i u to pozno doba dosta vjerno sačuvao. Rasprava dakle, koja u berlinskom rukopisu na prvom listu počima ali bez početka, nosi ondje ovaj zaglavlak: *Заповѣдь скетыхъ оца въ калничанъ поста*, te stoji na l. 217 b po sadašnjoj paginaciji. U berlinskom rukopisu sačuva se tek druga, manja, polovica ciele rasprave.

* Samo nekoliko rieči napisa još o njemu R. Hube u knjizi „o znaczeniu prawa rzymskiego“, 15.

Na l. 5b počinjaju neakve „glave“, kao: глава .д. ѿ неманисти, глава .к. ѿ клеветы, глава .д. ѿ льжи, глава .з. ѿ урѣковгоди, глава .з. ѿ сревролюби, глава .д. ѿ боуестни, глава: ѿ хуленіи, глава: ѿ простыи, глава: ѿ гнѣвнѣхъ, ѿ печалнѣхъ, ѿ смисли Sve se to isto isto ovako i oviem redom čita i u peterb. rukopisu na ll. 238 b—244.

Na l. 10a ima skazanie ѿ хлѣборіицѣхъ женахъ — tako i u peterb. rkp. na l. 244 b. —

Na l. 15b. Slovo kako podobаеть дѣтемъ унсти родителе свое доуше свое. U peterb. rukopisu ispremiešani su listovi tako, da se ovaj članak čita istom na l. 259 b, a trebalo je da iza lista 250 umah dodje l. 259—269 i tada istom listovi 251—258; ele toga ne opazi onaj koji je za „Отчетъ императорской публичной библиотеки за 1868 годъ“ sastavljao sadržaj toga zbornika. — Između 15 i 16 lista ispade u berlinskom rukopisu još jedan list.

Na l. 16a. Моноклоуиъ сестыхъ оуць — u peterb. rukop. na l. 261—269 i 251—254a.

Na l. 25b. Ѿ поповѣхъ службъ радѣи — u peterb. rkp. l. 254 b.

Na l. 26b. Слово ѿ покаяніи въ кратѣхъ — u peterbur. rukopisu l. 256.

Na l. 29a. Притуа ѿ тѣхъ уловѣхъ и ѿ доуши и ѿ въскр'сени мрътвѣхъ. — u peterb. rkp. l. 258, ali tu i prekida tekst, jer bi kako rekoх l. 258 i imao biti posljednji ovoga rukopisa, t. j. na mjestu sadašnjega 269-ga.

Na l. 31b. Ѿ осажденіи не осаждати брата. — I ovaj tekst bješe некоѣ u peterb. rukopisu, to se vidi po tome što se još jedan list iz sredine teksta sačuvao ali taj je na nepravo mjesto dospio. l. 100.

Na l. 32b. Маназиане всакомоу уловѣкоу — u peterb. rkp. ne mogah mu traga naći.

Na l. 34ab. Єпифании мниха и прозвѣтера ѿ знаменныхъ ирѣка образа же и възраста прѣскатиъ владычце наше богородице — i na l. 35b: знаменне господѣ нашего Ісуса Христа. Oba članci ima i peterb. rukopis, samo kad se listovi stave u red kako valja, na ime s lista 91—92 priedji umah na l. 97.

Na l. 36a. Заповѣдь урѣмѣвская. — Bijaše kako „отчетъ“ govori i u peterb. rkp. na l. 99 b, ali ja ne nadjoh više ni 98 ni 99 lista. U našem tekstu imala bi se „заповѣдь“ svršiti listom 50 b, ali već poslije 49 lista ispade nešto, jer u tekstu nema saveza.

Na l. 51a. Skazanie Іоана богословца ѿ прѣстѣи господни како хоуѣтъ прѣити на земахъ. Apokrif, kojega u peterb. rukopisu nema.

Na l. 59b. Слово ѿ ѿдмѣ Іоана богословца. Apokrif, nema ga u peterb. rkp.

Na l. 69a. Припѣлъ скатѣи Патѣхъ. — нема u peterb. rkp.

Na l. 69a. Униъ како подобаеть прѣскатиъ въздѣнзати — нема u peterb. rkp.

Na l. 70a. Ѧ се прѣтѣхъ єуангѣльскы ѿ прѣуѣхъ.

Na l. 70b. Ѧ се именѣ господня, .ок. унсло ихъ.

Na l. 71 a. А се имена господьна, ихъ же не подобаетъ рецѣи развѣ
страха и смьрти.

Na l. 71 b. Слово святаго Кирила философа, зунтѣла словенскоу
жыткою. Štampano u Vukoviem „Primjerima“.

Na l. 75 a. Коледарь дьневыи.

Na l. 76 a. Приче Іоана златозастаго ѿ проталькованыи.

Ni sadrŹaja listova 70—77 nema u peterburškom zborniku.

Na l. 78 a. Слово. Похваление Монеѡко ѿ изьмытныи дѣла пѣтѣи и
кендрѣи и купарисѣ. — Dolazi u peterburškom zborniku na samom
početku, na l. 1—30 a. Apokrif. U našem tekstu ispadе izmedju l.
88 i 89 nekoliko listova, koji se mogu dopuniti iz peterburškoga
zbornika.

Na l. 94 b. Слово ѿ крѣстнишныи женѣ еже прѣврати мѣжа ского
слика на вѣрѣ крѣстнишныи — u peterb. rkp. na l. 30 b.

Na l. 96 a. Слово ѿ сластахъ земаьныи — u peterb. rukopisu
l. 32 b.

Na l. 96 b. Слово святаго Василии — u petr. rkp. 33 b.

Na l. 97 a. Слово ѡтца нашего Мѣодии патриаска (sic!) патрѣска
ѿ прѣкосъзданихъ Адамѣи и ѿ седмьтисѣщныихъ лѣтахъ что хопѣтъ
подѣлѣти родѣ крѣстнишныи ѡтѣ сыновѣи изьмѣлѣхъ — u peterb. rkp.
l. 34.

Na l. 120 a. Мѣсеца поже(ри) .лѣ. уюдо святаго Миии. U peterb.
rkp. na l. 60 b.

Na l. 122 b. Слово ѿ крѣпосты Нѡсифовѣ — u rkp. petr. l. 65 a.

Na l. 130 b. Поучение ѡтѣ Антониѣи ходѣщныи по црѣкѣмѣ — u
petrb. rkp. l. 75 b.

Na l. 132 a. А се ѿ женахъ — u petr. rkp. na l. 77 a.

Na l. 132 a. Слово на рождѣство сватаго Іоана крѣстителя. — Toga,
čini mi se, da nema u petr. rukopisu.

Na l. 135 a. Слово сватаго Василии како подобаетъ хришћаниноу
жити. Ovo se u našem zborniku istiem listom, na kraju druge strane,
prekida — a u gilj. peterb. zborniku ima čitavo slovo.

Kada su se dovle podpunoma slagali zbornik berlinski i peter-
burški, to je dopušteno pače i razložito domišljati se, nije li некоѣ u
berlinskom bio još i taj nastavak peterburškoga, koji ću ovdje redom
naznačiti.

1. 81. Слово сватаго Кѣсенофонѣа еже глагола сыномѣи сконма. — l.
83. Свѣтла Феѡдори наказанне. — l. 84. Слово сватаго Генѣадии
патриарха Цариграда. — l. 86. Глаголахъ книги ѿ Нѡвѣ. — l. 86 b.
О разѣхъ. — Ali l. 88 Ка свѣтоу и кѣлику неделю пасхи — ovaj je
člančić pisan drugom rukom no ostalo, jezikom srpsko-slovenskim
jako podnovljenim na narodnu, jamačno i ne spada u taj zbornik.

Nego u peterb. zborniku ima još mnogo raznih stvari na l. 105
do 217, pisanieh ne samo istom rukom, kao sve drugo, nego što je
još znatnije, istiem takodjer jezikom t. j. s vidniem tragovima po-
riekla bugarskoga. Tako se ja ni malo ne sumnjam, da i to бјеше
некоѣ sadrŹina, ako ne upravo sadašnjega berlinskoga zbornika, a ono

propovijedanje. Takav se jedan dielak prstonarodnoga popovskoga života iz 11—13 vieka u Bugarskoj sačuvao u našim dvjema zbornicima. Slika, koja se prikazuje našim očima, nema puno svjetlieh strana ali prijatelju starina i onakva kakva je mora biti mila.

Ali naši zbornici imaju i svoje literarnohistorijsko značenje kao izvori davni (berlinski zbornik neće biti pozniji 13. vieka), kojima se mnogi tekstovi iz do sele poznatog oblika kasnijih vremena svode na puno stariju, samomu postanju znatno bližu formu i dobu. Gdje o kojem tekstu mogaše biti i prieporno, potječe li zbilja upravo iz Bugarske, a sada kad mu se čak u tome zborniku ušlo u trag, nema više razloga sumnjanju. Ja nagoviestih o tome već u historiji književnosti 91, rekavši ovo: Ne ima sumnje, da će se s vremenom još i mnogi drugi apokrifi . . pronaći u starijem slovjenском tekstu, nego li je danas poznat i tako će se sve to razgovjetnije vidjeti, da su ove knjige zbilja plodovi vrlo bogate krivovjerne književnosti starobugarske, koja odpoče viekom Siimeonovim te je prihvatiše bogomili a nastavljaše se što kod Bugara što kod Srba sve do konca 14. vieka.

Ovo ću sada objasniti s nekoliko primjera iz naših zbornika. Ja sam g. 1868 naštaupao iz glagolskog rukopisa u „Prilozima“ priču o krstnom drvetu, rekavši o onome tekstu „da je stil i jezik . . takov da sluti na veću starinu, nego li mu godine pokazuju“ (str. 34). Kolika bijaše moja radost, kad sam istu priču odkrio u berlinskom zborniku i to u potpunom vidu (u Prilozima naštaupani tekst na mjestima je pokraćen)! Sada nema više nikakve sumnje, da je upravo ova recenzija priče, koje je odlomak štaupan u Prilozima 28—83, pravo djelo bugarsko, a mjesto g. 1468, dakle mjesto XV vieka, dopriesmo već čak u XIII. viek!

Tihonravov naštaupa u „Памятникахъ Отреченной русской литературы“ II. 174—192 dva teksta Pitanja Joana bogoslova gospodu na gori taborskoj, ali jedan nadje u rukopisu XV. a drugi u rukopisu XVI vieka, bez izrazitieh znakova bugarske domovine. A eto, u berlinskom zborniku odkrih ja puno stariji prototip k tekstu, štaupanome na str. 174—181, o kojem se sada veće ne smije sumnjati da je plod književnosti bugarske jer i tekst štaupani u Sreznevskoga (Памятники юсавара письма 406) svjedoči o bugarskoj domovini.

Isti gospodin naštaupa u istome djelu dva teksta Pitanja Joana bogoslova Avraamu na eleonskoj gori, II. str. 197—210, oba po ruskim rukopisima XVI. vieka. I opet berlinski zbornik dolazi u pomoć svojim puno starijim, bez sumnje bugarskim tekstom istoga apokrifa.

I onomu „slovu“ Metodija Patarskoga, koje je u Tihonravova naštaupano po bugarskom rukopisu g. 1345., donosi liepu i stariju potvrdu berlinski zbornik. (O drugim južnoslovinskim tekstovima, sr. u Starinama knj. III. 211).

Mislim, da je već i ovo dovoljno, da razloži pravo značenje naših zbornika za historiju starih slovinskih književnosti.

Osobine berlinskoga zbornika u gramatici.

Nije tomu davno, što profesor Lamanski razbirući znameniti bugarski rukopis knjižnice ljubljanske*, pod naslovom „Непорѣшанный вопросъ“ doda na koncu svoje zanimljive ocjene nekoliko općih rieči, koje izazivlju kritiku. On punim pravom ističe, da se rastroj oblika gramatičkih jezika bugarskoga nahodi u najtješnjoj svezi nutarnjoj s miešanjem širokog i tankog jusa medju sobom i s poluvokalom *ъ*. Nema sumnje, da je ovo posljednje uzrok onomu prvomu, ako jamačno i ne jedini uzrok. Nu ja mislim, da on znatno pregoni, kada iz pomenute premise izvodi, „что въ X—IX (valjda X—XI) в. было особенное нарѣчіе славянское, которое отъ древняго-славянскаго языка отличалось тѣми главнѣйше признаками, которые долгое время присвоивали ученые такъ-называемому средне-болгарскому нарѣчію“, ili drugim riečima, kada sa svime izgoni iz nauke izraz „srednjo-bugarski“ kao da taj naziv ničesa ne izriče. Istina, takvi pojavi kao miešanje glasova i posljedak toga, rastroj gramatički, bivaju polagano ali besprestanu te se hronologijski označiti ili ograničiti ne dadu. Za to se i ne čudimo, što im se već u najstarijim spomenicima nahodi trag, kao n. pr. u suprasalskom rukopisu Prije bismo se čudili, da ondje toga ne bude. Nu odatle još nikako ne sliedi, da ne bi nauka prava imala, da postepeni napredak onoga rastrojstva kontroluje sredstvom, koje joj je jedino pristupačno, na ime sredstvom rukopisa pak ako nadje da je nakon nekoliko vremena (n. pr. 2—3 vieka) sudeći po onoj kontroli rastrojstvo znatno mah preotelo i raširilo se, da taj stepen dezorganizacije označi posebnim nazivom. Prijatelj Lamanski stavlja osobitu silu dokaza na tumačeni psaltir pogodinski, u kojem je miešanje jusova i medju sobom i s poluglasima osobito često; on sam priznaje, da je „гораздо чаще, чѣмъ въ Синаксарѣ 1330 г.“ Nu baš to trebalo bi da naše filologe-arheologe potakne na oprezu u naznačivanju vieka tomu spomeniku. Lamanski dopusti već jednom, da taj rukopis spada u XII. viek, a ovdje u „непорѣшенномъ вопросѣ“ stavlja ga i opet u XI. viek. Za što ne bi radje u početak XIII. vieka? Osim toga trebat će, kad jednom dodje red na novo izučanje toga pitanja, razlikovati pojedine slučaje miešanja, jer se već i sada može reći, da i u samoj mješavini vlada neka pravilnost. Na pokon ne može se sve ni prozvati miešanjem jusova kao osobite vlastitosti narječja bugarskoga. Na pr. ako u suprasalj zborniku uz *ропашта* ima i *ропашта*, to bih ja posve drugačije tumačio, znajući da i naš stariji jezik uz goreći ima još i gorući ili gorušti.

Jedno je, u čemu ja od sve duše pristajem uz prof. Lamanskoga, da to pitanje jošte se ne može smatrati do kraja riešenim. I za to ne smatram suvišnim prikupljanje novih primjera. Takovieh ima ne malo u berlinskom zborniku, o kojima sam rad ovdje nekoliko rieči reći.

* To je onaj rukopis koji Miklošić u svom rječniku navodi sa znakom Bulg.-Lab. a veli za nj, da je cod. chart. saec. XVII.

Najprije ću za dalju potvrdu onoga, što Miklošić napisa „O slovima ж, з, з, (u IX. knjizi „Rada“) pobrojiti sve primjere iz našega rukopisa, gdje ima slovo з. Na l. 4 r. 23 **згальнжло въ зжбѣ(х)**, ali 4 b, 2: **да жбѣ не скодетъ**; 9 b, 7: **кроуѣ трапазѣ**; ali 15: **на трапазѣ**; 10, 15: **оуныма поплъзѣнне**; 13 b, 17: **все потежѣаетъ**; 16 a, 10: **о покаяни блязѣ**; 17 b, 20: **домелнже езе нзбѣждѣтъ**; 29 a, 21: **на дльзѣ же сѣдѣшима**; 31 a, 16: **скръжеть зжбѣомъ**; 33 a, 10: **о подензѣ**; 35 a, 1: **ржцѣ дльзѣ**; 36 b, 17: **скрозѣ градъ**; 37 a: **ообразѣ**; 38 b, 19: **да змнеть емоу ноуѣ нгоуменъ**; 39 a, 15: **скрозѣ весь**; 39 b, 16: **наѣ ноуѣ**; 40 b, 2: **на тръпазѣ**; 42 b, 9: **а въ дроуѣнн мьете са**; 46 a, 12: **мноуы бо**; 58 b, 8: **а патрнарси н кназѣ**; 86, 23: **зѣне бѣ краснѣ зѣло**; 93 a, 16: **н ноуѣ мон**; 99 a, 3: **силаи зѣло**; 99 a, 9: **н мирѣ бѣ зѣло**; 102 a, 11: **егда нзлѣзѣ сепарндѣ**; r. 15: **нзлѣзѣ**; 102 a, 23: **зѣло**; 105 a, 1: **н кльзѣ**; 107 b, 17: **сноуѣ**; 2 krat 108 b, 2: **пророкомъ бѣзъкыломъ**; 110 a, 19: **пржзы**; 110 b, 21: **железо — рѣзы**; 115 a, 23: **пржзы**; 117, 23: **люта тебѣ зымѣ**; 120 b, 18: **н кльзѣ мѣшець**; 121 a, 18: **рнзы**; 121 b, 13: **нзлѣзѣ**; 122 a, 16: **рнзы**; 126 a, 21: **н зѣло**; 134 b, 13: **зѣло**. Onaj drugi znak .s. dolazi tek dva—tri puta: 13 b, 11: **аще н мѣжа нматъ кнага** (ali 23, 12: **кнаге**); 39 b, 20: **нж да покръжѣтъ за моуѣ**; 117, 14: **раждаеть са въ земн сымѣ**.

O glasovima. Spomena je vrijedna osobitost našega rukopisa, što on na način srpskih starina mjesto dvaju poluvokala upotrebljuje tek ѣ. To biva tako pravilno, da se oni drugi primjeri mogu smatrati iznimkama. ѣ dolazi samo na ovo nekoliko mjesta: **сѣ ѣ семь а ѣмъ** 45 a, **сѣ сѣлѣж многож** 54 b, **кѣзѣдетъ** 59 b, **кѣпроси** 60 b, **оутѣрѣждѣет са** 69 b, **кѣсѣкѣомѣу кѣроуѣжѣомѣу** 96 b, **кѣ ѣсмѣсѣтѣное лѣто** 97 a, **нн едннѣ ѣтъ ннѣ** 99 b, **кѣстоуѣнѣмъ зѣмѣ** 110 a, **жрѣтка** 122, **лѣжнѣнн** 6 a, **тѣуенѣ же естѣ мѣжѣ ерею** 43 b, **скнрѣннѣ** 46 b, **кон кѣзѣмъ кѣроуѣжѣетъ** 56 b, **правѣда н мирѣ** 81 b, **сѣмрѣтъ** 76, i više puta **амннѣ**.

Onaj jedan ѣ, što osta, zamijenjen je prečesto, da može se reći pravilno, vokalom е: а) u sredini: **дверѣ** 7 a, **къ дверѣмъ** 32 a, **скрозѣ весь** 39 a, **вѣсѣмнрѣ** 25 a, **денѣсь** 28 a, **темнѣ** 17 a, **зѣшедѣ** 37 a, **прншедѣ** 49 b, **прншедѣше** 80 b, **сѣшедѣ сѣ небѣси** 16 a, **прншедѣнѣ** 25 b, **оумерѣшѣу** 49 b, **оумерѣшѣе** 60 a, **кѣзѣме** (= **кѣзѣметѣ**) 59 b, **кѣзѣмѣ** (= **кѣзѣмѣ**) 70 a, **мѣуенѣшѣу** 84; б) pod kopac rječī: **тогда поуѣстн** (m. **поуѣстнѣ**) **кѣлѣсѣ кѣбѣлѣ пшѣннѣ** 53 a, **ѣрѣлѣ** 39 a, **ѣцѣтѣ** 94 a; uvijek еѣ м. ѣѣ: **ѣвѣцѣ уннѣ ннжѣннѣ** 43 a, **лѣнѣцѣ** 16 a, **тѣлѣцѣ** 49 a, **срѣбролюбѣцѣ** 6 b, **хромѣцѣ** 29 a, **слѣпѣцѣ** 19 b, **мрѣтовѣуѣннѣмѣдѣнѣ** 39 b, **кѣдѣнѣцѣ** 58, **урѣннѣрнѣцѣ** 17 b; isto tako еѣ м. ѣнѣ: **подѣбѣнѣ** 6 b, **болѣнѣ** 28 a, **поѣмнѣнѣ** 8 a, **кѣрѣнѣ н прѣкѣдѣнѣ** 17 b, **кѣрсѣнѣ** 35 b, **тѣуенѣ** 43 b, **кѣдѣнѣ** 5 a. — Iznimkama mogu se smatrati ovaki primjeri: **лѣлѣ** 12 a, **лѣнѣтъ** 52, **прѣлѣштннѣ** 54, **стрѣпѣтѣнѣ** 56, **тѣща** 56.

Sa svim riedko zamijenjen je ѣ (ili ѣ) vokalom о: **да помнѣ рѣтъ** 50 a, **прнѣмѣтокѣ** 94 b, н **подѣннѣгѣетѣ** .ж.-мѣ **ѣпонѣ небѣснѣмѣ** 55 b, .ж. **тѣсѣжѣ лѣкотѣ** 54 a; **любѣкѣ снѣдѣннѣ** 6 a (tako i црѣковѣ, što je ipak u rkp. obiĉno pokrћeno: црѣкѣ), **въ скѣтѣмѣ мѣстохѣ** 112, **тон** (m. **тѣн**) **дѣнѣ** 55, **тон же** (= **тѣн же**) 89 b. — Spomena je vrijedan oblik

портъ mjesto прѣтъ: мѣжемъ не достонть въ женскыи портъ ходити, ни жемамъ въ мѣжскыи портъ 2 b.

Nebrojenih ima primjera, gdje su pomiješani е и ѣ; pisac nije umio razlike praviti. Ali njima se jošter pridružuje i а u istom značenju е-гласа тако, да се за наш рукопис може изрећи као правило: е = ѣ = а. Evo samo nekoliko primjera iz množine ih: кроме трапазы 9b, на трѣпѣза 40b, ѿ клекѣта — аще клекѣшеть — клекѣтанине i клекѣтанине 6, егда нзлѣза 102, принесе женѣ своеи 95a, неса его на трѣпѣ 95b, възема (= възьметъ) 59b, высотож тѣлеса 35b, и не трѣпѣ зраты 45a, зраты 51a, ѡбрѣта 43b, 95a, испѣта еко лѣтвицѣ 78b, ѡуа = ѡтъе 16a, болара елиптии 108b, уелюстиж 14b ali уалюсти 15a, еже са (м. се) глаголажь 27b, въ кнѣжныи и нержкотворании 83b, люта (м. люта) тебѣ 117 itd. —

Najredovitije ipak dolazi а м. е u nastavku 2 osobe možine: — та м. — те, u sadašnjem vremenu i u zapovjednom načinu: внидѣта 2a, мнлостъ ѡбрѣшета 16a, моланта дроугъ за дроуга и исцѣласта 17b, пинта ѡтъ неж 22a, прѣидѣта, наслѣдоунта 23a, послоушанта 24a, егоже скажета 24b, нахунта 25a, творита 26a, не хранита 26a, събершита убо молантеж, кнѣснабиднта, примета, ножнѣта, бѣдѣта, лннскѡуѣта, ѡуицѣнта, нстрѣлѣнта 32b; не ѡсѣждѣнта да не бѣдѣта — бѣседѡуѣта 33a, прѣмѣта, слоужнта, лѣтннжъ вѣстакалнта 33a, станѣта 33b, бѣдѣта 34a, имѣта, ѡбѣщаѣта 42b, попираѣта 50b, не хоѣта 50a. itd.

Odatle kao samo od sebe sledi, да опѣта е на премногим мjestима замjenjuje а, што како знамо u srpskim starinama redovito biva. Evo i tomu iz množine primjera nekoliko ih: а) u osnovima: прнученне 2a, прнучестнтса 3a, простѣоу не достонть прнучестнтн са 4b, ali 7a: каннокъ уастн; да не шѣтъ мѣсь 3a, (ali 4a: масо), можѣтъ прнѣтъ быти 9a, прнѣше 46a, поучѣше 45a, (а 28b: науа молнтѣ), достонно памѣти 44a, да бѣхоу не жѣдала 29b; погладаѣтъ 38a, жѣта 75a, зѣмѣ тѣшѣка 75, раснѣтъ быти 80b (uz раснѣте), тежѣше 86b, клетка 62b.; б) u deklinaciji: доуше 18a, 18b, 59b, поустнне 31b, кое скож 49a, ѡсѣждѣше ѡкѣ ѡтъ ннѣе ранскыж 60b, прѣскатыж владѣунѣе наше богороднѣе 34b, бнлѣзъ лѣвыѣ стрѣни 34b, безъ нажде 40b, лнснѣе — пнѣе 26a, въ нмѣ прѣскатнж тронѣе 8b, ннкѡе жеѣе 37b, нме божнѣ 26a, домѣлннже езе нзбѣдѣтъ 17b, безъ-мѣнтннѣе 36b, оуунтѣе (acc. pl.) 24b, унстн роднтѣе свое поучѣ доуше свое 15b, запасшен ѡкѣе 25a, мѣлоу дѣтѣоу 2b, оумѣршеѣ (acc. pl.) 60a, ѡбѣнѣжѣе 41a, безъ молнтѣе нгоуменѣ (adj. нгоуменн) 38a, достонть е (eos) нстн 4a, зѡвѣща ксе 23a, погѡуѣннѣе ксе 6a, ксе грѣхы скож 21a, на не 38a; често се mjesto са; в) u participiju sad. vremena: слоужѣ 50a, бѣгаѣ, прнходѣ, нме са 40 (sr. грѣхъ мнѣ 6a), позуѣе — помагаѣ 33b, пнтѣе 70a, прнзѣмѣ 33a, вѣскоушѣе 32a, нмѣе 43b, не лѣнѣе са 27a, роуѣе — прѡтнѣе се 41a, разоуѣе 41b, постѣ 2b, не вѣдѣ 5a, творѣ 20a, хранѣ 26b, слоужѣе кѣсъ, ѡтѣтѣе са 23b, пнѣ крѣкъ моуж 22a, всрамѣе са 18a, смѣе са 9b, ѡтдаѣе 16a, възѣмѣе 16a, носѣ 39b, вѣлѣ (t. j. вѣла) 22b; не прнѣмѣн 23b,

хранен-любен 23b, сяден на престола 16a, мина са стома 46a; d) и 3. osobi množine sad. vremena етъ (м. дтъ): не приводетъ 48a, ѿсѣдетса 19b, не ѿбратетса 2a, мнозины бо мѣлетъ 20a, теоретъ 3b, на се гокоретъ скоежъ рѣуиъ 20b, да хъбъ не скодетъ ѿ немъ 4b, ѿгловетъ 42a, въкодетъ 6b, въкодетъ 18b, наслѣдетъ 24a; e) и 3. osobi množine aorista ше (м. ша): быше 48b, да быше испъ уловѣши списанъ сѣ 8b, ѿтепѣаше 42a, не къзмогоше 41b, рѣше 34b, сказаше 18b, посмѣрадише 19a, сътворише 36a, къзънише и рѣше 42a, itd.

Budući da je $\text{z} = \text{c} = \text{a}$ (n. pr. ω хѣзе и ω коѣ 2b, нѣсь 4a t. j. несь = ньсь, нѣго t. j. него = нѣго 4a, сѣни кождекѣ 18b, и кѣн попоке ѡжежѣ 26b, ѡбращѣта ѡсѣи и ждрѣе 76b), to su primjeri njegova zamjenjivanja za m dosta riedki, kao: царѣ на царѣ 60a, испѣлни са земѣх племенѣ нѣх 100a, земѣх перскаѣ 109b, кѣстоуиѣм земѣ 110a, земѣ ѡбѣтѣиѣм 110b, ѡтѣ моря до моря 111a, измѣиѣлѣ ѡтѣца нѣх 111b, вѣкарѣти са 112a, на нѣ (= на) sc. добрах дѣлѣ 96b; sr. još da не мѣстѣ мѣсь са нѣзѣстѣ.

Dok se **ж** odmetnuo u zamjenika vokalima **е** i **а**, osta **ж** vjeran svojemu mjestu i u osnovima i u nastavcima. Primjera gdje ga na srpski način zastupa **оу**, nema jako mnogo; svakako su u znatnoj manjini naspram pravilnoga upotrebljavanja. Evo ih gotovo svih: **дороу** **идше** 3a, **къ** **кодоу** 3b, **или** **зѣтроидниѣ** или **мрътѣљниоу** 4b, **едноу** 6b, **ѡтри** **ен** **кожоу** **лиунѣѣ** 12a, **напоеноу**, **змишениоу** (sc. **доушѣ**) 22b, **мотилоу** 28b, **какоулюбю** **женѣ** 37a, **дальоу** **нмѣ** и **гѣстоу** (sc. **брадѣ**) 35b, **роудѣ** **ниѣѣѣ** 86a, **рекоу** **же** 8b, и **послоу** (m. **послѣѣ**) **ж** **къ** **адѣ** 58, **могоу** 80b, и **ниѣлоу** **з.** **печати** 51b, **тоудѣ** 79a; — у mjesto **ж**: и **голюбе** **ѡтронитѣ** **здын** **сирѣдѣ** 96b.

I protivnih primjera, gdje **ж** stoji mjesto **оу**, nema mnogo: и слоу-
шастъ покълениѣ **сж** (dvojina, sc. родителю) 15 b, **отъ** ржкоу египеть-
скихъ 101 a, **кто отъ ссж** (sc. спяща i хромца) 29 b; междъ уасни
(междоу)-уасна 62.

Uz ovaj prvobitni, etimologijski, način upotrebljavanja znaka **z**, ima **z** još i drugo značenje, t. j. on zastupa po pravilima starobugarske deklinacije **z** u pronomina i u složenoj deklinaciji adjektiva. To je redovito takav slučaj, gdje ispred **z** već ima jedan vokal. Ja se ni malo ne sumnjam da je u takim primjerima imao **z** već ono značenje neodređenoga mukloga vokala, koji Miklošić s Lepsiusom bilježi **g**. U takim bo slučajevima visijaše **z** kao na najtanjoj niti, a još k tomu znade se, da **j** i mekani suglasi nijesu bez utjecanja na vokale. Lako je dakle vjerovati, da je valjda u takim primjerima najranije i od počelo miešanje jusova t. j. da pravilnije izrazim, stapljanje dvaju nosnih vokala, različita izgovora, u jedan mukli glas bez razlike izgovora.

Evo više primjera za to iz našega rukopisa, koji se u tome odlikuje znamenitom konsekvencijom: a) u genitivu jednine ž. r.: **савны тож** 31b, **пннта ѿт неж** (sc. **крын**) 22a, **ѿт нежже нызакн нась го-сподн** 24a, **матн же еж Анна** 36a, **мась бѣдн сеж** 41b, **выздржн са ѿт своєж** (sc. **жены**) 28a, **н крынь моєж** 25a, **ѿт юности нашєж** 70a,

Čak soč i esoč: рнза метканим соч власн 77, нуден есч са клалн; u 1-oj osobi množine ima nastavak мн: достонни есн 42 b, есны 43 a, казнини есны здасч 47 b, мн есны 69 b. може иџн не сџтмн 47 b, ктроуемн нж не мџџ. Iznimice dolazi 2 osoba jednine: уюдншъ 12 a, a spomena je vriedan oblik za futurum: то како се џе уџантн кра- жевннџ 61 a.

Za sintaksu evo nekoliko primjera: томъ дѣни 4b, 50b; трепетати (= боятися) словесъ его 9a, домелниже езе нѣждати 17b, нѣдѣхъ маса вельбѣждѣ въ бобѣ клрема 100b; аще нѣждеть жемѣ 38b, аще ложе прѣлѣжитъ ѱ (= въ) гостини зашеа 37a, клѣзъмъ ни въ утѣмо бѣдетъ 111a, да зѣмъ не сводѣтъ ѱ немѣ 4b, призри въ црковѣ скомжезъ дверномъ 44a, не обѣрѣцетъ сѣ ни клѣбѣ пшенице ни сѣ мѣрѣ рѣни.

Za paleografiju: Naš rukopis upotrebljuje ove znakove: vrlo često nad vokalizima —, toli na početku koli u sredini: мѣн, ѿмоу, мѡно, нѣе, азъ. Dwie točke :: samo nad ы : прозорлѣиѣи, збѣѣт, тѣи. — Spiritus lenis riedko, na vokalizima s početka rieči: а еже, аше, ѡномъ. Nasuprotiv dvogubi spiritus lenis ili još bolje da izrazim, znak " stoji vrlo često, pače pun ga je rukopis, a stavljen je a) na vokalizima na početku: аше, єднѣа, ѿ (ovako je riedko), b) na jednosložniem riečima: нѣ, ѡа, мѣшъ, тѣ, бѣ, же, c) na višesložniem nad vokalizima: дорѣ, прѣити, тѣа, кѣмаха, кѣлазѣтиѣи, ставѣти, бѣхова, кнѣгѣ (gotovo uvijek je taj vokal ы ili и или ї) d) najredovitije ipak med dvjema konsonantima, osobito gdje bi trebalo da budu rastavljeni poluvokalom ь: вѣзѣни, хромѣа, слѣпа, вѣсѣдѣшоу, створѣше, гортѣни, тѣмѣ, кемѣре, конѣнна, бесѣчанѣи; жеисѣчан, лѣчѣмѣа itd. Pokraćenja ima u rukopisu vrlo malo, piše čak kad što ест mjesto ѣ.

Na listu 16-om dolazi jedno glagolsko slovo ѡ: **госноѡн.**

VI.

Nekoliko priča iz bugarskoga zbornika.

1.

Priča o tielu i duši.

Pod ovim naslovom dolazi u berlinskom zborniku priča, znatna koliko ne sama sobom toliko po literarno-historijskoj svezi, u kojoj ona stoji s nekim drugim pojavima stare crkvenoslovenske književnosti. Već godine 1821 K. Kalajdovič iznesav prvi na vidjelo književnu radnju staroga ruskoga pisca, duhovnoga gornika, episkopa Kirila Turovskoga (življaše u XII. vjeku, † oko 1182), nadje među njegovim poučenjima i ovu priču. Kiril Turovski uze priču za osnov jedne besjede, kojoj upravo i nadjenu naslov: „Притѣ о љелокѣхъ стѣхъ доуши и о тѣлеси и о престоупленіи божіихъ заповѣдей и о љскресеніи тѣлеси љелокѣхъ и о боудущемъ соудѣ и о моуци“. Poslije uvoda, u kojem besjednik preporuča čitanje sv. knjiga, dolazi najprije početak priče kao „научаю слокоу“ (t. j. osnov, thema), a za tiem izlaganje „толькоукаіе слокоу“; i opet nastavak priče s aplikacijom pod naslovom: „о помысли грѣхоукаіи“, i tako dalje sve po jedan odlomak priče s tumačenjem njegova značenja za život i vladanje čovjeka. Cijela besjeda izadje ovim načinom prilično dugačka (u Kalajdoviča str. 132—152).

Da Kiril Turovski nije sam izumio ove priče, nego da je od nekuda uzajmio, tomu mogaše se svatko domišljati, tko je pomno čitao njegovu besjedu. Ali od kuda? Može se misliti dvojako: ili da je našao gdje god u svojim grčkim izvorima ili već gotovu u slovenskom prievodu. Novijim istraživanjima (profesora Suhomlinova, u uvodu k izdanju djela Kirila Turovskoga: о сочиненіяхъ Кирілла Туровскаго, Сп. 1858, 42) dokazano je, da je ruski pisac mogao priču imati već u slovenskom prievodu, jer ona dolazi često u prolozima XIII—XIV vjeka pod 28 septembra. Dakako Suhomlinov predpolaze, kad ova priča ima u proložkim rukopisima XIII. ili XIV. vjeka, da će biti bila i u starijim prolozima, pristupniem Kirilu u XII. vjeku. To se i može vjerovati. Ali tiem jošte nije pitanje do kraja riešeno. Mi bismo jošte htjeli doznati: kako dodje priča „o tielu i duši i o uskrснуću mrtvih“ upravo pod 28 septembra u slovenske prologe? da li kao prievod iz grčkih sinaksarija ili inače kako?

Što ja znam, ima ova priča izvan prologa i Kirila Turovskoga * ne samo u berlinskom zborniku, nego još u jednom dosta kasnom (iz XVII. vieka) zborniku sinodalne biblioteke, sr. Gorski i Nevostrujev Opisane II, 3, 786; nego ondje se jasno vidi da je priča izvadjena iz prologa. Kako je jedan prievod po svuda, hotjeli bismo znati: bješe li ona zbilja i u naš zbornik (ili na pr. u peterburški, koji se u tome podudara s berlinskim) unesena već iz prologa? Zbornik sinod. biblioteke kao da to dokazuje.

Dok mogbujemo odgovoriti na ova pitanja, valja nam se zadovoljiti tim, što berlinski zbornik neoborivo dokazuje, da je i ta priča najprije pisana ili kako ja vjerujem s grčkoga jezika prevedena — na slovinskom jugu, u vrijeme cvjetanja starobugarske književnosti.

Priča s naukom glasi ovako:

ПРИТЧА О ТЯХЪ УЛОКЪУ И О ДОУШИ И О КСКРСЕНИ МРТЬВЕИХЪ, ГОСПОДИ БЛАГОСЛОВИИ ОТАЧЕ.

УЛОКЪИ ИАКО ДОБРА РОДА НАСАДИ КИНОГРАДЪ И ОМЛОТОМЪ ОГРАДИ, И ОТХОДА КЪ ДОМУ СВОЕГО ОТАЦА, КОГО, РЕЧЕ, СТРОЖЪ СТРАЖА МОЕМОУ ПРИТАЖИНИЮ? АЩЕ ОЧЕО ОСТАВАХЪ ХДЪ ОТЬ ПРЕДСТАТЕЛЪ МОИХЪ, ТО ПОТРОУАХЪ МОИ ТРОУДЪ. И СИЧЕ СЪТВОРЖЪ ПОСАДЖЪ ХРОМЪЦА СЪ СЛЪПЦЕМЪ ВЪ ВРАТЬ, ДА АЩЕ ОТЬ ВРАГЪ МОИХЪ КТО ХОЩЕШЪ ОВРАСТИТИ КИНОГРАДЪ МОИ, СЛЪПЕЦЪ УБО УЮЕШЪ, ХРОМЕЦЪ ЖЕ ВЪИДИШЪ. АЩЕ ЛИ КТО ОТЬ СЕЖЪ ВЪХОЩЕШЪ ОВРАСТИТИ КИНОГРАДЪ МОИ, ХРОМЕЦЪ УБО НЕ ИМАШЪ НОГОУ ДОТИ, СЛЪПЕЦЪ ЖЕ АЩЕ ПОИДЕШЪ ТО КЪ ПРОПАСТЕШЪ ВЪЗЕШЪ СЯ. И ПОСАДИШЪ И ВЪ ВРАТЬ И ОТИДЕ. ИА ДАШЪ ЖЕ СЪДЖИШИ РЕЧЕ СЛЪПЕЦЪ ИЪ ХРОМЪЦОУ? УТО УБО БЛАГОУХАНИЕ СЕ ПОКЪТАЕШЪ ИЗЪ ДЪНОУ ВРАТЬ? ОТЕЦА ХРОМЕЦЪ? МОИГА БЛАГА ГОСПОДИНА ИАЮ ВЪИЖАШЪ СЯ, ИХЪ ЖЕ НЕИЗРЕУЕНОЕ ВЪКОУШЕНИЕ. ИА ПО НЕЖЕ ПРИМЪДРЪ ЕСТЬ ГОСПОДИНЪ ИАЮ, И ПОСАДИ ТЕБЪ СЛЪПАГО, МЕНЕ ЖЕ ХРОМАГО, И НЕ МОЖЕШЪ ТЯХЪ НИКАКОЖЕ ДОТИТИ НАСИТИТИ СЯ. ОТЕЦА СЛЪПЕЦЪ ХРОМЪЦОУ ГЛАГОЛЕ? ТО ПОУТО ДАВНО НЕСИ СЕГО ВЪЗЪКЪСТАША, ДА БЫХОУ НЕ ЖЕДАЛА. АЩЕ УБО АЗЪ СЛЪПЪ ЕСМЪ ИА МОУШЪ ИМАШЪ И СИЛЕНЪ ЕСМЪ НОСИТИ ТЕБЪ. ВЪЗЪИШЪ КОШЪ, ВЪСТАДИ ИА МОИ ПЛЪЩИ И АЗЪ НЕСЪ ТЯ. ТЫ ЖЕ МИ МАШЪ ПОВЪДАНЪ, И ВСА БЛАГА ГОСПОДИНА ИАЮ ОБЪСМЪЛЕШЪ. ДА ЕГДА ПРИДЕШЪ ГОСПОДИНЪ ИАЮ, ВЪКРИЕШЪ СЯ ОТЬ НЕГО ИАЮ ДЪЛО. АЩЕ УБО МЕНЕ ВЪПРОСИШЪ, АЗЪ РЕКАШЪ ТЫНЪ ВЪСИ ГОСПОДИНЕ ИАКО СЛЪПЪ ЕСМЪ АЗЪ? АЩЕ ЛИ ТЕБЪ ВЪПРОСИШЪ, ТЫ ЖЕ РЕЧЕШЪ АЗЪ ХРОМЪ ЕСМЪ, И ТАКО ПРИМЪДРИШЪ ГОСПОДИНА ИАЮ. ВЪСТАДЪ ЖЕ ХРОМЕЦЪ ИА СЛЪПЦА И ШЕДЪША ОВРАДОСТА ОВКОУНЕ ГОСПОДИНА СВОЕГО. ПО ВЪРЕМЕНИ ЖЕ ПРИДЕШЪ ГОСПОДИНЪ КИНОГРАДА И ВЪИДЪ ЕГО ОВКРАДЕМА. ПОВЪЛЕ ПРИВЕСТИ СЛЪПЦА И ГЛАГОЛА? НЕ ДОБРА ЛИ ТА СТРАЖА ПОСТАВИШЪ МОЕМОУ КИНОГРАДОУ? ПО УТО ЕГО ОВКРАЛЪ ЕСИ? ОТЕЦА СЛЪПЕЦЪ ГОСПОДИ(НЕ) ТЫНЪ ВЪСИ ИАКО АЗЪ СЛЪПЪ ЕСМЪ. АЩЕ БЫХЪ ХОТЕЛЪ ТО НЕ ВЪИДЪ ДОТИТИ? ИА КРАЛЪ ЕСТЬ ХРОМЪЦЪ А НЕ АЗЪ. ТОГДА ПОВЪЛЕ ГОСПОДИНЪ БЛОУСТИ СЛЪПЦА, ДОИДЪЖЕ ПРИЗОВЕШЪ ХРОМЪЦА. ПРИЗКАНОУ ЖЕ ХРОМЪЦОУ ИАУЛАСТА СЕ САМА ОВЪИКУАТИ. ХРОМЕЦЪ ЖЕ ГЛАГОЛАШЕ СЛЪПЦОУ? АЩЕ НЕ БЫ ТЫНЪ НОСИЛЪ МЕНЕ, НИКАКОЖЕ МОГЛЪ БЫХЪ ДОТИТИ ТАМО, ПО

* „Pritča“ Kirila Turovskoga naštampana je takodjer u „Извѣстїяхъ“ т. III. стр. 372.

неже хромъ есьмъ. Слѣпецъ же глаголаше: аще не бы-тъи мнѣ нѣтъ казаль, не быхъ азъ тамо дошелъ. Тогда господишъ сѣдъ на сѣдницѣ и азъ нмѣ сѣднѣи реуе, множе еста крапа да въстѣдѣт хромѣцъ на слѣпца. Въстѣдшоу же хромѣцоу повѣле быти ѿ немнѣстностию.

Разоумѣнѣа же се яко прѣтѣхъ реуе: уловѣкъ естъ добра рода христосъ сынъ божи, а киногорадъ землѣхъ и миръ глаголетъ, шплотъ же законъ (и) заповѣди, слоугы же сѣише съ нимъ аггелни мѣннѣи, хромѣцъ же тѣло уловеуе а слѣпецъ доуша его, нже посади ѿ вратъ, уловекоу бо прѣдѣсть въ ѡбласть всѣхъ землѣхъ даиъ емоу законъ и заповѣдъ. прѣстѣж-никъшю бо уловекоу заповѣди божи и того ради смъртънѣхъ осаждениоу надъшю, приводитъ сѣ доуша его къ богоу и ѡправѣдѣетъ сѣ глаголюшн: яко не азъ есьмъ прѣстѣжнѣи твоѣхъ заповѣди нѣхъ тѣло. Н того ради нѣстъ мѣжении доушамъ до вѣторѣго прѣстѣжнѣи, нѣхъ блѣдоишъ сѣтъ нѣдѣже вѣстѣ. Егда же прѣдѣтъ ѡбнокити землѣхъ въскръснѣи змѣрѣише, Пѣклоу глаголюшю: тогда вси сѣиши въ грѣбѣхъ оуслышѣтъ гласъ сына божи и ѡживѣтъ и нзыдѣтъ створѣше блѣгамъ въскръснѣише жнѣота, а створѣше злѣмъ въскръснѣише сѣдѣа — тогда пакыи доуше къ тѣлеса кѣнѣдѣтъ и прѣннѣмѣтъ въздѣннѣи по дѣломъ сконѣмъ и ѡтѣсѣхъ сѣ грѣшнѣишн къ тѣмъ кромѣшнѣмъ, тоу бѣдѣтъ пѣлауѣ и сирѣжѣтъ зѣбѣомъ, а правѣднѣишн къ жнзѣмъ вѣуѣмъ. Богоу же нашѣмоу слава съ ѡтѣцѣмъ и сынѣмъ и свѣтѣмъ дѣхомъ и нынѣ и прѣсно и въ вѣкыи.

Ja se dobro opominjem, da sam priču „o sliepom i hromom“ čitao negdje medju italijanskim novelama, ali ovaj čas ne mogu je naći. Nego u „Gesta Romanorum“ dolazi u gl. LXXI s nešto dragačijom situacijom jednaka priča o hromcu i sliepcu, kako si pomogoše, zaja-havši jedan drugoga, da budu dionici gospodnskoga pira. Još je vrijedno spomenuti, da nauk priče sjeća na poznati spor duše s tielom, koji bješe predmetom mnogih dramatičkih pjesama srednjega vjeka. Sr. Fr. Wolff, Studien 162. Već u našega M. Marulića ima takieh pjesama, sr. str. 234 i 312. O takim tekstovima u njemačkoj literaturi sr. Germania III, 396; latinski tekst vizije Sv. Philiberta nije mi ovdje gdje sam dostupan.

2.

Priča o pobožnom sviraču.

U berlinskom zborniku ima mnogo svakojakieh priča, umetnutieh u tekst za objašnjenje kakova mu drago pravila ili za primjer nagrade dobra a kazne zla djela. Nekoje izmedju njih postaju znatne po literarnohistorijskim svezama, što otkrivaju nove do sada ne poznate izvore. Takova je i ova, što se čita na l. 46a:

... акы же бѣ и ѡнъ Филимонъ, нже къ Егѣпѣтъ скрътѣннѣи, ѡ немже ѡтири сѣ въ поустнѣи свѣтомоу ѡтѣцоу Макарию божѣстѣннѣи гласъ глагоде: яко не достигѣхъ еси въ миръ Филимона скрътѣннѣи въ ѡнѣснѣи градѣ. Шѣдъ же зѣо свѣтѣи Макарие и ѡбѣрте и на нѣкоѣмъ мѣстѣ скрътѣишн и пѣлѣшнѣи. Н поѣмъ его ѡсобѣ въпрашѣше его, зѣдѣдѣи его хотя ѡ исправленѣи его. ѡнъ же грѣшнѣи и блѣднѣи сѣбѣ нари-

цаше, прѣжде малѣа врѣмене ѿ рѣзбоннѣуьскаго житиѣ къ смирѣльнѣуьскоу оуучению пришедша. Едино дѣло добро рече себѣ бѣдѣти стѣорѣша. Егда старѣи рѣзбонникѣмъ бѣахъ, женѣ ѿвратѣхъ бѣглагоу сконхъ заимодавецъ по продаиниу уадоу еж на нѣти сѣтъ златицѣ. Н тоу приеъмъ къ пещерѣ мож да(хъ) ен (грѣ. еси) .ф. златицѣ и не приносѣахъ са ен на телѣсныи грѣхъ. Тогда разоумѣ сѣахъ Макарие, шко мѣхъдн радн еже сѣтворн къ женѣ и уадоу еж снодоу са мира и уѣсти прѣподѣаго ѿѣца ѿѣ бога . . .

Ova je priča u našem zborniku vrlo u kratko pripoviedana, ali s imenima Filimona i Makarija. Nasuprotiv bez imena ali znatno obširnije dolazi ona u zborniku sinod. biblioteke br. 322 (sr. Gorskoga i Nevostrujeva Описаніе II, 3, 637) pod naslovom: *Покѣстъ полезна ѿ старѣства. ѿ нѣкоу старѣ сѣдѣшемъ къ поустыни .м. лѣтъ и моли бога кому подобенъ естъ.* Da će to biti ista priča, kao ova napried štampana, lako je pogoditi po naslovu, gdje pustinjak želi znati „кому подобенъ естъ“. Potanje dakako ne možemo o njoj govoriti, dok nemamo van puki naslov od nje. Nema ipak sumnje, da se negdje u grčkom tekstu (u kakova crkvenog otca) krije njihov izvor.

Priedjimo sada s istoka na zapad, i gle ista priča samo s drugačijim imenima izlazi nam na suprot u našega staroga Marka Marulića, u prikazanju „historije svetoga Panucija, kako moli boga da mu očituje komu biše takmen na zemlji“. Što je tamo Makarije, to je ovdje Panuci (Pafnucije); što je tamo Filimon „смирѣльниѣ“, to je ovdje bezimeni svirac. Već je u izdanju pjesama M. Marulića ukazano na italijanskoga pjesnika Belkara kao na izvor prikazanja Marulićeva; a Belkari crpaše za cielo iz kakova legendarnoga zbornika. U poznatom zborniku Jacobi a Voragine legenda aurea (ed. Graesse, 1860) čita se na ime Pafnucijevo posve što drugo, nego li je u nas.

3.

Прича како жена обрати мужа на вјеру крѣчанску.

Ovo je priča na l. 94 zbornika berlinskoga pod ovim naslovom: *Слово ѿ крѣстиници женѣ еже прѣвратн мѣжа своѣго сѣаина на вѣрѣ крѣстиниьскѣ. ѿѣѣ бѣагослови.*

Бѣше жена крѣстиница нѣмѣши мѣжа сѣаина, богѣтствоу его не бѣ конѣца и глагола жена къ мѣжѣ своѣмоу сѣинѣ по уѣто не познаешн бога нашего? и поидн и вѣлѣзѣ къ црѣкѣ (peterb. rukopis dodaje: и поиде къ црѣковѣ). Н показа емоу ѿвразѣ господень и сѣаѣа сѣаѣтѣхъ его, и вѣрова богоу вѣрова великоу, и милостнѣа бѣсть на ниѣши, и даказе злато своѣ ниѣши. Н милостнѣа нѣше доуши своѣн, и за .г. лѣтъ издаказѣ емоу нѣзине своѣ и милостнѣа (tako u peterb, berl. мѣтннѣа) ниѣши и не нѣа нѣуѣсоже къ домоу своѣмъ рѣзѣ златнѣа еднѣа. Н вѣстѣаи мѣжѣ къ женѣ своѣн и рече ен: жѣно мож егда не бѣахъ познааь бога твоѣго, прѣбытоу нѣтѣхъ мноу къ домоу моѣмъ и златоу моѣмъ не бѣ уѣсла. Да мѣно познаахъ бога твоѣго, ѿсѣахъ домоу моѣму ѿѣ

збожних и нима не нима шчусоже разет единх златицъ. Н реуе жена кь мжжоу своемоу' въскжж тжжнѣ? нж хвалекъ бога нашего и не погыбнемъ. нж възыи златицъ еже ти ѿста и ти ж разбыи и раздан ницимъ, толнко рѣж себѣ коупи ѿбздоу. Реуе ен мжж' жено а веуеръ що? Жена же реуе мжжоу' а ѿ веуеръ вестъ богъ. Ѡнь же въземъ златицъ и разда ж ницимъ, толнко рѣж единх коупинъ принеса жемъ своен. Ѡнь же прѣрезаъ рѣж и ѿбрѣта кь мен камень бысеръ бесъцѣпныи, емоуже не бѣше цѣпи. Н днеласта са ѿ красотѣ его. Н реуе жена мжжъ своемоу' неси на трѣгъ, еже ти дадѣтъ възыи на немъ. Ѡнь же неса его на трѣгъ и продаваше коупнцоу' коупецъ же видѣвъ мко драгы камень есть и даваше емоу' .е. сѣтъ златицъ. Елинь же кь себѣ реуе, мко нсмѣтъ ми са, толнко златицъ дѣе много. Коупецъ же кь себѣ помислѣвъ реуе, мко мало дѣе емоу' златицъ, сего ради не хоцетъ его дати, и приложнѣ нитѣхъ еще .е. сѣтъ златицъ и дасть емоу' тысящѣ златицъ. Н въземъ елинь злато и нде радоуе са кь своен жемъ вѣрнѣи и реуе ен' .з. (peterbg. „а.) мы златицъ даше на камени томъ. Жена же реуе кь немоу' мжжоу, великѣ есть богъ крѣстнильскыи. Н умножи богъ богатство ихъ, .з. уести боле прѣваго богатства. Н радоклста са и хваласта бога створѣшаго нма таковамъ умѣса.

4.

Kakav bješe stas i oblik Marije i Isusa?

O tome se pripovjeda u berlinskom zborniku, koji je sprieda opisan, pod naslovom Epifanija „mniha i prozvitera“. Pita se, koji je to Epifanije? Peignot u svojoj knjizi „Recherches sur la personne de Jésus-Christ et sur celle de Marie“ Dijon 1829, a za njime i Migne u Dictionnaire des Apocryphes II, 537 doznaše o tiem pripoviedkama preko Nikifora a Epifanija drže za poznatoga svetoga Epifanija, koji življaše u IV. vieku poslije Isukrsta. Ali oni se u tome varaju. Sv. Epifanije, kako se ja sam uvjerih preko pomno izradjenieh kazala k njegoviem djelima (Patrologiae Cursus Completus, ed. Migne, t. XLI XLIII), nema nigdje ništa tomu slična; a i slovinski prevodilac ovieh pripoviedaka ne bi nikako zvao sv. Epifanija prosto „mnihom i prozviterom“. Na protiv izmedju množine imenjaka sv. Epifanija pominje Fabricius (Bibliotheca Graeca, t. VIII ed. Harles, p. 258) nekoga „mniha i prozvitera“, koji življaše po prilici u 12. vieku poslije Isukrsta (po računu Mingarelja, l. l.) te pisa medju ostaliam život bogorodice Marije; a Harles dodaje k tomu, da se u knjižnici bodlejanskoj nalazi upravo od istoga Epifanija posebice još članak „character B. Virginis et Domini nostri“, pisan jezikom grčkim, a prve su mu rieči: οἱ ἀφωρισμένοι τέποι. Da je to bio izvor slovinskoga teksta, o tome se ne može sumnjati, čim poredimo prve rieči našega rukopisa: **бѣше збо ѿпавуено мѣсто**. Grčki tekst već je štanpan, ali meni nije dostupno izdanje Dressela; sr. takodjer djelo: Amadutii Anecdota litteraria (tom. III, Romae 1773). Iz Epifanija izvadi obje priče bizantijski crkveni historik Nikifor te su i tako štampane više puti.

Спифини мнѣхъ и прозвѣтеръ ѿ знаменныхъ нравъ,
образа же и вѣзраста прѣскатыхъ кладуице наше бого-
роднице.

[illegible]

Знаменне господи нашого Ісуса-Христа.

Можже христось и богъ въ образѣхъ красенъ зело, възрастомъ же, рѣньше высотѣхъ тѣлеса .2. стопъ съ врьшъ-свѣрьшениныхъ, на роуспии класни и не великъ гвсти, плуѣ же збо къ кын прѣклономъ, врьмъ же урьмъ и не зело посоушленъ, оуи нарзѣ, радостьмъ и благоленъ, носъ похмыл. на роуспъ брѣде, длгоу нмъ и густоу, нбо николиже ерѣтка въ къвудѣ на глазѣхъ его ни рѣжа улоуѣхъскаа скѣмъ матерѣ его егда въ мадѣ, мало макломенъ вымъ, шкоже не зело проста и простажена нмътын възраста тѣлесамаго. смагло и не кроугло нмъща лице, нж шкоже матерѣ его, малыи сходѣще, рѣмено же малыи шкоже, санокитое же и разоушмное, обыуан кроткое и отиждѣ безъгнѣтное и шкоже маломъ прѣжде сего матерѣ его слово написа. по всемоу бо тои при-
шбениаеъ са и подобѣтъ са.

Никомъ же братъ божїи по възмесиши житї лѣтъ .кн. съ Никомъ раз-
дѣли страши апостоломъ и заступа комолуждо нхъ, да якоже въ воен
страши бунтѣ, послаахъ къ немѣ на всако лѣто писаннемъ, еже и
сѣкорнише вси, да не размыслѣюхъ нѣ да сѣгласоухъ проповѣдь Хри-
стова. Сие же написа Епифание мнихъ прозвѣстьеръ слохо сѣкорниѣ ѿ
святѣи богородици. Нѣсифъ же ѿбращеники старѣ велѣмъ и зирѣ живѣ
лѣтъ .рї.. Нѣакымъ ѿтѣхъ сѣхъмъ богородица зирѣтѣ живѣ лѣтъ .п.,
матѣ же ежѣ Анна житѣ лѣтъ .ѿѿ.

K onomu što rekoh sprieda dodat ću još, da su i ovi brojevi o godinama života djevice Marije i njezinieh rodjaka izvadjeni iz istoga Epifanija, kako to svjedoči naslov: *Sermo de vita sanctissimae deiparae et de ipsius annis*. O tome slovu pominje i naš tekst. (Sr. S. Epiphanii opera ed. Migne I. pag. III. nota a).

U zborniku peterb. knjižnice, iz zbirke giljferdingovieh rukopisa br. 53 čita se takodjer članak: *Єпифанїа ієромонаха ѡбѣщанїи Калїстратокѣи о житїи и ѡ вѣснїтанїи и лїтнмаго тїмкостнаго показанїа прїстїпнїе и прїєлагословенїе калїдїице наше богородице и прїсно дїтїи Марїе*.

Još mi je na pokou spomenuti, da slovenski tekst dolazi vrlo često u raznim zbornicima, kao n. pr. u sinodalnom trebniku (srpskom) XV. vieka, sr. Описание III. 1. 198; za tiem u zbornicima iste biblioteke, o kojima se govori u „Описанїи“ II, 2. 650 i II. 3, 580, 581. Najposlije u rukopisu kolekcije Giljferdingske, što je u Peterburgu, br. 39 l. 223, itd. Jedan njemački tekst iz XV. vieka naštampan je u Germaniji XII. 103.

5.

Protiv zlih žena. — Tragovi simeunovskoga izbornika srpske recenzije.

Žensko pitanje nije tek od jučer na svijetu. I sredovječne literature, toli zapadne koli istočne Europe, zanimahu se bez prestanka raspravljanjem o ženama. Dakako svako vrijeme ima svoje breme. Ako se danas smatra najsvetijom zadaćom prosviećenoga svijeta utirati put ženskomu obrazovanju, da bi sve blagodati obrazovanosti i ženskoj glavi pristupne bile, to nekoč pisa stara knjiga o ženama ovako: *Апостолъ рече: женѣ не келѣ бунты. Сего ради рече: женѣ не келѣ бунты, Сельжннѣ бо зученнѣ Адамъ послушавѣ ис пороуды изгннѣи кысть пагоуеѣ. Тако и нынѣ не подобаетъ женѣ слышати ни женѣ бунты аще и сѣята естѣ. Никто же сѣятн Сельгы бѣдѣтъ. Нтјело би се знати, а то би и било najznatnije, kakav je odziv nahodila takova nauka u samom životu naroda? Osta li ovako pripovijedanje samo glas vapijućega sa propoviednice ili ono odjeknu ne samo po starim rukopisnim zbornicima nego i po selima i gradovima? S te ruke nijesu u nas, na slovinskom jugu, još ni odpočeta iztraživanja, kamo li da bismo se mogli pohvaliti već gotoviem rezultatima. Za to mora svaki i najmanji prilog kao gradja za to pitanje pomno pribran biti.*

U staroj ruskoj književnosti, gdje ima mnogo zbornikâ raznolika sadržaja, možete prečesto naći raspravu o zlim ženma. Ona je čas duža čas kraća, dolazi čas pod općim naslovom „о женахъ“, čas na po se kao „слово“ ili „сказанїе“ Joana Zlatoustoga. I zbilja medju djelima, koja se bez razloga prisvajaju tomu svetomu ocu (spuria), nahodi se takodjer besjeda na odsječenje glavъ preteče Joana i protiv Irodiade. Jedan je takav slovenski tekst naporedio s grčkim štampao

g. 1855 prof. Suhomlinov u „извѣстіяхъ“ IV. 126, iz zbornika „Zlatostruja“ XVI. vieka (O starini „zlatostruja“ sravnj moju hist. knjiž. 72)*. U sinodolnoj biblioteci moskovskoj, u zbornicima „пчела“ br. 312. i 314 (Opisanje II. 3, 538—565) ima takodjer govor o zliem ženama, a što je važno Suhomlinov i Gorski i Nevostrujev dokazaše još, da je već Danil zatočnik, staroruski pisac XII—XIII vieka, poznao istu priču; ona je, kako Buslajev misli (sr. Истрп. Христ. 288, 637) iz zbornika „Пчела“ nazvanieh i došla do znanja pomenutoga Danila. To lako može biti. Ipak je vrijedno spomenuti, da već poznati „izbornik Svjatoslavov“ znade za priču o zloj ženi. On nam na obširno izlaže „уѣсо ради рече Апостола оуити жени не велию“ a pod naslovom: „о Нродимѣхъ“ čita krupnu lekciju zliem ženama. (Oboje je prevedeno iz Anastasija Sinaite Quaestio LIX, štampano u Sreznevskoga Древние пам. русск. письма 138—142). Znajući, da je prava domovina Svjatoslavova izbornika u Bugarskoj (sr. moju historiju knjiž. 70—72), smijemo ovako i prvo pojavljenje priče o zliem ženama u slovenskoj književnosti prenieti sa sjevera na jug. Ali da i ne bude toga izbornika, ima još jedan dokaz, da je priča o zloj ženi poznata te rado i jednako prepisavana bila toli na slovinskom jugu onako koli na slovinskom sjeveru. Taj su dokaz — južnoslovinski rukopisi. Do sele, što se ja opominjem, nadjoh jednu pripoviedku o zlosti žena u glagolskom rukopisu 15. vieka u knjižnici jugoslav. akademije br. 351: drugu u čir. zborniku. o kojem govorah u književniku III, 130. Treći, puno stariji tekst ima u berlinskom zborniku (= peterburškom) na l. 10. Ovaj potonji tekst može se smatrati prototipom mnogih ruskih izvoda i priepisa iste priče; s toga je vrijedan da bude naštanpan. A i jezik ove slovenske redakcije pun je neobične živosti te se čita ugodno kao malo koji. Najposlije medju dragocjenim odlomcima profesora Grigoroviča ima srpski tekst prve česti ove priče na listu od kože (XIII—XIV viek), odakle ću umetnuti znatnije razlikosti.

Сказаніе о зломорьникыхъ женахъ.

Въсамъ възрѣвши рече на жени множе похотѣти си уже прѣлюбодѣти с нею въ сръдѣхъ своемъ. По истинѣ страшная злоба! великое трѣба трѣзвѣньство. Уто бо есть жена? сѣтъ вторена, залѣбѣши (прѣлѣбѣши grig.) уловѣши въ сладѣхъ, сѣтѣломъ збо лицемъ и високоу кмѣж и оумѣ помнѣши, лѣнѣтама сѣлабѣши са и жыномъ похѣши и гласомъ скерѣши (grig. dodaje: и словеси уароуѣши) и ризы поклѣуѣши и погѣма играѣши (grig. dodaje: и дѣлами оубѣлаѣши). Многы бо, рече, възвѣкъши погѣуѣши (grig. dodaje: и бе-уисла соутъ иже погѣуѣши). Тѣмъ же глаголетъ въ доброте женѣхъ мнозы прѣлѣбѣшѣ са и от тоѣ любви мно оумъ възгараѣтъ са. Уто бо есть (grig. dru-

* I u ruskim zbornicima „измарагдъ“ i „домострой“ dolaze refleksii priče o zlim ženama, sr. J. Nekrasova „о происхождении Домостроя“ str. 122, 156.

оуиѣ есть жити съ львомъ и съ змиими, неже съ женою злою. Небо ни (t. j. небомъ и) львы Далила въ роуѣ усмыише са, Назфеа же Незавель узы. Кытъ же Номъ въ жтробѣ съхрани, Далила же Самъхона острнѣши мноплеменникомъ прода. Змиине же и аспиды и рогащцы (izb. рогащцы) Іована въ поустинѣ вѣстрапеташе, Продна же на оуѣдѣ (rkr. оуѣдѣ) и устакнъ и. Врлин Нанъ въ поустини прѣкрыише, Незавель же по благости дѣждынъ гонѣше и на збои. и збои се бѣжа въ поустинѣ пѣтъ .м. дѣни и устакъ проиаше умрѣти, рекъ господени боже довлѣтъ, нымъ збо земли (t. j. въ зми, izb. нъ зми) доушъ мож, шко не юиѣн (t. j. оуиѣн *χρῆσσων*, izb. оуини) есьмъ оуѣцъ моиѣ. — (Н)хъ миѣ, пророкъ збои се (rkr. збои се) жемъ, иже всего мира дѣждъ въ жѣцѣ носеше: иже оуѣи съ небесе словоу свѣде и моуѣи мрътвѣца въскрѣси, злы жемъ збои са. Ннедина бо злоба не тѣуна жемъ зла. Свѣдѣтельствоуѣтъ ми словоу мѣдринъ, рекынъ: иѣтъ главы выше главы змиини и иѣтъ злобы выше зла(об)и жемъскыѣ. (Н) злое днѣволе (и *dodaje izb.*) оуѣрое оуѣжне! Женою бо не прѣва Адамъ въ породѣ потоуѣ, женою Номъсифа затворише въ темъници, женою Далила на брѣнио змиинство възвѣси, женою прѣмѣдраго Соломона (на) прѣстапленне развѣратыи, женою Самъхона оуѣлѣи, женою Нанъ прогнѣи, и прѣдѣтеуѣ Христова устакнъ, женою все потѣзаетъ. Жена бо вѣстоуѣдѣи ннѣсоеже сѣмѣит са ни пророка стыдѣи са ни свѣ(а)т(е)ла срамѣи са, ни сѣдинъ уѣтѣтъ. О зло зло злое жена зла! Аше збо и оуѣбога есть, то злобою богата есть. аше ли и богатство имѣтъ, злоба еи помагѣишъ сѣгоуѣбо зло. Нестрѣпнии животъ, менѣцѣлажѣи неѣжъ, не-зкротыиѣи звѣрь. Азъ бо выдѣхъ и аспиди кротыиѣи и зкроти (*valjda*: зкротити) са, и львы, и тигры и рѣсѣи ласкаемъ кротѣше са: жена же зла кротыиѣи вѣсѣи са а вѣсѣи вѣсѣи са (*izb.* корниѣи вѣсѣи са и кѣоуиѣи вѣсѣи са, *bliže grěkomu*). Аше и мѣжа имѣтъ кнѣга, то ноуѣи и дѣи словесѣи поуѣзѣи (*izbornik bolje*: пооуѣзѣи) на зкѣиство оуѣстрѣи акы Продоуѣ Продна. Аше ли имѣтъ мѣжа збога, на гнѣвы (*izb.* по *grěkom dodaje*: и на кѣотѣи) подѣвѣзаетъ. Аше ли вѣдока есть, сама собою все корнѣи, все потѣзаетъ, страхомъ божиимъ не въ-оуѣлѣзаетъ еи жѣзыкъ, ни на бѣдѣише сѣдѣише възыраетъ ниѣи къ богоу възводѣи оуѣио, ни любовѣиного вѣстъ закона храниѣи. Ниуѣтоже бо есть жемъ зла прѣдати мѣжа своего на сѣмѣи, небомъ и правѣдѣиного Номъ своимъ жена на сѣмѣи прѣдѣише рекѣи: рекъ нѣуѣто слово къ богоу и оуѣиын. (Н) нзволениѣи зла, о разоуѣи не прѣиодѣи! не помнѣиоуѣи вѣдѣии своего мѣжа жтробѣи оуѣ възыгѣиѣи са прѣиѣи акыи на згѣлѣи лежѣиоуѣи и все пѣлѣи его урѣвѣи нѣдѣиемо. Не прѣкѣиоуѣи са на мѣлѣи вѣдѣии всѣиуѣскыи стѣиѣи и тѣжѣи и уѣсто нѣзъ бокоуѣи знои нѣпоуѣѣиѣи. Не оуѣклои са на мѣлѣи, вѣдѣии нымъ на гнѣиѣи лежѣиѣи нага и гнѣиѣиѣи, иже бѣ некогда въ нѣрѣскѣи вѣгѣиѣиѣи. Не помѣиѣи вѣвѣиѣи прѣвѣи къ нѣмоуѣи любѣиеи и оуѣиуѣи и еиѣи бо его дѣиѣи вѣиѣи бѣи и сѣиѣиѣи. (Н) благодѣиѣи жемъскѣи, о уѣиѣиенне болѣиѣиѣи, о любѣиѣи сѣиѣиѣи! То не довлѣише ли емъ мѣлѣиѣиѣи болѣиѣиѣи, иѣ въѣиѣиѣи емѣи подѣиѣи хоуѣи дѣиѣи мѣжъ. — Хоуѣиѣи ли и дроуѣиѣи вѣдѣиѣи дѣиѣи сѣи сѣиѣиѣи жемъ? Сѣиѣиѣи ми Далидинъ, кѣио своего

rieč po rieč jednak s oniem što je u izborniku, moglo bi se pomišljati, da je možda berlinskomu zborniku služio drugi kakav grčki tekst za izvor. Ali jednakost slovenskoga teksta protivi se takoj domisli. Ne može dakle biti drugačije, nego da je berlinski zbornik ili njegov sastavljač, učiniv izvod iz izbornika, našao za dobro da obje česti premjesti te im dade samostalan naslov „**О ЗЛОПОРЪДНИИХЪ ЖЕНАХЪ**“. Ovako i zbilja izidje ta filipika puna jačom i s većim efektom.

Ako je sastavljač berlinskoga zbornika zbilja crpao iz izbornika, kako ja mislim, to bješe za cijelo ne iz Svjatoslavljeva izbornika, koji stoji već pod uplivom ruskim (sr. Восточкова Описание румянц. мѣсеца 9, 506), nego is nekoga bugarskoga izbornika. Da je takovih u staro doba po više bilo na slovinskom jugu, dokazuju priepisi ruski.

Profesor Grigorovič bješe toli ljubazan te mi pokaza svoje odlomke iste priče o zlim ženama, odakle napomenuh u tekstu razlikosti čitanja. Ali njegovi odlomci, žalibog samo dva lista na koži, još su i po tome znameniti, što izravno svjedoče, da je Simeunov izbornik bio preveden takodjer na srpsku recenziju. Dakle i naša stara književnost imadjaše svoj tekst Simeunova izbornika, i to kako svjedoče odlomci Grigorovičevi, još u XIV. vjeku, ali nezgoda vremena kako uništi nebrojeno drugo blago slovinskoga juga, ne poštedi žalibog ni našega izbornika. Tek znamenitomu putniku i štovatelju slovinskih drevnosti podje za rukom spasti — dva lista.

Nikako nema sumnje, da su pomenuta dva lista ostatak nekošnjega izbornika: to svjedoči njihov sadržaj, koji se može potvrditi tekstom izbornika Svjatoslavova, kako ga opisaše Gorski i Nevostrujev II, 2, nro. 161.

Na 1-om listu ima odlomak iz XVII. pitanja Anastasijeva i to od rieči: **СОУПОСТАТЪМЪ И ПОСТАВЪМО ЛНЦЕ СКОЕ НАДЪ КАМЪ И ПАДЕТЕ ПРЪДЪ КРАГЪ КАШНИИ**. Grčki (po izdanju Migne-a Patrologiae Cursus completus t. LXXXIX p. 490) glasi to ovako: *καὶ ἐπιστήσω τὸ πρόσωπόν μου ἐφ' ὑμᾶς καὶ πεσεῖσθε ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν ὑμῶν*; a dovršuje se riečima: **И ТЕМЪ ЖЕ РЕЧЕ СЛЫШЕЩЕМОУ М'НѢ НДѢТЕ КЪ СЛѢДЪ МЕНЕ КЪ ГРАДЪ И СѢ** . . grčki (ib. str. 494) *καὶ τούτοις εἶπεν, ἀκούοντός μου πορείεσθε ὀπίσω αὐτοῦ εἰς τὴν πόλιν καὶ κόπτετε* . . . U svjatoslavskom izborniku dolazi taj tekst na I. 98 b—106 b.

Na drugom listu ima svršetak naše priče o zlim ženama, počamši od rieči: **ВЪЗГЛАГОЛА КАМЪ ЛНЪ ЗМНѢ СКОЕГО СОУПРОУГА ПОГОУКЕНТИ ХОЩЕТЬ ТАКО**, grčki u Migne-a (ib. str. 635): *ποία δράκαινα τὸν ἴδιον δούλον ἀπολέσθαι θέλει*. — Za tim sledi, kako sprieda vidjesmo, prva polovica priče o zlim ženama — i time svršuje 59-o pitanje Anastasijevo. Mjesto što bi za 59-im sledilo pitanje 60-o, kako je u grčkom tekstu pitanja i odgovora Anastasijevih, slaže se Grigorovičev odlomak vjerno sa Svjatoslavskim izbornikom i u tome, što sada nastavlja pitanjem 142-im: **КАКО ГЛАГОЛѢТЬ АПОСТОЛЪ ѠКОГДА ГЛАГОЛѢТЬ МЕ БОУДѢТЕ НЕСМЫСЛНИИ, ѠКОГДА ЖДЕ' НЕБОУДѢТЕ**

*

μοῦ δρύνει ἐν σέβει (grčki u Mig-neu 793): πῶς φησιν ὁ Ἀπόστολος, ποτὲ μὲν „μὴ γίνεσθε ἄφρονες“, ποτὲ δὲ „μὴ γίνεσθε φρόνιμοι καθ' ἑαυτοὺς“. To je u svjatoslavskom izborniku na l. 175.

Ovaj drugi list dovršuje se riečima: ἀποστολὸν γαλολιποῦτον· ἵκοιτο ὁ ἀδάμης ἐπὶ οὐμνράου, такоже ὁ христъ ἐπὶ ѡжнѣетъ се: по уѣто ὁ ἀδάμης оуμнрающе ѡтъць приимемъ соудъ, ὁ христи же ѡтъць мон ѡжнѣиень и ѡчѣстнѣхъ скон грѣхъ не пода мы и сконѣ нечистоты. To je pitanje 143o, (sr. Migne 795) samo što nije u tom odlomku pisano kao obični zaglavci crvenilom, nego je na prosto nadovezano na odgovor 142i.

I tak mi vidimo, da su oba lista Grigorovičeva ostatci južnoslovenskoga (Simeunovskoga) izbornika srpske recenzije, na jednome je, što u Svjatoslavskom na l. 98—106; na drugome što u svjatoslavskom na l. 175. Tko bi znao, kuda se djede što bijaše u sredini između njih!

Da se vratimo k priči o zliem ženama. Ne znam, tko se počeo upravo prvi domišljati, da je pričanje o zlim ženama djelo bogomilsko. Tu domisao ponavljaju Golubinski (очеркъ исторіи правосл. церкви 164) i Nekrasov (о происхожденіи домостроя 173). Ali naš tekst kako bješe sastavina Simeunovskoga izbornika, ni malo ne potvrđuje one domisli. Pak i ne treba svakamo uplitati bogomile. Ta o zlim ženama pisaše i pjevaše u srednjem vieku i ondje, gdje nigda ne bijaše bogomila.

VII.

Novi prilozi za literaturu biblijskih apokrifa.

1.

Biblijska pitanja i odgovori.

Pitanja takih ima vrlo mnogo u raznom obliku. Bez imena tko pita tko li odgovara čita se u berl. zborniku na l. 70 ovaj članak: **А** се проталькь еуангелескы ѿ пріѹахъ. Оуподоби са царство небесное: жена имѣ .і. мѣрь и єдинѣ ѿтъ ныхъ ногоуѣмъ и ѿскрѣтъ ѿ неѣ. **У**то єсть жена? **Ѡ**твѣтъ: прѣмѣдрость божна; драгѣмъ: **А**дамъ, аггелы и архангелы. **У**то єсть .Ѣ. талантъ? **Ѡ**твѣтъ: апостолы. **А** въземь дѣва: еуангелы, а въземь єдинѣ: **Н**юда. **У**то єст новое кнѣно? **Ѡ**твѣтъ: благодѣтъ. **А** вѣтси мѣси сѣтъ жидове, а нокы мѣси хрѣстѣиѣне. **У**то єсть градъ? **Ѡ**твѣтъ: црѣковъ, а сѣждѣлнѣкы крѣщенне, а уловѣтъ **І**ѡванъ, а горинѣца царство небесное, а корень вѣра, а дрѣво всѣхъ уловѣтъ, а сѣкѣмъ конѣуныѣ. **Р**ече господь землѣ: **В**ы єсте соль. **З**емля єсть уловѣтъ и соль вѣра. **У**то єсть етеръ? **В**есь миръ, а ѡсле: жидове, а ждрѣе: крѣсть.

Управо оваке „priče“ t. j. alegorijsko tumačenje evanđeoskih priča dolaze na drugome mjestu istoga rukopisa pod naslovom Joana Zloustoga. Na l. 76 čita se ovo:

Приѹе **І**ѡанъ златѡвѣстаго ѿ проталькованыѣ. **Р**ече господь: уловѣтъ нѣкто нѣзде нѣзъ **Є**роусалѣмъ въ **Є**рихѡнъ и разбѡниѣцѣ нападоше на нь и сѣвѣкоше и нѣ рѣни възлѡжише на тѣло єго и ѡставѣше єго сѣжѣка. **К**то єсть уловѣтъ? **А**дамъ. **А** **Є**роусалѣмъ? рѣн. **А** **Є**рихѡнъ? **В**есь миръ. **А** разбѡниѣцѣ? дѣмѡны. **Р**ѣн: грѣси. **К**то єсть попь? **М**онси. **У**то єсть алѣгѣа? свѣтѣтель (грѣ. свѣтъ). **К**то єсть самарѣниѣнъ? **Х**ристѡсь. **У**то єсть надѣжда? **Ц**рѣковъ. **У**то єсть выно? крѣвь господѣ нашего **І**соу-хрѣста. **В**ѣпрѡсь. **У**ловѣтъ нѣкто нѣзде нѣсти дѣлателѣе вынограда своєго. **К**то єсть уловѣтъ? **Ѡ**твѣтъ: самъ **Х**ристѡсь. **А** выноградъ? весь миръ. **К**то сѣтъ нѣемѣнѣцѣ? апостолы. **К**то єсть єже въ .Ѣ. уасъ приде? **М**ѣтенъ приѹе са въ .Ѣі. апостолы. **В**ѣпрѡсь: **У**ловѣтъ нѣкто богѣтъ нѣзде въ землѣхъ си, гѡкоре въ зѣмѣхъ си, да разорѣжъ житѣиѣцѣхъ своѣхъ и болѣшъ сѣторѣжъ? **Ѡ**твѣтъ: уловѣтъ **Н**юда скарѣѡтъскыѣ, єже рече **Д**авидъ: рече безѡумѣ въ срьдѣцѣхъ своѣхъ: нѣсть бога. **В**ъ-

прось. Реуе ндѣта въ мѣсто и ѡбръшета ѡслѣ и ждрѣбе. Уто есть мѣсто? Ѡтвѣтъ: весь мирь, а ѡслѣ жидове и ждрѣбе крѣстниче. Кто закезѡуеть и раздрѣшоуеть законь? ѡтвѣтъ: Христось. Приуа. Реуе господь сконимь ѡуеникомь, апостоломь въ есте свѣтъ всемоу мироу шко и слыньце. Реуе господь ндѣта къ Дине и рѣцѣта емоу: вунтеле ти глаголеть: вѣрма мое приближи са, в тебе сѣтворж пасиж сѣ зуеникы сконимы. Ѡтвѣтъ: уто есть Дина? Адамь; а паска? мжуение христоко. Реуе господь сконимь зуеникомь въ есте соль землин. Земла есть уловѣци, а соль кѣра. Вѣпрось: сѣкыра лажить дрѣвоу при коренѣ и всако дрѣво не твораще плода посѣкает са и въ ѡгнь выжтает са. Уто есть корѣнь? Ѡтвѣтъ: кѣра. А дрѣво? уловѣци. сѣкѣра коньчнна. Реуе господь: уловѣкы сѣзда сѣбѣ храмниж на камени и възвѣташе кѣтри и не ѡборнше. Ѡтвѣтъ: уловѣкы бѣ христось, а камень Петрь, а храмнина кѣра, а кѣтрѣ диньколь. А на пѣсѣцѣ кто сѣзда храмниж? Нюда. Вѣпрось: рѣза нетькама и кода не нѣсѣурѣпаема блѣднѣуа слызын. Вѣпрось: уѣн глась слыша са ѡтъ кѣстока до запада? Реуе: Свѣжень, егда роди Канна. Вѣпрось: кто умрѣ и погрѣбе са въ бабынѣ урѣбе? Ѡтвѣтъ: Авель. Уто есть: .к. теуаста а .к. стонѣта? Реуе: стонѣтѣ небо и земля, слыньце и мѣсець теуѣта. Рѣци ми: кто роди са сынѣ божѣи? Реуе: Адамь, и сѣзданѣ бысть ѡтъ ѡсмы уастѣ: ѡтъ земле, .б. ѡтъ мора, .г. ѡтъ слыньца, .д. ѡтъ ѡбалакь, .е. ѡтъ кѣтра, .з. ѡтъ . . . istrto navlaš Да еже ест ѡтъ земле, тѣло его; а еже ест ѡтъ слыньца, то естъ лѣпота его; а еже ѡтъ ѡбалакь, мислы его; а еже ѡтъ камене, то сѣтъ кости его; а еже ѡтъ доуха, то естъ доухъ его; а еже ѡтъ всего свѣта, то сѣтъ ѡуи его. И тако глаголеть, шко Адамь .р. лѣтъ допрѣ, ѡслоушанинѣ сѣтворилъ естѣ къ рѣи. Въ лѣто же .ф.-сѣтное и .д.-тносъ успе Адамь, въ тон слыъ дѣнь прѣстѣпленни, и въ землѣж ѡтъ нежже възатѣ бысть, и ѡтнде, и ѡставѣлъ мжѣска полоу сымоу .л. и .г: и дѣщерин .к. и .з.-тъ, владѣка всемь родомь удовѣтъскымы. Погрѣбение же его бысть къ землѣ ероусалимь сѣцѣи, шкоже Нѡсифъ пишеть, шко Адамь прѣвын уловѣкы нмѣше мѣрѣж възрѣста весь сѣ главож его стопѣ .с., еже естѣ прѣстоу .с. .с., стопа же нмѣтъ прѣстоу (broj je istrto).

U drugoj samo formi, na ime kao neka vrst apokalipse, očitovanja Avramova, dolaze pitanja Joana bogoslovca nakon uzašašća Isukrstova s eleonske gore na nebo. Dva je ovaka teksta štampao Tihonravov II. 197—210, oba po ruskim rukopisima XVI. vieka. I u „памяшникахъ старинной русской литературы“ вѣн. III. ima isto taki tekst, po rukopisu XVII. vieka naštanpan našim članom A. Pipinom. Tko je voljan baviti se historijom crkvenoslovenske literature pravcem u istinu historijskim, bit će mu drago slušati, da i tomu pričanju „o živih i mrtvih“ najraniji izvor bješe zbilja na slovinskom jugu te da je u slovenskom prievodu, učinjenom negdje u X—XI vieku, sve to u svoje vrijeme prešlo s juga na sjever. Takav dakle tekst, kao što je pomenuti u Tihonravova i Pipina, dolazi već u bugarskom zborniku na l. 59 pod naslovom: Слово ѡ Адама Іоана богословца. Očekivali bismo prije „ѡ Аврама“, jer

on u tekstu s Jovanom razgovor vodi; ili „Адамъ и ѿ Авраамъ“, као што се чита у неком рукопису бивше књиџнице Кukuljevićeve.

Ја ћу овдје, држећи се текста наштамpanoga у Тихонравова стр. 204—210, додати главније разликости:

Тихонр. II 204 ред. 3. у нас овако: и еже сѧ были въ навехъ съ нимъ. — 205 г. 1 у нас: иже сѧ крѣщенни ѿтерѧхъ и свѣтыхъ кнѣиъ и снѧ же сказа кса господь и възьде на небеса. И змръ Адамъ и Авраамъ и иже бѣхъ съ нимъ въ нѣтъхъ были и въ прѣисподнемъ адѣ и все множество уловѣхъ. И възнесень бысть itd. — ред. 6 мјесто левказма, како је i у Pipina, у нас: давида. — г. 18: познаваѣше лобызѧхъ и веселѧше сѧ. — г. 20: то како се ще ѡтати вражесниѣхъ, даѣниѣхъ или любодѣи. — г. 21: дроугъ дроуга закалаѣше . . . приходяще крѣпѣти въ себѣ мѣсто крага своего. — 206 г. 4: уадо снѣжеде быти нѧ безъ слезы. — г. 5: уадо познаѧ сѧ ико и мы здѣ. Въпроси его, да еже здѣ мѧдѣнѣи мрѧ, номинѣти ли сѧ тамо. Уадо ико нимъ здѣ было на земли расти и сѣмислѣти, тако доуша тамо расте и сѣмислѣти. — г. 12: не приходѣти никомѣже къ прѣстѣ доуша. — г. 17 интересан уметак: ни кѣваса варѣна на кѣна пиѣше (у руским рукописима нема спомена: varenomu kvasu). — 207, г. 2—3: уадо рече богъ аѣре попираѣта и ѡтпоцѣраѣта уловѣкомъ сѣгрѣшениѧ аѣ ли не бѣжѣта, то и азъ небѣжѧ. Того дѣла богъ попа порѣхъ старѣшнѣиѧ уловѣкомъ, да аѣе добѣрѣ творѣти . . . г. 11: што Тихонравов налази да је пропушћено нешто, нече valjda бити, јер i наш текст i Pipinov једнако настављају без onoga уметка, који је Тихонравов под текстом уметнуо. — 208 г. 19—20: е ли грѣхъ мѧжеи аѣе жѣмѧ створѣти грѣхъ ѡтѣ мѧжѧ. — 209 г. 7: уадо не слыша ли Давида глаголаѣща възвратѣти сѧ грѣшнѣиѣ въ адъ и вси жьзѣи забываѣше бога. уадо възвращѧ азъ доушѧ грѣшнѣиѧ и дрѣжѧ жъ себѣ . ѿ. дѣни нехъ ли кто въ молитвахъ номѣ(не)тъ жъ. аѣе ли не бѣдѣти поменѣти еѧ, то .м. дѣни дрѣжѧ жъ себѣ, глаголе нехъ кого бѣде насѣтиѧ или прѣдѣла или нопѧ жъ къ молитвахъ поменѣѧ. И изьдоше .м. дѣни, да еже ти нѣтъ молитвы ни къ мѧжѧ. Sada је нешто уметнуто у нашем зборнику, што има у Pipina а нема у Тихонравова: Въпросѣ докоѧ еѧ въ мѧжахъ быти? Уадо ѡтѣ патѣности до великаѧго ѡтѣрѣѧхъ, а въ свѣте прѣбывѣти ѡтѣ паскы до петѣности. Въпросѣ унѣмъ доуше правѣдинѧ питаѣтѣ сѧ? Уадо не слыша ли Давида глаголаѣща хѧзѣ аггѣльскѣи нѣтъ уловѣхъ и ниѣже питаѣт сѧ небесноѧ. Уадо, грѣшнѣи егда въ скѣта бѣдѣтъ, въ дѣни патѣности, тожде ниѣже питаѣт сѧ (сѧ) правѣдинѣи. Въпросѣ а иже свѣще възѣгаѣт (овдје наставља текст i у Тихонравова) и памѧть свѣтѣмъ творѧти или мрѣтѣмъ что еѣтъ ѿ бога тоѡ? Уадо, великѣ даръ и велика богомѡла и велико задоушѣи и велико весѣлѣи доушѣмъ и тѣломъ, ико богъ Адамѧ поменѧ . . . тако и та доуше радоуѣт сѧ памѧти и весѣлет сѧ радѡстиѧ. Sada се наставља, као i у Pipina овако: Въпросѣ. а еже дѣѧ мѧда мрѣтъ, дроуѣи и голѣи, что еѣтъ ѡтѣѣе? Уадо, дѣниѣи еѣтъ въ лѣтѣ и въ зьмѣ .т. м. е. и сѧ дѣниѧ и междѧ ѡдѣни ѡдѣна. Да еже роди сѧ въ самѣ ѡдѣи, либо нопѣ либо дѣнѣ, то сѣстарѣѣ сѧ змѣрѣти а

дрозгы е уасъ хоужди, да нже родикъ са въ-мъ, то въ срьдохъуъ зырѣтъ. Въпросъ а нже къ вльхьвоканню идеть, къ вльхамъ идеть, богатство събыраеть оть нихъ, отьуе уто бжде тѣмъ? Уадо не слыша ли Давида глаголюща бѣди дкорь ихъ поустъ и въ селѣхъ ихъ не бѣди жителѣ. пакымъ глаголетъ погрѣшет са грѣшницѣ оть земли и память ихъ, и клетва его въ домоу его бждетъ и самъ да погынетъ въ вѣкы. Въпросъ а нже погани сжъ отьуе? всжъ жъзыкъ навуи бога славыти, тѣкмо жидоке отерьгоше се и погынетъ въ вѣкы. Уадо, оть жидокъ ти се то расплоднше. Въпросъ и уесо ради дано бысть уловѣкомъ богатство на земли, е ли то на хотрѣж доушамъ нанъ ивътъ? Уадо, не слыша ли Давида глаголюща еко богатство мимо ходитъ, не прилагати срьдцѣ, ни кын бо апостолю ни пророкъ ни мѣуеникъ ни свѣтителъ въ богатствѣ не прѣбыше, нжъ оставыише и нишнимъ раздаше, и обрѣтоше на небесахъ. Уадо, въ богатствѣ еже живеть на земли и корѣи збогаго и келнулетъ са нмъ, а доуши его пагоуба. Въпросъ еже збожаетъ уловѣкъ *itd.* sr. Tihonravova II. 209 r. 21. — 209 r. 23: уадо, мызда велика, за не страдалецъ есть и Пакель . . 210 r. 1 *poslije rieči dæti* емоу прѣдъ уловѣкы *nastavlja se ovako*: Въпросъ а еже старѣшнн творитъ са и взиецъ сжъ приехи прѣжде и друзымъ взиецъ приеше послѣдинъ, кыше наунжъ са твориты? Уто есть-тебѣ уадо? Давидъ глаголетъ сего съмыраеть а сего възноситъ, и Лоука еуамъгелантъ глаголетъ всакъ възносенъ са съмыраетъ са а съмырае са възноситъ сж. Въпросъ а нже уловѣкъ крѣщенъ си, въ крѣстниинхъ родикъ са и лоуунтъ са емоу въ поганихъ оумрѣти *itd.* 210 r. 1—3; r. 4: събереть — зднѣтъ. *Za tim nastavlja naš tekst ovako*: Въпросъ ели нмѣтын уловѣкомъ млость грѣхы творащимъ, крѣстниномъ сжннимъ, съ уловѣкы ходащимъ и бога молещимъ? Уадо, о томъ Давидъ глаголетъ егда вѣстѣжнши, оть бжде ихъ избавитъ та господь. пакы аще сьгрѣши, ивътъ нмъ млосты нмѣтѣ грѣхы твораще вѣторос. аще ли грѣха не творитъ, то нмажъ млость прѣдъ богомъ келнжъ и отпоусте са грѣси нмъ. Въпросъ а еже уловѣкъ грѣхы свожъ исповѣсть поповымъ и задежде емоу понъ постъ — *ovo je dalje onako kao u Tihonravova II, 201 r. 11—16*; за *tim* *prema 201 red. 16 ovako*: съ избранымъ избранемъ бждеши, (съ) сътрьпѣтникомъ развратнши са. еже на земли живѣтъ оть того си разоумѣнъ како оть отьца сынъ иде и краде, то не сважжъ ли отьца съ сыномъ и оѣа тата бждеа и платита . . *itd. sve po tekstu, 201 do konca strane*; *na str. 202 r. 1 ovako*: все лѣто, темн дѣньмъ .м. великаго поста отпоустетъ са емоу грѣси, пости бо са прѣко Мюнси и самъ богъ пости са с ними не нмѣе грѣха. Уадо отпоустетъ са грѣси, аще унсто постите са . . sr. *dalje r. 202 3—4*, а *kao odgovor dolaze ova mjesta iz Davida*: благо есть исповѣдати са господеву и пѣти пмѣни твоемоу кышнемъ. пакы тѣжде глаголетъ надежше са на мѣ еко гора Сиѣмоу и не подвижитъ са къ вѣкы и живы въ Ероусалнимъ. Пакы тѣжде глаголетъ не мрътвыи (sr. 202, 4) въсхваляеть господѣ оть селѣ и до вѣка, sr. *dalje 202, 5—7*. U *odgovoru red. 9 ima*: уадо арьхъенископоу за епископи, а епископоу . . . *Dalje kao 202 r. 9—11, a novo*

pitanje ovako: Въпросъ. а еже епископи, игоумены и попоке и урьмо-ризыци и бзльци, не съмъренн въ жизни своен сажниж, что нмъ тамо бжде прѣдъ богомъ. У odgovoru sledi ovo: уловѣка дѣла вѣннѣдѣста помолити сѧ въ цркви, еднмъ itd.; red. 15 mjesto Нюда, ima s pod-punim smislom: шко да.

Na pokon mjesto onoga, što je 202 red. 16 i dalje, ima naš tekst ovako: а Давидъ глаголетъ: мажъ встать не исправит сѧ на земли мажѧ несправедна зло оуловитъ въ истязани. а мынѣ ѡтѣе доуше и двоє ли ндѣтъ, еже здѣ мрътъ, помнет ли что тамо нли кде грѣхъ скож? Уадо, Давидъ глаголетъ: аще възьдѧ на небо, тоу еси ты аще синдѧ въ адъ, тоу еси тын. Уадо, доуше вѣде, еже створише на земли нли зло нли добро, еже на земли вѣдѣвши повѣда ѡнамо да и те доуше вѣдетъ что сѧтъ створише на земли зла, како Адамъ въ прѣ-исподнемъ адѣ съ ниемъ всеми слышаше ѡтъ приходящихъ къ нему ѡтъ Семеопа богопремеца и ѡтъ Іоана крстителя дѣла, маже на земли твораше, глаголаста се нде изъвести ни. ѡбрадова сѧ Адамъ и еже бѣхъ съ нимъ. Въпросъ: како е стати уловѣкомъ на въскрѣсенне, а бѣдѧ дѣца мрляа а дроузын старѣи, ели тѣмъ тацѣмъ стати? То не ѡ томъ ли реуе Давидъ, и апостолъ глаголетъ: еси вѣсемъ, всемъ изъмынни сѧ на въскрѣсенне и стати всемъ уловѣкомъ шко врьста въ .л. лѣтъ въ лице Адама и въ лице Ѣвжино и въ едино ѡблчуне и въ ѡдеждѧ не-тлѣныма ѡблѣци сѧ. Въпросъ: сѣи еса сказа ми ѡтѣе, маж како е мрътвынмъ встати, како се хота телеса съставити а изъгнннла сѧтъ? ели тѣмъ встати и тацѣмъже быти? Уадо, Давида послушан глаго-лаша: послешы доухъ скон и съзыждѧ сѧ, ѡбновнши лине земли. Уадо, треба потрабѣтъ похыноши и телеса къ гробѣхъ (ѡ)сновѧ сѧ, шко пажунна зародет сѧ. Пакыи трѣба въ(стрѧ)быть прѣдъ коурати и телеса съзѣждѧ сѧ и не тлѣныа бѣдѧтъ. Тожде доуша вѣннѣдетъ кждо въ свое снн тело. И третневы вѣстрѣбыть трѣба прѣдъ зорами и мрът-выи въскрѣснѧтъ ѡ христѣ прѣжде и потекѧ по земли радоушми по-знавающе сѧ. Въпросъ: како бжде тогда на въскрѣсенне? шко медь рѣжьвѣши, тако бѣдетъ праведныи уадо, ранскож пищеж питаѧ сѧ. Тогда епископи и попоке и дияци и игоумены кждо въ своемъ уннуѣ стаяжъ, старъ и юнъ. Тогда жидоке еже прободоше господѧ, стаяж ѡ шѣж стражъ стѣдомъ велнемъ, шко рѣше: кровь его на насъ и на уадехъ нашихъ. Тогда тын пондѧ въ ѡсѧжденне съ дикволомъ, погыбѣтъ памат ихъ съ шоумомъ и въ домоу давидовѣ бѣдетъ въскрѣсенне мрътвынмъ, въ неделѧ пакыи. Тако въскрѣсенне бѣдетъ въ слѣж ѡтца и сына и свѧтого доуха и мынѣ и присно и въ вѣкыи вѣкомъ, аминъ.

Ovo poredjivanje dokazuje, da se s našim tekstom najbliže podu-udara onaj, koji je naštan u „памятникахъ старинной русской литтературы“ вып. 3., ma da ih i rastavlja vrijeme od kakieh 400 godina! Onomu za volju, koji bi htio danas sutra izdati kritičan slo- vinski codex apocryphus, napomenut ću, da ista ova priča ima još u rukopisu knjižnice jugoslav. akademije br. 707 na ll. 177—185 pod naslovom: Протѣкованѣ ѡ адаме и ѡ акраменъ въпрошенѣ Іоана богословѣца.

2.

Apokrifna Apokalipsa Joana bogoslovca.

Apostolu Ivanu pripisuje se mnogo apokrifnih djela, među njima i jedna Laži-Apokalipsa, u kojoj uz mnoge druge pominju Fabricius Codex Apocryphus N. T. t. II. p. 953, A Birch Auctuarium Cod. apocryph. N. T. (Hafniae 1804) p. 145 i Grabe Spicilegium Patrum, t. I p. 375. Migne (Dictionnaire des Apocryphes II. 326) dodaje još spomen o nekim rukopisima grčkim, gdje se ona nalazi, naročito u bečkoj, pariškoj i vatikanskoj biblioteci. Kako je bogata starobugarska književnost takim djelima, mogosmo već u napried domišljat se, da će se ista apokalipsa naći i u slovenskom prievodu. I zbilja Tihonravov naštaampa, nazad 10 godina, u svom zborniku „Памятники отреченной русской литературы“ dva teksta Ivanove laži-apokalipse, ali pod naslovom koji nije lako napominjao ono djelo, na ime: „Вопросы Иоана Богослова господи на горы Фаворской“ (II 174—192. Osim toga oba su rukopisa, po kojima je tekst štampan u Tihonravovu iz dosta kasna vremena, XV i XVI vieka, a domovina im Rusija. To znači, da Tihonravovu donle ne podje za rukom dokopati se južnoslovenskih prototipa. Po tome ne mogaše se jamačno reći, kada upravo i gdje bješe taj apokrif grčki preveden na slovenski jezik. Bugarskoga roda tekst štampan je prvi put u Sreznevskoga Древние слав. памятники юсаваро письма str. 406, po rkp. XIV. vieka. Berlinski zbornik, koji kako znamo nije mladji od XIII. vieka, ima prototip za tri do četiri stotine godina stariji od tekstova u Tihonravova štampanieh, a tekstom Sreznevskoga istoga je po prilici vremena i istoga karaktera u jeziku. Kad se oba u tekstu porede, liepo se jedan drugiem popunjuje.

Сказанине Іоана богословца ѿ пришествіи господьни, како хощеть приїти на землѣ. господи благослови ѿ тебе.

По възнесеніи господи нашего Ісуса-христа се азъ Іоанъ въшедшій ми на горѣ таверьскѣ, на немже прѣхнустое божество показа мамѣ, и не могахомъ зрѣти ѿ паданіи ницѣ на землѣ, и въшеде на мѣсто и възрѣхъ на небо, рече възвѣнъ помолихъ са къ богу и рече: господи услыши гласъ мой и молю ма ѿ пришествіи твоемъ, егда хощеши приїти на землѣ, что хощеть быти тогда на землѣ? въ времена тѣа небо и землѣ, солнце и луна и звѣзды что хощеть быти? Въде же, яко послышашеши раба своего. И сътвори хъ .з. дѣни моле са и по семь обѣлакъ свѣтелъ възхити ма и постави ма прѣдъ лицемъ божественнымъ и слышахъ гласъ глаголющій ми: възры рабе божи Іоане. И разоумѣхъ видѣхъ ѿтерсто небо и кони аромати благоуханна многа зѣло, видѣнии свѣтъ лица свѣтѣе солнца. И пакы слышахъ гласъ глаголющій ми: възри праведни Іоане: възрѣхъ и видѣхъ ѿуми моима книги лежѣща, яко мнѣ ми са .з. горѣ толѣка бѣ тѣстота нѣхъ и дългота нѣхъ, еже зѣмъ уловѣуьскыи не можеть изрѣчи, и имаху .з. пѣуати. И рече: господи, услыши гласъ раба твоего и ѿкрѣи ми, что есть писано въ книгахъ сихъ. И слышахъ гласъ глаголющій: слыши праведны Іоане, сиѣ книги еже видѣши то есть писано, еже на землѣ и въ прѣиспод-

ныхъ, всахъ сждь праведныхъ. И рэхъ господи, когда бждеть време? И слышахъ гласъ глаголющїи слышши праведни Іоване, хоше быти въ врѣшєна тѣѣ ѡбылие пѣшєнище и вина, еже мѣсть было на земли, тогда поустїи класъ кѣбєль пѣшєнище а ложа сткорнѣ .р. гроздовъ, а гроздъ поустити мѣрж вина. А въ послѣднѣе лѣто на лицє всежъ землє не ѡбръщєт са ни кѣбєль пѣшєнище ни съ мѣрж вина. И пакын рэхъ господи, а по томъ что хошєть быти? Слыши уадо Іоване, тогда мѣнт са ѡтметиникъ изгыбєтєлємъ въ тѣмъ, глаголемыи амѣтихрѣсть. И пакын рэхъ ѡблнунємъ каковъ естѣ? Слыши праведни Іоване, видѣниє лица его мѣдуно естѣ и класъ мѣсто .з. ѡпашїи, и вѣжди ємоу мѣко и днєвѣмѣкоу, ѡко ємоу десное мѣко и зѣвѣзда а лѣвое мѣко лѣково, оуста ємоу лѣкѣть а зѣмь ємоу падн, прѣсти ємоу мѣко и сѣрпн и лѣснѣ ємоу лѣкѣть, а на лицѣ его пишєт са амѣтихрѣсть. До небєсь вѣзносит са и до ада низнѣдєть, твора лѣжєпривѣднїи. Тогда сѣтворѣ небо мѣдено, да ни роса падєть на зємѣжъ и скрнєть ѡблѣкы въ прѣсподнїхъ землїи, да не росє по землїи. И рэхъ господи, за колѣнко лѣтъ бждєть врѣмєнє того и ли сѣтворнши на лицѣ всєн землїи? Слыши праведни Іоване, .г. лѣта бждѣть врѣмєнє того, и створѣ .г. лѣта мѣко .г. мѣсѣцє, и .г. мѣсѣцє мѣко .г. недєлє, а .г. недєлє мѣко .г. дѣни, а .г.-є дѣни мѣко .г. уѣси, а .г. уѣси мѣко .г. урѣтє, мѣкожє рєує пророкъ Давидъ прѣстоль єго покрѣжє на землїи, оумѣли врѣмєна єго и ѡблнѣлѣ єсн єго стоудомъ. Тогда послѣж (гкр. послєтъ) Єноха и Нанѣ на ѡблнунєниє єго, покажєтє єго лѣжа сѣща прѣлѣстнїи. Тогда єго зѣмєть на жрѣтьєнищїи, мѣкожє рєує пророкъ Давидъ тогда вѣзложит са на ѡлтарь твон телець. И пакын рэхъ а по томъ что бждєть? Слыши праведни Іоване, тогда послѣж аггєли мож и вѣзмѣть рогъ ѡкєнь лєжѣщїи на ѡблѣцѣхъ небєсныхъ, низыдѣ вѣнєждоу и вѣстрѣбѣть Мнхѣлѣ (и) Гаурѣлѣ въ рогъ ѡкєнь, мѣкожє рєує пророкъ Давидъ гласъ трѣбѣ рожаннѣжъ услѣшит са до коньца кѣсєселєннѣжъ, ѡтѣ гласа жє того потрасєт са всѣ землѣ, мѣкожє рєує апостоль Пѣкєлѣ въ послѣднѣе трѣблєниє вѣстрѣбѣть трѣба и мѣртѣвѣ вѣстанѣть нєнстѣлѣмъ ѡтѣ вѣка до нѣмѣжъ змѣршнѣхъ прѣждє а дроузы прѣждє коньчїи? И слышахъ гласъ глаголющїи слышаннѣжъ уловѣтѣуска въ вѣрѣмѣ вѣскрѣсєннѣжъ и пакын рэхъ мѣжѣскын полѣ п жєнѣскын змєрѣшнїи, ѡкѣ юмѣ ѡкѣ старын а дроузын мѣлѣдєнѣжїи до вѣскрѣсєннѣжъ кѣнѣ бждѣть господи? Слыши праведни Іоване, мѣкожє кнѣднїи пѣуєли, мѣсть лѣоуѣ дроуѣга дроуѣгын, нѣжъ єсн нѣмѣть єдинѣ ѡбразѣ, тако и на вѣскрѣсєннє господнѣжє бждѣть. Тогда мѣсть пѣлѣкостнїи ни урѣнѣстнїи ни рѣзнїиныхъ лицѣ, нѣжъ єсн въ єдинѣ вѣздрѣстѣ, и всѣ єднѣнѣ пѣлѣть уловѣтѣуѣ вѣскрѣсєннѣжъ рѣднїи, мѣкожє прѣждє рэхъ (вѣ) вѣскрѣсєннє нє тѣмѣ се ни посѣгѣть нѣжъ сѣтъ аггєли божїи. И рэхъ господи, тѣждє ли вѣскрѣснѣжѣ грѣшнїи? И пакын рэхъ господи, є-ли змєрѣшнїи нѣжъ нѣмѣти дроуѣгъ дроуѣга или брѣтъ брѣта или ѡтѣць уадо или матн нѣжъ лѣтѣть и нѣмѣшлєннє ѡ домѣхъ свонѣхъ или ѡ вѣноградѣхъ свонѣхъ? Слыши праведни Іоване, мѣкожє рєує пророкъ Давидъ поменѣжъ мѣко прѣстѣ єсѣмъ, уловєкѣ, мѣко тѣрѣвѣ дєнѣ єго, мѣко цѣтѣть сєлнїи тако ѡтѣцѣвѣтѣть, мѣко доуѣхъ нѣрондєть въ нємѣ, и нє нѣжъ лѣтѣть кѣ томоу мѣста свонѣжъ вѣзвѣратнїи въ зємѣжъ свѣжъ. Въ тѣн дєнѣ погѣбѣнѣтъ всѣ поменшлєннѣ нѣхъ. А по томъ что хошєни сѣтворнѣти? Слышнѣ

праведни Іоване, тогда послаж аггелн мож на лице всеж земле и възь-
мѣтъ всѣ свѣщеннѣ и уѣстныѣ кингы и уѣстныѣ крѣсть и свѣщеннѣ
црѣковнѣ и праведныхъ тѣлеса възнесѣтъ на нерѣ. Повѣлѣ възнести
уѣстни крѣсть, на немѣже рѣцѣ скон нрострѣхъ, и вси уѣны аггелскѣ по-
кланѣхъ са емоу. Тогда възнесѣтъ са праведници на облацѣхъ, якоже
рече апостолъ Павелъ: и купно съ нимъ възсхытнѣ са на облацѣхъ въ
срѣтеннѣ господне на нерѣ. Тогда изыдетъ весь доухъ ажквын, иже въ
безднахъ, иже на земли ѿть вѣстока сльнцоу до запада и прилѣпат са
кнѣзюу евоимъ ѡгньнхрѣстоу и ѡсѣдет са въ ѡгнь вѣчнѣн. И пакы
рѣхъ: господи а по томъ что хоцешн сѣтворити? Слыши праведни Іоване,
тогда послаж аггелн мож на лице всеж земле и изгорнѣтъ земля .з. ты-
сѣцѣ лѣкотъ и .м. и горѣ велнкыѣ нгторатъ и бѣдѣтъ яко и прахъ. Из-
горатъ всѣ дръва и скоты и гадѣ и вси звѣрне, и всѣ гадѣ земельскыѣ
и пѣтице парѣще то нероу и не бѣдетъ движѣщаго са нѣсече на
лицѣ всеж земле, и бѣдетъ всѣ земля не движима. И пакы рѣхъ: господи
а по семъ что хоцешн сѣтворити? Слыши праведни Іоване, тогда по-
велѣ .д.-мъ вѣтроу изыити и развѣжѣтъ весь прахъ на лицѣ всеж земле
и вѣвлит са земля яко и снѣгъ, и бѣдетъ всѣ земля яко и харѣтна, не
и нмѣщи скверныи ни хлыи ни горн ни крѣменѣи; и бѣдетъ всѣ земля
ѿть вѣстока до запада равна яко и трѣпеца и бѣла яко снѣгъ. И раз-
горнт са срьдце всеж земле и възпнѣтъ земля къ господоу: господи
дѣвож есмь предъ тобож и нѣтъ на мнѣ грѣха, якоже пророкъ рече:
всѣ горѣ и хлыи сѣвернт са и бѣдѣтъ стрѣпѣтѣи въ правѣи и трѣпѣтъ
въ гладкыи и вѣзрнт всѣи плѣть спасеннѣ божне. И пакы рѣхъ:
господи а по томъ что хоцешн сѣтворити? Слыши праведни Іов(в)ане,
тогда ѡчнстит са всѣ земля ѿ грѣха и испальнт са благожѣннѣ, яко
прѣити хоцѣ на нѣ. Тогда изыдетъ ѿ небесе уѣстни крѣсть носимъ
аггелн тысяща тысящамыи и предъ нимъ идѣще якоже прѣжде рѣхъ.
По томъ да явнт са знаменнѣ сына уловѣускѣ съ славомъ многож.
Тогда неправедни дѣлателн съ слоугамн своимъ възкрѣуетъ велымъ,
повѣгнѣти мыслѣше, тогда некидимож снѣлѣ дръжнѣи бѣдѣтъ и не могъ
бѣжѣти, тогда възкрнѣ глаголюще емоу: гдѣ естъ снѣл твоѣи и слава
твоѣи, еже нын прѣлѣстнѣ еси тын, да ѡтыдохомъ и ѡтпадохомъ ѿ
славы и ѿ свѣтлѣсты ѡтѣи еже нмѣхомъ? Се градѣтъ сѣднѣи намъ
и всѣи плѣти уловѣускон и люте намъ бѣдетъ, яко въ тѣмъ кромѣ-
шѣмъ послѣтъ ни. И рѣхъ: господи а по томъ что створиши? Слыши
праведныи Іоване, тогда послаж аггелн некидимѣ, да възпнѣтъ велнемъ
гласомъ глаголюще: слыши земле и крѣи са, глаголе господъ: се к тебѣ
градѣ (гкр. градѣтъ). И слышит са гласъ аггела того ѿ вѣстока до
запада и до послѣднѣхъ. Тогда подвигнѣтъ са всѣ снѣл небесныѣ ѿ
наутѣи небеса и до конѣца ихъ, и аггелн многошѣсты, и бѣдетъ звонъ
велнкъ въ небесѣхъ и подвигнѣтъ .з.-мъ ѡпомъ небесныхъ и бѣдетъ страхъ
въ небесѣхъ и въ аггелыхъ. Тогда раздрѣшнт небеса ѿ вѣстока сльнцоу
до запада и снѣдетъ на землѣ множество аггелъ и наплѣнт са лице
земельное кон аггелскыхъ, и тогда развѣрѣзѣтъ са скровища небеса и
снесѣтъ всеуѣстнѣжъ вѣмъ благожѣннѣ, кышнѣи ероуслѣнѣ, яко не вѣстѣжъ
украшенѣжъ, и снесѣтъ всѣ на землѣ и предъ нѣ придѣтъ тѣмъ аггелъ

(и) архангелъ носаше престолю свати, свати, свати господь Савоофъ, испльнь небо и земля славы своѣ. Тогда нзымѣ (гѣкр нзымѣтъ) съ силою и славою многою и възрѣтъ ма късако колѣно граджѣ на облацѣхъ. Тогда поклонеть са ми (гѣкр. емоу) небесныхъ и земныхъ и прѣисподнихъ якоже и на нере. Тогда съберѣтъ всако плѣть улокутъсѣмъ и всако доухъ акавы съ анытихристомъ, станѣтъ вси назы, ѡбременени. И пакыи рѣхъ господи, что хотеть небеса быти, яко тыша ѡстанѣтъ слыньце и лѣна и зѣвзди? И слышахъ гласъ глаголющѣ ми възри праведни Іѡване. И възрѣхъ и видѣхъ агнецъ устырѣ рогы нмѣща. Тогда повелѣхъ смити кнѣгамъ еже видѣ прѣжде агнца и положѣхъ ж прѣдъ нимъ и разгнѣтъ кнѣгы и реуеть ми къ множество аггелъ моихъ, и дадѣтъ са кнѣгы агньцоу томоу и разгнѣтъ ж и ѡтверзѣтъ са .а. пеуать и снадѣтъ зѣвзди, и ѡтверзѣтъ са .б. пеуать и снадѣтъ лоуна и не бѣдѣтъ къ томоу, и ѡтверзѣтъ са .г. пеуать и разорит са слынеуныи кѣнець и к томоу не бѣдѣтъ слыньца, и ѡтверзѣтъ са .д. пеуать и разорат са небеса и бѣдѣтъ нере не украшени, якоже реуе апостолъ Павелъ дѣла рѣжоу твою сати небеса и та погмѣнѣтъ, ты же прѣбываеши въ кѣкыи. Егда ѡтверзѣтъ са .е. пеуать, и ѡткрѣят са вса мѣста ѡсѣждении мѣкѣ на лице всеѣхъ земле, и ѡтверзѣтъ са .з. пеуать и пѣунна морьскаѣ ѡткрѣит са, и ѡтверзѣтъ са .з. пеуать и ѡтмѣст са адъ. И рѣхъ господи, котори хоте прѣко кѣпрошени быти и прѣити сѣдъ? Слыши праведни Іѡване, доущи неустѣи съ анытихристомъ ѡсѣдет са, тогда нмъ повѣлѣхъ ити къ тѣмъ кроушнѣмъ, нѣдѣе тѣмъ скрѣжнѣ зѣбомъ, якоже прѣжде рѣхъ сынове царьстени нзыгмѣни бѣдѣтъ къ тѣмъ кроушнѣмъ. И рѣхъ господи, гдѣ есть тѣмъ кроушнѣмъ? Слыши праведни Іѡване, якоже можеть юношь .а. лѣтъ каменъ двѣгнѣти и поуститъ къ безднѣ и лѣтитъ за .г. лѣта и едка дѣна дондѣтъ, и тоу есть мѣкѣ кроушнѣмъ, якоже реуе пророкъ Давидъ положи тѣмъ за кроу его. И рѣхъ господи, а по томъ кои жѣзыкѣ кѣпрошени бѣдѣтъ? Слыши праведни Іѡване, кѣпрошени бѣдѣтъ жѣзыци елѣнѣстѣни, еже кѣроваше въ слыньце и въ мѣсѣць и въ зѣвзди, еже ерѣнскихъ свѣта кѣрѣ ѡскерѣнише и не кѣроваше къ ѡтѣца и сына и свѣтаго доуха. И тогда послоу жъ къ адъ, якоже прѣжде реуе пророкъ Давидъ възвратет са грѣшницѣ въ адъ и вси жѣзыции хѣбѣкаше бога. и пакыи реуе Давидъ яко ѡвѣще къ адъ положени сѣтъ и сѣмрътъ упасеть ж. И рѣхъ господи, а по томъ кѣмъ жѣзыкѣ кѣпрошени бѣдѣтъ? Слыши праведни Іѡване, родъ ерѣнскыи кѣпрошени бѣдѣтъ, еже яко злобѣа ма на крѣстѣ пригкоздише. И рѣхъ господи, сѣи въ тѣмъ ли нѣдѣтъ или въ кое мѣсто, яко таковома тебѣ сѣтворѣше? Слыши праведни Іѡване, бѣдѣтъ въ прѣисподнемъ адъ, якоже реуе пророкъ Давидъ възвѣае, не бѣ спасахъ ихъ; и пакыи Павелъ реуе елѣно беззаконно сѣтворѣше, да къ беззаконѣи ѡсѣдет са. И пакыи рѣхъ господи еже крѣщенне прѣнеше, что нмъ есть? Ѣтѣтъ. Слыши праведни Іѡване, повѣлѣхъ тогда аггеломъ моимъ и съберѣтъ праведниѣ ѡтъ грѣшникѣ и поставѣтъ ѡ десѣмъ мене и проскѣтет са яко и слыньце, а грѣшницѣ бѣдѣтъ тыми. И пакыи рѣхъ господи, вси ли крѣщенныи въ едниѣхъ мѣкѣхъ граджѣ, царѣи и патриарѣси и кнѣзы и богатыи и зѣбозыи? Слыши праведныи Іѡване, якоже реуе пророкъ Давидъ трѣпѣние ѡубогухъ не по-

гыенеть до коньца, а патриарси и князи и збогын и богатѣи погыенжѣ шко и скотѣ и въсплаужѣ са шко и младенцыи и раздѣлет са въ .з.-мѡ-встѣи кладенецѣ, а друзы въ урькы не въсплаемыи, и въ та мѣкы раздѣлет са. И рѣхъ господи, а праведници гдѣ са хотѣ выдкорити? Слыши праведни Іѡ(в)ане, ѡткрѣет са рѣи и бѣдѣтъ праведници въ рѣи съ аггелѣи всеѣхъ землѣ, еже прѣжде рече доухъ свѣтѣи пророкомъ Давидомъ: праведници насладѣтъ землѣи и възвеселѣтъ (!) са въ вѣкы на нѣн. И пакыи рѣхъ господи колико есть аггелъ, колико ли рода уловѣуа? Слыши праведни Іѡване, колико рода уловѣуа, толкѡжде и аггелъ, шкоже рече пророкъ Давидъ: поставыи прѣдѣлъ жърыкомъ по числѣ аггелѣи божиихъ. И рѣхъ господи по томъ что хоцѣи сѣтворити? Слыши праведни Іѡване, ѡт тогѣ не бѣдѣтъ болѣзныи ни пѣулан житенскыѣ ни болѣзныи родителевы ни ни братоненавѣдѣнныи ни злыхъ номнишѣеныи ни доухъ лжѣавѣмаго ни смъртѣи, ни збога ни богата, нѣ въси единопастѣио, шкоже прѣжде рѣхъ шко (и) не имамъ ѡвѣче еже (не)сѣтъ ѡтъ двора сего да и тѣмъ ни подобаетъ прикѣсти и гласъ мои въслышѣтъ и бѣдѣтъ едино стадо и единыи пастырь. И пакы слышѣхъ гласъ галголажѣи ми: слыши праведни Іѡване, снѣ прѣдѣи вѣрѣиимъ: уловѣкомъ а нека не вѣрѣиимъ, да не просипѣжъ бысѣра моего прѣдѣи свѣиимъ. И се слышѣхъ гласъ сынѣи и възѣ ма ѡбѣлѣи и поставыи ма на горѣ Ѣвѣорѣсѣи. благословѣи домъ тѣи, въ немъже лежѣтъ кнѣгыи снѣ, шкоже прѣжде рече господѣи, шко уловѣколюбѣи мое слово съблѡудѣи, шко господѡу Іѡсѡсѡу христѡу слава и покланѣиѣи ѡтъкоу и сымоу и скѣтомоу доухѡу, аминѣи.

Ako nas već naš tekst iz Rusije odveo na slovinski jug, a ono ima još jedan svjedok, da se davno prije, no po Rusiji, ova poetska priča o koncu svijeta čitala i prepisavala ne samo među Bugarima nego i među Srbima. A. Popov iznio je na sviet srpski tekst ovog istog apokrifa u „Описанији рукописей библиотеки А. И. Хлудова“ (Москва 1872) по рукопису br. 162, писаном на кози u XIV. veku, koji бјеше u нас на југу али га пок. Giljferding donie u Rusiju te sada s mnogim drugima stoji u knjižnici bogatoga moskovskoga trgovca Hludova (Sr. na str. 339—344). Tekst srpski najbliži je onomu, koji Sreznevski naštaмpa g. 1868, ali na nekoliko mjesta podudara se jače s našim. Da je svima trima bio jedan osnov, jedan prievod starobugarski — o tome se ne može sumnjati. I ona apokalipsa, koju g. P. Srećković pominje u glasniku, knj. XXV str. 94, spada ovamo. Napokon isti apokrif nadjoh još u rukopisu knjižnice jugoslavenske akademije br. 707 na ll. 205—215. Tekst grčki štampaп je u Tischendorfа Apocalypses Apocryphae (Lipsiae 1866) 70—94.

Kao paralelu k ovome pojavu trojakoga teksta jedne te iste priče navest ću još drugi primjer: Tihonravov naštaмpa u svom zborniku I 284—297 „повѣсть свѣтѣи и великогѡ пророка Іеремѣи ѡ пресе-ленѣи и ѡ прогнанѣи іерѡусалимѣи“, apokrif malo poznat (Migne ne govori o njemu ništa iz bliže, samo u općem priegledu, bez potanjih izvora, napominje više apokrifa spajanih s imenom Jeremije). Tekst, štampaп u Tihonravova, pisan je u Rusiji te se po samome njem ne mogaše vjerno naznačiti, kada bi prvi put taj apokrif preveden. Nu

zbornik biblioteke Hludova br. 195 (rukopis na koži pisan u XIV. vjeku) ima već puno raniji južnoslovinski (srpski) prototip istoga djela; a da bude znanje naše o tome predmetu potpunije, slučaj htjede te se isti tekst (bar odlomak) našao još u mnogo starijem (t. j. razmjerno najstarijem) bugarskom obliku, koji je Sreznevski naštao u spomenicima „юсоваго письма“ str. 185—186. Ovako dopriesmo i tu u duboku, južnoslovinsku, starobugarsku drevnost.

3.

Apokrifi bogomila popa Jeremije.

Govoreći o Jeremiji, popu bogomilu, u historiji književnosti na str. 82—83, rekoh da mu pogodinski Nomokanom XIV. vjeka i kada se porede s njim još nekoja mjesta iz drugih rukopisa pripisuju ove apokrive: „o drevě krěstněmь“, „izvěštenie světyje troice“, „o gospodi našemь Isusě Hristě kako vь popy stavlenь“, „čto Hristosъ plugomь oralъ“, vьprosy i otvěty čto otъ kolika čestijъ sьtvorenъ bystъ Adamъ“, i „čto Provъ carъ drugomъ Hrista nazvalъ“. U isto vrijeme naštao u „Prilozima“ na str. 28—40 po glagolskom rukopisu hrvatske familije XV. vjeka čitav ciklus priča, biblijskih apokrifa, upravo ob istim predmetima, o kojima bio bi imao pisati pop Jeremija. Ali kako onaj rukopis nije jako star, a pomenute priče dosta se razlikuju od tekstova, štampanih u Tihonravova (sr. o tome u Prilozima str. 34, 35, 38, 39), ne smjem reći, da je upravo onaj u Prilozima štampani tekst djelo Jeremije. Ja stavih samo pitanje (u Prilozima str. 33), koje i dr. Rački ponovio (u Radu, knjizi X. 247), kao dokaz našega dvoumljenja, jesu li zbilja oni slovenski tekstovi, što ih mi danas imamo, djelo popa Jeremije, o kojem govore nomokanoni gdje je rieč o lažnim knjigama.

Poslije mene imadjahu prilike i povoda govoriti o apokrifima dr. Fr. Rački, E. Golubinski i A. Veselovski; prva dvojica s gledišta historijskoga, posljednji sa čisto literaturne strane. Ne bih mogao reći, da je njima pošlo za rukom što više kazati o književnoj radnji popa Jeremije, no što ja rekoh: i tako pitanje osta jednako ne riješeno. Ja se ne bih iz nova laćao toga pitanja, da ne mislim da se sada već može nešto pozitivnije o njemu govoriti.

Svatko će priznati, da je već u napredak jako podobno istini, kada imamo na jednoj strani svjedočanstva o tome što je pisao (ili preveo ili sastavio) pop Jeremija a na drugoj upravo takove tekstove, koji proizidjuše iz njegove domovine, kakovi se njemu pripisuju u onim svjedočanstvima, da to dvoje sastavimo u jedno te da rečemo: ovi tekstovi i jesu djelo popa Jeremije. To je mišljenje toli prirodno, da bismo svakako trebali ma kakovih vanjskih ili unutarnjih razloga, za što da se tiem zaključkom ne poslužimo. Vanjskih nema; unutarnjim mogao bi se možda smatrati taj, što u pomenutim apokrifima nema ništa bogomilskoga i što su oni gotovo svi prijevodi s grčkoga jezika.

Ali taj prividni razlog već je suzbio dr. Rački (Rad X, 241 i sljed.), navedavši nekoliko primjera, gdje su bogomili osobito cijenili apokrife, kojima se nahodi trag u crkvenoj istoriji davno prije bogomila*. Isto tako mogaše biti pop Jeremija smatran začetnikom apokrifa, kojih nije sam izmislio, nego može biti samo preveo ili dao im u svojoj nanci kakovo god značenje

Ova kombinacija postaje tim sigurnijom sada, pošto ja nadjoh u berlinskom zborniku (s dodatcima onoga, čega ondje nedostaje, iz peterburškoga rukopisa) drugi, puno stariji i opet južnoslovenski pače bugarski tekst svih Jeremiji pripisanih priča apokrifnih upravo u onakovoj redakciji, kako je tekst štampani u Prilozima, samo mjestimice punije. Sada se dakle zna: da oni tekstovi, što su u Tihonravova, Kostomarova, i Pipina, štampani iz raznih rukopisa pod posebnim naslovima kao samostalne priče, na koliko su djelo Jeremije, bjehu nekoč sastavljeni u celost, kojoj se trag još i do danas sačuvao bar u tri rukopisa: zagrebačkom, berlinskom i peterburškom. Kako berlinski rukopis svjedoči, koji je iz 13. vieka, ovaj je oblik stariji, a ono što se nahodi po raznim rukopisima ruskim, samo su odlomci, kad god preradjeni i razšireni, izvadjeni iz te celosti. A može biti se upravo u tome i sastojala radnja Jeremijina, što je one die love, koji zbilja nijesu ni malo zavisni jedan o drugome, ujedinio u celost. Da je ta celost hotimična a nije slučajna, pokazuje ovo mjesto u priči, koje čini prielaz sa pripoviedke o krstnom drevu na Adamovu glavu: *ѡкажемъ же нмѣдѣ, како роди сѧ гоенодѣ и како млaddenъ изъмени быше его ради и како племени (може бити повелѣнии) и како писанъ бы Иосифъ съ богородицею Марнею, оображенъ емоу и како печалень съ за нь* (Sr. u Prilozima 34). Iz ovieh se rieči vidi, da je sastavitelj kompilacije imao na umu još kakav apokrif, kao na pr. jevangjelje Jakova i Tome, gdje se govori o rodjenju i mladosti Hristovoj, ali to ostavi navlaš za drugi put. U zbirci hludovskoj ima apokrif: *утенне дѣтельство Ісѡу-Христѡа*, sr. str. 162). Kada se dakle oviehm mjestom može dokazati, da je oblik iliti redakcija ovieh priča postala hotimice po volji kompilatora, to i podudaranje njena sadržaja s oniem svjedočanstvima o djelima popa Jeremije nije jamačno stvar slučajna; već proishodi odatle, što mi upravo u toj redakciji imamo ona djela Jeremijina.

* Takav je primjer apokrif *Ἐσαίης Ἠσαίου*, o kojem se zna (gl. Rački, Rad X, 239, 241—244) da je bio u veliku ugledu kod grčkih bogomila. Sada je iz zbirke rukopisa Hludovljevih odkrio A. Popov s r p s k i tekst: **Видѣние свѣтаго пророка Исане** (sr. Описание 414), koji se gotovo rieč po rieč podudara s latinskim prievodom štampaniem g. 1522 u Mletcima, u francuskom prievodu kod Migne (Dictionnaire des Apocryphes I, 697). Naš, južnoslovenski prievod moći će mnogo objasniti onaj latinski tekst, a mnijenje da je ono prevedeno s grčkoga postaje sada još izvjestnijim. Ali za nas je još važnije to, što sada pozitivno znamo, da su i slovenski bogomili poštovali onu viziju.

Ali ima još jedan dokaz, da se u toj redakciji sačuvalo upravo djelo Jeremijino. U krmčiji XV. vjeka rumjancovskoga muzeja (sr. Описаніе Vostokova str. 283) čita se na l. 210 članak nekakova Afanasija mniha jerusalimskoga, upravljen „к Панкову“, gdje ga kori što krivu nauku propovijeda. Panko bijaše jamačno nekakav Bugarin, valjda pop bugarski; ime Panko to svjedoči. Braća Miladinovci pominju kao narodna bugarska imena: Pako, Pano, Ponko i Penčo (sr. takodjer naročito s posljednjim imenom boljarina bugarskoga Pinčija, o kojem dr. Rački govori u Radu VII, 111. Gotovo smio bih pitati, nije li onaj Pinčio i ovaj Panko jedna te ista osoba?) Što mu Afanasij predbacuje? Najprije ga pobija (повѣдаше ны иѣѣи), što uči da se Adam nije ogriješio jelom već pilom, naročito vinom. Poznato je, da su se bogomili uzdržavali od vina, kao stvari djavoljske (sr. Dr. Rački: Rad X, 214, u opazci 2-oj): **меса велеть не ѣсти, вина не пити . . . како вино и жена отъ діакла ѣстал**, govori se u jednom starom rukopisu, koji je u V. Grigoroviča.* Za tim ga kori, što griješniem smatra rasplodjenje po zakonu prirodnom: **законъ бо телеснымъ велить бракоу красною быти. аще кѣмъ двенца, вѣрнѣша годиноу брачноую, дастъ сѣ на влѣдъ, неослабную моукоу прїиметь отъ закона, не како убо странно ѣстъствомъ, лише проуихъ дѣлъ прїимши, но кромѣ закона власти отъѣе дакии сѣ грѣхоу за престоупленїе моушнѣ . .** Kako su o tome bogomili vjerovali, vidi u Račkoga: Rad X, 209. — Koritelj nastavlja ovako: **и пакы глаголюши ты на томъ дрекѣ христосъ распѣтъ сѣ, убо Моїсеи къ Меррѣ воды оуспѣди . . . и се слышахомъ: ткорши Христа поставлена попомъ, плочѣомъ и дѣтѣмъ коломъ ѡрѣшѣ . .** Ovdje je jasno označen sadržaj upravo naše redakcije lažnih priča Jeremijinih. Jer nigdje u tekstovima, štampaniem kod Tihonravova, nema spomena o Merri, samo naš glagolski tekst (sr. u Prilozima 28) govori izrikom: **и приидѣ къ Меррѣ**, a još vjernije čita se u berlinskom zborniku: **и прѣведе ихъ къ Меррѣ**. Kako zapopiše Hrista, poznato je već iz „Priloga“ 38, da dolazi takodjer u našoj redakciji. A što je još više spomena vriedno, pričanje u oranju plugom i volovima nije opeta ni s koje druge strane poznato, van u našoj redakciji što se nalazi. Vidi se dakle, da je bugarin Panko uz ostalu nauku bogomilsku, kao osudjivanje vina i prirodnoga rasploda, jošte se i našim apokrifom posluživao u svojem naučanju. A da ne bude nikakve sumnje, da je on kako ostalu krivovjernu nauku tako i to pričanje uzajmio upravo iz knjiga Jeremijinih, dodaje Afanasij ove znamenite rieči: **Дѣлѣны ѣсмы, братѣ Панко, пытати истиннаго писаниѣ . . а ниже то поучѣлъ еси слово Еремїѣ прозвѣтера, еже ѡ дрекѣ ѣстїемъ и ѡ изкѣщенїѣ скатыѣ тронце, отъ негоже ѣдѣмъкъ зѣкажѣши, то бѣснѣ лѣжнѣмъ уель еси.** Dakle Afa-

* Ima i apokrifa protiv vina sr. Описаніе Синод. библ. II, 3, 752 gdje se pripovijeda, kako je dok su andjeli zasadjivali raj drvećem, Satanail kradomice posadio i vinovu lozu, od koje kuša Adam i bi osuđen. Takova šta propovijedaše jamačno i Panko.

nasij govori kao o nečem, što se već samo kaže, da je Panko o tim pričama čitao „слово“ popa Jeremije „о дрѣвѣ уѣстънѣхъ и нѣвъѣщеніѣ скѣтѣхъ тронца“: toli poznato bijaše djelo Jeremijino!

Dodat ću još rječ i o naslovu toga „slova“. Nama se dakako nigdje uz tekst ne sačuva ime autora; za što ne, lako je dokučiti. Ali u berlinskom zborniku (i njegovu peterburškom duplikatu) ima još cieli ciklus priča opći naslov: Слово, k čemu se po običaju dodaje još oznaka samoga početka: Похваление Моисеево о нѣвъѣщеніи дрѣвѣхъ пегмы и кеиѣдрѣхъ и кипарисѣхъ. Ne mislim, da je Jeremija tako nazvao svoje „slovo“; ta već u glagolskom rukopisu ima drugačiji naslov (уѣтѣніе отъ синоѣхъ израилюиѣхъ). Sva je prilika, da je pravi naslov glasio: Слово о дрѣвѣхъ уѣстънѣхъ или о дрѣвѣхъ крѣстънѣхъ, kako se u Nomokanonima pominje. Da lako može biti, da u našoj redakciji nema ni pravoga početka, prem da je znamenito, što tri rukopisa jednako počinaju. Ja se tako domišljam s toga, što spomenuta tri drieva u naslovu: пегмы, кеиѣдрѣхъ и кипарисѣхъ imaju svoju dugačku historiju prije onoga momenta, kada ih nadje Mojsija u Meri (sr. u Tihonravova I str. 9, 303, 305, 308), a ovdje ostaše bez motivacije. Ali ima još i sprieda spomenutoj opomeni Afanasija „k Panku“ dolaze umah iza krstnoga drieva u naslovu ove rieči: izvѣštenie svetye troice. Rado priznajem, da pišući historiju književnosti nijesam razumio, što ove rieči znače; ali već onda ne htjedoh onako izrazito kao Pipin (Обзоръ исторіи славянскихъ литературъ 72) izreći, da je to bio kakav posebni apokrif „o svetoj troici“. Istina i u nekim nomokanonima i kod više napomenutoga Afanasija ima veznik и medju дрѣвѣхъ крѣстънѣхъ i riečju нѣвъѣщеніе; ali to tek dokazuje, da ni oni nijesu pravo razumjeli, što znači taj dodatak „нѣвъѣщеніе тронца“. Ja mislim, da sada razumijem smisao ovieh rieči, i to tako: Rieči нѣвъѣщеніе тронца ne znače nikakova apokrifa, nego one tri vrsti drieva: пегмы, кеиѣдрѣхъ и кипарисѣхъ simbolički predstavljaju svetu trojicu, tako da se cieli naslov ima ovako od prilike čitati: о дрѣвѣхъ крѣстънѣхъ еже и нѣвъѣщеніе свѣ. тронца. Iz medju svieh do sele poznatih tekstova ima samo u najstarijem t. j. u berlinskom (= peterburškom) naročito spomen o tom simbolizmu. Ondje se umah na početku veli: и створи Моисѣи какоже повѣда емоу аггелъ и възвѣ г. дрѣвѣхъ и сплетѣ како платицѣхъ и въсади прѣисходици кодъ, и рече аггелъ господень: се образъ скѣтѣхъ тронца... Ako je istina, da našoj redakciji ne dostaje pravi početak, to može biti, da je ondje još više bilo pominjanja o svetoj trojici. Zapadnoevropejske legende ističu jako taj simbolizam. Mussafia (Sulla leggenda del legno di Croce: Sitzb. d. kais. Wiener Akademie der Wissenschaften, LXIII, 176) pominjući o trima drievima: cipresso, cedro, pino (to su upravo: кипарисѣхъ, кеиѣдрѣхъ, пегмы) dodaje: questa (tradizione) doveva ottenere tanto maggior favore, inquantochè simboleggiava la Trinità. I zbilja u njegoviem tekstovima ima više prmjera tomu, kao na pr. ovo: Dedit ei (Seth) angelus tria grana pomi arboris illius, de qua mandacaverat pater eius . . . haec grana infra os eius pones, de quibus surgent tres arbores: una vero arbor

est cedrus, altera cypressus, tertia pinus. In cedro intelligimus patrem, in cypresso filium, in pino spiritum sanctum . . vere istae tres virgulae trinitatem sanctam figurant. Nema dakle sumnje, da se pominjano u naslovima **извѣщеніе ск. тронце** proteže na simboličko značenje onieh triju vrsti drieba, što poslužiše u svoje doba kao krst, na kojem propeše Isusa.*

Nadam se, da je meni pošlo za rukom ovim redcima dokazati, da mi bar za jedno djelo bugarskoga popa Jeremije prilično vjerno možemo reći, kakovo ono bijaše, pače da ga mi još i sada imamo. Sam tekst glasi ovako:

Слово. Похваление Монсеѡво ѡ извѣстии дѣтва пегмы и кеѣдрѣ и кипарисѣ. господи благословни.

Пождь Монси сыны израилевы ѡт мора урмѣнаго и прѣведе ихъ въ Мерѣѣ. море же не можахъ пити ѡт множества воды, за не бы горька зѣло. Възыи же Монси къ господоу глаголе и помоли са ѡ людехъ и приде аггелъ къ нему и показа ему .г. дѣтва: пегмы, кеѣдри и кипарисъ. И створи Монси, ѡкоже повѣде ему аггелъ и възъ .г. дѣтва и сплета ѡко плѣтиѣ и въсади прѣ. исходниши водъ, и рече аггелъ господень: се ѡбразъ скатыѣ тронцѣ, се дѣтво бѣде спасенію, се дѣтво жинъ мироу. на семь дѣтве оубо хотеть жидове распяти господѣ, и скѣтъ истинныи възнесет са ѡт вѣка живѣщихъ скѣщѣнии и ѡсѣдет его старѣишнии жидовьци хотѣща сѣдѣти въсемоу мироу, живымъ и мртвымъ. — Се слово прореуе Монси ѡ христѣ, ѡкоже илюуень бысть ѡт аггела. И ѡт того часа ѡсладише са воды въ красотѣ и въ веселии народомъ и скотомъ, и пѣтцямъ небеснымъ и зѣтремъ земьнымъ. И слышаше сынове израилевы ѡ дѣтве еже реуе Монси: придет ли когда, ѡ немъже глаголаше, ѡко ѡсѣдет тогда, и пророуствова Монси всѣхъ глаголы еже събыше са.

Многомъ же лѣтомъ минѣвшимъ и приде Монси къ людѣмъ въ землѣ хорикьскѣѣ. И бѣше мѣсто подобно людѣмъ пастни въ ѡурыѣхъ ихъ, и бѣше мѣсто зокомъ Монолѣи, и то пѣсто, за не не бы прѣходящаго тоудѣ ѡт множества гада змиѣнаго сѣща зла зѣло. И наухаше людѣ Монсеѡвы зѣдаемъ погубити въ ѡурыѣхъ его. Ѣскрѣмы са Монси ѡ людехъ своихъ и възыи къ господоу богоу своему, и слышъ господъ и посланъ бысть аггелъ ѡт бога, дрѣже въ рѣцѣ крѣстное знаменіе . . и ѡдѡнѣнаго гада ѡт мѣди пронѣзы по средѣ и

* Da bude simbolizam potpun, trebalo je da priča uz trojstvo istakne i jedinstvo. Tomu ima primjera ne samo u raznim varijacijama zapadnih legenda (sr. u Mussafie str. 177) nego i u slovinskim tekstovima, o kojima dakako Mussafia ništa ne zna, ma da je i prilike imao ako i gdje to u Beču doznati o njima: Kako ona tri drieba: nevgi, keđr̃ i kyparisc̃, premda bjehu usadjena po tri lakta daleko jedno od drugoga ipak sratoše u jedno, o tome se pripovjeda u zborniku Sinod. bibl. Nro. 318, Opisanie II, 3, 594. I u zagrebačkoj knjižnici jugoslovenske akademije rkp. br. 707, ima apokrif takova sadržaja; ali ja još nijesam dospio uzeti ga na um.

стори шкоже видниш въ рѣцѣ моеи. И дѣво еже сѣди при водѣ, что бѣде ѿ немь, и кто бѣдетъ ѿбѣшаси на немь! А се рѣкъ аггелъ къ Монсеѡви ѡтѣде ѿ него. И зрѣши Монси и скока ѿ мѣди зымы и възмѣзы на копне и поставы по срѣдѣ людн сконхъ и глагола зыдаемимъ аще комоу бѣдетъ болѣзнь, азъ же далѣе бѣдѣ, бѣдетъ же видѣти зыдаемне поставленое и да възпышетъ глагола бже Монсеѡва зыдаемни помнлоуи ма. И пауеше людне зыдаемни исцѣляяти и не вѣдѣшимъ нмь, шко крѣстное зыдаемне есть, ѡни же клѣмахъ са копню и мѣди и уѣтехъ вышнаго хоташаго быти и прити на спасенне всемоу мироу. — По снхъ же сказааше Монси людемъ всѣ сѣи шкоже выи шныи видѣше спасены есте тѣкмо зрѣнемъ, тако бѣдетъ. по снхъ лѣтѣхъ прѣдетъ вышнимъ всесыздавнмъ прѣвосыздамаго уловѣка Адама и Бугѣ, нже бѣдѣтъ злоуиши жизнь възмѣжъ, патрѣарси, пророци, всѣи нже крѣвъ своѣ пролишаше хрисга радн, тѣхъ радн прѣдетъ, нже въ нмѣ его жизнь сконѣуаше. Рѣше же емоу ѿ сымоу изрѣкаемъ рѣчи нмѣ извѣстѣно что бѣдетъ се? Онъ же сказа нмѣ (гкр. емоу), шкоже реуе емоу аггелъ что дѣво нже (гкр. нже) сѣди при водѣ, при Мерьрѣ, се дѣво бѣдетъ готоко на распѣтѣ, нже родитъ сѣ ѿ колѣни Нюдова, ѿ дѣвы Марне изыде и бѣде ѿ колѣни Давида, Ауралмова възмѣка и ѿ Бсѣа прѣведѣмаго изыдетъ дѣвамъ прѣуиствамъ, ѿ дѣвы родитъ сѣ сынъ вышнаго, и сего распѣтъ сѣ дѣвѣмъ разбонникома. Семоу домъ зыждетъ сѣ зѣм. и з. лѣтъ. Тогда посѣжѣтъ дѣво спасное, нж не бѣде тогда изколѣнне вышнемоу принты и родити се на землѣ. И посѣжѣтъ дѣво на .д. тысѣщѣ лѣтъ и болѣшее.

Сицевѣмъ глаголашюу Монсеѡвы и послѣшахъ сымоу Изрѣкаемъ ѿ глаголаемыхъ снхъ и выиныхъ и полагахъ на срѣдѣци своемъ, глаголашѣ когда бѣдетъ, и възмѣжъ на вышнаго, шолѣше сѣ емоу на шредѣнне нхъ. И снмъ всемъ прѣшедшимъ родомъ многомъ и бѣхъ хранѣше дѣво то и блюдеше ѿ тоужднхъ. Пауе же и слышахъ, шко сѣ дѣвѣмъ разбонникома шощетъ распѣтъ быти.

И къ тоже врѣмѣ ѡбръѣте сѣ разбонникъ именемъ Афроситъ (ptrb. Кафроситъ), и тѣи прѣшедъ глагола. како могоу гонѣзынѣти ѿ множества грѣхохъ моихъ? И рѣше же емѣ святиници Монсеѡвы изыди въ Мерьрѣ и съблюди дѣво ѿтѣ стрѣмныхъ, еда кто прѣшедѣше ѿ Броусалниа и посѣжѣтъ (peterb. посѣжѣтъ) сѣ повѣщенемъ кесарекомъ. И по поуицини нди с нимъ, и аще зрѣши бываемаѣ всѣ, то и ти распѣи сѣ съ хотѣшимъ сѣдити всемъ мироу. И прѣшедшоу Афросию въ Мерьрѣ на съблюденне дѣва и прѣбывѣшю тоуждѣ .о. и .е. лѣт и конѣуавѣшю животоу скон и здравунѣ тѣло свое постомъ и молѣнѣмъ и конѣуавѣ лѣта своимъ ѡтѣде къ господоу.

И тако изыиши сѣ стрѣжѣше дѣво до .з. .з. доухоу проповѣдаемн пророци дроуѣ къ дроуѣу проповѣдашѣ и сказашѣ нже хотѣтъ быти ѿ дѣве. И тако вѣровахъ и прѣкламахъ сѣ дѣвоу глаголашѣ проповѣданне Монсеѡво спасенне. И тако сконѣуавѣхъ лѣта своимъ.

Прѣминѣвшимъ же лѣтомъ многомъ по оуирѣвѣи Монсеѡвѣ и проуимъ пророкомъ, нхъ же именѣ сѣтъ въ бытѣнскихъ книгѣхъ зѣкаемаѣ,

въздвижашъ же сѧ прѣвоемоу царьствоу на земли Сѧвканоу сыноу его и томоу ѡбновивъшю царьскы вѣнцы, томоу же възвѣшмоу Давидовы зать себѧ (гкр. въ).* То же Давидъ исполни сѧ доуха свѧтого и прореуе глаголе: прїидеть господь ѡтъ кышнаго и не замощитъ (peterb. не захватитъ) и бѣдетъ слава его велика и царьствоу его нѣсть конца. Тон же реуе: милость и истина срѣтоста сѧ, правда и миръ ѡблобызаста сѧ, истина ѡт земли всѧ и правда с небесе приниуе: истина бо есть Елисаеѡвъ, ѡт неже роди сѧ Іоанъ (peterb. Іованъ) крѣститель, а прав(д)а и миръ (peterb. правда и миръ) свѧтаа богородица, ѡт неже роди сѧ христосъ богъ нашъ. Се бо Давидъ имѧ сыны многы, за не бо въ Сарѣністивниѡ ѡко иного (гкр. ѡ коного) греха кромѧ заповѣды пророуьскыѧ, ꙗкоже пророкъ реуе: приедуть сѧ цѧроу дѣкы по неи. Скажемъ же и ѡ Ърїи къ царьскыѧ книгахъ ꙗко погочеленъ бысть жени ради ѡт Давида цѧра, егоже ѡблунѧ Нафанъ пророкъ аггелокѣмъ повеленіемъ. Се Давидоу царьствовавшоу .м.в. лѣтъ и роди Соломона ѡт Ърие и на томъ поуїи доухъ благодѣти. И при семьже Давидъ цѧръ ѡбръте сѧ уловѣишъ именовъ Ъсроу и тыи пришедъ повѣда дѣла своѧ и весь разбѡи, тѧтьбыи, ѡбидни. И томоу ѡтвѣщаше свѣтѧици Давидови: слышиши къ Мерьѣ есть дрѣво саждено, зокетъ же сѧ дрѣво то спасеніе, то дрѣво ѡтпоущенію, то дрѣво зѧстѧпленію жизни. Да възыди тамо и тыи, ꙗуе же мѧздоемецъ зовеши се, ꙗко ти есть възыти, и еже оузриши тамо ѡт сѧцихъ тоу, оузрыши дрѣво и сплсеши сѧ. Самѧ же старѣшнѧи ниѧкоже не повѣдаше емоу ѡ расцѣтїи, еда ꙗко оустрашит сѧ его и кратит сѧ на прѣдѧи дѣла своѧ зѧла. Онъ же слышавъ глаголаніе ѡ дрѣве, ꙗуе же и ѡтпоущеніе грѣховъ, томъ уасъ теуаше къ дрѣвоу рѧдоуе сѧ. Егда же прїиде, въпросише и тоу сѧци людие: что есть ꙗтъ тѡи, егоже ради пришедъ еси семо? Сказани, ꙗко поущенъ бысть ѡт цѧра, се кѣшедъ. Слышавъше же тоу жнѧци и сказаше емоу ѡ дрѣве, что бѣде, и ꙗко хочеть богъ расцѧти сѧ съ дѣкы разбѡинникомъ. Абы ради бывъ, падѣише бо сѧ, ꙗко нѣколи прїдетъ или скорѣе бѣдетъ се, ждаше бо когда прїдетъ носѣци дрѣво. Сице молаше сѧ глаголе: възхоцетъ ли богъ прїити на землѧ? И тако моле сѧ покланаше сѧ дрѣвоу днь и ноцъ и на всѧ уасыи.

Семоу же Ъсромоу сткоривъшоу .о. лѣтъ ѡ дрѣве спасеніи и не тыѧ бысть божна благодѣтъ, ꙗко възыити емоу, сице глаголати: се дрѣво спасеніе въсемоу мироу, се дрѣво всемъ надеждамъ, се дрѣво зѧстѧпленію покланѧщимъ сѧ богоу, се дрѣво вѣроуѧщимъ въ нь избавленіе, се свѧтыи, се дрѣво украшеніи, се дрѣво помощъ всѧкой доуши правокѣрѧти.

Исплывивъши же сѧ .л.-лѣтомъ Давидъ цѧръ въ ужастъ бнѣв велицъ и въ болѣзны люте бывъ ꙗко възмыщенъ быти доуши его ѡт аггѧла и показа емоу ѡбразъ црѣковны въ небесехъ и глаголаше емоу глаголю: сице да бѣдетъ домъ богови въ Сроуцѧлихъ. И сїи рекъ аггѧлъ възыде на небеса. Давидъ же цѧръ нахѧтъ пѧти. коль възлюблена стѧа твоѧ господи

* Ovo je cielo mjesto razumljivije u glagolskom rukopisu štampanom u „Prilozima“ 30.

силъ. желаетъ и сконуетъ са доуша моя въ двори господня. И прореуе халма того. Рассмотрѣ же что видѣ и какоужь красотѣ, икоже запо-вѣдано бысть емоу сздатн храмъ богоу и абые призва Соломоуна и сказа емоу все еже видѣ и еже слыша. Соломоуноу же възъимышоу сице: како възмоужь азъ домъ богоу оуготовити? Въ вышнихъ бо и не-ржкотворанихъ живеть. И сице глаголахоу Соломоуноу и ѿтрицахоу сѧ, ико не моужь азъ толкѧ красотѣ сѣтворити, и реуе Давидъ: слыши Соломонъ и не ѡслоушашъ ѡтца твоего. Азъ же ти сѣтворѣ цркъкѣ въ нѣже ѡбразѣ видѣхъ, и тыи тѣкмо дръзан и не ѡтерѣзы наказаниа моего. Азъ бо разоумѣхъ, ико ты искоуסיши бога въ хытрости ржкоу своею и въ змѣ своею. И покляе Давидъ царь ѡтрокомъ своимъ при-нести по .р. сѣтѣхъ комоуждо ихъ. И егда бысть повѣщение царево и приемъ Давидъ все свѣще и сѣтвори цркъву малѧ и показа Соломоуиз и реуе: видѣхъ како стѣни, како стѣпи, како гради, како връхъ, како ѡснованне ежъ, како камари и како скръшенне ежъ. И бысть тогда Соломонъ въ зѣлѣстѣ и въ тѣхъ велицѣхъ и възъимъ къ господоу глаголе и реуе: ѡ владыко вседръжителю всенъ тварынъ, възможеши ли прѣити и пожити въ ржкотворенѣхъ домоу? За не азъ разѣ твои есмь, како моужь оукра-сити домъ твои. И се рекышоу Соломоуноу и приде поклонити сѧ ѡтцоу своему. И въземъ ѡбразѣ црковныи и пошаше аможе колиждо хо-ждаше. И бѣше тогда Соломоуноу змѣ на небеси, уде помощи и зѣтше-нихъ иже и быст емоу. Давидъ проводившоу лѣта свои въ старости и много же скръбѣ понесшоу ѡт юности своеѧ и се сына своего иви Соло-мона .о.г. лѣт, и тако сконуавъ животь свои Давидъ, Соломоуноу же приемшоу царство ѡтца своего Давида, бѣше хране ѡбразѣ цркъве уде пришествиа аггелова явленниа. Внезапѧ же прѣдстави аггелъ по-казаше знаменне и вѣдас(тъ) емоу въ ржѣхъ деснижъ, иже писанне страшиное. аггелъ же зѣленъ быс(тъ).

Соломоуноу же сздавшоу вѣдѧхоу икоже назуенъ быс(тъ) ѡт аггела, еже бѣ написано въ прѣстѣхъ томъ, назуеншоу же Соломоуноу творити домъ божни и бѣше множество много люди троуждащихъ сѧ тѣ, едины ѡ каменѣхъ, дроувыи ѡ стальпѣхъ. иныи каменне и плити жегѧще, ини же о дръвѣхъ, инижъ ѡ песцѣхъ. и просто реши тѣ бѣ все царство его и видѣти бѣ все днѣжѧще сѧ. Пауе же еда слышахъ ико домъ божни творит сѧ, вса вселенѧ сѧ радостижъ теуаше. глаголажъ бо: еда коли богъ къ намъ приде и живеть съ нами.

Соломоуноу же сздавшоу .л.-ю лѣт а пристѣпише къ нему иже етери и насоуише на дръво спасное, понеже закнѣхъ ѡдръжимо бѣ, за не ѡт странъ тѣхъ бѣхоу ѡерскыхъ и не можахъ зрѣти славы и възвѣмыхъ ѡт дръва спаснаго. и тоу бо бѣ измѣна сѧ все царское слово, ѡт разбоннижъ не мало, ѡт болашихъ недѣжъ лютеи, и въ славу велицѣхъ бѣше дръво тѣ. Ѹслышавъ же Соломонъ царь ѡ дръвѣ спасти, ико красно ес(тъ) извѣстнѣ и добро въ цркъкѣ, и разоумѣвъ же Соломонъ и възѣде сыгледати хотя дръво въ Меррѣ и видѣти красотѣ его, и по-велѣхъ посѣщи е. И абые слышавъ есромъ пророкъ ико повѣщенне ест царево посѣщи дръво и приемъ доухъ възъимъ възлѣмъ горкомъ и съ плауемъ глаголе сице: ѡ Соломоуноу царѣ, не посѣщан, ѡстани сѧ дръва

спасенню, ѡстанн са дрѣваа застѣпленню, ѡстанн са дрѣваа жинн, ѡстакы са свѣта всемоу мироу, хотяца просвѣтити весь мирь! что творили Соломоуи? не посѣцаи дрѣва ѡсѣжденню, не зже роди са бсѣи праведини, ѡт негоже родит се третина князкаа Адамаа, мати дрѣваа. По что посѣцаешн дрѣво ѡсѣжденню? ѡстанн се Соломоуи, не зже дрѣвица роди са, да по что посѣцаешн дрѣво ѡсѣжденню?

Сїи таковоа слышакъ Соломонъ днелаше са бсѣхъ его и поминлаше, что бждѣтъ глаголы сїи. Соломоуиу прѣдѣставившоу ѡтрокы скож по-сѣци дрѣво и глаголаше, како хочеть быти пристроеноу дрѣвоу въ ёроусалимъ, и ѡшедь и абые покъле нмъ глаголе, да не лѣжеть дрѣво на земли никакоже, нѣ да бждеть на ѡброуехъ желѣзныхъ прѣковано, ѡт конца дъ конца. Малымъ же ёсромомъ въсприемъ Соломонъ и поминлаше глаголе: что збо бждеть еже реуе не посѣцаи дрѣва ѡсѣжденню. И быс(ть) же тогда поганине коваемъ и хытримъ крымчымъ на покованне дрѣвоу спасиоу, и тѣ бо бѣ видѣти хытрце въсе. сїи бо роудѣ дмѣхъ а дроузы прѣсть коняхоу ѡт земли, нин пѣськы мнѣхъ, нин съкленѣхъ и дроузы поковѣхъ. И бѣ тага люта тоу коваемъ, яко ѡтрицати са нмъ хытрости скож, по неже бѣше збо мѣсто то люто зѣло, яко не бѣ мошно покъсти ни како понести на рамѣхъ, нѣ все вѣтвеннмъ вѣтѣи, и все и на улахъ поѡброуено. Тоу бѣ видѣти хытрость всѣхъ, како хытростиѣхъ прилагѣхъ многыхъ рѣкыи, и тако тежеше и проковаше .з. лѣт и едка принесе дрѣво то съ многыхъ троудомъ, по неже збо не бѣ пришло вѣрма ѡсѣжденню. И егда привѣтѣкоше ѣ и положили ѣ хотѣхъ на видѣние всемъ уловеткомъ въ цркъвыи уюдесъ ради, да видѣтъ вси уюждоземци приходяще на поклонение въ домъ божин, зѣ не бѣ красно зѣло изъвѣтнмъ се же уюдо створи са ѡт самоу истини; яко мѣрахъ хытри въ мѣрѣхъ идѣше положили ѣ и егда хотѣхъ положили ѣ и быкаше крѣпо, искъсише ѣ и двѣи и трици и не згодно быс(ть) и ѡставили ѣ и нию положили въ того мѣсто. Се же быс(ть) уюдите, яко положено быти емоу на стѣпанне многымъ, и на лѣта же многоа быс(ть) лѣже вѣтъ цркъве .с. .лн. лѣт, и ёсромъ же приде въ ёроусалимъ въ слѣдъ спаснаго дрѣва створи лѣт .д. стрѣгѣше дрѣво и прѣдѣсть доушѣ скож богоу. И нокѣдѣше проуїимъ, яко на семь трийѣ ѡсѣдѣтъ жидово христа, и тако сконуѣвахъ жизни своѣхъ въ домоу божню, постѣ са крѣпко.

Соломоуиу же сконуѣвши цркъовъ божнѣхъ зѣ .м. .з. лѣт и глагола же Соломонъ: възможетъ ли богъ походити зде ногама сконма, и реуе: никакоже господи да не прогнѣвает са на ма десница твоѣа и аще сконушѣ та владыко, придеши ли когда на землѣхъ, нѣ без-оумѣа троудѣхъ са. Тогда Соломоуиъ въземъ ѡт дрѣва и ѡтъ желѣза и ѡтъ мѣднн и ѡтъ сребра и злата и створи два гринсоса, подобна Херокимоу и сѣрафимоу и постави ѣ прѣдъ собоу и възъи глаголе: боже проповѣдаемн про-рокомъ и апостоламъ, аще еси извольтъ прїити на землѣхъ, сътвори да птица сна доухъ примѣта и бждѣта мн на вѣтшенне и разоумѣѣхъ, яко ти придеши на землѣхъ. И абые синде доухъ и възвнзаста са ѡрѣла крыла и покриваста са дроугъ дроуга. И тогда Соломоуиъ прослави бога и звѣрѣи люди своѣхъ глаголе: въ истинѣхъ придеъ богъ на землѣхъ.

И царствова же Соломоуи царь .о. .к. лѣтъ и зирѣтъ и прѣтъ царство его Самарионъ, иже съвѣкоупи цркви всѣхъ хотя съжещи огнемъ. И бѣмезааиѣ приде сила халдѣнская и пленише земаѣ его и самого зѣмше и кож его расхытише, по неже глагола' да потрѣбѣтъ сѣ вси въроужѣни въ пришествіе христово. Царствова же Самарионъ царь .г. лѣтъ. При том же пріѣтъ Навданъ и тѣи царствова .і. лѣтъ. И тако измѣни сѣ царевъ .к. и .д. до Нрода цара, егда же бѣше тѣиша сна мѣлена всемоу миру, свѣтъ бо приде въ уловѣкыи сѣ страни ерихонскыи.

Бѣше же етеръ мѣжъ Насомъ, иже вѣише въ Ероусалимъ помолити сѣ въ домоу божии и сѣ женоу своеу Нарож, непразднѣ бывши роди сына и нареуе имя емоу Спѣтнику. Вселѣста же сѣ родителя его въ Ероусалимъ близъ домоу божии. Бѣше же създаль Соломоуи мѣсто странихъ радн. Близъ бѣ иио мѣсто пѣны, идѣже сѣдѣхъ кѣждо нѣхъ дѣнь и ноцъ стрѣжѣша древо ошжженію, еже зовѣтъ сѣ до сѣлѣ разбонѣше. Аѣе кѣише тоу добръ или злѣ, то маумѣхъ зѣкати разбонѣи. Се же Насомъ мало пожнѣ тоу и пороуи своему своему Спѣтнику и реуе емоу' блюди уадо древо лежѣщее, ико на сѣмъ дрѣвѣ распѣтъ хоцѣтъ быти Христось ѡтъ жидовъ; да аѣе приде' когда, и тѣи уадо распѣи сѣ сѣ нимъ и весь родъ нашъ скободниши ѡтъ мѣкы.

И сицекаа глаголашюу Асоуу сынъ своемуу, и се жена етера прітеуе гонима бѣсомъ и сѣдѣи на дрѣвѣ мауѣтъ глаголати, ико на ослѣтѣ* нежелѣи каадо понеси мѣ въ царство небеснос. И се рекши аѣе аггелъ господѣи удари женѣ, иже стрѣжаше древо то, и аѣе неприязи ошѣже ѡтъ неж. жена же исцѣлѣвши ѡтъ-того уаса не ѡише ѡтъ цркви, иѣ шѣдши вѣише въ мѣсто зокимое разбонѣтъ, и тоу слоужѣи коньца лѣта своимъ.

Въ Нродоко же царство изволи родити сѣ господъ богъ нашъ Ісоусъ Христось. Ѣкажемъ же ииѣ како роди сѣ господъ и како младенци изѣмени быше его радн и како плѣены и како писанъ бы Нѡсифъ сѣ богородицею Марнею, обрѣуеноу емоу, и како исцѣлѣи бѣ зѣнъ (valjda нѣ) ѡио нареуѣише ѡтъ Авгѣста кесара изид(е), слово еже написати сѣ въсемъ. Финдѣ же дѣшѣрь единѣи нѣтѣше и тѣ же сѣ многомъ молѣннеи едѣа давше за мѣжъ ѡтъ полаты его, и та рада быс(тъ) написати сѣ д(ѣ)ва въ Тарсиѣ.

Ісоусоу же быкшоу .і. лѣтъ, въ единѣи жѣ дѣнь шѣдшоу емоу сѣ дроужиноу ка Ерданоу и ѡбрѣ тѣхъ главѣ Адамовѣ Ісоусъ и реуе' се дѣло ржкоу моею, и писаше прѣстоу по мен: Адамъ Адамовъ глава. Бѣше бо Адамъ зирѣлъ и положѣи прѣмо раю. Въ тон же дѣнь, егда роди се господъ нашъ, повѣле наводити сѣ Ерданоу, ихлѣити сѣ до гроба его и разнѣсти кости его на уѣтиры уѣсти зѣмле, ѡтъ мадоу же бѣ и създанъ, и крѣтити сѣ крѣстѣи его, прѣво Ерданоу а вторѣ моремъ, третне господиноу нашимъ Ісоу-Христомъ. И вѣнесѣтъ быкши главѣ его въ Ероусалимъ и томоу уадоу быкши теуаѣхъ на видѣише главѣи и

* Od ove rieči napried po peterb. rukopisu, pošto u berlinskom izmedju l. 88 i 89 sav taj komad ispade.

малли и величин и дивлахъ са величустоу прѣдѣа своего глава, бѣше бо яко сѣдети .т. мѣжи въ немъ. Бѣста же два князѣ, имаже нмѣ Мардарѣи и Тоурьсь, иже глаголаста и прѣста сѣ. Мардарын же глаголаше, да погрѣбеть сѣ, Тоурась же глаголаше, да естъ въ домоу моемъ, по неже бѣ мнѣиши князѣ и глаголаше мнѣ достонѣи прѣсты прѣдѣа своего глава. И егда змолнѣи прѣйтѣ. И кнеси къ домоу скон глава. Адамовѣ и сѣзда при братѣхъ красно мѣсто и положи ж. Исходашоу емоу и ваходаше нин ѿ страннихъ на видѣние и дивлажъ. Торасоу же пожнѣшоу мало лѣт и зрѣшоу глава прѣдѣа своего глаголаше: яко да положеть мѣ въ глава и тако погрѣбѣти мѣ. И якоже змрѣтъ, Ісусъ же възбранаше, вѣдѣше бо, и повѣстно бы(сть) възѣти жъ вѣтъ града, въ мѣстѣ зовомѣмъ Голгофа, и положнше же ю. И бѣ нмѣ мѣстѣ томоу краинико мѣсто, яко на немъ хотѣше владыка и господь богъ спастъ нмѣи Ісусъ Христосъ сымрѣти въскъснѣи и вѣрѣннѣи сѣ крѣвнѣи своеѣ ѿ ребѣръ свѣтнѣхъ и прѣтунѣи. Се же быс(ть) по .х. лѣтѣхъ погрѣбенне глава Адамовѣи.

Ісусъ быкъ .к. лѣт егда прѣтвори коу въ вино въ Кана-Галилен прѣдѣ архытыклиномъ, старѣишнѣи бнѣшоу, Авьгоустоу же царство сѣи, бѣ написати въсѣ възселѣнѣю. И бѣ тоуга велика въ лѣдѣхъ ѿ писани томъ, бѣше бо не мало работи въ лѣдѣхъ въздвигнѣи сымъ гради творѣа сынъ его пѣти зыжде, ѿ града въ градъ по касен земли тон, яко тогда не бѣше никто безъ-работи. Въ то времямъ яко і сымъ владыка прѣи томъ царѣи тежатель бѣ. Въ единъ же днь идеше Ісусъ въ Кытѣ-ѡмъ и (ѡ)бѣрѣте уловѣи ѡрѣи и на единому странѣ землѣ злагающа и ѡбѣодоуща зсмаж. И видѣ господь, яко днь провъждѣти (!), и приемъ рѣло въ рѣцѣ своен и вѣстронѣ .г. браздын и прогнавъ дас(ть) емоу и труе: съ богомъ тежи брате. (ѡ)ле дикное уюдо, како пришедъ господь не мнѣи сконѣхъ лѣдн, нѣ тегар мѣи сѣ! (ѡ) блаженое дръво, еже господь прѣйтѣ въ рѣцѣ своен! ѡ блаженое рѣло и блаженнѣи ѡстѣи! ѡ блаженѣи колы, иже походишѣа прѣдѣ господѣи! ѡ блаженѣи земла, еже господь ѡрѣ! ѡ блаженое стѣи иже въсѣи господь рѣкою своеѣ! ѡ блаженѣи нѣко, ѡ блаженнѣи пѣтъ, по немоу же господь прѣде! ѡ блаженѣи та земла, по неже господь походи ногама сконѣи! ѡ блаженое то стадо, ѿ нѣдѣже вѣста колы тнѣ, с-ннннѣи господь ѡрѣ! ѡ блаженнѣи рѣтанъ тѣ, нежеже господь ѡбѣрѣтѣи и быс(ть) нзмѣннѣи богоу. Реуемъ же и ѡ землѣи тон и како бѣдѣти жѣе господь ѡрѣ.

Авьгѣстѣ же оумерѣи быс(ть) въ того мѣсто-Сѣлѣкѣи, тѣже Сѣлѣкѣи бѣ благоверѣи, уде бога видѣти. И хождѣше уесто въ црѣковъ божижъ и молаше сѣ яко въ домоу своемъ нѣколи зрѣти бога. Въ единъ же днь быс(ть) кнѣннѣи емоу въ .ф. уасъ поклоннѣи сѣ емоу и възлѣже спати и ѡтрокомъ еже ѡдрѣ зготовати въ прѣтворѣ Соломоуни, и възлѣгоу же емоу хотѣи ждѣти времени ѡбѣда и кнѣзѣи пѣицѣи нѣкои прѣлетаюцѣи поустѣи проходу скон и надоуи са выпѣсти къ ѡуи его. И быс(ть) емоу тага велика и болѣзѣи яко не нѣдѣти сѣ емоу живота своего, яко мнѣице истекши зѣннѣи его. ѿ ироуицѣи никакоже не звѣдѣше болѣзѣи царевы, за не боише сѣ зѣора радн людн сконѣхъ и ѿ князѣи сконѣхъ боише сѣ. Семоу же Сѣлѣкѣи змислѣишоу сице: да

ебѣреть дань ѿ князѣ и люди землѣ тожѣ ѿ проиныхъ и санокутиныхъ
дрогѣ. и аще наденѣтъ мѣ, реуе, бѣдетъ ми въ слѣпотѣ моєи вѣстѣ.
И призвавъ же сына своего Прова и посла по всенъ зѣмљи своєи и по
всенъ ѿбласти своєи и реуе емоу да ѿ ѿтрокѣ (гкр. ѿтроть) сконча
не понимши ни єдиногѣ, да не како зѣвѣдѣна бѣдетъ слѣпѣтѣ моєа. Исхо-
дящѣю же Провѣу сыноу царевѣу и се на пѣти узрѣ юношѣ стоѣща
кѣ-лѣтнаа и абые пригласи и реуе емѣ ѿтѣ конѣхъ странѣ ты еси?
Исоуѣ же реуе емоу ѿтѣ вышнихъ странѣ есамѣ. Мнѣше же Провѣ, како
ѿтѣ вышнихъ странѣ минѣ сѣ, Исоуѣ же повѣдаше ѿтѣ небесе. И реуе
ка нѣмоу Провѣ сѣвѣи ли пѣтъ хытрѣ вышнимъ тѣмъ землѣмъ, на градѣ
и села? И реуе Исоуѣ ѿтѣ тѣдоу придохъ здѣ нынѣ, да како не вѣдѣтъ!
И реуе емоу Провѣ дѣло мѣ ес(тѣ) до вышнихъ тѣ(хъ) сѣмѣ; сего ради
вѣпрашаю тѣ да аще вѣси пѣтъ то повѣдѣши мѣ тамо. Исоуѣ же реуе
того рады прѣйдохъ сѣмо вѣзѣвѣсти тѣ въ домѣ ѿтѣца твоегѣ. Провѣ же
не разоумѣе словеса Исоуѣсѣа, и пожѣ сѣ собожѣ на слоуженѣе сѣбѣ.
Того ради самѣ (гкр. самѣ) Исоуѣ реуе не придохъ да послѣужѣтъ ми, нѣ
да послѣужа мѣ.

Вѣшедшѣю же Провѣу сѣ Исоуѣсомѣ въ Єрихонѣсѣсѣа странѣ и вышнихъ
люди, мало приемѣшѣю Провѣ и Исоуѣсѣу въ странѣ Єрихонѣсѣен не мало
данѣи приемѣшѣю и глаголаше Исоуѣсѣ да вѣзѣдадѣта богоу божнаа а кесарѣу
кесарѣова. И сабравшѣмъ мѣ по всенъ ѿбласти єгѣо достѣнны дѣрѣ и прѣ-
шедшѣмъ мѣ на рѣкѣ мненѣмъ Комѣста и ставшимъ же мѣ въ пристанищи
и плаважѣнимъ мѣ самѣмъ и скѣтомъ ихъ, вѣлѣзѣше же єтери ѿтрокѣ
юныхъ ловыти рыбѣ и коупати сѣа и самѣ Провѣ вѣлѣзѣа и реуе Исоуѣ-
сѣомѣ вѣлѣзѣи и ты братѣ. Исоуѣ же разоумѣе како любѣтъ Провѣ ѿтѣ
всего срьдѣца, за не згодна вѣхѣ словеса Исоуѣсѣа Провѣу, и прѣдѣ
Исоуѣсѣ и вѣлѣзѣа коупати сѣа и єтъ рыбѣ Исоуѣсѣ и показа Провѣу дрьже
и въ лѣвѣи рѣцѣи десницѣю крьстѣше. И глагола Исоуѣсѣ вѣси ли
Провѣ что ес(тѣ) рыба сѣа? Онѣ же реуе братѣ не вѣмѣ, не вѣде что
ес(тѣ) рыба сѣа? И реуе Исоуѣсѣ что ес(тѣ) въ рыбѣ сѣи? Онѣ же реуе
рѣхѣ-ти братѣ мѣи, не вѣдѣтъ. Олѣ днѣное уюдо, како Провѣ братѣ богоу
прозѣа сѣа, за не любовѣна вѣхѣ словеса Исоуѣсѣа Провѣу. Того ради
добро є братѣмъ сѣа уловѣкомъ, како любовѣе добро ес(тѣ), еже реуе
къ Провѣу сѣи рыба, вѣрѣхѣ єа на снѣдѣние, а жѣлѣ єа на исцѣлѣние
ѣунѣмъ, а зѣрѣа єа на изгнанѣе вѣсомѣ. И даста ю Провѣу и реуе
сѣхрани сѣа рыбѣ. Егда же слыша Провѣ словеса сѣа, помѣнѣ плѣе
ѣунѣи болѣзинѣи и за изгнанѣе вѣсѣа и ѿ доушахъ уловѣуѣсѣихъ, абые
радѣ быс(тѣ), скоро изидѣ ѿ воды и вѣзрадока сѣ вѣдѣи. Провѣ же на
вѣмѣ сѣи положивѣшѣу и наа срьдѣцѣи своємъ за ѣунѣи болѣзинѣи, и приемѣ
рыбоу и изѣмѣ ѿтѣ нежѣ жѣлѣу ѿтѣ рѣкѣ, хотя принѣсти ѿтѣцѣу своємѣ
єа бо Сѣлѣвѣкѣи слѣнѣ ѿтѣцѣ (гкр. ѣца) єгѣо и жѣна єгѣо на новѣ
мѣсѣцѣ вѣснокалахѣше сѣа, такожде и сынѣ єгѣо не здравѣ бываѣше. И егда
слѣиша (гкр. слѣшахѣ) словеса сѣи, скоро повѣле ѿтрокомѣ ѣстѣдѣати
конѣа и еже бѣ златѣ сабрахѣ вѣзѣтъ є сѣ собожѣ, а (ѿ) прѣтѣхъ градѣхъ
не имѣше пѣчѣли. Се бо радѣстѣнѣе быс(тѣ) емоу, како ѿтѣпѣсти въ
скѣрѣ и вѣскѣрѣнѣи и прѣде ка ѿтѣцѣу своємѣу въ домѣ сѣи, Исоуѣсѣа же
ѿставѣвшѣшѣу сѣ ѿтроки на пѣти и сѣ данѣи царевѣи и сѣ люди.

И слышавъ Селевки царь приходъ сына своего и прискръбенъ быс(ть) и реуе емоу: что се уедо скоро придетъ? еда звидена быс(ть) слѣпота мою и изыгнаше тѣ, сыноу мон? И реуе: нѣ, ѿтые мон, иж слыши и повѣмъ ти, иже слышахъ и видѣхъ, и тако скажъ ти. И каземъ жалюу и помаза ѿи царекы, ѿтыца скоего. И абые прозрѣ къ томъ уаеъ и повеле привести женѣ и сынъ скон и земъ жтрокоу и покаднѣ ж и абые здрава быс(ть) жена и сынъ его. И тако науатъ казати емѣ, како ѿбрѣтохъ юношѣ .xl.-лѣтнѣ и поехъ са собож а ѿт ѿтрокѣ не поехъ ни единого, икоже ми ты повѣде; ѿного же поехъ и створыхъ себѣ брата а тебѣ сына. И сказааше ѿцъ скоемоу вса словеса его, и слышавъ Селевкин та словеса и реуе Прокѣ: како си ижъ повѣдаше? И реуе Прокъ: Ісоусъ нарицаше сѣ. Тогда Селевкин разоумѣ и реуе: еда тон ес(ть) богъ, егоже уаеъ, хотяца ивити са, егоже надѣем сѣ быти бога. И пристрашенъ же бывъ Селевкин царь и реуетъ: можеть ли подати богъ мнѣ здравие и спасѣ моен и ноууетоу моемъ. Помѣноувъ же Прокъ глаголы Ісоусовы, ико реуе Ісоусъ: на то бо придохъ, да не послѣжѣтъ ми ижъ да послоужѣ нмъ: сего ради и придохъ възвѣсти та къ домъ ѿтыца твоего, и сказааше емоу вса словеса его, иже слыша на пати. Вса бо словеса Ісоусова полагааше Прокъ на срьдци своемъ и како реуе: възвѣдадите богоу божия а кесароу кесарова.

И сицема глаголющама нмъ и се приспѣше товари ѿт вышнихъ люди. Реуе же Прокъ ѿтыцоу скоемоу: се ѿтроци брата моего, егоже ти рѣхъ. И реуе Селевкин: уждо, скоро изыди къ срътению емоу и приведи его семо и створѣ его жжикѣ себѣ и са людьми кѣсара. Егдаже истекъ Прокъ противѣ ѿтрокомъ стрѣсти хотя Ісоуса, Ісоусъ же зклони са и не бысть тоу. Вьпроси же Прокъ ѿ Ісоусъ и рѣше емоу: ѿт ютра итс(ть) его са нами. И възврати сѣ Прокъ къ ѿтыцоу скоемоу скръбѣмъ зело и глаголе ѿтыцоу: повѣдаше ми, ико ѿт ютра итс(ть) его. Егда же слышавъ Селевкин ико зклони са и реуе: къ истинѣ то ес(ть) богъ егоже уаеъ видѣти. Ѹтъ того уаса науатъ кѣрвати богоу и всѣ домъ его, и вьсемъ людемъ повѣле кѣрвати и уаати ижелика Христа.

Ка та же лета бѣ князь, нмѣ емѣ Авгарь, и сен нмѣше ѿтрока къ домъ своемъ, нмѣнемъ Лоука, коуица хытра сѣща. Семоу же приходещоу къ Ероуслимъ и ѿбрѣта уловеса нменемъ Нзста (грк. нзста), тако-важде коуица. и тѣ прѣбываше. Быс(ть) же Ісоусъ въ .л. лѣтъ, конууавъ и крѣстиа сѣ и ижилъ свое кожанѣство, и зже вьсе иже творѣше. Прѣжде бо крѣщения, аще бо знаменна творѣше, то зкланаше сѣ. И слышавъ се Лоука еже ѿ христѣ дѣла многа и уюдеса и възврати сѣ къ землѣ соурскѣ въ единъ градъ, ижеже бѣ Авгарь. Бѣ же пати его .о. дин и .е. а недель .л. И прилоуи сѣ Лоуцѣ не възвѣратити са въ Ероуслимъ за .з. лѣтъ, зуннише Ісоуса ерене на архидиаконѣство. Егда же даше емѣ кингы Ислае пророка унсти къ людемъ и бѣ написано: се икоже ѿце на заколение веденъ быс(ть), ико агньцѣ прѣмо стрѣжѣ-щемоу безгласенъ. Ѹи же разоумѣвъ ѿ мнѣ сице реуе пророкъ, себѣ сказааше людемъ и послоужѣ въ сладость словеса его. И повѣдаше Лоука Авгароу князоу, еже слыша ѿ Ісоусъ, ико ижъ силенъ ес(ть) въ

рѣци намъ уни ес(ть) сынъ? Рече же Мариа: не имать о́тъца на земли ни по земли, нѣ о́тъ небесе поведанъ ми ес(ть) и на небеси о́тъца имать. Аще ли здѣ ни́ета, не о́бръщета его николѣже. Сѣи речши Мариа, гнѣваѣхъ са яко рече: на небеси о́тъца имать, абые изгнаше жъ изъ събора глаголюще: кто идиѣ и коли бога пришедша къ немъ. О́твѣщае же етери о́тъ нихъ глаголюще и рече: и́с(ть) на него никтоже глаголаѣ о́тъ ближнихъ сѣстѣ и о́тъ дальнихъ и о́тъ всѣхъ здѣ сѣдѣщихъ нѣсте слышаша илакетн никомже; тогда бѣдетъ истина реченое о́тъ неж. И повелеше пакы привести Мариа и рече ей: рѣци намъ истинное слово, что слыша о́тъ поведѣющаго тебе таковѣхъ радѣсть? Она же сказа, еже рече ей архангелъ Гауриѣлъ. Они же послушаѣхъ и въ сладость, о́вы (же) гнѣваѣхъ са и рече: не о́блнуетъ истинно, и рече ей: ѿ Марие, нмы ли змыкши лгати? О́твѣща Мариа: истина ес(ть) реченна мною, яко мнѣлость и истина срѣте са, по что не имѣта вѣрши? Изгнаше же Мариа пакыи вѣмъ, и вѣхъ къ нимъ клнуетъ келне и мнозы не хотѣхъ слышати о́тъ небесъ о́тъца его. И пакы призваше Мариа и рече ей: до колѣ съ тобожъ стежаемъ са, ты же единое слово не изгнѣнно глаголаши! Нѣ мѣ нмы изгнѣнны, но что не речеша намъ истини. И абые повелеше привести бабыи на испитанне девѣствѣ ей. Испиташе же бабыи и видѣше ирѣзностое рождѣство. Дмыклаѣхъ са глаголюще: не тѣмъ дѣвица нѣ и прѣзвѣстѣ и не скерныи естѣ. И тогда абые жше вѣрж и вѣписаше Исоусъ въ канросинѣхъ кингыи. Ѿ великое уюдо, славыи въ небесехъ аггелѣи, архангелѣи, властѣи и господѣстѣи, прѣстоломъ Херовымъ и Серафимъ и пауаи; здѣ же рѣжамъ свещеничѣскимъ славыи естѣ. Ѿ великое уюдо, егоже слакнѣтѣ всакое дѣхание, и тварь, тогоже свещеници прикрываѣтъ феломомъ, покрывающаго небеса о́блакыи. Ѿ днѣное уюдо, дающаго властѣ всемоу дѣханию, томоу повелѣваѣтъ люди зѣити. Сицевѣи рекшимъ нмы абые изгнѣ Исоусъ и видѣвъ сѣтнѣи Логымъ послаѣша одеждѣ ерѣискѣхъ и рече: сынъ въ истинѣхъ и́с(ть) подобенъ ходити по земли. Тогда снѣтъ вѣрѣхъ свои съ главыи своѣи и постаѣ по пѣти и по немъ вѣдѣше Исоусъ. нмыше во зѣроу съ .о. лѣтнѣи. и слакѣхъ творѣше христоу богоу. Ѿ великое уюдо, простершато небо яко и кожь, семоу Логымъ зѣроу съ простирѣаѣтъ.

Видѣвшен се Спѣтнѣи еже сѣдѣше сынъ въ разбѣици и видѣ таѣхъ слакѣхъ ѿ немъ и рече: въ истинѣхъ сынъ хоцѣтъ быти богъ, ѿ немъ же мы о́тъцъ зановѣдаше. И помышлѣше въ себѣ глаголе: когда бѣдетъ и самомоу господоу сѣдѣщоу на дрѣве томъ. Множици глаголаше: се дрѣво о́сѣжденно бѣдетъ. Ѿ великое уюдо что видѣвъ еже о́тъцъ (? гкр. ѿ) стажаиции своемоу зѣроу съ простирѣаѣтъ, что боле хоцѣши видѣти: нже дѣщерѣ дроуѣаго княза.*

Сии же бываѣшимъ прѣзюдиции многихъ уюдесъ, по .з.-мѣхъ лѣтѣхъ възврати са Лоука ѿ Едеса носѣ зѣроу съ и еписѣлѣи и приде въ Ероусалимъ и слыша ѿ Исоусъ днѣвѣиша уюдеса прѣвѣхъ и хотѣше вѣ-

* Ovo je mjesto tako iskvareno, da mu se ni smisao ne raznmije. Rekao bih, da je nešto izostavljeno. Ali se za čudo slažu berlinski i peterburški tekst riječ po riječ.

дѣти Ісоуса и можаше видѣти его ѿт. множества люди. Ісоусъ же възгласи великомъ гласомъ зовымъ: Авраамъ Авгаревъ! Слышавъ же Лоука едка приде народомъ, не могъ како прѣити. И рече емоу Ісоусъ: при-неси еже въдас(ть) ти Авгаръ. (Онъ-же въдас(ть) емоу епистолижъ. И утѣшоу же Ісоусомъ зряше Авраа прилежно на Ісоуса и помышляше како написати Ісоуса. Ісоусъ же въдѣше помышлениа его и рече: неси еже носиши. Онъ-же взѣсе са и рече: не имамъ нищо. И дѣнѣмъ емоу рѣцѣ и лѣве спаде вѣроусъ и въземъ Ісоусъ и приложи къ лицоу своему и прѣгнѣвъ и дас(ть) Лоуцѣ. И ѿписа Ісоусъ пакы глаголе: блаженъ видѣвше ма и вѣровавше; трѣбавшени же не видѣвше ма и вѣровавше. И мнози вѣ-ровахше. И по томъ ѿпоустѣ Лоука, Лоука же шедъ и ѿбрѣта ѿста и рече емоу: по убо не вѣрѣта Ісоусомъ, яко истиненъ ес(ть)? Онъ же рече емоу: вѣроуемъ на не имѣ, за не Нюдѣн есѣ са клада, аще са кто ѿбръщеть вѣроуе къ Ісоуса, да бѣдетъ ѿтаженъ на смерть. И сказахше, како написаше его въ книги црковныѣ, и ѿт того уаса въз-врати са Лоука къ Авгароу и ѿбрѣта ѿбразъ ма вѣроусъ иконѣ гос-подниѣ, иже и до днѣшнѣаго днѣ ес(ть) въ полатѣ царевѣ. И ѿстакымъ Лоука Авгара и хождаше съ Ісоусомъ и быс(ть) емоу евангелистъ и апостоль.

И ѿт толѣ жидоке наущаше коу творити на Ісоуса, яко да възвѣтъ. Егда конуа Ісоусъ х. (!) лѣтъ, съврѣшише са ѿ немъ кса, иже быше писана въ всѣхъ пророцѣхъ. И ѿт того уаса искаше Нюдѣ подобна вѣремене да и прѣдасть. Въ Пилатоко же царство кладыка Христосъ распат са колежъ и Пилатоу зминикшоу рѣцѣ и прѣдас(ть) его на рас-платне. И еше и възвѣтъ трѣннемъ. И тогда прѣтрьше дѣвко Мон-сеѡко на трое и створише еже ѿт корѣне крѣсть Ісоусомъ, якоже рече: лѣзъ есмы и моуа мои ѿт корѣне дѣвѣ. Средни же Спѣтнѣику сѣтво-рише, .г. сѣтворѣше дроу҃гомоу разбонникоу. И тако сконуаше са кса реуенѣмъ съ беззаконникомъ приуте са, приутѣвъ быс(ть). Бѣше же сѣтнѣи .о. лѣтъ сконуалъ, егда распат са съ Ісоусомъ, бѣ во родилъ са прѣжде ꙗ лѣтъ, створи же къ рекомѣмъ разбонци .о. лѣтъ. И тако прѣдасть доушъ своѣ съ многомъ троу҃домъ. Се же все быс(ть) Адамѣ ради прѣстѣпленни. Того ради сице выплѣтити са госнодъ и пригвозди са п прободаше ребра его, п изыде крѣвъ и вода, да крѣстѣ са Адамъ. И того ради жалѣвъ въкоу си да сладки грѣхъ ѿтгнѣвъ бѣдетъ, и ѡцѣта пѣти, да га подас(ть) ѡстакленне родоу уловѣую, еда не знаше ѡцѣта и жалѣвъ шти и гѣбын.

Кое земла възрасти трѣнне, кое ли море измѣса тѣмъ гѣбѣмъ, аже Христа напонише? кое ли стадо быс(ть) ѿ негоже измѣсе жалѣвъ; кое ли мѣсто роди тѣмъ трѣсть? котори ли хытрѣци скокаше тѣмъ глѣздын, ниже пригвоздише Христа бога небесы и земли? кое ли мѣсто роди тон кино, ѿт негоже роди са ѡцѣтъ? (Ѿ великое уудо! Самъ бѣ да-ровадъ земли въса блазиа и повѣле всемоу радостъ: то како кса зламъ приемлетъ ѿт своѣмъ тварынъ? (Ѿ великое уудо! Онъ приде ѿт лѣсти избавити родъ уловѣу и навуемне днѣволе: то како пострадаѣти хотѣ въ своихъ си!

Слава владыко милосердию твоему, слава Христе пришествию твоему, иже и с нами земляныи мж и въ адъ съхожденно твоему, да изведеши все сущее въ адъ пророки съ патриархи, имже и мжъ подобен съ разбойникомъ царствую твоемоу. Речемъ же и ѿ нынѣ еже господь ѿиде како бже, и никто ѿт сильныхъ ѿта мжсто твою и створи сноту убожннхъ, иже есть и до сего днѣ, въ вѣки, аминъ.

5.

Djela svetoga apostola Tome.

Medju drugim apokrifima novoga zavjeta pominje crkvena historija takodjer djela sv. Tome. Grčki tekst izdan je posebice u raspravi I. C. Thilo: *Acta s. Thomae Apostoli Lipsiae 1823* i u Tischendorfa: *Acta Apostolorum apocrypha, Lipsiae 1851*. Oba izdanja osnovana su na istim gotovo rukopisima, samo što si Tischendorf prisvaja zaslugu, da je mjestimice tekst ispravio te ka glavnomu sadržaju: *Πράξεις τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Θωμᾶ* dodao još po prvi put: *Ἡ τελεῖσις Θωμᾶ τοῦ ἀποστόλου*. Slovenski prievod ovoga apokrifa nije meni poznat. Ali već godine 1867-e obznanio sam u „Prilozima“ na str. 18, da ima u rukopisu akademičke knjižnice u Zagrebu pod br. 542. l. 28—32 priča o putovanju sv. Tome u Indiju, koja ako i jest dotjerana na narodni jezik, opet nema sumnje da je potekla sa crkvenoslovenskoga izvora; kao još neke druge rasprave istoga rukopisa. I tako već od ono doba mogasmo znati, da je crkvenoslovenska književnost i taj spomenik brojila nekoč medju svoje; samo što onda još ne bijaše, bar meni, poznato, da onaj crkvenoslovenski tekst zbilja još i danas imamo. Da li je tko drugi za nj znao, to meni nije poznato. Ja sam istom dobrotom visoko poštovanog profesora slovinskih jezika, Viktora Ivanoviča Grigoroviča dobio do ruku jedan dragocjeni odlomak od šest listova, pisanieh na koži, u malome folio, jezikom slovenskim srpske recenzije, gdje medju drugom sadržinom nadjoh onaj isti tekst srpskoslovenski priče o apostolu Tomi, kojega narodnu redakciju obznanih na ročenome mjestu u Prilozima. Dozvolom vlastnika istieh listova ja ću taj tekst ovdje objelodaniti; a da bi se vidjelo, gdje on dolazi, pominjem evo i ostalu sadržinu onieh šest listova na koži:

Na početku odlomka ima ostatak, 26 redaka teksta, koji se puno podudara s onim, što je štampano u Miklošića *Codex Supraslensis* p. 374.

Za tiem: **С(в)ѢТ(а)ГО ІѠ(а)НА ЗЛАТОУСТАГО АРХІЕПИСКОПА КОСТАНТИНА ГРАДА СЛОВО НА СВЕТОУЮ ПАСКОУ, НА ѠТПОУСТОУ. Ро-
četak: Слнко гоканнн христѠлюб'чи, приднте, насладнте се . . .**

Sada ide apokrif o sv. Tomi.

Za njim: **В ѸЕ(теръ)Ѧ Г. НЕД(ѡ) СВЕТАГО ІѠАНА ЗЛАТОУСТАГО АРХІЕПИСКОПА КОСТАНТИНА ГРАДА СЛОВО НА ВЪЗНЕСЕНІЕ ГОСПОДНІЕ Роčetak: Свѣтлѡ мн се цр'ковнои прозрѡхнѡ . . .** Za ovietm: **В НЕД(ѡ) СВЕТАГО ДОУХА ІѠАНА АРХІЕПИСКОПА КОСТАНТИНА**

града Слово на светоую Пентикостию. Početak: Доуховъ нѣхъ благодати съ нѣбесе днѣсь намъ проскѣте . . . Za tiem: Въ тѣжде днѣхъ Светога оца нашего Прокла архиепископа царя града Слово на светоую Пентикост(ию). Početak: Днѣсь братиѣ нанде скетого доуха благодать науниающии се оть днѣшнѣмго д'не . . .

Najposlije Hje въ скетинхъ оца нашего Григориа архиепископа Костантина града и богослова на пасхоу и на опожданиѣ. Слово л. Na tom odlomak prekida.

Odayle se vidi, da je cieli rukopis imao biti zbornik homilija na nedjelje i praznike. Takovih spomenika nahodimo mnogo u crkveno-slovenskoj književnosti.

Ako svi znaci ne varaju, naš odlomak spada u drugu polovicu četrnaestoga vjeka; mlađji neće biti nikako, ako nije možda još raniji.

Spomena je vrijedno, šta ova redakcija priče o sv. Tomi ne stoji ni u kakovoj svezi s onim grčkim tekstom, koji je štampan u gori pomenutim izdanjima Thila i Tischendorfa. Ona predpostavlja posve drugačiji tekst grčki, o kojem istina Tischendorf ne spominje ni rieči (Thilova knjiga nije mi žalibog dostupna), ali ja mislim, da će to biti onaj tekst, koji navodi stari Fabricius u Bibliotheca Graeca ed. anni 1737. tom. IX p. 150 s ovim početkom: 'Εγένετο κατὰ τὸ ἀνασ-τῆναι τὸν κυρίον ἡμῶν 'Ιησοῦν Χριστὸν ἐκ νεκρῶν, συνήρπασε, što se rieč po rieč podudara s našim: Бысть по въскр'сении господа нашего Ісѹс-Христа оть мрътвыхъ, събра . . Fabricius u pomonutom izdanju ne govori ništa iz bližega o tom grčkom tekstu, tek da mu je auctor incertus.

Za narodnu redakciju priče iz pomenutoga rukopisa akademičke knjižnice, koj je pisan g. 1520 u Dubrovniku, postarao se dr. Fr. Rački, da se ovomu tekstu priloži; na čemu mu se iskreno zahvaljujem. Narodna redakcija naštampana je izpod stare sadanjom cirilicom lagljega pregleda radi. Ona je od crkveno-slovenske kraća.

МѢД(ѢЛ) Л. ПО ПАС(ЦѢ). ДѢИИИЕ СВ(Е)Т(А)ГО АП(О)С(ТО)ЛА
Т(О)МЪ.

Быс(тъ) по въскр'сении господа нашего Ісѹс-Христа оть мрътвыхъ събра .кѣ. ѹченики своѣ и глагола нмѣ: гредѣте ѹдоже мои крапциѣ, и мръхъ бо вы братиѹ и наследникиѣ, иже възлюбѣхъ вы и елико навѣкохъ оть оца моего пока(за)хъ вамъ. Приидѣте ѹбо, мещѣте жръвѣнне въ себя и створите въсь миръ на .кѣ. ѹстѣи, да ѹиѣтъ къждо късь прилоѹчьмоу се іедноу страѹу. и шѣдше проповѣдѣте въ нихъ евангелиѣ мое, да съберет се въсь миръ въ крѹу камоу. Не бонте се ѹбо иже, многы бо троѹды и изгонѣнниа хоцете приѣхти за име мое, и сътрѣпѣте доидѣже ѹтѣмете лѣсть идольскою оть нихъ и обратѣте ѣ въ богоразѹмѣнне поменѣте елико троѹдъ сътрѣпѣхъ избавленѣ ради доѹшъ ихъ. — Оутѣшахъ же Тѹма апостолъ глагола Ісѹсовѣи господи, се испѣде мнѣ жръвѣи да идѹ въ страѹу индѣнскою. Како възмоѹ сѣ ними? слышахъ бо иже моѹжи ти подобни соѹтъ днѣшнѣмъ зѣврѣмъ землѣ,

троудъ бо есть да прїимуть евангелии тебѣ, господи. — Оутѣшавъ же Ісусъ глагола ѿмоу¹ не вон се Оома, избраниице моя, азъ помзю с' тобою Петра апостола моего и Матфея брата твоего въ землю твою.¹

По сихъ же ѡтпоустѣ Ісусъ когочю ити въ страну приключующуюю се ѿмоу, и глагола Петроу и Матфею: идѣте съ Оомою до Иудїи, и азъ же идоу съ вами, дондеже дамъ его въ землю твою, и тогда и вы идѣте въ страну вашу. — Вставше же идоме въ страну иудїинскую и выидоме звити словоу божию. И сядоме срьдъ града, по немже не ѡбрътоше мѣста ѡбитати тоу. Тьгда глагола Оома къ Петру: ѡтѣе Петре, съ есть прѣмъ градъ въ н'же выидохомъ проповѣдати въ немъ слово божие, несли кьгда възможемъ избавити доуше ихъ. Тако бо на-звухомъ се ѡтъ спаса глаголюща: избавляемъ многы доуше ѡтъ идола, съ есть болий въ царьствѣ моемъ.²

Сїи же нмъ глаголющымъ, се моужъ коупецъ Кондифора цара иудїиска мимоходе стьгнани и видѣвъ апостолы сядущіе въ стьгнахъ, странныи соущіе, и глагола нмъ: братиѣ, ѡтъ коудоу есте? Глагола ѿмоу светымъ Петру: ѡ чемъ пытаеша? Глагола ѿмоу коупецъ: нроу разъ коупити и хоцоу оукзѣдѣти ѡтъ васъ, или рабїи есте нїї скободъ. Глагола ѿмоу Петру: рабїи нсмы трѣе єдиномоу господиноу глаголемомоу Ісусоу. да посяди збо мало, дондеже прїидеть господинъ ншъ, и игоже хоцеша ѡтъ насъ същїитъ ти владыка нашъ. — И се нмъ глаголющымъ яви се нмъ ѡтан и глагола нмъ єврейскы: радощи се єпископе мои Петре, радощи

Почине чтение светого тома.

¹ У оной вриеме избра иусъ дванаесте апостола у галилеи: петра, и павла, и андрию, и иоваиа, и якоба, филипа, бартоломию, и тому, и матиа, и тадиа, симона изилоту (ὁ ζῆλωτης); и рече имъ: миръ вамъ, и несамъ посреди васъ. томе не би туй, и посліе приде тома, и рекоше апостоли: томо, узкарснѣю не господинъ нашъ од мартвиехъ, и яви се намъ. рече тома: не вверюу томуи. и по томъ яви се иусъ избраниемъ апостоломъ и рече: миръ вамъ; я несамъ посреди васъ, вверунете ли семуи? и рече тома: я не вверюу. яви на ребриехъ и тавни рукомъ своимъ. и рече иусъ: томо, буди вверанъ а не невверанъ; блажени неввидневше вверовавшие; а ти ли хоѣши виднѣвъ вверовати; томо, буди вверанъ а не невверанъ; приступи сїемо и принеси парсте твоиѣ, и познаи ме ако не имамъ пути ни кости; постави, тома, руку у ребра моя, ако и видишь. рече: господинъ мой и богъ мой, и за невверование. рече иусъ: меѣните сви апостоли ждриеби; поѣи хоѣе неданъ од васъ у нїѣнску землу уставлати луди од идолие. и меташе ждриеби, и скочи томи, и рече тома: господине, ова ждриебъ искочи меніе, усїоно ми е к онимїемъ лудемъ поѣи, подобни су звверю. рече иусъ: томо, избраниче мои, небои се; пошлу с тобомъ петра и матиа до иарвога града.

² И поѣоме и приѣоме у неданъ градъ и сїедоме по сриеди града тогаша.

се **Ома**, вторы христе, радоуи се **Матфею**, исладниче мои устыи! не бонте се, иѣси' бо далеуе ѿтъ васъ. И сѣи рекшоу **Ісоусоу** къ нимъ, не поустѣи коупца вѣдѣти утѣ глагола нма, нъ ѡшѣдъ далеуе ѿтъ нихъ сѣде подѣ притворомъ на каменѣ велицѣ. И глагола **Петрь** къ коупцекѣи се владыка нмъ сѣдит' подѣ притворомъ, глаголаи ѣмоу и ѣгоже хоѣши ѿтъ насъ сыѣнит ти. Шѣдъ же коупецъ глагола **Ісоусоу** радоуи се моужоу устыиын, продаждъ ми ѣдиного ѿтъ рабъ твоихъ. Глагола ѣмоу **Ісоусъ** ѣгоже хоѣши ѿтъ ѡбою юною, сыѣнѣи тебѣ, старѣа же не продаю, ико домаѣдец' ми ѣсть и не могуу продати ѣго. Сѣгледаж же коупецъ **Омоу** и **Матфеа** глагола **Ісоусоу** колико хоѣши на **Омѣ**? Глагола ѣмоу **Ісоусъ** цѣпа ѣго три лѣтры сребриникъ ѣсть. И извѣстивъ се коупецъ глагола **Ісоусоу** глагола: понди къ закон'никоу и напиши ми продаице ѣго. Глагола ѣмоу **Ісоусъ** не трѣбоуѣмъ законника, нъ азъ илѣпшоу ти своєю роукою продаице ѣго. И приѣмъ **Ісоусъ** хартию илѣпса ѣмоу продаице **Омнико** имающе сице: продаждъ **Олваноу** коупцоу кондѣфора цара индѣиска раба сего именемъ **Омоу** с'ѣне всакоме кнѣи. И конуавъ продаице ѣго дасть коупцоу и вѣзетъ три лѣтры сребриникъ ѿтъ ѣго. — И поѣтъ **Ісоусъ** **Омоу** ѡтан и глагола ѣмоу вѣзми цѣноу свою и даждъ ю вѣдовѣцамъ и сѣротамъ въ странѣ къ иужѣ идѣши, по ѣеже продахъ те на трехъ лѣтрахъ сребриникъ въ нме свѣтые тронце, рабъ бо ѣси свѣтъ тронци. Дажъ же ѣдиногоу къ нме ѡтъца моего, ѡлѣио же дроугоую въ нме дѣдаскала си, ико азъ ѣсмъ, и дроугоую въ нме свѣтаго доуха. Глагола **Ома** къ **Ісоусоу** инаость твою да постигнетъ ме, владыко. Се же ѣмоу рекшиоу вѣзнесе се ѿтъ ѣго **Ісоусъ**. Тѣгда глагола **Ома** къ **Петроу** ѡтъѣе **Петре**, гредѣте цѣлоуице дроугъ дроуга, ико по цѣловани семь не имамы вѣдѣти дроугъ дроуга въ вѣтъ семь, до скончаниа вѣкоу, егда съберетъ ны господъ въ кышии **Іероусалимъ**. Цѣловавше же дроугъ дроуга прослѣзѣише се ѡтѣса ихъ и разлоуише се дроугъ ѿтъ дроуга.³

³ И хоѣаше туи таржацъ **иованъ** кондопора цара, ииѣинскога господина, слуга, и наѣе се туи сѣдеѣи у граду, и рече имъ таржацъ **иованъ**: од куда ви ѣесте, братио? рече **петаръ**: що питашь васъ? рече **иованъ**: питами васъ, раби ли ви ѣесте али сте слободни луди? рече **петаръ**: раби ми ѣесмо, иедному христу молимо се. рече таржацъ: продаите ми иедного од васъ да куплу. рече **петаръ** купцу: почекаи; приде господинъ нашъ, аѣе кога ти триебуице од насъ купити. и яви се нимъ **исусъ**: не боите се **петре**, томо изабраниче мои, ниесамъ далеко од васъ. и сѣде на каменоу господиинъ. и рече **петаръ** тарговцу: тои господиинъ нашъ сѣде, кога триебуице ти од насъ купити? и приде **иованъ** таржацъ ка **исусу** и рече: радуй се, частни мужу, продаи ми иедного од раба твоиехъ да куплу. рече господинъ: кога хоѣешь продамъ ти, **петра** ти не продаю, домаѣдацъ ми е, посленикъ ѣсть, кога хоѣешь од овѣиехъ? и рече таржацъ: хоѣу тому купити; колико хоѣу дати? рече господинъ: цѣпа га ѣсть три литре сребра. да таржацъ три литре сребра господину. рече таржацъ: пошли ка законѣомъ,

Шьствоующюу же Оомъ въ слѣдъ коупца, въпроси коупца глаголю: кою есть хитрость твою, юже еси добра? Глагола ему Оомъ: здатель есмь и древоделъ и згоденъ крауъ. Зданіе же мое се есть: езде здати цркви и полаты царьскы прѣкрасны, езде же и творити корабли великы въ дѣла мои древоделиты и сподыи праведны и рала сати земли на ископаніе вѣуца и трини и їжеса* добри и їстинна древна. Браульскаю же мою хитрость цѣлти ксакоу езоу соущюу въ палти уловушца безъмыдн. — Слышавъ же словеса сѣи ѿть Оомъ коупца, възрадова се зѣло и глагола ему: истинноу такого ходоуника нрѣть царь господинъ мой.⁴

Шьствокашима же нма мало дѣиъ вѣидосте въ градъ нидѣнскы. Къмъ же коупца къ Кондѣфору царю възвѣсти ему О Оомъ, показа же ему и продаи напѣсано ѿть Ісоуса. И видѣвъ царь дѣи се нѣсанию тому и глагола коупцю: истинноу нѣсание сие сына царева есть. Показъ же коупца и хитрость юго царю и възрадова се царь ѿ коупца юго. Ѿтвѣтавъ же царь глагола коупцю: поими раба и веди и Лек'кію кнѣзоу нидѣнскоу и земли тою.⁵

И выс(тъ) по малѣхъ днѣхъ посла царь нѣсание къ Лек'кію кнѣзоу, да идетъ къ нему. И проуѣтъ нѣсание пригласи Арсению женоу свою и съ рабы юго и запрѣти ен глаголю: блюди раба сего Оомъ да не поустыши ракотати въ домоу твою, нъ да дѣлаеть хитрость свою, дондѣже възрашоу се ѿть цара. И по устройни дома своего Лек'кіи и зинникъ їудиного кождо домашнихъ своихъ надъ богатствомъ своимъ, и иде къ царю, и посла и на вѣнскоу.⁶

книгоу пиши. говоре ісоусъ: не триебуе ти законника, принеси ми хартию и мастило. и писа листъ ісусъ говоре: я продаю тому новану тарѣцу, продаю ти безъ сваке вино. и призва ісусъ тому и пода му цѣну неговоу, и рече: понеси оуи цѣну собомъ у туи страну, у ку идешъ, и раздѣли нимщиємъ, сперотамъ и удовицамъ. и расташе се в(с)а петровнеми и са матиєвнеми. и узнесе се ісусъ на небо од нихъ.

⁴ И предіеши тома за торговцемъ. и дочека га тарговацъ и рече: томо, повиеѣ ми, кою хитрость наиболю умиешь? и рече тома: зидатель несамъ полачамъ, и праведниємъ спуди створити, и рала на ископаніе тарня вучца од земли. и рече тарговацъ: у истину такогаи хитарца искахъ господину монему кондопуру царю. обесели се о немъ и о хитрости негови.

⁵ И приведе га ка царю, и рече: ово песамъ привео мѣшра царквамъ и полачамъ. и обесели се царь о немъ и о хитрости негови и рече царь кондопоръ: зовите ми левгита кнеза. и призваше тому, и прида га левгиту кнезу и рече: поведи га у домъ твои да ти дѣла хитрости у дому твоиему, зацо умие ти. и прида му левгитъ имание свое.

⁶ И призва кондопоръ царь левгита кнеза и посла га на далеко поћи у ину землю.

* и їжеса odgovara grēkomu καὶ ζῳοῦς, од nominativa иго, genetiv ижесе.

Тыгда апостоль христовъ Оома въшьдь къ земѣ князѣ възвѣсти еи евангеліе божіе и словеса пророуьскаѣ и глаголаше еи: ѿ Арсеніе владыице индїиска, внидоу те въ ѡславленіи соушоу и кадеши ндоуи и златые же и сребрныи, соущи въ жилищи твои, и глаголюши, яко божїи соутъ. Не соутъ божи, яко не могутъ спасти себе, не идеть то ни пиють, не глаголють, не смыслиють, ни слышетъ то ни подвизетъ се земли подь ними, и аще падоутъ на лицахъ своихъ, не могутъ встати. Ѿ Арсеніе, аще и глаголюши яко божїи соутъ; увѣдѣти нмаша нынѣ силоу ихъ. — И по семь поимъ Оомоу Арсеніи и показа ему ндоуи свои еже нмѣаше. Тыгда апостоль христовъ Оома видѣвъ ндоуи въ жилищехъ, въздѣвъ роуцѣ помоше се глаголю тако: господи Ісоу-христе, сими невидимаго бога, разгоиен всю силоу демонскоюу, ѡбрати в'самоу доушоу прѣльщенныи въ богоразоуміи! Ты бо іеси пастырь добрый владыко, тебе бо славословить все ієство, ты бо владыко посла ме въ страмоу сню, да ѡбратеть се к' тебѣ доуше ихъ. Еи владыко, призираи на земли и творе ю трести се, те славити ликъ аггелскимъ, те поють хероукии и покланяютъ се серафими. Сътвори убо владыко знамениа и уюдеса въ странѣ сєи, да прославитъ се име твоє въ вѣки вѣкомъ, аминь.

Конувашоу же ему молитвоу подвизаше се ѡснованиа земли и ндоуше в'си ндоуи ѡтѣ мѣсть ихъ и сътрыше се и быше акы прахъ прѣдъ люди града и исхождахоу доуѣи меусти живоушен и ндоуехъ выпниоше и глаголюще: ѿ горе намъ, възетъ бо се дръзновленіи наше въздѣшоу Оомъ въ домъ нашъ. Ієдинъ богъ Ісоусъ сими бога вышнѣаго. Видѣвши же Арсеніи бывшее ѿ ндоуехъ ієе, убои се зѣло и вѣстрѣта зѣло ієе ѡтѣ страха ихъ и повръши се на ногоу апостола христова Оомы молаше и глаголюи (гкр. гла҃ши): рабе бога живааго, молю ти се, аще уловѣи ієи земнии, рыи ми, по ижеже владыко пришьдоу ти въ домъ мой възетъ се лѣсть ндоуьскаѣ ѡтѣ срьдѣца моего. Ѻтвѣщавъ же Оомъ глагола еи: ѿ Арсеніи възыри бога, юже мѣст бо далече ѡтѣ тебе. Тако бо прореуе Амвакоумъ пророкъ глаголю: приближите се къ мнѣ и нѣсмъ далече ѡтѣ васъ. И пакы глаголють: ѡбратите се в'си троуждающеи се и азъ покою выи. Пакы възокете къ мнѣ и услышоу вы. — Слышавши же сїи Арсеніи ѡтѣ апостола христова Оомы вѣрока (гкр. вѣрѣка) съ вѣмъ домоу своимъ и въздѣши въ ложницю свою и затвори дѣры свои, сълѣтуе се красотыи ѡдежде своеи и нзнесе в'се еліко сътежа въ животѣ своемъ злато и сребро и ризыи и раздѣа отаи в'са, тько ієдина соуѣи въ ризници своєи и простерши роуцѣ на небо молаше се глаголюи: господи боже благи, владыко скетаго Оомы и ієгоже проповѣдають Ісоу-Христа, вѣроуи въ те, ты бо іеси пристанище ми, владыко христе, възми ѡтѣ мене лѣсть соушоу въ срьдѣци моемъ и смощающе зми мон. — И ѡбрати се къ Оомъ глагола ему: уловѣи божїи, встанн, кр'сти ме въ име Ісоу-христа, ієгоже проповѣдаєши. И снн слышавъ апостоль христовъ ѡтѣ вѣст Арсеніи възрадова се зѣло ѿ вѣръ ієе и глагола иен: сьрадоуи ми се, ѿ Арсеніи, яко постиже те помощь божіа. — И радъ бывъ апостоль възва гласомъ велиимъ и реуе: хвалю те господи Ісоу-христе, ѡбращаи срьдѣцѣ прѣльщенныи ѡвѣи.

И по семь крсти ю въ нме о҃тца и сына и свѣтаго доуха. и мнози вѣровааше и крстише се съ нмѣю. крѣпимъ же се нмѣ дасть нмѣ в'се нмѣнїе свое нмѣнїемъ'. Тогда принимъ хлѣбъ и чашоу, похвалнѣ и свѣтнѣ (г҃кр. стнѣ) подасть нмѣ и створи ю причестникы свѣтыхъ' таинъ и мѣхун нхъ жаломъ о҃тца ншего Давида и утверди нхъ да молятъ се въ чистотѣ. И принесоме нмоу все зло нмоущее и Исцѣли нхъ, и многы вѣсын изгна о҃тъ уловѣкъ. Дароваше же хромымъ ходити, слѣпымъ прозрѣнїе, глухымъ слышати, прокаженныи оуцѣсти, гоугннныи глаголати твораше. И сѣдѣше на вѣсѣхъ днѣхъ въ стѣгнахъ зѣе и глаголаше гредѣте къ мнѣ болѣеши и азъ исцѣлю вы безъ мѣзды. И приходѣаше въсь градъ къ домъ Арсѣнїю (г҃кр. арсѣнїю) и зѣаше нхъ словеси божїю и кингамъ и келнунимъ господнимъ, ꙗже сътвори нскови. И вѣровааше нмоу въсь градъ о҃тъ мала до велика нхъ знамены ради глаголемыхъ о҃тъ апостола хрїстога Ѳомы.⁷

И по мнозѣхъ днѣхъ се Левкїи кнѣзь града прїиде о҃тъ цара Комдіфора. Вънѣгда же вънѣде въ крата града по трѣхъ лѣтѣхъ о҃мѣстїи нѣго и изыде все множество въ срѣщенїе нмоу и въсь домъ нѣго и съ женою нѣго Арсѣнїею. Видѣхъ же Левкїи кнѣзь домашнїе свое съ женою нѣго стоѣщие и видѣхъ ризы нѣи сквернны и не о҃блѣкшоу се къ красотоу своему, съмете се мнѣхъ погыбши домъ нѣго. И пригласнѣхъ нѣдного о҃тъ домашнїихъ' си глагола нмоу' како юсть домъ нашъ? О҃твѣщавъ же рече нмоу' по нѣже и о҃тїде, добръ юсмы и всѣ твоѣ въ дїонноу быше. — Сїи слышавъ възрадова се и иде къ домъ скон. Измыв же се, възыскавъ Арсѣнїю женоу свою и вънѣде к нмоу въ ложницюу. Дръжааше же ю ꙗко быти съ нмѣю. Воздѣхноукиши же гласомъ великимъ рече къ нмоу'

⁷ И видїе тома внѣру нїхъ. и улиезе к арнисими госпоѣи, и рече арнисими: повїеѣ ми, кога бога внѣруешъ? госпоѣа арнисими рече: внѣруемъ апостола ираклїта, и злате боге, и сребарне, и каменне, и дріевне, и мїедене. и рече тома: тои бози ваши нїесу, ако тїи ваши бози паду се лицемъ у као, не могу се опетъ двїгнути, такои и васъ нмоу спастї. и рече госпоѣа арнисими: томо, апостоде исукарстовъ, скажи ми твога бога слово, да внѣрую у бога твога, кога и ти внѣруешъ. и рече тома: о госпоѣе арнисими, приближїи се к мому богу, нїе богъ мой далеко од тебе. и поче приповнѣдати ванѣелїе, и сказа истїну, и госпоѣа внѣрова у тому. и увѣде га у царкву, и сказа нму нїхъ боге злате, сребарне, и мїедене. и рече госпоѣа: томо, помїлун ме; внѣрую у бога твога, кога и ти внѣруешъ. изїде тома изъ царкве моле се: госїодїне оче, ти ме нїеси послѣао, одними невнѣрование од идолне, и пошли зламїе да внѣрую тебе. и прїде трїескъ с небеса, и трїещї царкву нїхъ.

Изби падоше прахомъ на землу. и рече тома: госпоѣе, видїе ли свое боге? како се падоше, такои бї и васъ спаслї. и рече госпоѣа: томо апостоде исукарстовъ, помїлун ме, внѣрую у бога твога кога и ти внѣруешъ. и покарсти ю тома са свїемъ домомъ. и колико има рїзїице, раздѣли, у нїдинои оста.

владыко, отеръзи отъ себе печаль и похоть вѣка сего, не имоуще мплости. То же и соубѣта есть богоу и спасоу нашему Ісоу-христоу. Аще же сътвориши себе неуста къ соуботоу, до конца боудеши не разоумѣае в'сегда. — Прогнѣвая же се моуж' мое, реуе къ мнѣ съ гнѣвомъ велиемъ глаголю: отъ коудоу соутъ словеса сѣи? яко нѣсоутъ отъ прелаго ѡбмудѣа наю. ѡ горе мнѣ, Арсѣине, яко прѣлѣсти се отъ раба, ижеже поустихъ ти зде, мнѣ яко крауѣ есть. — И по семъ въздвигши гласъ свои Арсѣини (гкр. арсѣин) глагола юмоу: по уто владыка мои глаголють лоукавѣа сѣи словеса на раба божїи? вси бо крауеке прилагють уложкомъ крауѣстка неспѣшнѣа, рабъ же божїи Ѧома крауѣ есть великъ, доушоу бо и тѣло цѣлѣтъ безъ-мъзды. То уже владыко не глаголи на нѣ зѣла словеса лоукавѣа, еда како промѣлѣетъ те и порази те богъ иго: нѣ молю те владыко мои, да просиши отъ усть иго словеса сладкѣ на успѣхъ доуши и тѣлоу твоюмоу. Слышавъ же словеса сѣи Левкїи кнѣзь отъ усть жены своеѣ, кинде дѣлѣмъ къ срьдце иго и съмете и глагола съ яростию и гнѣвомъ: аще крауѣ есть, да избавитъ се отъ моужы, иже хошоу намѣсти на нѣ.⁸

И послакъ къ тѣ уасъ приведе Ѧомау сжезани и глагола юмоу: гдѣ соутъ цркви и полаты, иже реуе царекъ яко съзидоу ти? гдѣ соутъ кораблїи и споудокѣ и рѣла ископающїи рѣжѣи и трѣнни? — Отвѣщавъ же Ѧома глагола юмоу: прѣжде даже мене не моужѣиши, глаголю ти истинноу. Се бо не разоумѣе мѣси до мнѣи. Цркви бо и полаты доуше соутъ, иже показаше се, и управихъ ихъ къ небесномоу царю: рѣла же иже сътворихъ словеса екаггелска соутъ, ископающа лоукавѣа помышленинѣ отъ срьдць уложуьскѣ, искоушнѣа бога отъ всего срьдця. И крауѣвскаѣ же мои хытростѣ светыхъ танихъ кинѣ божїи есть, ѡунищѣающао вѣдѣ срьдцунѣе искоушнѣе всауьскимъ унѣстотѣ и житиѣ добра, искоушнѣе бога. Се соутъ хытрости добрыѣ, иже намыкохъ отъ дѣдаскала моего Ісоу-христа. — Разгнѣвая же се Левкїи глагола юмоу: ѡ рабе лоукавын, унѣ соутъ притѣе сїе, иже глаголюши ми? Тѣгда послакъ кѣнны и събра все скотѡвѣице и прѣдасть нѣмъ Ѧомау глаголю: помытѣ и одертѣ кожоу иго и не нѣзѣте доушоу иго, дождѣте моужю иго, ижеже хошоу. Тѣгда скотѡвѣице глаголахоу: ѡ горе нама, уто мымамы створити прѣкедномоу семоу моужоу, цѣлѣщомоу всакъ недоугъ безъ-мъзды! Аще бо възложнѣи на нѣ роуки наше, прогнѣваетъ се богъ иго на нынѣ и послетъ огнь съ небесе и нзгоубитъ ны. И намы аще не ѡдеремъ иго, збѣитъ кнѣзь нась неустыжѣи. Тѣгда

⁸ И послѣе приде левгитъ у домъ свои, и не изиде к нему госпоѣа арнисимїа парвиѣмъ обичаѣмъ. и видѣе домъ левгитъ свои сарчанъ, и призва отрока домаѣгеа и рече: що се не дому моему учинило, да не погибѣао? и рече отрокъ: они мѣшаръ дѣло сади о насѣ. и пошадъ левгитъ избана се, и послаа госпоѣи арнисимїи парвиѣмъ обичаѣмъ. и послаа к нему госпоѣа арнисимїа глушѣиѣмъ словомъ: слатко пошли слатко слово ка томи апостолу исукарстову, да моли бога свога да те твои бози не уведу у погибѣио вѣчноу, и данасѣ не створи у суботу нечисту, и да вазда нечистъ будѣшь.

апостола христовъ Ома глагола нмъ: вѣстакше створите повелѣннѣмъ нмъ ѿт кнѣзѣ кашигѣ.⁹

Тѣгда вѣстакше вѣсприемше кожоу нѣго ѿт нѣго. Тѣгда апостола христовъ Ома въздѣвъ роуцѣ на небо молаше се къ богоу глаголаше: господи Ісоу-христе вслыши ме въ сѣ уасѣ и помени ме владыко, яко страдѣнъ ѣсмь къ земли сен днѣсь. — И слышавши Арстимѣ вышешемъ апостолау христову и текши скозѣ храмы домоу своего, сирѣже се съ горы и зирѣти. Видѣ же и Левкѣн кнѣзѣ глагола Ома: се тебе ради зирѣти жема мом, зымъ рабе. Нѣ да сѣтворю все силы мое, дондѣже вѣзде вса дѣла твоѣ.

Слышавше же родителе Арстимѣ и рождениѣ нѣмъ, яко зирѣти, потѣ-щакше се и видѣше и на земли мртвоу, вѣплакше се нѣмъ плачущѣмъ вѣнемъ. Прѣидоу же къ светому Ома и глаголахоу нѣмоу рабе божѣн Ома, тебе ради зирѣти. Штецѣвъ же апостола христовъ глагола нмъ: не жалите снѣ, ни плачѣте. Аще бо мене ради зирѣти, азѣ въздѣвнѣмоу ю въ нѣмъ господѣ моему Ісоу-христу. Штецѣвъ же Левкѣн моужѣ нѣмъ глагола Ома: что глаголаши, зымъ рабе и вѣшнѣ! не мѣнѣ, яко ѡслабѣтѣ ти моужѣ, нѣже (гѣкр. юже) ти хоцоу намѣстѣ.

Тѣгда повелѣи конѣмъ глаголаше: принесѣте ми оцѣтъ тренъ лѣтъ и соль и въздѣните на тѣло вѣлѣва сего. Тѣгда створише повелѣннѣмъ нмъ. Апостола же христовъ Ома, възрѣвъ на небо рече: господи Ісоу-христе, боже, помози ми въ уасѣ сѣн, яко вѣннѣдѣмоу моужѣ снѣмъ въ нѣмъ нѣтрѣма момъ и въ сѣредѣ костѣнъ моужѣ. Ъслыши ме владыко и зми-лосрѣди се на раба твоего и възми ѿтѣ мене моужѣ снѣмъ. Помени владыко, яко тоуждѣ ѣсмь уловѣкъ, никто же бо помѣгаетъ ми, тѣмъ ты спасе. Ты бо ѣси послалъ ме въ градъ сѣ. Възнемѣвнѣдѣхъ бо вса своѣ и нѣдохъ къ сѣдѣ тебе и послалъ ме ѣси въ градъ сѣн, да ѡбращѣю ихъ въ богоразѣумнѣ. И видѣвъ, владыко, нѣже моужѣ намѣсе на ме беза-коннѣнъ Левкѣн, кнѣзѣ града сего, и не въздѣластѣ нѣмоу. Аще бо владыко нѣмашѣ нѣтѣнѣ ѡ мнѣ, нѣ готовъ ѣсмь всакоу моужѣ прѣтрѣпати, радоуѣ се. Помени владыко, егда ѡмѣн се зѣвнѣнѣмъ сѣн, вѣставъ нѣз мртвѣхъ и не бѣхъ азѣ съ нимѣ, и вѣшѣдѣмоу ми къ нимъ рекоше ми. видѣхѣмъ господѣ. По нѣже владыко ты ѣси рекѣнъ намъ, яко мнѣзѣн

⁹ И разгнѣива се левгитѣ, и посла по тому и привѣдѣше тому, и поче га питати: томо, повнѣи ми, гди несѣмъ полаче и гди несѣмъ паркѣвѣ? и рече тома: сѣтворихъ. и рече левгитѣ: и гди несѣмъ спудѣ правѣднѣи и рѣла? и рече тома: проповѣднѣхъ рнѣчѣ правѣдну, тои соу полаче; и обратихъ душе упокои заблѣудѣше, тои соу царкѣвѣ; проповѣднѣхъ ванѣелѣе, тои соу рѣла; ако хоѣшъ из-копавати вѣчацѣ од сѣрѣца свога, тои соу рѣла. и рече левгитѣ: зовите ми скѣтоубиѣце. и дозвѣше скѣтоубиѣце и рече: ухитите ми тому, и одрѣте му кожу, и не изимайте ми душе изъ неѣга, хоѣу га мѣчити мукомъ горѣкомъ. и рекоше скѣтоубиѣце: що учинисѣмъ? ако одремо га, тои господѣнъ неговъ опалитѣ ѣе насѣ; ако не одремо тои кнѣзѣ нашъ убѣе насѣ. и рече тома: братѣи, чините заповѣдѣ господѣна вашѣга.

прѣидоуѣтъ къ вамъ къ мнѣ моему, и сего ради рѣхъ братиѣи моеи, яко аще не виждоу мѣхъ геожданинѣхъ къ роукоу его, не имоу кѣры. И се възвѣсте кожоу мою ѿ мене. Иѣн ми се самъ на помощь мою. Вѣде бо, кладько, яко мѣхъ далеуе ѿ мене. — И се имоу рекшоу, зиналосрднѣе се господѣи мѣн се имоу глаголюе: моужан се и крѣпн се Оома, избранинѣе мои, ѿ тѣхъ троудѣ тѣонхъ. Аминъ бо глаголю тебѣ, елико хощете принѣти за мнѣ моему ѿ рода члвчѣа, мѣсоуѣ достѣннѣи члвчанинѣи, якоже хощоу члвкати васъ, егда сѣдете на .ѣи. прѣстолюу въ царствѣи моимъ. Нарѣхъ бо те близнѣца, но неже вѣторы христосъ Оома мѣхъ, яко мѣзда твоѣи велика мѣсть прѣдѣ ѿтѣчемъ моимъ небеснѣимъ. Покажи збо уюдеса къ градѣ семь именнѣи моего ради и по семь изыди ѿтѣ мѣго и иди къ Кенѣтиранѣи градѣ, съ мѣсть ѿтѣ вѣстока ти, да избавиши доуше ихъ, яко дарованиѣе ѿтѣца моего постиже къ късь мирѣ крѣе моему ради излытѣе за мирѣ къ спасениѣи доушѣ ихъ.

Сѣи же имоу рекшоу, члвчѣакъ его, възет се на небеса. Вѣстанъ же Оома и иде къ Арсанѣи, жемѣи кнѣзѣи зырьшѣи, и поврже кожоу свою на мѣхъ глаголюе: вѣстаннѣи изъ мрѣтѣхъ зырьшии за кѣроу господа нашего Ісоу-христа яко жнеотъ подаетъ вѣсьмъ вѣроующѣимъ къ нь. И асѣе къ тѣи члвкъ ѿтѣрже ѿуми скон и видѣвши апостола христова Оомоу стоѣща на дѣи мѣи и асѣи поврже се на ногоу его глаголющи: разоумѣхъ слоу тѣю, апостоле христоу сыноу божию.

Видѣвъ же Левкѣи кнѣзѣи жемоу сѣмоу, яко въскрѣхъ ю апостолѣи христовѣи изъ мрѣтѣхъ и дръжецоу ноуѣи его, видѣхъ же и радѣ бысть. Вѣстанъ поврже се на ногоу его глаголюе: истинноу мѣсть бога дроуѣгаго, нь тѣмъ богу имоуже се поклинѣиши, прости ме рабе божи, еликоу злаа наисѣхъ на те къ нечѣстотѣи сы. Апостолѣи же христовѣи Оома, видѣхъ кѣроу его, яко ѿбрати се къ богоразоумнѣи, мѣхъ и роукоу възденже и глаголюе: вѣстаннѣи зже, яко богъ не творѣтъ злаа вѣроующѣимъ имоу, нь ѿтпоушѣаетъ грѣхы ихъ. И въ тѣи члвкъ крѣстѣи и поставиши пона и дѣакѣны и анагнѣсты, и навуи ихъ скѣтанъ анафорѣи и вѣсьмъ танимъ скѣтѣмъ кафеолѣиѣи и апостѣльскѣи црѣкѣе.¹⁰

¹⁰ И почеше га дерати и одриеше га. и поведоше ка к левгиту вѣнезу, и рече: принесите ми оцѣа тролиетнега. и дониеше му оцѣа, и рече: огребѣнаите ми мѣсо о немъ, и узлите оцѣа на нь. и уздихну тома, и рече: господине, приде мука до душеи моеи. и яви се к нему господинѣи и рече: томо, избраничѣи мон, нестраши се, ниесамъ далеко од тебе. и видѣи госпоѣа арнисимѣи одарѣа тому, и скочи с високеи полачеи и уби се. и повидѣиеше левгиту: уби се госпоѣа арнисимѣи. и рече левгитѣи: тои се не мужаи цѣеѣи убила.

И уста тома, и узе кожоу свою, и постави ю полакъ главе арнисимѣинеи. и доуоше дваи родителаи нее, и исплакаста, и рекоше: ако не кѣи наша умарла, ако бисмо рекли човѣекаи цѣеѣи умарлаи, то не исуварѣа цѣеѣи умарла. и уста госпоѣа од мартвѣеихъ.

И видѣиеше граѣании зламѣение велико, що учини тома; и доуоше ка вѣнезу левгиту, и повидѣиеше: уста госпоѣа арнисимѣи од мартвѣеихъ. и слиша левгитѣи, и приде ка томи и рече: томо,

И навуиць кс и възьме кожоу свою ѿида ѿт тоуѡу и иде къ Кен'тиран'т' градь, аможе повелъ йомуѡ господь нашъ Ісоу-христосъ. И възхождѡу йомуѡ къ градь, срѣте и моюжь старь илауен къ малаѡдоуш'и сы, глава же его пѣна сметы, и ризы его раздранныи. Приблизъ же се и немуѡу аностолъ христосъ глагола йомуѡ: по утѡ сѣтворишь еси лоунакомъ дѣло сие? ижемоуѡхъ бо за те, яко въ селѣхъ сирѣхъ еси. Глагола йомуѡ старѣцъ: ѡтиди ѡтъ мене, брате; доведи бо ми жалостъ мою. Глагола йомуѡ Ѳома: молю те, ѡтъе, повѣдаѣ ми утѡ имашь, некии ѡтнметъ господь неуалъ ѡтъ срадьца твоего. Ѳтвѣща' же старѣцъ глагола йомуѡ: имѣхъ сыновъ .8. и ѡбрюхѣхъ старѣшномуѡу дѣтеръ кимъза своего. Яко же зготовѣхъ створити йомуѡ бракъ, рече ми сынъ мой, яко не пѣхъ се привесть ми жены ѡтрекохъ бо се соуднаго житиѡ сего и пѡхѡтъѣ его. І изгоуѣхъ бо вса моя, заѣхъ же и іа множиша илауе монхъ, да скон'уаю браки свои. и утѡ ты вьсть уедѡ, рѣхъ ми ѡтъмоу своемоу. Ѳтвѣщаъ же сынъ мой, рече ми' тако ми владыкъ христа, аще иудѣишѣ не поети женоу, не видѣши лица моего къ вѣкы. Рѣхъ же къ немуѡу: утѡ видѣлъ еси? И рече ми' слыши ѡтъе, утѡ видѣхъ къ снѣ къ ноуѣ снѡ. Приде къ миѣ юноша прѣкраснь, яко ни единомуѡу же ѡтъ уловѣхъ быти подобноу йомуѡ: кома же благоуханнѡ исхождааше изъ устъ его, имѣаше же и вѣнѣцъ на главахъ своихъ и ношѣаше пѣлицѡу златѡу къ деснѣи роуцѣ, яко сынъ цѣрекъ. Видѣхъ же и, ѡтъ страха его вѣстрѣтахъ и поврѡхъ се на ногоу его и ѡблѡбызѡхъ' нога его, и глагола ми' тебѣ глаголю, юноше, не услыши ѡтъца своего и понми женоу и ѡскрѣни тѣло свое, нь сѣхрани се самъ къ унѡстѡтѣ, да боудеши ми сѣпрѣстолинникъ на землѣи и боуди глава надъ црѣковню мою. Се бо Ѳома аностолъ мой гредеть къ градь сѣи и тѣ те навуиць' знамениню тѣла и крѣке моеѣ, яко богъ есѣмъ и въ-уловѣхъхъ се вѣсь радн. И простѣрь роукоу свою на крѣхъ мой благослови ме и възьме на небеси. То юже, ѡтъе, молю те, бою се да не змроу. И се слышавъ ѡтъ устъ сына моего, змѣлухъ' и рѣхъ' : тѡ нѡиѡ богъ града сего яви се сыноу моемоу. И молихъ' вѣрныи моужѣ ѡтъ града сего и сие послахъ' къ ѡтъцоу невесты, яво снѣе глаголетъ сынъ мой. Слышавъ же сѣи къста съ трѡстѣио и гнѣкомъ и їде къ цѣрю, и дастъ йомуѡ власть и вѣѣи всѣхъ' шесть сыновъ монхъ. Сего ради прихѡждѡу по все дѣиѣ на грѡбъ плакати, и по семь прихѡждѡу къ домъ мой и ѡбръ-тѡу заѣминны дѣлѣше ми злата зготовленнѡу брака прѣдъ дверѣи моими сѣдѣше, и ѡскрѣмяютъ ме на старѡсть мою и не ѡбрътѡу утѡ дати имъ' не бо ми поустѣи помѣ единого жѣла ѡтъ сыновъ монхъ беззаконныи ѡмъ, їже бы дѣлалъ и исполнилъ дѣлгыи. ѡнеи бо сыны мои и пище брауныи расхѣти.

И вса ꙗмоу повѣдавшоу, глагола ꙗмоу Ѳома: крѣни се ѡтѣе а не плауи, услыша бо богъ плауѣ трон. Азъ бо ꙗсѣмъ Ѳома, апостоль христовъ. Покажи ми убо ѡтѣе, гдѣ соутъ сынове трон и покланниемъ ꙗсоу-

апостоде исукарстов, помидуи ме, виерою у бога твого, кога и ти виеруешъ. и карсти га тома; и ини се мнози карстише у граду томѹи.

христа сына бога живаго азъ въздвигнуоу ихъ. — Иде же старецъ прѣдъ Ѧомою и приближише се къ гробу. Бѣ же и много народъ ѡтъ града, моужь и жены къ сядь идущѣ, хотѣше видѣти утѡ мыслить сътеорити апостола Ѧома. Тогда яко приближише се къ гробу, глагола апостолъ христовъ Ѧома къ народу: възмите кожю мою и шьдше на грѡбъ положите ю на грѡбъ сынокъ сытрѣннаго старца глаголюще: къ нмѣ господи Ісоу-христу, сыну божьму, въскрьсните ѡтъ мртвыхъ, еда когда идоу азъ и въздвигнуоу ихъ и рекоутъ, яко вѣхъ естъ. Тогда шьдше моужьмъ съ кожею вьидоше къ грѡбу и положише кожоу юго върхоу сыновъ старца. Бѣхоу же исподъ нихъ .х. мртвѣцъ древле змьршихъ, вѣстѣи уже. И комоукиши се ихъ кожоу Ѧоминѣ, и лбымъ сожише .бѣ. по смѡтрению божьму. И шьдшеі же въсладъ народа прѣидоше къ апостолю христову Ѧому и падше джаахоу се за нозѣ юго глаголюще: молимъ ти се, апостоле христовъ, даждь намъ юже ѡ христу знаменне. итѣ бѡ много бога, тьмю Ісоусъ-христосъ апостола Ѧомы, ѡтгладимъ лѣтъ нѡлѣскоу ѡтъ насъ. Нѣтъмъ бѣси, възвѣстимъ архіерею вса вьышлѣ ѡтъ роукоу апостола Ѧомы. ¹¹

И шьдше вси къ цркви нѡлѣскоу ѡбѣртоше нереа надеща нѡломъ, и възвѣстимъ комоу вса вьышлѣ. нереа же слышавъ юже о Ісоусѣ, растрѣза ризы свои и рече: ѡ гѡре мнѣ, яко съ Ѧома вѣшды въ градъ намъ ѡтъ дѣа на десетѣ естъ вѣхъмъ мьдшихъ ѡтъ юудѣи и ходѣщихъ по всемоу мироу и прѣлѣцующихъ все вѣроущѣмъ къ нь. юже послѣдѣ-

¹¹ Искоѡаше тома ш нимъ изъ града тогаи, и молаху га: прибуди у насъ, да створишь велика зламѣна на насъ. и рече тома: ни е ми речено у нѣдномъ граду благовѣстити. е онимѣмъ градомъ носѣи кожоую свою на щѣпу, и приближи се ка грѣлу ка другому; и заста мужа плачоуѣ у граду и рече тома: що плачѣшь, мужу? и рече: плачу се, жалос ми е одолѣла, отиди од мене, брате. и рече тома: повнѣи ми, не каиѣш се. и рече старецъ: господине, имао самъ седамъ синова, и седми е био зарочнио кѣрь архибискоупа, и у снѣ му се яви нуноша: ако се вѣѣ поменѣшь о жени тоизи, да не имашъ вѣѣ мене видѣти у вици снѣмъ. и кнезь разсарди се, избѣи све шесть синова; велико бѣхъ займао злато и сребро и да изпону бракъ мои, и не имаю чѣса извратити даржавнику, и хоѣу на грѡбъ синова монѣхъ плачуѣ.

И рече тома: не плачи се; а що су тога цѣѣи синове твои умарли; и ниесу ти умарли, живи соу. и рече тома: старче, поведи ме ка грѡбу синова твоѣхъ. и поведе га, и приде тома ка грѡбу нихъ и положи кожоую свою кон главе синова старчевѣхъ, и уздихнувъ движе роуке и помоли се господину богу. и усташе из грѡба синове старчеви; и мнози кои бѣху умарли приѣ седамъ лѣта, и ти усташе од мртвѣхъ. и видѣе тои зламѣние народъ велико; и мнози вѣироваше и карстише се од неѣа, и по немъ идѣху мнози и молаху га говореѣи: томо, апостоле исукарстовъ, прибуди у насъ. и рече тома: ни е ми речено нѣдному граду благовѣстити.

ствояше великому въхоу глаголющемоу Ісусу, иже ради и Пилатъ, слышавъ иже ѿ немъ, распеть и. Встанъ же дрѹзѣи ѿ народа, лѣжоу сѣдѣтелъствовааше глаголюще, иже вѣста ѿ мѣрыхъ. Встанѣмъ збо и идѣмъ къ нему, иже да покажѹ вамъ немѣхъ его. И встанѣ архіерен прѣкны и изыде въ стѣны града, гонѣ его, и видѣаше Омоу изгнѣше вѣсны ѿ дрѹгалаго уловѣи и многѣ народѣ соущѣ ширѣсть его. Прогнѣкаше се архіерен глагола юмоу: что творѣши хдѣ, прѣлѣстѣице уловѣускимъ, ѿбавѣи вѣсхъ? не докла ли ти вса Галілеа, и въиде и въ градъ нашъ! Аще еѿ Ісусъ боги естъ, по что же распеше его Іоудей, и украдѣше его проповѣдаете въ мирѣ глаголюще, иже вѣста ѿ мѣрыхъ? иже сѣбѣ соутъ моужѣи града сего и влазнити е.

Тыгда въ сѣбѣ града слышавше словеса сѣи приклонѣше се на землю възети каменѣи, иже да побѣють апостола христовѣ, глаголюще, иже аще не зѣнемъ его, можетъ прѣлѣстити въ сѣ градъ до вѣтера. По смѣтрѣнню же бога вѣсѣдѣжителя ни едина же ѿ нѣхъ не може въсклѣнѣти се ѿ земли, иже едина же доуша ѿтѣ народа. И възѹнѣше вси люде единѣмъ гласомъ глаголюще: молимъ ти се, рабе божѣи, помилѹи насъ, и аще испраѣни хрѣты наше, вѣроуѣмъ христу твоемоу. разоумѣхомъ бо, иже и вѣсть нѣе богъ, ижеже богъ твои не сѣтѣри нами по нектѣрню каменѹ.

Видѣ же вѣроу нѣхъ апостолѣ христовѣ, помоли се къ господѹ глаголю: господи Ісусъ-христе, не въсхотѣвшеи люди сѣи ѿбратѣти се въ бога разоумѣи (valjalo bi dopuniti glagolom: помилѹи): молю ти се, господи Ісусъ-христе, владыкѣ вѣсхъ, да сынѣдѣ едина сила ѿтѣ небесъ къ уасъ сѣи и ѿбѣи вѣзаконнаго нѣрѣи ндоулкаа на въздоуѣ стрѣмоглавъ. и въ тѣ уасъ ѿбѣи се на въздоуѣ стрѣмоглавъ прѣдѣ всѣмъ народѹмъ, и възѣла глаголю: исповѣдаю те, господи Ісусъ-христе, владыкѣ вѣсхъ вѣроуѣицѣхъ въ те. ндоулы еѿ иже се клѣнѣхъ, дѣла роуѣи уловѣи соутъ. Нѣ ты еси владыка всенъ тварѣи, сѣмѣдѣи сѣ небесе избѣкѣти рѣда уловѣи ѿтѣ лѣсти ндоульскѣи. Ты владыко упоканѣи ми, ты еси крѣпость моя, ты еси приуѣстѣи правѣдинѣмъ, ты еси помощѣицѣи проповѣдающѣи твое въскрсѣнѣи.

Сѣе же юмоу молющѹ се, вѣсѣщѹ на въздоуѣ стрѣмоглавъ прѣдѣ народѹмъ и кнѣземъ града, зѣмѣосѣдѣи же се господѣи нашъ (ili možda на нѣ) сѣноуѣстѣи и ѿтѣ въздоуѣхѣ. Тыгда текъ къ нѣгѣмѣ апостола христовѣ Оомѣ глаголю: молю ти се, рабе божѣи Оома, крѣсти ме и дѣждѣи ми христовѣи знаменѣи. И аѣмѣ радѣ въкъ апостолѣ христовѣ Оома крѣстѣи и вѣсе же людѣи въ нѣе ѿтѣца и сына и сѣтаго доуѣа, въ блаѣ. И шѣдѣ въ ирѣкъ сѣкроуѣици вѣсе ндоулы нѣхъ и сѣтѣри црѣкѣи жилище тѣи нѣхъ и принесе къ нѣи сѣктоую алафѣроу и приуѣстѣи се всѣи сѣтѣмъ тѣмъ и крѣи христовѣи, и поставѣи нѣмъ нѣрѣи ндоульскааго еписѣпа, и стѣвори нѣмъ прѣзѣвитѣры и дѣлѣкѣи и назуѣи и сѣтѣи алафѣрѣ. И сѣи же старѣа сѣтѣвори клѣросѣици, и сѣтѣвори нѣкѣиѣи и прѣдѣстѣи нѣмъ сѣ соудѣи ирѣкѣици и зтѣрдѣи нѣхъ въ вѣрѣ христовѣи и изыде ѿтѣ нѣхъ по трѣхъ лѣтѣхъ, радоуѣ се и вѣселе.

И аѣи се юмоу господѣи и глагола юмоу: моужѣи се и крѣпѣи Оома, нѣберѣицие мои, ѿтѣ вѣсхъ троудѣи твои. Възѣмъ кожоу его господѣи

ѡбложи ю ѡ тѣхъ его, глаголюѣ прихлпѣ се тѣхъ Ѡмниѣ, ижеже и прѣжде. и прил'не ижеже бѣ и прѣжде. и цѣловашъ и глагола имоуѣ възвѣди съ мною на ѡблаци мои, да възмоуѣ те нѣ вратни твои, да цѣлоуиши ихъ въ мирѣ. Тѣгда възвѣсть и ѡблаци и несе и нѣ зностоуомъ и ѡбръте ихъ съврани и Пакла же съ нимъ. Бѣше бо тоу Мариа, мати господа нашего Ісоу-христа. И цѣловашъ в'сѣхъ Ѡма сѣде по срѣдѣ ихъ. И повѣдахоу всѣмъ, ижедо ихъ, приключаша се имъ. И прославише всѣмъ кога, имоуѣже слава въ вѣки вѣкомъ, аминъ.¹²

Za paleografiju. Odlomak rukopisa, na kojemu se nadje ovaj tekst, ima nekih spomena vriednih osobina za slovensku paleografiju. Taj rukopis spadaše u red onieh, gdje kao u bugarskom zborniku kraljevske berlinske biblioteke, osobito rado bješe upotrebljavan akcentat ". Taj znak dolazi ovdje gotovo na svakoj rieči, barem pretežito vlada po celom tekstu. Stavljjen je a) u jednosložnih rieči nad vokalom kao: жѣ, трѣ, тѣ, дѣ, вѣ, тѣ, вѣ; b) u jednosložnih rieči, nad posljednjim slovom, kao: рѣшѣ, насѣ, азѣ, вратѣ, ихѣ, имѣ, вѣсѣ; kad što stoji taj znak kao u zamjenu poluvokala: ихѣ, моуѣ, ндоуѣ, монѣ, твоиѣ, прѣтѣхѣ; c) u višesložnih rieči najradije na posljednjem slogu: Ѡмѣ, ндоуѣ, моуѣ, тѣдѣ, нрѣдѣ, людиѣ, вѣхѣ, ндоуѣ, не-вѣсѣ; ali i na drugim slogovima: ѡбѣси, дроуѣ, нѣлатѣ, прѣтѣхѣ; d) u višesložnih rieči kad i kad čak po dva puta, kao: ндѣ, законѣ, нѣтѣ, нѣтѣ, нѣтѣ, нѣтѣ.

Riedko prema spomenutomu znaku upotrebljuje se ', dolazi ipak i na jednosložniem i na višesložniem riečima: сѣ, имѣ, сѣ, ѣго, коуѣ, слышѣ, видѣ.

Inieh znakova, kao točke · ili ' ili ', ne upotrebljuje, van kad što ' za oznaku poluvokala, kao: вѣтѣ, вѣтѣ itd.

¹² И поѣе ка иному граду, к архипискоупу. изиде архипискупъ супроѣ томи и ш нѣмѣ двѣ воиводе, и рече: томо, ти ли се наричѣшъ утори христовѣ, не христа ли ми распесмо и каменниемъ побисмо? не би ли ти до воле у своѣмѣ гадѣниѣ, да си припао сѣмо насѣ мучити? и рече архипискупъ воиводамъ и воинкомъ: узмите ми каменниѣ, и побите тому.

И приклонише се по каменниѣ, и немогоше се опет издвигнути; и дажаху по земли уникоуѣ тому говореѣ: апостоле исукарствоѣ, помиди насѣ; виеруиемо у бога твога, кога и тѣи виеруѣшъ. и помидова ихъ. аменъ. —

Izpravak. U ovom prilogu ostala je nepopravljena pogriješka na str. 96, r. 35 skoz mj. skom.

Gradja

mojih razprava u „Radu“.

*Predao u sjednici filologičko-historičkoga razreda jugoslavenske akademije
znanosti i umjetnosti 30. lipnja 1872*

PRAVI ČLAN PROF. M. MESIĆ.

Moje dosadanje razprave u „Radu“ osnovane su ponajvećom stranom na gradji olprije nepoznatoj ili bar neupotrijebljenoj. Što sam od toga ja sâm u arkivih i knjižnicah našao i prepisao, to priobćujem ovdje u „Starinah“, dodajući k tomu još nješto samo od tudjega truda.

Moja je gradja sastavljena skoro od samih listina, jer osim njih priobćujem još samo nješto izvadaka iz Sanudovih Diara, da se tim putem što izpravi što pako znatno i bitno popuni izdanje istih Diara u „Arkivu“.

Gradju sam svoju sakupio ponajvećom stranom u arkivih, nalazećih se u našem glavnom gradu; nješto je ima iz mletačkih arkiva i knjižnica, odakle sam ju stranom sâm izvadio, a stranom dobio od vriednoga svoga prijatelja, akademika S. Ljubića; napokon sam je prilično mnogo uzeo iz rukopisa knjižnice zagreb. prvostolne crkve (br. 44—1), komu je naslov: Monumenta diplomatica Batthyanaiana ad notitiarum status et juris publici Hungariae facientia, ex archivo Kőrmendiensi illustrissimae familiae permissu celsissimi principis Philippi et ipsius stirpis de Batthyan selegit, desumsit et vulgavit Martinus Georgius Kovachich Senqviensis.

O načinu, kako sam postupao za tisak priredjujući svoje gradivo, ovo je poglavito, što reći imam. Njeke komade, koji su mi se činili osobito vriedni, dajem ciele, kako sam ih našao u izvorih, druge pako skraćujem i dajem ih u slici regesta, u koja sam medjutim posvuda sve ono uzimao, što ima ikoliko cienne za narodnu poviest, za zemljopis, za pojedine obitelji ili mjesta, za pravnu poviest itd. U ostalom sâm tekst priredjujući sledio sam ona pravila, koja se u tom danas obćenito drže, naročito glede pravopisa, interpunkcija itd. — Gdje mećem u skraćenih komadih uzporeda po više točaka (. . .), to znači, da je tu nješto izpušteno; a gdje se takove točke nalaze inače u tekstu, reći će one toliko, da se koje pisme nije moglo pročitati ili da je izvornik na takovu mjestu inako oštećen. Pismena u zaporci () izpisao sam sâm po svojoj domisli.

Pod svakim je komadom naznačen izvor, odakle je uzet. U tu svrhu upotrijebljene kratice lahko se mogu razumjeti (Regni archivium jest mi naš tako zvani zemaljski arhiv; medju njegovimi odjeli jesu Neo registrata acta, koja ja bilježim sa N. R. A.; ostali su odjeli dosta razgovietno označeni. Tako je isto i s oznakom za arhiv zagrebačkoga prvostolnoga kaptola i za arhiv zagrebačkoga nadbiskupa. Pod listinami, uzetimi iz spomenutoga Kovachicheva rukopisa, pišem: Kovachich ex archivio Kőrmend., te dodajem još broj, pod kojim je dotična listina u Kovachichevu rukopisu. Kod miesta iz Sanudovih Diara bilježim broj svezka Sanudova izvornika i dan, ka kojemu je Sanudo dotično mjesto upisao).

I. 1387.

Nicolai et Joannis de Gara in quasdam possessiones statutio, de qua Sigismundus rex has dedit literas: „Quamvis pridem magister Nicolaus Treutul de Nywna et Nicolaus filius Stephani de Grabarya, item Matheus filius Michaelis et Stephanus filius alterius Michaelis de Bancha quasdam possessiones Pauli episcopi, Joannis et Ladislai, filiorum Petri de Horvati, Nostrorum scilicet infidelium, Orehouch et Bancha vocatas, in Pasaga et Bachiensi comitatibus existentes, cum ipsarum universis pertinentiis ipsis Nostris infidelibus eo tunc ad ulcionem regni Nostri in regno Nostro Slavonie latitantibus, non ex Nostra permissione, sed motu proprio pro se occupaverunt; — tandem quia de novo eedem possessiones, videlicet post perniciosam discessionem et alienacionem memoratorum infidelium Nostrorum de regno Nostro factam, per pretaxatam eorundem infidelitatem contra Nos diucius temerarie per ipsos comissorum legitime juxta regni Nostri ritum aprobatum ad manus Nostras regias fuerint devolute, et de ipsis magnifico viro Nicolao de Gara, bano machoviensi, et Joanni fratri ejusdem, mediantibus aliis literis Nostris fecerimus provisionem et collacionem perhempnalem, idemque dominus Nicolaus banus et Joannes frater suus, dum juxta premissam Nostram provisionem se in dominium earundem legitime statui facere voluissent, tum prefati Nicolaus Treutul et alter Nicolaus, item Matheus et Stephanus — eisdem contradictionis velamine obviassent“. Sigismundus iterato mandat, ut Gara homine regio et bosnensis capituli testimonio praesente statuatur, quod ed factum est.

In archivio regni. Transsum. doc. mix. 543.

II. 1422.

Possessionaria reambulatio et metarum demonstratio pro Benedicto episcopo bosnensi, actore, et Catharina, consorte Petri Cheh de Lewa, filia Nicolai Treutul de Newna, in causam attracta. Quibus hoc opus mandatum erat, retulerunt: „In festo beati Michaelis Archangeli proxime preterito, ad quem (sic!) scilicet festum possessionaria reambulacio ac metarum demonstratio

inter prescriptas partes . . . extitisset prorogata, aliisque diebus ad id aptis ad facies possessionum Belezna, ipsius domini episcopi ac Thomicza et Newna vocatarum . . . ipsius scilicet domine Katherine . . . accessissent. Primo prefatam possessionem Belezna a parte jam fatarum possessionum Thomycza et Newna vocatarum . . . secundum demonstracionem . . . procuratoris ipsius domini episcopi per metas et cursus metales in literis domini Bele regis contentas et conscriptos . . . hoc ordine reambulassent: quod primo incepissent in portu fluvii Zauē in uno sicco alveo, dum ipsa aqua Zawe inundaretur per ipsum alveum aqua efflueret, ubi fluvium Bygh oriri dixisset, procuratorque dicte domine contradicendo asseruisset, quod dictus fluvius Bygh non ibi sed alias oriretur dictumque alveum provincia(?) ob metum Turcorum fodisset, et id per attestaciones vicinorum et commetaneorum ac nobilium comitatum de Walko et de Posega eadem domina comprobare valeret, — ubi signum fecissent terreum. Inde versus aquilonem procedendo . . . ubi signum fecissent. Abinde ipsa plaga servata per terras arabiles Inde transeuntes unum alveum parvum Inde ad eandem plagam per terras arabiles Exinde . . . versus eandem plagam eundo in bono spacio pervenissent ad unum alveum, quem Grubetech vocari, procuratorque dicte domine non Grubethech sed siccum pathak vocari asseruisset exivissent silva de eadem, in margine ejusdem in prato locum Elenoa greda esse dixisset, idem procurator dicte domine contradicendo non Elenoa greda sed pratum ville Verbafalua esse dixisset. Abinde per terras arabiles intrassent in dictam villam Verba falua, ubi prope unum puteum metam fuisse . . . dixisset, ubi signum fecissent. Et abhinc ipsa plaga servata asseruisset idem procurator episcopalis, quod a prescripto loco Elena greda vocato usque eandem metam semper ille locus Elenoa greda vocatus extitisset, in cujus facie silva magna fuisset, quam extirpassent et in ejusdem facie dictam villam Verba falua locassent Abhinc ad eandem plagam tendendo ascendissent unum montem . . . Inde ascendissent dictum montem et pervenissent (in commetaneit?)atem terre possessionis Jalsawyk nobilium de Grabarya, nepotum condam Borych Bani, ubi metam fuisse dixisset, que non apparuisset, — ibique deseruisset cometaneitatem terre possessionis Thomycza; prefatus procurator dicte domine hujusmodi reambilacioni contradixisset . . . Exinde per terras dictorum nepotum dicti Borych Bani per longum spacium per montes et valles absque qualibet consignacione progredientes intrassent in Barazda unus ex dictis nepotibus dicti Borych Bani Ladislaus nomine in sua et cunctorum (fratrum suorum personis inibi adherendo hujusmodi possessionarie reambilacioni dicti procuratoris ipsius episcopi contradixisset, asserendo, ut quia ipsa Barazda meta principalis omnium possessionum et terrarum eorum in commetaneitate terre Belezna adiacencium usque metas dicte possessionis Newna existeret, ob hoc ipsam reambulacionem fieri non admitterent; dictus autem procurator episcopalis retulisset, quod hoc verum esset, ut dicta Barazda meta ipsorum nobilium a

parte dicte possessionis Belezna esset, et super hoc ipsa ecclesia cum eisdem concordiam haberet, nam(?) ipse eandem peragracionem per dictam terram ipsorum nobilium non pro eo faceret, ut aliquam partem de eadem ipsi ecclesie appropriaret, sed ut juxta tenorem litere metalis ipsius ecclesie plagas in eadem continentes debito modo observare et in eandem Barazdam incidere possit. Deinde in ipsa Barazda montem ascendendo pervenissent ad commetaneitatem terre dicte possessionis Neuna ad quatuor metas, quarum una dicte terre Belezna, secunda dictis nepotibus ipsius Borych Bani, tertia autem possessioni Paka regalis(?) ac quarta dicte possessioni Newna separarent, ubi eodem partes concordessent fuissent. Inde in eodem monte dividendo eundem versus orientem procedentes metam terream apparentem attigissent. Inde plagam ad eandem in eodem monte euntes... signum crucis fecissent. Dehinc versus aquilonem, ipso procuratore dicte domine contradicente, descendissent de monte in unam magnam vallem... et per eandem vallem, in qua scilicet valle unus parvus rivulus fluere, per longum spacium versus eandem plagam procedendo pertransivissent quasdam sessiones jobagionales valle in eadem existentes, unam arborem salicis in medio ipsius parvi rivuli existentem, . . . ubi signum fecissent, prefatus procurator dicte domine contradicendo allegasset, quod dictus procurator episcopalis non debito modo procederet ipsamque vallem Boryoch vocari asseruisset. Exinde valle in eadem ipsa plaga servata pertransivissent unum parvum gurgitem, effluentem ibidem prope de monte . . . et pertransito ipso gurgite in eadem valle per unam viam in latere montis . . . Abinde ascendissent ipsum montem magnum, et in ipso monte . . . pervenissent ad aciem unius vallis, ubi ipsum montem idem procurator dividere . . . xisset . . . et ibi in acie ipsius vallis signum fecissent. Inde ad sinistram partem ejusdem montis versus orientem in vertice ejusdem dividendo ipsum montem parvum procedentes descendissent de eodem monte in villam Hythuanowch ipsius domine, ubi in medio ipsius ville signum fecissent. Inde pertransito fluvio, prope ipsam villam fluente, quem idem procurator ipsius domine Zabadfalua pathaka vocari dixisset, et exinde per viam in plana terra versus orientem in bono spacio eundo pertransivissent per medium ville Zabadfalua vocate, et de ipsa villa accessissent ad aliam villam Zenthgyurgh vocatam Exinde pervenissent ad montem magnum supra castrum Newna existentem et ascendissent ipsum montem processissentque in eodem versus orientem, ubi in vertice ejusdem metam terream sub arbore castanearum fuisse dixisset Exinde de eodem monte plagam ad eandem descendendo pervenissent ad aquam Breznycze, in cujus littore a parte occidentis signum fecissent; ibique idem procurator episcopalis dictam terram Newna deseruisse et ipsa aqua pertransita intrasse in Zelcham retulissent Exinde penes unam viam prope descensum montis circa villam Lusancz metam exitisse, que non apparuisset, recitasset Deinde descendissent de dicto monte et intrassent in dictam villam Lusancz, et pertransita ipsa villa ascendissent in montem Abinde

ad orientem per terras arabiles in villam Zelche Exinde pervenissent ad fluvium Kaznola, in cuius littore signum fecissent, ibique idem procurator episcopalis suam finivisset reambulationem, asserendo, quod prescripta Zelche propter ipsa signa metalia, per ipsum ostensa, divideretur, dictusque procurator ipsius domine ejusmodi reambulationi et consignacioni contradicendo asseruisset Demum autem prefatas possessiones Thomycza et Newna pertinenciasque earundem a parte jam fate possessionis Belezna secundum demonstracionem dicti procuratoris annotata domine per prescriptas metas et cursus metales, in pretactis literis annotati Bele regis contentas et conscriptas, hoc modo reambulassent: Quod inceperant infra prescriptam demonstracionem dicti procuratoris annotati episcopi in competenti spacio penes dictum fluvium Zaua in uno loco . . . cavernoso, in quo scilicet loco idem procurator dicte domine asseruisset oriri dictum fluvium Bygh, ubi nullus meatus aque eis apparuisset, sed vidissent, quod abinde ad jactum sagitte in recto itinere ipsius loci, dum ipsa aqua Zaua inundaretur, aqua efflueret; prefatus procurator dicti episcopi contradicendo dixisset, quod dictus fluvius Bygh non ibi, sed ubi ipse audivisset(?), oriretur, — ubi signum fecissent. Inde versus aquilonem in fine ville Bebrene dicti episcopi processissent; intrassent in silvam magnam, et in eadem procedendo in unam magnam arborem ilicis, pro meta ostendisset, quam consignassent. Exinde silva in eadem in competenti spacio euntes quasdam arbores keures(?) et iliceas pro loco Zwybnyk demonstrasset, ubi in . . . arbore keures signum crucis fecissent; dictus procurator episcopi contradicendo, ipsum locum non Zwybnyk, sed dum aqua Bygh fluere, inibi cursum faceret. Abinde in eadem silva versus orientem procedentes in quinque arboribus ilicis pro metis ostensis . . . signa metalia fecissent. Exinde ad dictam plagam aquilonis tendendo pervenissent ad meatum fluvii sicci, quem idem procurator Grubetech vocari, prefatusque procurator dicti episcopi non Grubetech, sed venam dicti fluvii Bygh esse dixisset, — ubi in arbore ilicis signum fecissent. Deinde in eadem silva modicum versus aquilonem processissent, ubi prefatus procurator dicte domine locum Elenoa greda esse, dictus procurator episcopalis non Elenoa greda, sed planam terram Zaua erdeye esse dixisset, — ubi signum fecissent in arbore ilicis. Inde versus orientem estualem processissent, intrassent in Barazdam, et in ipsa Barazda versus aquilonem, primo in eadem silva in longo spacio, et tandem de ipsa exeundo similiter in bono spacio progredientes venissent, ubi quidam rivulus ipsam Barazdam pertransiret, ubi idem procurator episcopalis asseruisset, quod usque dum juxta tenorem dicte literae metalis in dictam Barazdam nullum rivulum pertransire deberet, prefatus procurator dicte domine intrare . . . Exinde semper in eadem Barazda ipsa plaga servata processissent usque metas dictorum nobilium, nepotum condam Borych Bani, — ibique procurator ipsius domine commetaneitatem dicte possessionis Thomycza cum dicta possessione Belezna conterminari asseruisset. Et abhinc semper in ipsa Barazda

ascendissent ad dictas quatuor metas, que dictas possessiones Newna et Belezna et Paka regalis nec non Jalsawycza ab invicem separarent, — ubi ipse partes concordēs extitissent. Et dehinc usque dictum locum, ubi prefatus procurator episcopalis dictum truncum combustum arboris fagi pro meta fuisse demonstrasset, processissent, usque quem scilicet locum ipse partes concordēs fuissent, — ubi prefatus procurator dicte domine respondisset, quod quamvis dictus procurator ipsius domini episcopi prescriptum truncum fagi pro fago cruce signato pro meta in dictis literis privilegialibus contenta demonstraverit et usque ipsum locum ipse partes concordēs extiterint, tamen illa arbor fagus, quam dictum privilegium denotat, non ibi sed ulterius existeret. Et exinde in ipso monte per longum spacium fere ad secundum dimidium miliare, quam ad orientem estualem, quam autem ad autumpnalem, aliquantum vero ad meridiem descendentes in quinque aut sex locis vallem et ascendentes montem semperque verticem montis servando, duodecim metas bene apparentes post sese positas vidissent, quas prefatus procurator dicti domini episcopi tempore condam domini Petri episcopi ipsius ecclesie Boznensis, qui scilicet episcopus sororem suam condam Nicolao Treutul matrimonialiter tradidisset in consortem, ex annuencia ipsius Petri episcopi creatas fuisse recitasset, processissent, venissentque tandem ad unam metam terream bene apparentem, in qua arbores ilicis et gyurthyan existere conspexissent, . . . ubi signum fecissent. Abinde versus aquilonem descendissent de monte, in quo scilicet descensu quasdam parvas valliculas per pluviam factas pro ruina terre demonstrasset . . . , et pervenissent ad unum puteum in littore unius rivuli, . . . ibique signum fecissent in arbore ihar; et ipsam aquam ibidem pertransivissent, dictusque procurator dicti domini episcopi ipsam aquam Zwerzyche vocari dixisset. Abinde versus prescriptam plagam aquilonis ascendissent montem in silva, et in ipso monte modicum procedendo venissent ad unam metam terream, bene apparentem, ubi prefatus procurator dicte domine secundum tenorem dicte litere metalis montem dividere asseruisset, ubi nulla divisio eis apparuisset, sed vidissent, quod ille mons in longo spacio jaceret et ab illa meta seu loco una pars ipsius montis ad occidentem, alia autem ad orientem protenderetur . . . Et ab ipsa meta per ramum ipsius montis, qui tenderet ad orientem, processissent per viam ac silvam . . . , descendissent in aquam Breznycza, in cujus littore metam . . . reperissent; et pertransita ipsa aqua idem procurator ipsius domine asseruisset, quod inibi deseruisset terram Newna et intrasset in terram Zelche, vidissentque ibidem, quod prescripte mete a dictis quatuor metis, ubi ipse partes concordēs extitissent, usque dictam aquam Breznycze terras ipsarum possessionum Belezna et Newna, ubi eedem, in quarum dominio eedem partes ad presens pacifice persisterent, mediarent et dividerent, ubi ex alia parte ipsius aque similiter metam bene apparentem reperissent, — ubi signum fecissent. Exinde ipsa plaga servata processissent usque magnam silvam . . . , ubi signum fecissent, quam scilicet silvam Zelche erdeye nominasset. Exinde semper in giro seu margine ejusdem silve magne et eandem

per Newnam(?) per metas terreas . . pervenissent ad dictam aquam Kaznola, — ibique dictus procurator dicte domine suam finivisset reambulacionem, asserendo, quod prescripte mete, per ipsum a dicto fluvio Breznychze usque dictam aquam Kaznola ostense, dictam Zelcham dividerent, et a parte dextera esset terra dicte ecclesie et per consequens capituli loci ejusdem, a parte vero sinistra ipsius domine, in hunc signum, ut prescriptus episcopus in dicta Zelche eidem domine non commetanearetur nisi dictum capitulum, et quod porcio ipsius capituli, in cujus dominio idem capitulum ad presens pacifice haberetur, a parte dextera dictam metam adjacens medietas puta dicte terre Zelche, per condam dominum Posum episcopum in divisione eidem capitulo data extitisset, literas ejusdem capituli, tenorem literarum dicti Pose episcopi in se continentes, eidem exhibuisset; adje-cisset . . dictus procurator annotate domine, quod ab illo loco, ubi dictam aquam Kaznola attigisset, nec prescriptus episcopus, nec idem capitulum ejusdem domine esset commetaneus, sed nobiles de Rusyncz zenth Myklos, nepotes condam Adryani prefatusque procurator dicti domini episcopi premisse reambulacioni ubique contradicendo allegasset, quod prescripte mete, per ipsum procuratorem ostense, tempore prescripti Petri episcopi fuissent erecte, — in qua quidem reambulacione apparuisset eis, quod prefatus procurator dicte domine primo in eo, quod ubi videlicet et in quo loco dictum fluvium Bygh oriri demonstrasset, non ibi sed ubi annotatus procurator dicti domini episcopi audisset(?), oriretur; secundo ubi ad aquilonem in dictam Barazdam Datum quindecimo die reambulacionis . . Anno Domini Millesimo quadringentesimo vigesimo secundo.“

Sigillum. Orig. chart. in archivio reg. N. R. A. 1727, 4.

III. 1432. 17. Junii.

„Petrus Cheh de Lewa, banus Machoviensis, et Ladislaus filius ejusdem“ fatentur: „Quod licet alias — domine Katherina consors ipsius Petri et Barbara, — filie condam Nicolai Trewtwl de Newna, duo castra ipsarum, utputa Newna predicta in Walko et Oryawa vocata in Posega comitatibus habita, — ipsis fassionaliter tradidissent; tamen iidem — considerantes, quod si Deo volente eedem domine proles generaverint, extunc liberiearum devenirent ad ignobilitatem: ob hoc ipsi eadem castra — eidem — dominabus remisissent et relaxassent. — Datum feria tertia prox. ante festum nativitatis b. Johannis Baptiste Anno Domini Millesimo quadringentesimo trigesimo secundo.“

Sigill. pend. Orig. membr. Ibid. 557, 9.

IV. 1442. 24. Augusti.

Helena „filia condam Muchyni de Lyppowch“ castrum suum Lypowch ac opidum Jaztrebarzka, in comitatu zagrab., simul cum ca-

*

stellis Kozthanycha et Komogoyna, „in comitatu de Dwbicza“, marito suo comiti Martino de Frangepanibus ejusque heredibus dat. „Datum in festo b. Bartholomei apost. Anno Domini Millesimo quadringentesimo quadragesimo secundo.“

Sigill. pend. Orig. membr. Ibid. 559, 23.

V. 1443.¹

„Nicolaus Threwthel, filius Nicolo de Florencia ex — Barbara, filia Nicolai Trewtel de Newna“ suo et „Katherine relicte condam Petri Cheh de Lewa“ nomine interponit protestationem et inhibitionem contra Ladislaum filium Petri Cheh de Lewa, qui castra Newna et Oryawawar et possessiones Thomicza, Kaczanocz et Hrusticza, in comitatu Posega, Joanni de Korogh, „comiti de Castellis et bano Mochoviensi“ vendidit.²

Orig. chart. Ibid. 1559, 72.

VI. 1448. 31. Martii.

Ladislaus filius Petri Cheh de Lewa „olim waywode Transsilvan.“ — „possessiones suas Tomicza, Bukoya, Garasdafalwa, Breczkoucz, Rupacha, Wranoucz, Werba, Kopriua, Poreche, Hrustycza, aliam Hru-

¹ Annus 1443 legitur in elencho regni archivii, non autem in mutila originali charta.

² Anno 1445, qui annus nunc tantum in elencho legitur, Ladislaus filius cond. Petri Cheh „waywode de Leva“ castra sua „Newna“ et „Oryeuawar“, „item possessiones Thomycza, Koczonowcz ac Felsew Ruschicza, Kezepsew Ruhschycza et Alsow Ruhschycza — Johanni de Korogh, bano Machoviensi ac de Orbaz et Posega comitatum comiti — et Elizabeth consorti, nec non Gaspar filio suis, pro decem milibus flor, — quinque milibus hungaricalibus et aliis quinque milibus venetensibus“ oppignora-
ravit. (In Archivio Reg. N. R. A. 1552, 111).

A. 1446 dictus Nicolaus Trewthwl prohibet fassionalem traditionem a matre sua ejusque sorore factam — (In Archivio Reg. N. R. A. 1559, 72.)

A. 1450 Ladislaus Cheh filius Petri „wayuode de Lewa“ ejusque filius Petrus coram capitulo ecclesiae b. Petri de Posega faciunt protestationem et inhibitionem: quia Catharina vidua Petri Cheh, „noverca ejusdem Ladislai, ac Nicolaus filius quondam Nicolo Ithalici — contra certas condiciones et dispositiones se ipsos — in dominium castri et oppidi Oryauawar — ac possessionum Odolya, Owar, Thekygh, Hrusowa, Zalathnok, Boroschyan, Kochanouch, Mygaloucz, Hwalkoucz, Mihenowcz“ (et aliarum superius nominatarum) introduci procurarunt aut procurare nituntur. — Ibid. 796, 19.

A. 1454 superius ad ann. 1445 notata oppignoratio ultro prorogatur. — Ibid. 1553, 72.

stycza, Myhenoucz, nec non Koczanowcz, Hwalkoucz et Mygalowcz —, in comitatu de Posega“, Ladislao et Barnabae filiis Clementis „Tomiczay dictis, civibus de Gara, ac magistro Paulo, arcium facultatis magistro, fratri ipsorum carnali“, pro 400 „hungaricalibus“ et 300 „venetensibus flor. auri“ pignori dedit. „Datum die dominica octavo videlicet die festi resurrectionis Domini Anno Ejusdem Millesimo quadringentesimo quadragesimo octavo.“¹

Sigill. Orig. chart. Ibid. 796, 15.

VII. 1459. 29. Julii.

Fassio Ladislai filii Petri Cheh de Lewa et Pauli „Herczeg de Zekchew“. Quia Paulus Herczegh filiam suam Ursulam Nicolao filio cond. Mykolo de Florencia in uxorem dedit, „idemque Nicolaus — una cum Katherina, relicta dicti condam Petri Cheh, noverca scil. ipsius Ladislai, universa castra, oppida, possessiones — eorum eidem Paulo Herczegh ac Philpus fratri suo carnali — fassi“ sunt: ideo Ladislaus Cheh huic fassioni et inscriptioni suum consensum praebet. „Datum die dominico prox. post festum b. Jacobi apost. Anno Dom. Millesimo quadringentesimo quinquagesimo nono.“

Sigill. pend. Orig. membr. Ibid. 649, 17.

VIII. 1464. 5. Aprilis. Albae Regiae.

Mathias rex „in Alba Regali feria quinta proxima post festum pasce Domini Anno Ejusdem Millesimo quadringentesimo sexagesimo quarto“ has dedit literas: „Cum Nos cum ex eo, quod fidelis Noster — Martinus de Frangepanibus — castrum Kruppa vocatum, — quod ipse alias a manibus quorundam Theothonicorum redemisset, quodque expost Nos eidem pro certa summa pecuniarum inscripseramus, Nobis sine omni solucione reddidit et resignavit, voluitque et disposuit, prout coram Nobis ac fideli Nostro magnifico Michaeli Orzag de Gwth, palatino, — et aliis prelati et baronibus Nostris fasus est, ut castra sua Kostanycza, Sthenychnyak et Lypowecz . . . post mortem suam directe ad Nostram Majestatem ac sacram regni Nostri coronam devolvantur“: ideo Mathias rex „castra Scrad, Bwsin, Kladwsa, Ostervicza vocata, et castella Gradezcz et Komogoyna appellata, preterea eciam prefata castra Kostanycza, Stenychnyak et Lypowecz, — preterea possessiones Kreschych, Pernya et Molmya appellatas et oppidum Lyppa“ Martino de Frangepanibus novae donationis titulo confert et zagrabiensi capitulo mandat, ut statutio peragatur.²

Orig. chart. in archivio zagrab. capituli: F. 87, 5.

¹ A. 1450 notata summa soluta possessiones restitutae. (Ibid.)

² Elenchus archivii reg. habet: 1478. Mathias rex Kostanycza castrum sibi per comitem Martinum de Frangepani cum castro Okych cum certis

IX. 1464.

„Nicolaus Desew, Johannes Berizlo et Martinus —, filii cond. Benedicti de Grabarya“, in dominium possessionum „Owar, Thekygh, Weliky, Cheznyk, Swsnewczy, Zytharow dool, Zathnycza, Pryplachye, Also Zthynyncz, Thrwthlewcz, alia Zathnycza, Zlobothnycza, Klosthoo, Welyka Bryschanna, Brachoyevo zelo, Rawan, Zawrathachya, Chayzlawegh dool, Braghyewygh dool, Rybnyaczy, Czabragowczy, Podworczy, generaliter Hrwsowa vocatarum, in comitatu de Posega existencium“ titulo pignoris introducuntur. „Anno millesimo quadringentesimo sexagesimo quarto.“

Orig. chart. in archivio reg. N. R. A. 1554, 55.

X. 1470. 10. Augusti.

„Nicolaus Desew de Grabarya, Johannes Beryzlo et Martinus de eadem Grabarya, fratres uterini, nec non Franciscus filius dicti Johannis Beryzlo, ab una, parte vero ex altera — Georgius Bekesy de Welike, predictus Martinus Johannis filii et aliorum fratrum suorum — onera et quelibet gravamina — super se assumendo“ — coram capitulo bosnensi mutuam inter se successionem stipulantur alterutra parte absque haeredibus decedente. Possessiones Georgii Bekesy hae sunt: „Welike, Bokole, Kenye, Czeglen, Pethnewar, Gologowa, Werhowyna, Zahomya, Pozyagan et Kezew —, in comitatu de Posega“; possessiones vero nobilium de Grabarya, „perpetuo et alio quovis jure eosdem concernentes“, sunt: „Brod, Thomycza, Dobochoacz, Kopas, Ozonychky, Moznchky, Dobor, Boroschyan, Darnocz, Komoricza, Owar, Zwyna, Hrwsewa, Paka, Zalathnok, Dobowyk, Hrwsthycza, Libuguschy, Zenth Laczlo, Herman, Lyzko, Zarwas et

conditionibus traditum Joanni Bewenyewd 1500 flor. auri cum clausula inhypothecat. (N. R. A. 574, 30). — A. 1478 Mathias rex „nobili Johanni Bewenywd de Otrazin, castellano castri Nostrj Kozthanycza, possessiones Lypowcz et Dedin — in comitatu zagrabiensi“ sitas ob merita novae donationis titulo donat. (Archiv. zagrab. capit.: B. 84, 5); anno vero 1480. Mathias rex has zagrab. capitulo dedit literas: „Cum Nos egregio Johanni Bewenyewd pro relaxatione illorum mille quingentorum flor. auri, quos Nos eidem alias rationabilibus ex causis super castro Nostro Kozthanycza inscripseramus, et eciam pro concambio castrorum Therzath et Zkrad vocatorum, nec non castelli Ozthrosyn, in comitatu zagrabiensi, — castrum Nostrum Kozthanycza prefatum, quod videlicet tam ex vi certarum inscripcionum quondam — Martini comitis de Frangepanibus, Majestati Nostre factarum, quam eciam alias per mortem et defectum seminis ejusdem ad Nos — devolutum existit, — memorato Johanni Bewenyed et pereum Thome et Nicolao, fratribus suis patruelibus, ipsorumque heredibus — contulerimus“ : ideo mandat, ut statutio peragatur. [Ibid. B. 93, 5].

Petrocz, in de Walko et Posega comitatibus aliisque“, — „Datum in festo b. Laurencii mart. Anno Domini Millesimo quadringentesimo septuagesimo.“¹

Sigill. pend. Orig. membr. Ibid. 571, 10.

XI. 1471. 2. Julii. In Steničnjak.

Comes Martinus de Frangepanibus Joanni „Bewenywd de Oztrosyn“ castrum suum „Koztanycza“ 4000 flor. auri locat et inscribit propter fidelitatem, demonstratam „signanter cum dominus comes Hans, fratrueis noster, nos in persona propria ac certos fideles familiares nostros in oppido suo Brynye fraudulenter et inique captivaverat, ubi prefatus Johannes . . fuit durissime et atrocissime vinctus et ferratus, qui eciam in subsidium eliberacionis nostre de captivitate prefati comitis Hans castrum suum Zkrad — ad nostram requisicionem manibus prefati comitis Hans assignavit“. — „Datum in castro nostro Zthenychnyak in festo visitacionis gloriose virginis Marie Anno Dom. Millesimo quadringentesimo septuagesimo primo.“

Sigill. pend. Orig. membr. Ibid. 644, 20.

XII. 1472.

„Nicolaus Desew de Grabarya et Johannes Beryzlo ac Martinus de eadem Grabarya“ erga mandatum Nicolai de Wylak, „waywode Transsilvan. ac Machoviensis et regni Sclavonie bani“, in dominium possessionum „Azoffalwa, — Zarwas, Nemethy et Zwłwske, — in comitatu de Walko, — ipsos perpetuo juris titulo concernen.“, introducuntur. Vicini nominantur: „Andreas de Waradka, — Gregor. de Thard, Mich. de Darno, — Georg. de Boroba.“

Sigill. Orig. chart. Ibid. 648, 1.

XIII. 1473. 9. Junii.

„Johannes filius condam Petri de Graboria, nec non Martinus filius condam Benedicti de eadem Graboria, idem Johannes onera — Nicolai Desew de eadem Graboria et Johannis Berizlo, filiorum dicti condam Benedicti, nec non Emerici, filii prefati Petri, ac Osvaldi, filii Johannis Borich de prefata Graboria, in se ipsum assumendo“, coram capitulo Bachiensi confessi sunt: „quod — Anna relicta prefati cond. Petri ac Barbara filia ejusdem — literas et literalia instrumenta — supra nominatorum — restituissent. — Datum feria quarta prox. post festum penthecostes Anno Dom. Millesimo quadringentesimo septuagesimo tercio.“

Sigill. Orig. chart. Ibid. 1601, 39.

¹ A. 1489 Mathias rex huic conventioni suum praeiuit consensum (N. R. A. 649, 14).

XIV. 1475.

Mathias rex in literis conventui Péchváradiensi datis scribit: „Dicatur Nobis in persona fidelis Nostri magnifici Job de Gara, quomodo circa festum epiphaniarum Domini proxime transactum egregius Nicolaus Desew de Graborya ex induccione et voluntate venerabilis Bartholomei, electi prioris Aurane, nec non Martini et Berizlo fratrum ejusdem Nicolai Desew, transmissis Georgio de Thordafalwa, Ladislao de Aracha et Sebastiano, castellanis suis de Crasso, nec non Petro Horwath, Paulo Kenez, Andrea de Waradka et Demetrio, castellano de Brad, Georgio Kopaz et Nicolao de Were, castellanis suis de Zenth Lazlo, nec non Gregorio Thardy, Nicolao Okos, Johanne Ruchy, Georgio de Kesse et Petro de Draska, familiaribus ipsorum, armatis et potenciariis manibus ac predonico more ad possessionem prefati exponentis Zenth Lewryncz appellatam in comitatu Bachiensi adjacentem, eandemque universis rebus mobilibus — et bonis penitus depredari fecisset; in quibus premissis plus quam ducentorum florenorum auri dampna eidem exponenti intulisset potencia mediante“. Hanc ob rem conventus suum testimonium mittere jubetur, quo praesente inquisitio servetur. „Datum Bude feria secunda proxima post dominicam Oculi Anno Domini Millesimo quadringentisimo septuagesimo quinto, regni Nostri anno decimo octavo, coronacionis vero undecimo“. De inquisitione „secunda et tercia feriis post dominicam Ramis palmarum“ peracta conventus regem edocet „sexto die diei hujusmodi inquisitionis prenotate Anno Domini supra dicto.“¹

In archivio regni, Transsum. doc. mix. 422.

XV. 1478. I. Junii. Budae.

Vuk, Rasciae despota, ut ab omnibus suis in zagrab. dioecesi habitis bonis zagrab. episcopo decimae dentur, permittit et spondet.

Nos Wok, Rascie despotus etc. Memoriae commendamus tenore presentium significantes quibus expedit universis: Quod (licet) istis annis preteritis inter reverendum in Cristo patrem, dominum Osvaldum, episcopum ecclesie zagrabiensis, et Nos certe differecie fuerant exorte racione decimarum de pertinentiis castri Nostri Feyerkew et Thethewsewyna ac aliis bonis et possessionibus Nostris illius dyocesis, que (plerumque) dicari debito tempore et eciam aliquando dicte exigi non sunt permesse, pro eo presertim, quia castellani Nostri et alii officiales quasdam marcas denariorum sub Feywkew et sedecim denarios in possessione Nostra Thethewsewyna a decimatoribus dicti domini episcopi aliqua pretensa exposcere solebant. Nos itaque intellectis et consideratis juribus dicte ecclesie, volentes eciam Nos

¹ In alio ejusdem anni documento de alia ab iisdem personis in possessionibus „Lovazy et Polgary — in comitatu de Valko“ peracta violentia narratur. (Transsum. doc. mix. 424).

in solucione ipsarum decimarum ceteris regnicolis conformare, qui juxta jura et privilegia ipsius ecclesie decimasolvere sunt obligati et de facto solvunt, cum prefato domino episcopo per medium reverendissimi in Cristo patris domini Georgii, archiepiscopi colocensis, et reverendorum dominorum Dominici, prepositi ecclesie albensis, Ladislai veteris budensis, Gaspar scepusiensis ac magnifici Johannis . . . concordavimus tali modo: quod amodo semper et deinceps singulis annis omnes et singulas decimas, mense episcopali provenientes, de universis et singulis bonis et possessionibus Nostreis sub illa dyocesi habitis et existentibus, juxta jura et privilegia ecclesie zagrabiensis, juxta que ceteri regnicole regni Sclavonie dicantur et solvant, semper in futurum libere, quiete et pacifice permittemus dicari . . . tempore . . . et solvi facere, . . . ne decetero castellani Nostri aliquas marcas sub pertinentiis Feyerkew et sedecim denarios in Thethewsewyna aut aliquid aliud pro se possint et valeant accipere, aut a decimatoribus dicti domini episcopi aliquid exposcere et rogare, harum Nostrarum testimonio literarum mediante, quas sigilli Nostri munimine jussimus communiri. Datum Bude feria secunda prox. post octavam corporis Christi Anno Domini millesimo quadringentesimo LXXmo octavo.

Sigill. Orig. chart. in archivio zagrab. archiep.: Decim. 35, 2.

XVI. 1481.

„Johannes Cheh de Lewa — prohibet — Johannem Beryzlo de Grabarya — ab ulteriori potenciaria detencione — opidi Owar ac tributis in eodem exigi soliti, nec non possessionum Thomycza, Hrwsowa, Cheznek et Borostyan ac Borosthyanowcz —, item villarum Thekych, ad dictum opidum Owar, ac Bokolya, Zalathnok, Zathnycza, Wechkowcz, Rwpacha, Kys Rwpacha, Radwancz, Wranowcz, Werba Falwa, Koprywna, Porycha, ad dictum Thomycza, preterea Rawna, Zawratheza, Chazlawycz dol, Brechowycz dol, Zabragowczy et Rybnyczy —, ad dictam Hrwsowa pertinentium, item possessionum sive villarum Rwsnycza vocatarum — in comitatu de Posega“. Johannes Beryzlo offert de hac re sua literalia instrumenta. „Datum Bude — Millesimo quadringentesimo octuagesimo primo“.

Orig. chart. in archivio reg. N. R. A. 1557, 54.

XVII. 1482. 14. Aprilis. Albae regiae.

Mathias rex Joannis Frajlehović castella Komogojna et Gradisa nonnullasque alias possessiones Rasciae despotae Vuk donat.

Nos Mathias Dei gracia rex Hungarie, Bohemie etc. memorie commendamus —: Quod Nos attentis — meritis fidelis Nostri, illustris Wok despoti Rascie —, castella Komogoyno et Gradisky appellata, item oppidum similiter Komogoyno cum tributo, nec non possessiones Gradyzza, Ozelzko, Brebrownycza, Gradya, Oresya, ac porciones

possessionarias in possessionibus Zelcze et Ztermina vocatis, in comitatu zagrabiensi existentibus habitis, universaque alia bona, possessiones porcionesque et quolibet jura possessionaria nobilis Joannis Fraylikowyth, in quibuscunque dicti regni Nostri comitatibus habita, que ex eo quod idem Johannes Fraylikowyth quendam Georgium Dezkowyth, nobilem regni Nostri, ' animo deliberato et ex preconcepta malicia in libera ejusdem via crudeliter occidisse dicitur, ad sacram coronam regni Nostri — devoluta fore feruntur, — memorato Wok despoto suisque heredibus — tum pro prefatis suis serviciis, tum vero pro recompensa illorum dampnorum, que memoratus Johannes Fraylikowyth ex predictis castellis eidem despoto temere et indebite intulisse perhibetur, de consensu et beneplacita voluntate illustrissime domine Beatricis regine — dedimus². — Datum in Alba regali in dominica Quasi modo Anno Domini Millesimo quadringentesimo octogesimo secundo, regnorum Nostrorum anno Hungarie etc. vigesimo quinto, Bohemie vero quarto decimo.

Ad relacionem Thome de Erdewd, prepositi Tituliensis.

A tergo: *Донация на коморонно њрж. пьзѣрѣрѣрѣ.*

Orig. membr. Ibid. 571, 21.

XVIII. 1482. 3. Maji.

Rasciae despota Vuk conjugi suae Barbarae plura bona inscribit. — „Castrum suum Feyerkew (voc)atum, in comitatu crisiensi habitum, ac oppidum similiter Feyerkew appellatum, nec non possessiones Pwdwrchy, Mathewsewcy, Pernyakowcz, Dolacz, Jakopelczy(?), Kondanwcz, Jazercze, Jezero, Casthelsche, Pawowczy, Cernoslawczy, Wyrosewczy, Chyagladol, Tholyanowczy, Zwetha Katherina, Klokochowacz, Zwdcze zelo, Gwdczane(?), Potherczal, Bercze zelo, Chakanowczy, Greda, Bwgyany, Blagay, Radekowczy, Lachkowczy, Dwkopenda, Topolye, Lwblyana, Pethkow Kwth, Zwetha Maria, Cerkwenyca, drwgye Podworczy, Jandrewczy, Malczorowczy, drwgye Wyrosewczy, Petkował werh, Grobhle, Mylyesyno zelo, Ores, Hrwsztyewye, Dworyschye, Cernyk, drwgy Dolacz, Znegawynczy, Zecha, Henschawcz, Gerganowczy, Klacharewczy, Therzolowczy, Momczyłowacz, Belanowacz, Kobowyne, Zenth Myhal, Pwsynacz, Jablanczy, Imen, Prysawye, Castelsche, Bwczyno, Kwnowczy, Lwthowo, et Petra wesnyka zelo, in eodem crisiensi, item similiter quasdam alias suas possessiones: Blynja, Hrasthye, Oresye, Zelcze, Podgradie, Gorycza, Iwsyncz, Gleboko, Hom, Obres, Chethertek, Sernowo, Oztrovchka zela, Zona, Kakolesyca,

¹ In instrumento a. 1483. 8. maji nominatur hic Georgius „frater generacionalis“ Joannis Fraylihowych (Archiv. Reg. N. R. A. 649, 12.)

² A. 1483. 8. maji. Vuk despota „misericordia et pietate motus — castellum Gradyca — Johanni Fraylehowych usque vite sue exterminium more predii pro serviciis ejusdem possidere — consensit“: ideo Fraylehowych donationi Mathiae regis suum praebeuit assensum (Ibid. 649, 12).

Trybozyl, Serme, Bezthercz, Lethonya, Othok, Wokosewa zela, Pwztha Gradycza, Gozthya, Chygowcz, Kratheczo, Prewlaka, Schwchye, Prekolochye, Wzthylomye, Zredoy, Bwkowsko, Preloy, Rozohachecz, Also Bwdowsewo, Felsew Bwdowsewo, et Chernecz vocatas, in prescripto crisiensi et zagrabiensi comitatibus —, que videlicet possessiones alias condam dominorum de Thetheos prefuissent, — Barbare consorti sue infra totam ejusdem vitam“ dedit et inscripsit. „Datum in festo invencionis s. crucis Anno Dom. Millesimo quadingentesimo octuagesimo secundo“.

A tergo: КОЛОКАНА . . НА СЕАХ СТЕНУ Н ТНТШЕННУ.

Sigill. pend. Orig. membr. Ibid. 629, 11.

XIX. 1483. 8. Junii.

„Bernaldinus filius cond. Pauli Herczegh de Zekchew“ suo ac fratris sui Ladislai nomine fatetur: „quod — possessiones Thomycza, Bwkowye, Kopywna, Werba, Wranowcz, Wynkowacz, Breczkowcz, Podbrazdya, Felsew et Also Hrwschycza ac Myhynowcz, — ipsos certo juris titulo concernentes aliasque per cond. — Gasparem, filium olim magnif. Johannis bani de Korogh, — Johanni Beryzlo, filio Benedicti de Grabarya, ac condam Nicolao Desew et Martino, filiis ejusdem Benedicti, — pignoris titulo obligatas nuncque aput manus ejusdem Johannis Beryzlo habitas, — memorato Johanni Beryzlo — ac Francisco ejusdem Johannis Beryzlo nec non Johanni et Nicolao prefati cond. Martini item Stephano ipsius Francisci de eadem Grabarya filiis ipsorumque heredibus — pro illa sumpma pecuniarum, pro qua eedem possessiones per annotatum cond. Gasparem — ipsis reimpignorare forent, ac insuper pro centum flor. puri auri — dedissent, vendidissent. Datum die dominico prox. ante festum b. Barnabe apost. Annq Dom. Millesimo quadingentesimo octuagesimo tercio“.¹

Sigill. Orig. chart. Ibid. 571, 4.

¹ Similis fassio pro iisdem personis a. 1483 celebrata de possessionibus: Mygalowcz, Hwalkowcz, Kochanowcz et Zalathnok (N. R. A. 604, 35); item: Owar et Thekygh. Hae duae posteriores possessiones nobilibus de Grabarya „per cond. Nicolaum Trewthwl filium Mykolo de Florencia — pignoris titulo“ obligatae erant (N. R. A. 1558, 11).

A. 1484 nobiles de Grabarya in dominium suarum diversarum possessionum introducuntur. Inter vicinos nominantur: Georg. Bekesy de Velyke, Marc. de Dedyna Reka, Demetr. Ban de Zdencz, Petr. de Podwynnya, Emeric. Therewk de Grabaria, Stephan. Gylethffy de Zthwpnok, Petr. de Gerenda, Nicol. Gleson de Wrathna, Andr. Chewethasy de Gnoynycza, Mich. de Berchyn, Georg. de Sthynnywcz, Stephan. de Podgorya, Georg. Sysak de Syskowcz, Petr. Dyakfy de Trepthwsa etc. (N. R. A. 555, 25; 571, 5; 604, 36; 630, 16).

XX. 1483.

„Georgius filius cond. Petri Kwpsa de Orbowa ex — Clara filia cond. Gregorii filii Martini Zwłk de Zwłkowcz et — Katherina filia Stephani de Dedina Reka — ex Dorothea filia cond. Ladislai filii dicti Gregorii filii Martini de eadem Zwłkowcz, in dominium — possessionum — Zwłkowcz, Kamarycza, Kuhynnyk, Chyglynyk et Pethowalcz —, in comitatu de Posega, statuuntur“. Huic statutioni contradixit „Emericus de Kamarycza, jobagio — Margarethe, socrus, ac Francisci filii egr. Johannis Beryzlo de Grabarya, generi, et dom. Katherine, filie ejusdem Margarethe consortis vero ejusdem Francisci“.

In literis palatin. a. 1519. Orig. chart. Ibid. 1558, 11.

XXI. 1483. Budae.

„Michaeli Orzagh palatino“ a. 1483 „in personis egregiorum Johannis Beryzlo, filii condam Benedicti de Grabarya, et Francisci filii ejusdem Beryzlo“ haec exposita fuerunt: Anno circiter 1450 „Ladislau filius Petri Cheh de Lewa —, missis et destinatis Petro de Pelcz et Georgio filio Georgii de Symony, tunc castellanis castri sui Newnawara, — ad domum prefati quondam Benedicti de Grabarya — in possessione sua Brod vocata, in comitatu de Posega, — eandem domum penitus et in toto distrahi et in fluvium Zawe projici fecisset“. — „Datum Bude — Millesimo quadringentesimo octuagesimo tercio“. — Hanc ob rem inquisitione demandata „Johannes filius prefati quondam Ladislai filii Petri Cheh de Lewa“ evocatus fuit.

Orig. chart. Ibid. 1035, 50.

XXII. 1485. 19. Augusti. Viennae.

Mathias rex Barbarae, Vuk despotaе viduae, castellum Komogojna inscribit.

Commisio propria domini regis.

Nos Mathias Dei gracia rex Hungarie, Bohemie etc. Memorie commendamus tenore presencium significantes quibus expedit universis: Quod Nos, cum ad grata preclare fidelitatis obsequia fidelis Nostri illustris condam Wok despoti Rascie, Nobis et regno Nostro exhibita et impensa, debitum (ut decet) respectum habentes, tum vero propter certam disposicionem, quam Nos cum generosa domina Barbara, relicta prefati condam Wok despoti, de et super juribus suis, que in castro Berekzo et Kozthanycza vocatis vigore cujusdam fassionis et inscripcionis, quam scilicet idem quondam despotus eidem domine Barbare fecerat, habere pretendebat, fecimus, et potissimum, ne ipsa sub tectis cogatur morari alienis sicque magis opprimatur et afflicte major addatur affliccio, castellum Nostrum Komogoyno vocatum, in

comitatu zagrabiensi habitum, simul cum universis oppidis, villis, posse s-sionibus¹, — cum quibus prefatus condam despotus idem castellum tenuit, ac pariter cum cunctis suis utilitatibus et pertinenciis — memorate domine Barbare vita sibi comite dedimus, donavimus. — Datum in castro Nostro Viennensi feria sexta prox. ante festum b. Stephani regis Anno Dom. Millesimo quadringentesimo octogesimo quinto, regnorum Nostrorum anno Hungarie etc. vigesimo octavo, Bohemie vero decimo septimo.

A tergo: **ᄡᄢᄠᄡᄢᄠᄡᄢ ᄠᄡ ᄡᄢᄠᄡᄢᄠᄡᄢ ᄡᄢᄠᄡᄢ ᄡᄡ ᄡᄢᄠᄡᄢᄠᄡᄢ.**

Sigill. Orig. membr. Ibid. N. R. A. 649, 11.

XXIII. 1486. 29. Julii. Viennae.

Mathias rex castellum „Komogoyno“ una cum castello „Gradycza“ et possessionibus sub Nr. XVII. nominatis Barbarae Vuk despotaе viduae „suisque heredibus et posteritatibus universis“ donat. „Datum in castro Nostro Viennensi sabbato prox. post festum b. Jacobi apost. Anno Dom. Millesimo quadringentesimo octuagesimo sexto.“²

A tergo: **ᄡᄢᄠᄡᄢᄠᄡᄢ ᄠᄡ ᄡᄢᄠᄡᄢᄠᄡᄢ.**

Sigill. Orig. membr. Ibid. N. R. A. 649, 13.

¹ In transsumpto ad preces „Barbare consortis Francisci Berizlo de Grabarya, bani de Jaycza, a. 1499 — a Stephano nato Donati de Bradna, clerico zagrab. diocesis, sacra imperiali auctoritate notario publico“ facto, hoc sequitur: „videlicet Gradyza, Ozelzko, Brebrownycza, Grandya, Oresya ac porciones — in Zelcze et Ztremena“ (N. R. A. 649, 19).

² Mathias rex omnes „lites et causas“ circa donata castella in favorem Barbarae in se suosque successores assummit a. 1486. 29. Julii (N. R. A. 648, 4). A tergo: **ᄡᄡ ᄡᄡᄠᄡᄢ ᄡᄢᄠᄡᄢ ᄠᄡ ᄡᄢᄠᄡᄢᄠᄡᄢ ᄡ ᄠᄡ ᄡᄡᄠᄡᄢᄠᄡᄢ.**

A. 1486 Barbara in donata castella introducitur. Vicini nominantur: Johan. Lowasky de Also Zwynnycza, Nicol. Bogawchych de Petryna in persona abbatis de Thopozka, Georg. Plawichewzky, Georg. de Strysich, Johan. Dezkowych in sua et magnif. Petri de Zrynio“ persona etc. (N. R. A. 649, 13). A tergo: **ᄡᄡᄡᄡᄡᄡᄡ ᄡᄢᄠᄡᄢᄠᄡᄢ ᄡ ᄡᄡᄠᄡᄢᄠᄡᄢ.**

A. 1494. 11. Januarii. Johannes Fraylehowych de Komogoyno a lite cum Barbara habita „et in presencia regni Sclavonie bani ventilata ac tandem pereundem banum in curiam regiam — transmissa“ decedit donationique Mathiae regis „suum consensum benivolum“ praebebat: ideo castellum Gradyza Barbara annuente „more predii“ porro quoque retinet (N. R. A. 649, 15). A tergo: **ᄡᄡᄡᄡᄡᄡᄡᄡ ᄡᄡᄡᄡ ᄡᄡᄡᄡᄡᄡ ᄡᄡᄡᄡ...**

A. 1497. „Georgius filius cond. Johannis Fraylehowych de Gradyza“ suo et fratrum suorum nomine idem facit (N. R. A. 649, 16). A tergo: **ᄡᄡᄡᄡᄡᄡᄡᄡ ᄡᄡᄡᄡᄡᄡᄡᄡ.**

A. 1499. „Frayleowych, predialis — Barbare consortis Francisci Beryzlo, — bani de Jaycza —, et consequenter ejusdem Francisci, se una cum castello Gradyza et possessione Brebrownycza“ — dicioni Joannis Corvini subiecit, quapropter hic a Vladislao rege monetur (N. R. A. 1559, 99).

XXVII. 1491. 22. Augusti.

Nicolaus de Bwcha, canonicus zagrabiensis, nomine „Johannis Bewenywd“ de Zkrad ac Thome et Nicolai fratrum suorum patruelium — per modum „protestacionis et inhibicionis“ coram capitulo zagrabiensi edixit: „Quod serenissimus princeps quondam dominus Mathias — rex — eundem Johannem Bewenywd in judicio generali Zagrabie videlicet circa festum purificationis beate Marie virginis novissime celebrato, nullis demeritis suis exigentibus, captivari et vinculari captumque et vinculatum tamdiu in carceribus conservari fecisset, donec et quousque ab eodem Johane Bewenywd castrum ejusdem Kozthanycza vocatum, in comitatu zagrabiensi habitum, extorsisset et abstulisset, quod postea nove donacionis titulo quondam Wok dezpotho Rascie, ac tandem post decessum ejusdem dezpothy Georgio et Jowan similiter dezpothis donasset. — Datum feria secunda in octava assumptionis Virginis gloriosissime. Anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo primo.“

Sigill. Orig. chart. Ibid. N. R. A. 1558, 62,

XXVIII. 1491. 18. Octobris.

„Nicolaus Mladenych et Stephanus Beryzlawych de Werh Reka — sese mutuo in fratres adoptivos et condivisionales universorumque bonorum ipsorum tam mobilium quam immobilium, presencium et futurorum, acquisitorum et acquirendorum participes“ assumunt, „eademque bona — vita sibi comite absque subterfugio et renitencia aliquali invicem participare“ promittunt. „Datum in festo b. Luce evang. Anno Dom. Millesimo quadringentesimo nonagesimo primo.“

Sigill. Orig. chart. Ibid. N. R. A. 136, 36.

XXIX. 1492. 22. Augusti.

„Johannes Bewenywd de Zkrad ac Thomas et Nicolaus, fratres patruales ejusdem, — castrum ipsorum Kozthanycza simul cum oppido similiter Kozthanycza appellato — ac villis, possessionibus — videlicet Dobryno, Polanycza, Gergin, alter Gergin, Gorycza, Monychy, Erth, Rakythowecz, Nowaky, Brebrokowa zela, Bwkowy, Lazy, et alteri Lazy, Zamlachye, Podwranje, Lyzkowecz, Brezye, Podwersye, Dolacz, Werhowcze, Horesye, Lypye, Bobowacz, Poddabal, Thawya, Bezdye, Cerncha zela, Sthermina, Scheschewye et Therche. — Ladislao de Egerwara, regnorum Dalmacie, Croacie et Sclavonie bano, ac Stephano filio ejusdem pro octo millibus florenorum auri“ vendiderunt. „Datum feria quarta in octava festi assumptionis Virginis gloriose Anno Domini Millesimo quadringentesimo nonagesimo secundo.“

Sigill. pend. Orig. membr. Ibid. N. R. A. 644, 21.

lano de Lwkawecz, haberet, — jam fatum Stephanum Beryzlawaych in filium suum adoptivum“ assummit „sibique directam et equalem medietatem totalium porcionum suarum possessionariarum in possessionibus Odra Zenth Gergh predicta, Lwchylncza et Mersewcz, — in comitatu zagrabiensi,“ dat, „reliquam vero directam et equalem medietatem Barbare filie sue“ relinquit, „hoc tamen expresso: quod si temporum in successu prefatam Barbaram — absque heredum solacio ab hac luce decedere contingeret, extunc et reliqua medietas — ad memoratum Stephanum Beryzlawaych heredesque et posteritates suos universos — devolvi condescendique et reflecti possit et valeat. — Datum feria quinta proxima ante festum b. Cecilie virginis. Anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo tercio.“

Sigill. pend. Orig. membr. Ibid. N. R. A. 138, 5.

XXXIII. 1493.

Inquisitio propter varias violentias a Vladislao rege ordinata.

„Exponitur Nostre Majestati in personis Ladislai de Gereb, episcopi ecclesie Albensis Transylvan., ac magnifici Petri similiter Gereb de Vyngarth: Quomodo in anno Domini Millesimo quadringentesimo nonagesimo transacto Johannes Kyshorwath de Hlapchych, Laurencius Banfy de Gara, Franciscus et Johannes Beryzlo de Graborya, assumptis secum David de Dombó, Petro Amprolich (?), Georgio de Ztrezenikye et Wok Nyakowych cum ceteris familiaribus magnifici Bartholomei prioris Aurane, armatis et potenciariis manibus ac apparatus et ingeniis bellicis, more hostili ad oppidum ipsorum exponencium Iwanka zenth Giergh vocatum, in comitatu de Valko adjacens castellumque ibidem habitum, ipsumque castellum expugnari fecissent, ibique ex hominibus et familiaribus eorundem diris verberibus et vulneribus affecissent, alios vero quam plures nece miserabili interemissent, ipsumque oppidum universis rebus et bonis expoliari et depredari fecissent, nonnullos eciam ex eorum jobagionibus captivassent et pactative pro magna pecunia omisissent, in ipso quoque oppido quamplures domos igne succendi et comburi fecissent, — in quibus premissis eisdem exponentibus tria millia flor. auri dampna intulissent, potencia mediantē. Preterea hijs non contenti tribus diebus elapsis iidem Johannes Kyshorwath et Laurencius Banfy et ceteri eorum complices assumptis secum Michaelē Pechkey et ceteris suis amicis et complicitibus ad oppidum ipsorum exponencium Zombathel vocatum et castellum ibidem situatum, in comitatu de Baranya adjacens, ibique plurimos ex eorum populis et jobagionibus ac familiaribus nece miserabili interemissent. — Demum circa festum beati regis Stephani tunc elapsum memorati Johannes Kyshorwath, Laurencius Banfy, Franciscus et Johannes Beryzlo, Michael Pethkey et Wok, una cum prenominationis eorum complicitibus ad oppidum eorundem exponencium Athya vocatum et castellum ibidem habitum, ipsoque impugnato more hostili cum ingeniis bellicis idem oppidum depredassent et desolassent

atque ex jobagionibus et familiaribus ipsorum ultra quadraginta personas nece miserabili interemissent, honestas eciam mulieres diris verberibus et vulneribus affectas omnibus rebus et vestimentis expoliassent, et insuper portas et ostia claustrum fratrum minorum beati Francisci in ipso oppido habitati confregissent, et multos populos et jobagiones eorum in ipso claustrum occidissent et vulneribus affecissent, ultimo vero dictum oppidum igne succendi et concremari fecissent, — in quibus eisdem exponentibus plus quam decem millia flor. auri dampna irrogassent. — Item hijs non contenti iidem Johannes Kyshorwath, Franciscus et Johannes Berizlo et Georgius despotus, assumptis secum antefatis David de Dombo, Elcz wayda, Petro Ampwlich et ceteris prenominationis eorum complicitibus modo simili cum ingeniis bellicis et bombardis ad oppidum et castellum ipsorum exponencium Ezek vocatum, in comitatu de Valko habitati, ibique ipsum castellum impugnando multos ex eorum hominibus et familiaribus interemissent. — Datum Bude feria secunda prox. post festum nativitatis beate Marię virginis anno Domini Millesimo quadringentesimo nonagesimo tercio. "In inquisitione „in festo beati Mathei apost. et evang. — et die sequenti in dictis comitatibus, in de Valko et de Baranya", peracta, omnia haec probata fuisse Vladislaum regem conventus monasterii Péchváradiensis „sexto die diei execucionis prenotate, anno Domini supra dicto" edocet.

Ibid. Transsum. doc. mixt. 430.

XXXIV. 1494.

Stephanus Berizlawich de Verh Rēka et Nicolaus Mladenichich „ut actores —, Petrus Domagowych in sua et in personis fratrum suorum generacionalium —, ut in causam attractus", in sua lite „disposicionem, ordinacionem et compositionem sex proborum virorum, pacem parcium zelancium, per ipsas partes ad hoc eligendorum" assumunt.¹

In literis capituli zagrab. a. 1495. Sigill. Orig. chart. Ibid. N. R. A. 136, 20.

XXXV. 1495.

Tempore „diēte sive congregacionis generalis — in civitate Budensi — celebrate" homines regii in lite Clarae, sororis quond. Stephani de Rozgon et consortis Ladislai de Egerwara, contra Franciscum Beryzlo de Grabarya, „a nobilibus comitatus de Posega, ad ipsam congregacionem confluentibus" intellexerunt: „quod — Franciscus Beryzlo de Grabaria — oppidum Thomicza —, alias — eidem exponenti

¹ „Nicolaus Zekel et Georgius de Schitario, castellani in Lukawecz et comites campi zagrabiensis, ac Thomas de Mlaka, comes terrestris campi predicti" a. 1494 in eadem lite agunt, ansam iis dante Stephano „Berizlawicz de Lusan" (N. R. A. 137, 13).

— adjudicatum — pro se ipso occupasset. — Datum Bude — Anno Dom. Millesimo quadringentesimo nonagesimo quinto.“

Orig. chart. Ibid. N. R. A. 1559, 24.

XXXVI. 1496. 25. Octobris. Zagrabiae.

Joannes Corvinus possessiones Stephani Berislavić et Nicolai Mladenčić a jurisdictione castri Medved et castelli Lukavec eximit.

Nos Johannes Corvinus, Oppavie Liphovieque dux, nec non regnorum Croacie et Slavonie banus etc., significamus tenore presencium quibus expedit universis. Quod nos possessiones porcionesque et jura possessionaria Babchw, Bwssewche, Nowak, Markwssew werh, Lwssye, Chehy, Ordre, Bwzyn et Lucheniche vocatas, in comitatu zagrabiensi habitas et existentes, Stephanum Beryzlawych et Nicolaum Mladen-chych, fideles nostros dilectos, partim serenissimi quondam principis domini Mathie — Regis —, partim vero nostre donacionum et empcionis titulis — concernentes et tangentes, ab omni onere jugoque et jurisdictione castri Nostri Medwe et castelli Lwkawecz sequestrando pro eisdem — eorumque heredibus et posteritatibus universis duximus eximendas, — nullum jus nullamque juris ac domini proprietatem Nobis aut heredibus Nostris — reservando. — Datum in civitate Nostra Montisgreccensi feria tertia proxima ante festum b. Demetrii martiris Anno Dom. Millesimo quadringentesimo nonagesimo sexto.

Johannes Corvinus dux, manu propria.

Sigill. Orig. chart. Ibid. N. R. A. 136, 34.

XXXVII. 1497. 17. Maji in Krupa.

Joannes Corvinus, dux et banus, Stephanum Berislavić in protectionem et specialem tutelam suscipit.

Nos Johannes Corvinus, Oppavie Lyphovieque dux ac regnorum Dalmacie, Croacie et Sclavonie banus, vobis egregiis Baltasario de Alap et Marchynkony, vicebanis Nostris regni Sclavonie, salutem... Quia Nos nobilem Stephanum Byryzlawych iz Werhowych tam in persona, quam in rebus et singulis possessionibus suis in comitatu zagrabiensi existentibus et habitis, in Nostram proteccionem et tutelam specialem accepimus, quia quemadmodum ceteros nobiles regnicolarum, ita et ipsum contra quoslibet impetitores et ipsius turbatores protegere et defendere volumus: ideo committimus et vobis firmiter mandamus... a modo deinceps prefatum Stephanum Byryzlawych contra quoslibet impetitores et turbatores... signanter contra capitaneos, tam presentes quam futuros, Nostra in persona, vobis in hac parte attributa, semper protegere debeatis — Datum in

*

Crwppa feria quarta proxima post festum penthecostes Anno Dom. 1497.¹

Johannes Corvinus dux manu propria.

Sigill. Orig. chart. Ibid. N. R. A. 136, 6.

XXXVIII. 1497. 20. Octobris. Budae.

Vladislaus rex „Johannem et Nicolaum Bewenywd de Zkrad — ab omnibus illis oneribus et serviciis, que iidem ratione predii ipsorum Oztrosyn vocati, ad prioratum Aurane pertinentis, — prioribus — subire et facere deberent“, eximit. „Bude feria sexta proxima ante festum undecim mille virginum Anno Domini Millesimo quadringentesimo nonagesimo septimo“.²

Transsum. A. 1499 in archivio zagrab. capit.: B. 406, 21.

XXXIX. 1497.

„Cristophorus Kozthybol de Cheh — porcionem suam possessionariam in prefata Cheh et comitatu zagrabiensi existentem — Stephano Beryzlawych de Werh Reka et Nicolao Mladenych de Zdrawnyan pro sexaginta florenis auri puri“ vendidit. „Datum feria quinta proxima post festum b. Ambrosii episcopi et doctoris. Anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo septimo“.

Sigill. pend. Orig. membr. Ibid. N. R. A. 138, 2.

XL. 1498. 27. Januarii.

„Matheus de Adoryan — castellum suum Maykocz — in comitatu crisiensi — Francisco Beryzlo pro mille et ducentis fl. auri puri“ vendit. „Datum sabbatho prox. post festum conversionis b. Pauli Apost. Anno Dom. Millesimo quadringentesimo nonagesimo octavo“.³

Orig. chart. Ibid. N. R. A. 648, 11.

¹ Literis 1499. 14. Junii „Byhyczii“ datis „Beatrix conthoralis illustris domini domini Johannis Corvini — ducis ac bani — Stephanum Beryzlowych heredesque suos“ — in suam „proteccionem et tutelam specialem“ suscipit. N. R. A. 136, 27.

² A. 1504. Joannes Bornemisza donatione Vladislai regis ob defectum seminis Joannis et Nicolai Bewenywd in dominium castri Zkrad et castelli Oztrosyn introducitur. (Archiv. zagrab. capit.: B. 120, 6).

³ „Matheus de Adoryan, frater reverendissimi Collocensis“ jam 22. octobris 1497 Francisco Beryzlo promiserat: „quatinus statim postquam ascendemus Budam, ubi omnia nostra privilegia et jura causa tucioris conservationis reposita tenemus, — omnia privilegia et jura castelli nostri Maykocz — ad manus vestras dabimus.“ (N. R. A. 648, 11).

XLl. 1498. 20. Maji. In Lukavec.

Johannes Corvinus, dux et banus, omnes et singulos provocat, ut nobilibus de Werhryka de genere Subranych in suis literalibus instrumentis perquirendis opem praestent. „Dicitur Nobis pro parte et impersona nobilium Stephani Beryzlawycz, Symonis Lwkachycz, Nicolai et Mathie Klarycz, Johannis Wladawych, Iwath Jwrchynycz, Georgii Myhalycz de Werhyka de genere Subranych, fratrūque et consanguineorum ipsorum condvisionalium personis: qualiter superioribus annis quidam Paulus nec non Georgius Chwbrethycz, fratres predictorū nobilium condvisionales, certas literas juraque possessionaria ab eisdem quoquo modo receperant tenenda; nunc autem defunctis predicto Paulo et Georgio literalia illa instrumenta et jura possessionaria supra dicti nobiles, ubi inveniri possent, super bonam victimam rehabere vellent, — pro quibus quidem literalibus instrumentis perquirendis supra dicti nobiles deputarunt in personis ipsorum hos: nobilem Stephanum Beryzlawych et religiosum fratrem Michaelē ordinis sancti Francisci de observancia, de genere Chwbranych, — pro quibus rogamus amicitias vestras. — Datum in castro Nostro Lwkawecz in dominica rogacionum Anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo octavo“.

Sigill. Orig. chart. Ibid. N. R. A. 136, 37.

XLII. 1498. 28. Maji. Budae.

Vladislaus rex Franciscum Berislav et conjugem ejus Barbaram in gratiam recipit.

Nos Wladislaus, Dei gracia rex Hungarie et Bohemie etc., memorie commendamus tenore presencium significantes quibus expedit universis: Quod quamvis Nos superioribus temporibus contra fidelem Nostrum egregium Franciscum Berizlo de Grabarya et generosam dominam Barbaram, consortem ejusdem, propter plurimas querelas, que coram Nobis per regnicolas Nostros contra et adversus ipsos frequenter deponebantur, gravem animum conceperamus, proptereaque idem Franciscus Berizlo et domina consors sua, metu perculsi, ut se et capita sua a periculo, in quo illa posita videbantur, tutari et salvare possent, usque ad castra et municiones ipsorum, quas infra fluvium Zawy habent, sese personaliter transtulerant, et ad majestatem curiamque Nostram venire non audebant, tamenque ipsi Franciscus cum domina consorte sua, impetrata medio tempore a Nobis et per nuncios suos et per interpositas personas potestate Majestatem Nostram accedendi et se super premissis expurgandi, idem Franciscus Nostram veniendo in presenciam se super hujusmodi querelis sufficienter excusavit et se ac dominam consortem suam multis probabilibus documentis penitus immunes esse docuit et demonstravit Nobisque et sacre corone deinceps quoque fideliter servire promisit. Eam ob rem Nos attendendo sufficientem eorum excusacionem, considerando eciam fidelia

illa servicia, que non modo ipse Franciscus Berizlo et dicta domina consors sua, sed etiam, que progenitores et predecessores eorum Nobis, sacre corone et huic regno constantissime exhibuerunt, omnem indignationem Nostram et gravem animum, quem, ut prefertur, ex huiusmodi querelis contra ipsos Franciscum et consortem suam conceperamus, ab eodem et domina consorte sua removimus et eosdem in Nostram gratiam et benivolenciam recepimus. Et ob id omnes etiam literas Nostras donacionales et alias fassionales, sentencionales ac ommissionales, atque etiam iuramentales et causales quascunque, si que sub quacunque forma verborum contra ipsos Franciscum Berizlo et dominam consortem suam per quoscunque et coram quibuscunque iudicibus, capitulis, conventibus, medio tempore, hoc est a die, quo Nostra indignacione territus ad curiam Nostram regiam pro defensione cause sue vel domine consortis sue venire et in iudiciis regni Nostri comparere formidavit, tam super factis iurium possessionariorum, quam etiam aliorum quorumcunque negociorum confectas et emanatas, de plenitudine Nostre regie potestatis et gracia speciali, ac de consilio et matura deliberacione dictorum prelatorum et baronum huius regni annullandas duximus et cassandas presencium per vigorem. Quocirca vobis, fidelibus Nostris, reverendo in Christo patri, domino Dominico, episcopo ecclesie waradiensis ac personalis presencie Nostre locumtendenti, nec non spectabili ac magnificis Stephano de Zapolya, comiti perpetuo Scepusiensi et regni Nostri Hungarie palatino, nec non Petro Gereb de Wyngarth, iudici curie Nostre, vestrisque in iudicatu vicegerentibus, item banis vel vicebanis regni Nostri Sclavonie, ac egregiis magistris prothonotariis curie et sedis Nostre regie assessoribus, cunctis etiam aliis regni Nostri iudicibus et iusticiariis, ecclesiasticis videlicet et secularibus, presentibus et futuris, presencium noticiam habituris, serie presencium strictissime precipiendo mandamus, quatinus a modo in posterum prefatum Franciscum Berizlo et dominam consortem ejusdem heredesque eorundem racione premissorum, vigoribus prescriptarum literarum contra ipsos a tempore pretacto premissa ex causa sub quacunque forma verborum emanatarum, ad nullius instantiam judicare vel vero stare iudicati compellere, aut ipsos vel eorum alterum in personis, possessionibus rebusque et bonis ipsorum quibusvis impedire, turbare, inquietare seu quovis modo dampnificare nusquam et nequaquam presumat.... Datum Bude feria secunda proxima post festum beati Urbani pape. Anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo octavo.

In instrumento A. 1501. in archivio regni N. R. A. 648, 7.

XLIII. 1498. 21. Junii.

Johannes Corvinus, dux et banus, „nobiles Paulum Busanyeh et Stephanum Berizlavich — super resignacione castri Medwe cum castellis Rokonok et Lukawcz —, per eos hactenus fideliter conservatis, — quittos per omnia“ reddit. „Datum feria quinta proxima

ante festum b. Johannis Bapt Anno Dom. Millesimo quadringentesimo nonagesimo octavo“.

Sigill. Orig. chart. Ibid. N. R. A. 136, 3.

XLIV. 1498. 6. Decembris. Budae.

Vladislaus rex „castrum Owar ac oppidum similiter Owar, nec non possessiones Thekych, Boroschyan, Zlobodnycza, Hrwssewa, Rwschycza, Mygalowcz, Hwalkowcz, Kochanowcz, Thomycza, Bwkowya, Warba, Pobrazgye, Kopprzywna et Wranowcz, — in comitatu de Posega —, Francisco Beryzlo de Graborya ac Johanni et Nicolao, filiis condam Martini similiter Beryzlo, fratribus videlicet suis patruelibus, — item totum et omne jus — regium — nove donacionis titulo“ donat. „Datum Bude in festo b. Nicolai ep. et confess. Anno Dom. Millesimo quadringentesimo nonagesimo octavo“.¹

Sigillum. Orig. membr. Ibid. N. R. A. 555, 20.

XLV. 1499. 6. Maji. Budae.

Statutorium Vladislai regis mandatum pro „Francisco Beryzlo de Graborya, bano de Jaycza“, cui idem rex „totales porciones possessionarias in possessionibus Thardafalwa, Andrasfalwa et Doman, in comitatu de Walko, Blasii de eadem Thardafalwa, . . . que ex eo, quod idem Blasius cum quodam Gregorio de Petherfalwa in sede comitatus de Walko ad rixas et jurgia deveniens, maleficia ejusdem Gregorii eidem Blasio diu et aperte cognita per multa tempora celasse et occultasse, et ob hoc per universitatem nobilium dicti comitatus de Walko tanquam celator hujusmodi maleficiorum in sede judiciaria ejusdem comitatus proscriptus et extradatus esse dicitur, ad Nos, consequenterque collacionem Nostram regiam — devolute esse perhibentur“, donavit. „Datum Bude feria secunda proxima ante festum ascensionis Domini Anno Ejusdem Millesimo quadringentesimo nonagesimo nono“. Statutio A. 1500 celebrata, protestatione interposita.

Orig. chart. Ibid. N. R. A. 1560, 3.

XLVI. 1501. Crisii.

„Johannes Corvinus, Oppavie et Liptovie dux ac regnorum Dal-macie, Croacie et Selavonie banus, — in octavis festi epiphaniarum Domini (1521) una cum vicebanis, magistris prothonotariis, judlium

¹ Statutio a. 1499 peracta. Vicini nominantur: „Barthol. Ztharyakowych de Egydowcz, Paul. deak de Lukach, Pet. Chawlakowych de eadem, Ladisl. Bagolych de Zalathnak, Georg. Chwechygh de Gnoynycza, Blas de Berchyn, Radan, Paul. de Oreheycz et Petr. deak de Kyspaka, nobiles item Ozthoya de Dakowacz, jobagio Radan, Georg. de Podwynya, jobagio Ladislai de eadem —.“

et regni nobilibus, juratis scilicet Nostris assessoribus, in sede Nostra judiciaria constitutis, in causa „egregii Balthasar de Bacchian“ contra „Barbaram alias relictam quondam Wk dezpothi, nunc vero consortem egregii Francisci Berizlo de Grabarya, — racione occupacionis certorum jobagionum in pertinentiis Thythesewyna adiacencium“ judicat.

Idem banus „Crisii vigesimo quinto die octavarum festi b. Jacobi apostoli — Anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo quinto“ eadem in causa has dedit literas transmissionales: „Cum“ in dicta causa „hic in regno Slavonie in sede crisiensi mota ac per communem inquisicionem attestacionemque vicinorum et commetaneorum ac nobilium comprovincialium terminata“ Barbara „responsionem nobilis Emerici de Reahe, legitimi sui procuratoris, tempore discussionis cause prenotate, sed et communis inquisicionis ante dictę, tanquam absque voluntate et informacione dictę domine factam — revocasset, et de onere hujusmodi revocacionis Nobis tanquam iudici satisfecit, porcionem eciam partis adverse, scilicet Balthasar ante dicti, coram Nobis deponere, causa in eadem de novo respondere et novam responsionem facere voluisset: — Nicolaus Orros de Orrossowcz, — in persona memorati Balthasar allegavit eo modo: Quomodo prenominata domina Barbara causa in premissa procuratorem suum revocare minime posset, pro eo videlicet, quia jam ipsa causa vigore attestacionis vicinorum et commetaneorum nobiliumque comprovincialium finaliter terminata ac per capitulum ecclesie chasmensis dicto Balthasar de Bacchian vigore certe adjudicacionis restatuta fuisset, in cujus eciam pacifico dominio prefatus Balthasar, de Bacchian per certos dies extitisset, tandemque prefata domina Barbara, relicta condam Wok dezpothi, eundem Balthasar, actorem, de dominyo ejusdem possessionis indebite exclusisset et eandem possessionem minus juste a prefato actore pro se ipsa reoccupari fecisset, — ob quam quidem occupacionem prefatus Balthasar ipsam dominam Barbaram de novo Nostram in presenciam evocari fecisset in sedem crisiensem. In cujus contrarium Nicolaus de Peschenyk, legitimus procurator anotate domine Barbare, subjunxit in hunc modum: Quod prelibata domina Barbara premissam responsionem predicti sui procuratoris — juxta hujus regni consuetudinem revocare et superinde novam responsionem facere posset et valeret, et in eo causam premissam in curiam regiam judicisque curie ejusdem in presenciam per Nos transmitti postulavit. Unde Nos consvetudine et libertate hujus regni Slavonie requirente deliberacionem premissorum in dictam curiam regiam — ad octavas festi b. Michaelis archangeli nunc venturi — duximus transmittendam, comittendo partibus ut seriem hujusmodi deliberacionis in literis dicti iudicis curie regie ad octavas epiphaniarum Domini nunc venturarum reportare debeant et teneantur in sedem crisiensem. Presentes autem sigillis egregiorum Bernaldi de Thwroc et Johannis de Gywla, vicebanorum et comitum Nostrorum crisiensium, fecimus consignari“.

His transmissionalibus literis in curia regia coram Petro Gereb de Wyngarth, iudice ejusdem curiae, „in octavis festi b. Georgii — Anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo sexto“ productis, procurator Nicolaus Orros — „subjunxit in hunc modum: Quomodo prefata domina Barbara premissam responsionem dicti sui procuratoris absque regia gracia, ex eo videlicet, quod causa ipsa partes inter easdem per celebrationem communis inquisitionis dudum ante revocationem responsionis dicti procuratoris determinata fuisset, revocare minime valuisset; prefata domina Barbara, per eundem procuratorem dicti Balthasar in persona ejusdem congruis diebus ipsam octavarum coram Nobis expectata, discussionem cause premissae receptura, Nostram in presenciam non venit neque misit, se mediantibus aliis literis Nostris judicialibus exinde confectis in iudicio aggravari permittens, postulando idem magister Nicolaus Orros — . . eidem causa in premissa discussionem et deliberacionem elargiri“. — Quibus verbis curia regia innixa iudicavit: „responsionem prefati procuratoris — sine gracia regia ipsam dominam Barbaram revocare minime potuisse“, ideoque iudex curiae regiae „causam prenotatam pro habenda finali conclusionem ejusdem in presenciam dicti regni Slavonie bani ad octavas festi b. Jacobi apostoli — in sedem crisiensem“ suis literis remissionalibus remittit.

His remissionalibus literis in sede crisiensi in octavis festi epiphaniarum a. 1501 coram Johanne Corvino a Nicolao Orros productis, idem Nicolaus „in premissis iudicium et justiciam ac finalem conclusionem — postulavit; — Nicolaus de Zalnathacz“, procurator Barba-rae, „respondit ex adverso: „Quomodo prescripte litere dicti domini Petri Gereb, alias iudicis curie regie, nunc vero dicti regni Hungarie palatini, remissionales, invigorese haberentur et ob hoc causa in premissa nulla deliberacio et finalis conclusio fieri deberet, ex eo videlicet, quia eodem litere remissionales eo tempore, quo videlicet prefatus Franciscus Berizlo regiam indignacionem expavescendo, ad curiam regiam pro defensione cause sue et dicte domine Barbare, consortis sue, ire et in iudiciis comparere formidasset, emanate extitissent. Cum tamen prelibatus dominus noster rex de plenitudine sue regie potestatis et gracia speciali — omnes literas — contra Franciscum Berizlo et dominam consortem — medio tempore — emanatas — annullasset —,“ quo dicto produxit literas Wladislai regis gratiosas (V. Nr. XLII). „Quarum quidem literarum exhibicionibus factis —, cum Nos causa in premissa eo quod dato, ut si prefatus Franciscus Berizlo per se vel procuratorem dicte domine Barbare, consortis sue, coram prefato domino Petro Gereb, pro tunc iudice curie regie, tempore discussionis et remissionis cause ejusdem comparuisset, non tamen aliquid amplius quam ea, que in prescriptis aliis literis Nostris transmissionalibus contenta fuerunt, in sublevamen iurium suorum allegare valuisset, ex quo iudex curie Regietatis in causis, ad sedem judiciariam hujus regni Slavonie per banum pro tempore constitutum in presenciam ejusdem transmissis, de jure et consuetudine, in talibus ab antiquo observari

solita, ea duntaxat discutere habet, que in literis banalibus transmissionalibus inseruntur, allegacionibus procuratorum parcium, quas idem in sublevamen iurium parcium de novo facere vellent, penitus exclusis, juxta vigores et contenta prescriptarum literarum anotati domini Petri Gereb remissionalium, in superioribus verbaliter insertarum, iudicium et justiciam ac finalem conclusionem facere vollenussemus: mox prefatus Nicolaus de Zalnathacz, procurator dicte domine Barbare, in causam attracte, superinde non contentus, sed ut vigore prescriptarum literarum anotati domini nostri regis graciosarum antelate litere dicti domini Petri Gereb invalidate et invigorese habeantur, replicando, et in eo causam premissam in curiam regiam iudicisque curie ejusdem in presenciam per Nos transmitti postulavit. Unde Nos consuetudine et libertate hujus regni Sclavonie requirente, tum eciam propter arduitatem cause, deliberacionem premissorum in dictam curiam regiam iudicisque curie ejusdem in presenciam ad octavas festi b. Georgii martiris nunc venturi legitime perdurandas, duximus transmittendam, committendo partibus, ut seriem hujusmodi deliberacionis in literis dicti iudicis curie regie ad octavas festi epiphaniarum Domini nunc venturarum reportare debeant et teneantur in sedem crisiensem. Presentes sigillis egregiorum Petri Bochkaj de Razyna et Balthasaris de Alap, vicebanorum et comitum Nostrorum crisiensium, fecimus consignari. Datum Crisii vigesimo . . . die octavarum festi epiphaniarum Domini predictarum anno Ejusdem millesimo quingentesimo primo“.

Orig. chart. Ibid. N. R. A. 648, 7.

XLVII. 1501. 28. Octobris. Budae.

„Johannes Bornemyza, regius thesaurarius“ — „Franciscum Beryzlo de Graboria, banum de Jaycza“, requirit: „quatinus inter nobiles comitatus de Posega velit eam diligenciam — adhibere, ut dicatores Sue Majestatis ad dicandum statim emittantur“, quod adusque non erant emissi. „Buda in festo beator. Simonis et Jude apost. Anno 1501“.

Orig. chart. Ibid. N. R. A. 1560, 25.

XLVIII. 1501. Budae.

Vladislaus rex comitatus Albensi scribit: „Ex quo Nos banatum Nostrum de Jaycza fidei Nostro egregio Balthasar de Batthyay contulimus, ideo omnes illas gentes suas, quas ipse juxta ordinationem regnicolarum ratione bonorum suorum, in illo comitatu habitorem, pro regni defensione tenere et alere habet, et ratione quorum idem in medium illius comitatus de suis jobagionibus pecunias exercitiales hactenus dedit, eidem Balthasari bano Nostro pro custodia et defensione ac titulo dicti castri Nostri Jaycza ad idem castrum Nostrum deputavimus, ipsique ratione eorundem bonorum suorum gentes tenere

et conservare commisimus. — Datum Budae in festo b. Thomae mart. Anno Domini Millesimo quingentesimo primo“.

Kovachich ex archivio Kőrmend. Nr. XIII. Orig. chart. Sigill.

XLIX. 1502. 28. Februarii. Budae.

Petrus Gereb, palatinus, Balthasarem de Batthyán monet, ut castro Jayce de necessariis rebus provideat et castellum Levač reaedificari curet.

Egregie frater et amice nobis honorande. Qualem ordinationem Dominatio Vestra cum regia maiestate habet (sic), misimus igitur pro conservatione castri Jaycza pedites et victualia; scripsimus etiam illustri domino Corvino, duci et bano, ac aliis dominis illo circum existentibus, ut pro impositione victualium et peditum cum omnibus ipsorum gentibus adesse debeant, atque in redditu ipsorum castellum et oppidum Levach de novo reaedificare et erigere faciant. Hortamur igitur D. V. et nihilominus etiam autoritate regia committimus, quatenus habitis praesentibus, prout D. V. cum regia maiestate ordinationem habet, ad castrum ipsum Jaycza intrare et illud occupare atque ipsos pedites et victualia imponi facere, praefatum etiam oppidum et castellum reaedificari et praeparari facere velit et debeat, nec secus, in quantum periculum huius regni evitare D. V. optat, facere praesumat. Ex Buda feria secunda proxima post dominicam Oculi. Anno Domini 1502.

Petrus Gereb de Wyngarth, regni Hungariae palatinus m. p.

A tergo: Egregio Balthasar de Batthyán, bano de Jaycza, fratri et amico nobis honorando.

Ibid. Nr. XV. Orig. chart. Sigill.

L. 1502. 17. Martii. Pragae.

Vladislaus rex Balthasari de Batthyán mandat, ut banatum castri Jayce quo ocyus capessat.

Commissio propria domini regis.

Wladislaus Dei gratia rex Hungariae et Bohemiae etc. Egregie fidelis Nobis dilecte. Accepimus, nondum te banatum illum de Jaycza occupasse neque castrum Jaycza intrasse adhuc, quod certe molestissime audivimus, nec, cur tantum tardas et moraris, intelligere possumus. Certi enim sumus, quod, prout tecum conventionem habemus, thesaurarius Noster tibi ad plenum satisfecit. Non fugit autem te, quanta damna et quantam depopulationem Thurci his diebus in districtu Orbaz ac aliorum nonnullorum vicinorum fortalitiarum impune et nemine prorsus obstante commiserunt, quod ita et sub tanta ignorantia et silentio facere non potuissent, si ex castro Jaycza, prout semper esse debet, explorationes fuissent: sed ille banus, dum te jam ad occupandum banatum expectat, ejuscemodi exploratores tenere non

curat, tu vero intrare non curas, et sic castrum illud ac universae illae partes propter vos in extremum positae sunt periculum. Fidelitati igitur tuae firmissime et sub gravissimae indignationis Nostrae poena mandamus: quatenus, si nondum Jayczam intrasti, statim visis praesentibus intrare et ipsum banatum occupare, talesque exploratores habere, et taliter illud atque partes ipsas custodire debeas, ne illud vel illae aliquod detrimentum seu damnum patiantur. Quod si quid ulterius tibi opus erit, modo Nobis significes, bene tibi postea, quantum possibile erit, providebimus modo quamprimum intrare cures; nam alias certus esto, quod te propterea requiremus et in te graviter etiam animadvertere volumus. Aliud igitur nulla ratione facere praesumas. Datum Pragae feria quinta proxima ante Palmarum (sic) Anno Domini 1502.

A tergo: Egregio Balthasari de Batthyan, bano castri Nostri Jaycza, fidei Nobis dilecto.

Ibid. Nr. XIV. Orig. chart. Sigill.

LI. 1503. 15. Maji. Budae.

Vladislaus rex modum persolvendae Francisco Berislav propter administratum banatum castri Jajce debitae pecuniae determinat.

Nos Wladislaus, Dei gracia rex Hungarie et Bohemie etc., recognoscimus per presentes: Quod Nos posita debita et integra ratione cum fidei Nostro egregio Francisco Beryzlo de Grabaria, bano Nostro de Jaycza, ratione conservacionis ipsius banatus et consequenter ejusdem castri Jaycza usque ad festum beati Procopii, nunc proxime futurum, in pecuniis duodecim milibus octingentis nonaginta sex florenis, in salibus vero tribus milibus ducentis et octoaginta octo florenis debitores remansimus. Ex qua quidem summa idem Franciscus Beryzlo, banus Noster, videns Nos multis aliis et quidem variis necessitatibus et negociis involutos esse et in dies obrui, ultro et benivole Nobis sex milia florenorum remisit et relaxavit. Nos vero eidem ex nunc ad rationem exolucionis residue summe, puta decem milium centum et octoaginta quatuor florenorum centum et octoaginta florenos in parata pecunia per thesaurarium Nostrum dari fecimus, in salibus vero quatuor milia florenorum in camera Nostra Zegediensi dari deputavimus. . . De exolucione autem et restitutione relique summe, videlicet sex milium florenorum, taliter cum eodem concordavimus, quod videlicet ad festum beati Jacobi apostoli, nunc proxime affuturum, ad quod idem Franciscus Beryzlo banatum et castra illa Nobis restituere debebit, duo milia florenorum in parata pecunia dare tenebimur. Ad illos autem quatuor milia florenos, qui adhuc per Nos solvendi restarent, ex nunc literas Nostras obligatorias eidem Francisco Beryzlo similiter dedimus, quod et illos de proximo futuro subsidio hujus regni Nostri sive lucro camere Nostre plenarie et sine defectu persolvi faciemus. Preterea ex quo a festo b. Procopii usque ad festum b. Jacobi apo-

stoli, in quo banatus et castra illa per eum resignari et restitui debebunt, intercedunt tres septimane, ad quas eidem in paratis pecuniis sexingentos et nonaginta duos florenos et denarios LXXVIII, in salibus vero centum et quindecim florenos ac denarios XXXVIII dare tenebimur . . . Datum Bude in festo beate Sophie vidue. Anno Domini Millesimo quingentesimo tercio.¹

Wladislaus Rex manu propria subscripsit.

Sigill. Orig. chart. Ibid. N. R. A. 648, 9.

LII. 1503. 13. Julii. Budae.

Expeditoriae Vladislai regis literae Francisco Beryzlo de Grabarya de castro et banatu de Jaycza „ad manus — Stephani Gorbownoky et Clementis Zemere, aulicorum“, — restituto datae. — „Datum Bude in festo beate Margarethe virg. Anno Dom. Millesimo quingentesimo tercio“.

Orig. chart. Ibid. N. R. A. 1560, 43.

LIII. 1503. 16. Augusti. Budae.

Vladislaus rex Francisco Berislav de Grabarje pro castello Majkovec aliud bonum promittit.

Nos Wladislaus, Dei gracia rex Hungarie et Bohemie etc., recognoscimus per presentes: Quod quia Nos castellum Maykocz vocatum, in regno Nostro Sclavonie habitum, fideli Nostro agili Hadar wayvode, qui derelicta illa detestanda secta Machometica ad fidem veram christianam exiit, fidelisque servicia Nobis et huic regno exhibuit, et deinceps quoque exhibere debebit, imperpetuum per alias literas Nostras contulimus, et quia illud idem castellum fuit fidelis Nostri, egregii Francisci Beryzlo de Graborya, bani Nostri de Jaycza: ob hoc Nos, volentes eundem Franciscum de valore ejusdem castelli certum reddere, assecuramus eundem, ut dum et quando temporis in successu aliqua bona ad Nos et sacram coronam consequenterque collacionem Nostram devolventur, eidem Francisco pro prefato castello equivalencia bona dabimus. — Datum Bude secundo die festi assumptionis beate Marie Virginis Anno Domini Millesimo quingentesimo tercio.

In instrumento a. 1524. Orig. chart. Ibid. N. R. A. 648. 11.

LIV. 1503.

„Bernardus Thwroej de Ludbreg et Balthasar de Alap, vicebani et comites ac judlium comitatus crisiensis“, ad preces „Georgii Castel-

¹ Obligatoriae Vladislai regis literae, manu ejus propria subscriptae ddo. 15. Maji 1503 (N. R. A. 648, 10.) — Aliae ejusdem regis oblig. literae ddo. 16. Augusti 1503 (N. R. A. 648, 8).

lanphi de Zenthlelek“ contra „Franciscum Berizlo de Grabarya et banum de Jaycha et — dominam Barbaram, relictam quondam Wk dezpothy, nunc vero consortem ejusdem Francisci“, ob violentias, in possessione Hrwsewa factas, inquisitionem instituunt.

Orig. chart. in bibliotheca academiae Slav. mer.

LV. 1504. 27. Februarii.

Johannes Corvinus, dux et banus, „totum et omne jus ac dominii proprietatem, quod et quam in castro Feyerkew ac villis nec non possessionibus et pertinenciis ejusdem, utputa oppido similiter Feyerkew, et villis videlicet Belanowcz, Kobowyna, Pozwethachye, Czyrquencyza, Dworyschya, Oresya, Klokochwcz, Zenth Katherina, Thopolya, Kasthelyschye, Polesnyschye, Prykraye et Pryzawya, ac vadum Bwczyn, et aliud vadum Imenzky Brod vocatis, item possessionibus Thothwsewyna appellatis, suisque pertinenciis, videlicet castello Razohathecz ac oppido ibidem habito, et villis Pryloy, Chernacz, Felsew Bwdosewo et Also Bwdosewo, nec non Gwschya, Priwlaka, Wzthylonya, Schwchye, Bwdowzko, Blyna, Jwsyncz, castello Wywar, ac villis Oresya, Zelcze, Chetherthak, Sernow et Brebrownycza nuncupatis, et similiter castello Komogoyna vocato oppidoque ejusdem et pertinenciis universis, item modo simili castello Gradyza dicto et oppido et pertinenciis suis universis, — idem dominus Johannes Corvinus, dux, per generosam dominam Barbaram, alias relictam quondam Wok dezpothy Rascie, nunc vero consortem Francisci Beryzlo, haberet, eidem Francisco Beryzlo et Johanni filio ejusdem ipsorumque heredibus universis“ — donat. „Datum feria tertia post festum b. Mathie apostoli. Anno Domini millesimo quingentesimo quarto“.¹

Sigill. pend. Orig. membr. Ibid. N. R. A. 630, 8.

LVI. 1504. 22. Julii. In Krapina.

Joannes Corvinus, dux et banus, Francisco Berislav de Grabarje pro parata pecunia, quam eidem debebat, castrum Lobor dat.

Nos Johannes Corvinus, Liptovie dux ac regnorum Dalmacie, Croacie et Sclavonie banus, onera et quevis gravamina illustris domine Beatricis,

¹ Vladislaus rex superiores literas a. 1506 confirmavit suumque regium jus Francisco Beryzlo dedit (N. R. A. 630, 8). Statutio a. 1506 peracta praesentibus vicinis et commetaneis: „nobilibus Mathia Ewthwes de Beledowyna. Petro Horwathynowych, Michael Kerhen, Fabiano de Oresya, Georgio de dicta Boledowyna, Nicolao de Zelnathacz, Johanne Omohay et Ladislao Kerhen, ac providis Emerico wayda de Werholcz, Thoma de Zenth Demeter, Stephano Lak de eadem et Andrea Kowach de Zenth Lazlo, — nobilibus Johanne Kerlewaczky, Georgio Popowych de Zlobodnycza, Petro Horwath de Wynodol, castellano castri Domboro, Cristoforo Perney, ac providis Nicolao zwdacz de Wynodol predicta, Antonio Kowach de eadem, altero Anthonio zwdacz de Brenych . . . et Urbano Pyzkothycz de Zyrach“ (Ibid. 630, 7.).

consortis Nostre carissime, nec non Christoferi filii et Elizabeth puella filie nostris, in Nosmet ipsos assumpendo, memorie commendamus per presentes: quod quia magnificus Franciscus Beryzlo de Grabarya, fidelis familiaris Noster, cum apparatu ducentorum equitum infra revolucionem duorum annorum integrorum, jam transactorum, cum suis propriis sumptibus . . . Nobis fidelia exhibuit servicia, volentes itaque eundem de hujusmodi suis serviciis contentum reddere, posita atque cum eodem vera et justa ratione, pro conservacione ipsorum ducentorum equitum in sex millibus florenorum auri eidem domino Francisco Beryzlo debitores permansimus. Quos quidem sex mille florenos non habentes ad presens sibi unde exolvere, castrum Nostrum Lobor vocatum, in comitatu warasdiensi existens habitum, cum cunctis suis utilitatibus et pertinenciis quibuslibet . . . memorato domino Francisco Beryzlo suisque heredibus et posteritatibus universis pro prescriptis sex milibus florenorum auri dedimus, vendidimus et ascripsimus. Datum in castro Nostro Krapyna in festo b. Marie Magdalene Anno Domini Millesimo quingentesimo quarto.¹

Orig. chart. Ibid. N. R. A. 648, 11.

LVII. 1505. 7. Octobris. In Szegszárd.

Vladislaus rex Balthasari de Batthyan mandat, ut capitaneatum castri Jajce Georgio de Kanisa et Joanni Bebek tradat.

Wladislaus, Dei gratia rex Hungariae et Bohemiae etc. Egrege fidelis Nobis dilecte. Accepimus maxima animi Nostri perturbatione, qualiter tu capitaneatum illius castri Nostri Jaycza, consequenterque castrum ipsum, cum aliis castris Nostris finitimis, fidelibus Nostris magnificis Ladislao de Kanisa et Johanni Bebek, prout coram tibi commiseramus, adhuc non restituisti, neque restituere intendis, et sic iidem capitanei Nostri, jacentes in Bela, graves expensas facere coguntur in gravissimum damnum Nostrum atque etiam periculum hujus regni non modicum. Eam ob rem rursus et iterum tibi strictissime committimus et mandamus, aliud nulla ratione habere volentes, quatenus statim acceptis praesentibus praedictum castrum Jaycza, cum aliis omnibus castris finitimis, ad illud pertinentibus et adhuc apud te habitis, dictis capitaneis Nostris, aut hominibus eorundem, praesentium scilicet ostensoribus, jam tandem absque ulla mora et quaesita occasione seu excusatione reddere et reddi facere, manusque tuas et hominum tuorum de eis penitus excipere et excipi facere modis omnibus

¹ Homines deputati a. 1504 „ad facies castri Lobor — ac possessionum Thewrg, Zlathar, Persawcz, Welyka, Wyolacz et Golwbaucz“ accedentes Franciscum Beryzlo in dominium introduxerunt (N. R. A. 648, 11).

A. 1506 Vladislaus rex „Francisco Beryzlo et per eum Johanni filio ejusdem“ consensum suum regium et mandatum statutorium quoad castrum Lobor dedit (N. R. A. 558, 11; 1561, 3).

debeas et tenearis, ne iidem ultiores et quidem innanes expensas in damnum Nostrum ibi facere cogantur. Nam aliter certus esto, quod omne illud damnum et omnes etiam tales expensas super te requirere volumus. Aliud igitur, iterum atque iterum tibi committimus, in hoc nulla ratione facere praesumas, praesentes pro tua superinde reservando expeditione. Datum in Zaxardia sub annulari secreto sigillo Nostro feria tertia proxima post festum beati Francisci confessoris. Anno Domini 1505.

Wladislaus rex m. p.

A tergo: Egregio Balth. de Batthyan etc., capitaneo Nostro de Jaycza, fidei Nobis dilecto.

Kovachich ex archivio Körmend. Nr. XVI. Orig. chart. Sigill.

LVIII. 1506. 14. Septembris.

Wladislaus rex „Andree Both de Bayna et Marco Horwath de Kamychacz, regnorum — Dalmacie, Croacie et Sclavonie banis“, mandat, ut „Stephanum Beryzawych, — in proteccionem et tutelam specialem“ susceptum, protegant. „Datum — in festo exaltacionis sancte crucis Anno Dom. Millesimo quingentesimo sexto“.

Sigill Orig. chart. Ibid. N. R. A. 136, 26.

LIX. 1507. 25. Septembris. Budae.

Vladislaus rex Balthasari de Batthyan mandat, ut Slavoniae regnum quantocyus dicetur subsidiumque ab eodem exigatur.

Comissio propria domini regis.

Wladislaus, Dei gratia rex Hungariae et Bohemiae etc. Egregie fidelis Nobis dilecte. Cum nuper fideles Nostri universitas nobilium illius regni Nostri Sclavoniae ad varia negotia et necessitates hujus regni Nostri sublevanda Nobis de bonis eorum certum subsidium obtulissent, ad ejusdem dicationem et connumerationem te una cum fidele Nostro egregio Michaele Thompa medio fidelis Nostri magnifici Benedicti de Batthyan, thesaurarii Nostri, fratris scilicet tui, te deputasse recolimus. Itaque volumus, et fidelitati tuae harum serie firmissime mandamus, ut, si nondum regnum illud Sclavoniae per vos dicatum extitit, cures cum ipso Michaele sine omni mora et quam primum dicationem ipsam exequi subsidiumque ipsum citius et tempestivius qua fieri poterit exigere. Aliud nullo modo facturum. Datum Budae sabatho proximo ante festum beatorum Cosmae et Damiani martyrum. Anno Domini 1507.

A tergo: Egregio Balth. de Batthyan, dicatori praesentis contributionis regni Nostri Sclavoniae, fidei Nobis dilecto.

Kovachich ex archivio Körmend Nr. XVIII. Orig. chart. Sigill.

LX. 1507.

Quindecim Benedicti de Batthyan, thesaurarii regii, literae ad Balthasarem de Batthyan et Michaellem Thompa, regni Slavoniae dicatores, datae, quibus nonnullorum regni baronum et regis servitorum salaria e contributione regni Slavoniae solvere, aliis eandem contributionem relaxare, ab aliis vero exigere jubentur.

„De praesenti contributione in regno Sclavoniae“ relaxantur bona „Joannis Gyulay — in sortem pecuniarum suarum ad factum regiae majestatis mutuatarum“. „Marthae relictæ condam Nicolai Bornemyza de Crisio pro certis debitis ejusdem mariti sui, quibus Sua Majestas eidem obligatur“ solvendi sunt 20 floreni. Vigore privilegiorum a contributione relaxantur bona „fratrum Heremitarum ordinis s. Pauli primi Heremita in claustro de Lepaglava“. „Illustri Petro Balsa duci s. Sabae, aulae Suae Majestatis familiari, ad rationem servitiorum suorum“ 290 flor. deputantur. „Thomae cardinali, archiepiscopo Strigoniensi, pro pecuniis suis, per eum ad castra finitima Majestatis Suae mutuatis“ 1300 flor. deputantur; „pro suis servitiis — vero — et expensis, quae fecit hic Budae, apud Suam Majestatem diutius stando, universa bona sua“ a contributione relaxantur. A bonis „Petri Symonfi de Zenth Gyergh“ contributio non est exigenda „demptis illis decem denariis, quos regnicolae ad necessitates finium regni ordinarunt“. Bona „Benedicti et Ladislai Rathkay“ a contributione relaxantur. „Rex venerabili et magnifico Domino Bartholomaeo priori Auranae, bano de Jaycza, ad rationem sallarii sui hujusmodi banatus in praesenti contributione illius regni Sclavoniae duo millia flor. dari deputavit“. „Francisco Keczer — in oppido suo Razyna — sexaginta portae“ relaxantur. „Magistro Nicolao Gorycza, notario majoris cancellariae Suae Majestatis, pro servitiis suis, quae fecit „in scribendis litteris — quindecim portae seu jobagiones ejusdem“ a contributione relaxantur. „Lucae, episcopo ecclesiae zagrabiensis, pro peccuniis suis ad facta Regiae Majestatis et solutionem in castris finitimis fiendam mutuatis“ 3000 flor. dari deputantur. „Georgio Kerechen, coassessori sedis judicariae Suae Majestatis, ad rationem sallarii sui ratione hujusmodi assessoratus“ 200 flor. deputantur. „Gregorio comiti de Blaga ad conservationem castrorum suorum in confinibus Thurcorum“ 200 flor. deputantur.

Ibid. Nro. XIX. Orig. chart.

LXI. 1507.

Qui non solverunt contributionem a. 1507.

Item qui non solverunt taxam regiae Majestati 1507:

Egregius dominus Bernardus de Thurocz, comes varasdinensis, in Zagr. comit. Egregius dominus Franciscus de Hassagh, magister et (sic) prothonot. regni Sclavoniae. Fratres de claustro varasdinensi: habent litteras dom. thesaurarii. Blasius literatus de Zbilio. Leonardus et

Petrus de Zavhodol. Gregorius de Zaverszya, vicecomes. Oppidum Topliaka cum pertinentiis dominorum capituli Zagrabiensis. Joannes Jolecz de Zothelska. Egregius Franciscus Kaczyr. Egregius Benedictus Rathkay. Egregius d. Joannes Gyulay. Magnificus d. Franciscus Beryzlo. Egregius Geczew frater Marthyakonis. Egregius Ladislaus Pethew. Fratres Heremitae de Lepaglava: habent litteras d. thesaurarii. Illustris domina ducissa de castro Crapynensi et ejus provincia. Andreas Dudych de Verbowcz et aliis suis pertinentiis. Relictae Nicolai Gothai. Georgius Sunyrukythel. Ladislaus Zabo de Varasd. Andreas et Joannes de Myrkowcz. Relicta magnifici Waysprocher de castro Coztol. Joannes Balthazarych de Zabok. Colomanus de Zabok, vicejudium. Item quatuor judium de suis possessionibus. Idem etiam receperunt pro se unusquisque per flor. 6.

Ibid. Nro. XXVIII. 52.

LXII. 1508. 4. Januarii. Budae.

Vladislaus rex banis mandat, ut nobiles ad solvendum subsidium compellant.

Comissio propria domini regis.

Wladislaus, Dei gratia rex Hungariae et Bohemiae etc. Fidelibus Nostris magnificis Joanni Ernulth (sic) de Chaktornya et Georgio de Kanysa, regnorum Nostrorum Dalmatiae, Croatiae et Sclavoniae banis, ac egregiis vicebanis eorundem salutem et gratiam. Cum nuper intellexissemus, nobiles illius regni Nostri Sclavoniae in extradando et exolvendo praesenti subsidio Nostro de eorum bonis varias hinc inde facere difficultates et subterfugia, nec illud de bonis eorum exsolvere velle, mandasse vobis per alias Nostras recolimus, et subsidium ipsum de bonis eorum per omnia onera et alia quaevis opportuna remedia administrare, et eos ad exsolvendum illud compellere deberetis; tamen, sicuti intelligimus, vos mandata hujusmodi Nostra, nescitur quibus respectibus, exequi nondum curassetis, id quod certe graviter in vobis ferimus. Et quia Nos subsidio ipso in praesentiarum incredibilibus pene Nostris et regni Nostri necessitatibus, maxime vero extrema penuria castrorum Nostrorum finitimorum sic exigente, carere nulla ratione possumus: propterea volumus et fidelitati vestrae rursus harum serie firmissime committimus et mandamus, quatenus praefatos nobiles ad exolutionem et extraditionem praescripti subsidii Nostri de bonis ipsorum et eorum medio per omnia onera et alia quaevis opportuna remedia cogere et compellere modis omnibus debeatis et teneamini, auctoritate Nostra praesentibus vobis in hac parte concessa mediante. Praesentes tandem pro vestra superinde expeditione reservando. Datum Budae feria tertia proxima post festum circumcisionis Domini Anno Ejusdem 1508.

Ibid. Nro. XXIII. Orig. chart. Sigill.

LXIII. 1508. 26. Januarii. Budae.

Vladislaus rex Balthasari de Batthyan et Michaeli Tompa, dicatōribus regni Slavoniae, mandat, ut Georgio Kanisay bano sallarum exsolvant: „Quia Nos fideli Nostro magnifico Georgio Kanisay, illorum regnorum Dalmatiae, Croatiae et Sclavoniae bano, ad occupationem banatus eorundem regnorum Nostrorum, ad quam jam illum cum plena informatione et facultate Nostra misimus, pecunias trium mensium, quae insimul computatae faciunt mille ac ducentos et quinquaginta florenos, de taxa sive contributione Nostra praesenti, Nobis de illo regno Nostro Sclavoniae proveniente, per vos dandas duximus“. — „Datum Budae feria quarta proxima post festum conversionis b. Pauli apost. Anno Domini 1508“.

Ibid. Nro. XXII. Orig. chart. Sigill.

LXIV. 1508. 5. Junii. In Lovászberény.

Vladislaus rex „castrum Feyerkew cum oppido similiter Feyerkew ac possessiones Belanowacz, Jablancz cum vado, nec non Zenth Myhal, Zenth Katheryna, ac castellum Dworyschya, cum thelonio, item possessiones Cerquinyeza, Pozwethacze, Polesnycze, Imenczke cum vado ibidem exigi solito, Thothossowyna, castellum Razwachacz, oppidum similiter Razwachacz, ac possessiones Charnacz pariter cum vado, Goschya, Prelaka, Sthwche, Wzthylonya cum vado, Bwkoleczko, Felsew Bodoswa, Also Bodoswa, item castrum Wywar, cum oppido Blynna ac possessione Orysse, item castellum Gradyza cum oppido similiter Gradyza, ac possessiones Brebronyeza, Zelcze, castellum Komogoyno cum oppido similiter Komogoyno, et possessionem Podgrage, omnino in comitatu crisiensi, — in quarum pacifico dominio Franciscus Beryzlo se et generosam quondam dominam Barbaram, consortem suam, alias videlicet relictam illustris Wok de zpoti regni Rascie, filiam utputa magnifici quondam Sigismundi Groff, perstitisse seque ipsum persistere asserit etiam de presenti, item totum et omne jus Nostrum regium, si quod in dictis — qualitercunque haberemus —, memorato Francisco Beryzlo de Grabaria et Johanni filio ejusdem ipsorumque heredibus et posteritatibus universis nove — donacionis titulo“ donat. „Datum in Lowazbery n feria secunda proxima post festum ascensionis Domini Anno Ejusdem millesimo quingentesimo octavo, regnorum Nostrorum Hungarie anno decimo octavo, Bohemie vero tricesimo octavo“.¹

Sigill. Orig. membr. in archivio reg. N. R. A. 630, 9.

¹ Introductoriae et statutoriae literae a Vladislao rege a. 1508 capitulo ecclesiae bosnensis datae. In relatoriis hujus capituli literis praeter possessiones in donationalibus literis occurrentes sequentes nominantur: „Bwchy dolecz, Pernakowycza zela, Matheocz, alterius Matheocz, Chernakoczy, Dolacz, et alterius Dolacz, Jakopolch, Jezerow, Kandanoch, Castellicza, Pawocz, Swkolecz, Prekanez, Tholanocz, Chernek, alterius

LXV. 1508. 17. Augusti.

„Frater Anthonius Magni de Segwsdino, ordinis Minorum et sacre theologie professor provincieque regni Hungarie minister — ex consensu et determinacione — fratrum — in capitulo warasdiensi — congregatorum totalem porcionem possessionariam ipsius conventus sive claustru de Werewcze, puta unum molendinum duarum rotarum in fluvio Werewcze wyze vocato decurrens ac tredecim sessiones jobagionales — in oppido Wercze vocato in comitatu de Werewcze, — item totale thelonium — Johanni Banffy de Alsolyndwa, pincernarum regalium magistro“ dedit. „Datum in octava s. Laurentii mart. Anno Dom. Millesimo quingentesimo octavo.“

Sigill. pend. Orig. membr. Ibid. N. R. A. 590, 23.

LXVI. 1508.

Relatoriae literae capituli čazmensis de statutione Thome Erdődi ejusque fratrum in pluribus bonis, quam ob rem Vladislaus rex eidem capitulo has dederat literas: „Dicitur Nobis in personis fidelium Nostrorum reverendissimi in Cristo patris domini Thome, tituli sancti Martini in montibus sancte Romane Ecclesie presbiteri cardinalis strigoniensis etc. ac egregiorum Petri, Pauli, Johannis et Valentini Erdewdy, fratrum ejusdem domini cardinalis, quomodo ipsi in dominium castri Feyerkeu, in crisiensi, ac districtus Thethosawyna, nec non castellorum Komogoyna in zagrabiensi, et Dolaczky vocatorum in de Oborgaz comitatibus existencium, nec non oppidorum, possessionum, villarum, prediorum porcionumque et jurium possessionariorum, ad idem castrum et ipsa castella et districtum prenomiatum de jure pertinencium, ubilibet adiacencium, ipsos exponentes Nostre donacionis titulo, per defectum scilicet seminis generose condam domine Barbare, alias relicte condam illustris Wok, de zpoti Rascie, pridem vero consortis egregii

Cherneu, Weresewlez, Pothok, Klokosewacz, Gwlthany, Berka zela, Potherkal, Greda, Blaga, Balasonowcz, Lathkocz, Dwkapella, Lywblan, Thopolya, Pethkokwch, Zwtha Maria, Malsanowcz, Thwrsanowcz, Gergenocz, Kwcharowcz, Kobowyna, Gornawcz, Henchewcz, Poceseceze, Macheryncz, Pechelewer, Crysyncz, Dolacz, Zreganowch, Pochesewch, Oryesawacz“ (etc.) Statutio fuit peracta praesentibus vicinis: „Francisco Ladizlaych de Zenth Marthon, Ladislao Keerhen de Kernyewyna, — Petro Horwathynowych de Alberthowyna, altero Petro Dyachygh de eadem, Stephano Gylthygh de Bellydowyna, Michaelae aurifabro de eadem, Nicolao de Chwbyn, et Gywrkone Weresowygh de Bekethynch. Item in preasserto districtu Thothosowyna Iwan Plawychky de Plawygew, Paulo Zprezhky de Zprezez, Emerico Jalekowygh de Wynodol, Paulo Lowachky de Dolnynawyzna, Anthonio Kathygh de Ztryzygh, Laurencio porkolab de Wynodol, officiale scilicet Petri Horwath in Wynodol.“ —

(N. R. A. 630, 10.).

Francisci Beryzlo de Grabarya, concernencium, legitime vellent introire. Super quo fidelitati vestre — mandamus, quatinus vestrum mittatis hominem pro testimonio fidedignum, quo presente Nicolaus Drobythel de Bedenycza, aut Johannes de eadem Bedenycza, sive Thomas similiter de eadem Bedenycza, vel Matheus Spanych, sew Andreas literatus de Marowcza, sive Nicolaus Woykowych de Woykowcz, aut Bartholomeus Bwdachky de eadem Woykowcz, sew Johannes Pezzar de Pezzeryo, vel Georgius Castellaffy de Zenthlelek, aut Blasius de Grexyncz, sive Georgius literatus de eadem Grexyncz, aliis absentibus homo Noster introducat prefatos exponentes in dominium. — Datum in Alba regali feria secunda inter octavas festi ascensionis Domini Anno Ejusdem Millesimo quingentesimo octavo. — Introductioni et statutioni „Gregorius Sonych, predialis Francisci Berizlo, nomine et in persona ejusdem domini sui“ contradixit.

In literis a. 1518. Orig. chart. Ibid. N. R. A. 648, 12.

LXVII. 1508.

Sex Benedicti de Batthyan, thesaurarii regii, literae ad Balthasarem de Batthyan et Michaelem Thompa, regni Slavoniae dicatores, datae, quibus salaria nonnullorum e contributione regni Slavoniae exsolvere jubentur. Salarium est solvendum „Georgio Zthresemley, bano Jayczensi“. Item Georgio de Kanyza, bano, de quo thesaurarius ita scribit: „Probe enim et vos scire non dubitamus, qualiter serenissimus dominus noster rex illum banatum regnorum Croatiae et Sclavoniae magnifico domino Georgio de Kanyza quoad medietatem conferre habuit, et quoad aliam medietatem magnifico domino Joanni Ernuth de Chaktornya. Quia autem Sua Majestas in praesentiarum providit et intellexit illam negligentiam, quam priores bani, videlicet domini Marcus Horvath et Andreas Both, in administratione praesentis subsidii illius regni Sclavoniae faciunt, ut igitur tempestive administratio ejusdem subsidii fieret amplioresque difficultates nemo nobilium in administrando ipso subsidio facere praesumeret, misit nunc Majestas Sua eundem dominum Georgium de Kanyza ut banum suum, ut praemisimus, quoad medietatem banatus, et mandavit Sua Majestas, ut idem omni autoritate Majestatis Suae praefatum subsidium administrari facere debeat. Et item Majestas Sua de illis pecuniis, quas prioribus banis suis de eodem subsidio regni Sclavoniae per vos dari deputaverat, eidem domino Georgio de Kanyza, una cum bonis suis, in dicto regno Sclavoniae habitis, mille ducentos et quinquaginta flor. dari comisit. — Datum feria quinta proxima post festum conversionis b. Pauli apost. Anno Domini 1508“. — „Petro Balsa“ solvendi sunt „ad rationem servitii sui“ 290 flor. „Eliae de Busyncz“ solvendae sunt pecuniae aliis literis deputatae. — „Benedicto de Wemer“ solvendi sunt 40 flor., quem „misit regia Majestas — pro restitutione banatus regnorum Dalmatiae, Croatiae et Sclavoniae ad priores banos, videlicet magnificos dominos Marcum Horvath de Kamychacz et Andream Both de

Bayna“, thesaurarius autem eidem Benedicto „expensas sufficientes et congruas ob defectum pecuniarum dare non potuit“. „Datum Budae feria 5-a prox. post festum b. Mathiae apost. Anno Domini 1508“. —

Kovachich ex archivio Körmend. Nro. XXIV. Orig. chart.

LXVIII. 1509. 6. Januarii. Tyrnaviae.

Vladislaus rex Georgio de Kanysa et Joanni Ernusth de Chaktornya, banis, mandat: ut „iudices nobilium et alios etiam nonnullos — ex potioribus nobilibus — regni Slavoniae, qui magnam partem pecuniarum praesentis subsidii — jam etiam recollectam pro se ipsis propria quadam auctoritate eorum usurpassent“, ad restituendas easdem pecunias omnibus modis cogant. Subsidium jam fuerat banis castri Jajce deputatum. „Datum Thirnaviae in festo epiphaniarum Domini Anno Ejusdem 1509“.

Kovachich ex archivio Körmend. Nro. XXV. Orig. chart. Sigill.

LXIX. 1510.

„Simon Donath, comes sedis, ac Thomas Woykowych, castellani ecclesie b. Marie virginis de Thopozka“ in lite inter „nobiles generacionis de Berkws“ et „Anthonium Doghowachky — pretextu cujusdam possessionis Zthrasysche vocata“ judicarunt; „nobiles vero generacionis sepe fate de Berkws hijs non contenti dictam causam ipsorum in presenciam domini Ladislai de Zalka, gubernatoris bonorum illustrissimorum liberorum Regie Majestatis nec non commendatarii hujus alme ecclesie Virginis gloriose in Thopuzka, domini nostri graciousissimi appelaverunt. Testes quidem seu pristaldi, coram quibus dicta causa acta fuere, hic sunt: Petrus Impryth de Jamnycza, judlium comitatus zagrab., Cristoforus Swbych de Pernya (et alii) —; ubi tandem per modicum temporis spacium supra dicti nobiles generacionis de Berkws presentaverunt nobis literas ejusdem domini nostri graciousissimi domino nostro, domino Stephano de Deshaza, sonantes, eo absente nobis vicegerentibus ejusdem, in quibus mandabat nobis dominacio sua, quatinus — de novo — judicium et justiciam partibus supra dictis facere deberemus.“

In donationalibus literis Andreae Tuškanić, episcopi el. et abbatis, a. 1525. In archivio zagrab. archiep.: Don. 163, 5.

LXX. 1512. 5. Januarii. In Siklos.

Emericus de Peren, palatinus et banus, „Balthasari de Batthyan bano (sic) et Georgio Castellany, dicatoribus regni Slavoniae“, mandat, „ut Stephano Ordachych (sic) et Duys (sic), castellanis castri

Repach“¹, 133 flor. salarium solvant. „Datum in castro nostro Soklyos in profesto epiphaniarum Domini Anno Ejusdem 1512“.

Kovachich ex archivio Körmend. Nro. XXVIII. 1.

LXXI. 1512. 5. Maji. In Višegrad.

Vladislaus rex „futuris regnorum Nostrorum Dalmacie, Croacie et Sclavonie banis“ mandat: ut bona zagrab. capituli contra omnes impetitores, in specie contra Balthasarem de Alap protegant. „Datum in Wysegrad feria quarta prox. post festum invencionis sancte crucis. Anno Domini Millesimo quingentesimo duodecimo.“

Sigill. Orig. chart. in archivio cap. zagrab. fasc. 2. nr. 29.

LXXII. 1512. 20. Maji. In Valpovo.

Emericus de Peren, palutinus et banus, se amicum Thomae Bakač, cardinalis, esse contestatur.

Magnifice domine et frater Nobis honorande. Putamus V. D. non latere, domino cardinali Nos quales servitores obligati sumus, ut sane res etiam suas, ex hoc regno proficiscens, una in parte Nobis tutandas commisit. Nec illud quoque V. D. latet, quali fraternitate V. D. Nobis attineat. Nunc vero audimus, plerosque malevolos Nostros in Sclavonia nonnulla contra honorem Nostrum gaudere et inter etiam familiares d. cardinalis de Nobis zizania seminare. Quare D. V. rogamus, non praetereat magnificentia vestra familiaribus dom. cardinalis dare intelligere, quales servitores obligati Nos quoque domino cardinali simus, ut sane locus zizaniarum a Nostris malevolis seminandarum non praebeatur; fortasse Nos quoque poterimus non ingratis domino cardinali servire, et D. V. fraternitati, quam valere felicissime cupimus. Ex arce Nostra Walpo in festo ascensionis Domini. Anno Ejusdem 1512.

Emericus de Peren, comes et palatinus etc.

A tergo: Magnifico domino Petro de Erdewd, cubiculario regio, fratri Nobis honorando.

Kovachich ex archivio Körmend. Nro. XXVIII. 2.

LXXIII. 1512. 13. Septembris. Zagrabiae.

„Nobilis Martinus Dragachych de Otthok — porciones suas possessionarias in possessionibus Otthok ac Banschyna, Chasych, Merzlo polye, Lezkowcz et Oresye — Bernardino comiti prepetuo de Frange-

¹ In aliis literis a. 1513 eadem personae vocantur: „Dwya Orlochyth et Stephanus similiter Orlochyth“.

panibus, item Matthie, Cristoforo ac Ferando, filiis ejusdem, heredibusque et posteritatibus ipsorum universis post mortem et decessum suum de hoc seculo“ inscribit. „Datum feria secunda proxima post festum nativitatis Marie Virginis gloriose Anno Domini Millesimo quingentesimo duodecimo“.

Sigill. pend. Orig. membr. in archivio reg. N. R. A. 458, 16.

LXXIV. 1512. 17. Septembris. Zagrabiae.

Emericus de Peren, palatinus et banus, propter res cum banissa bene compositas lactatur.

Egregii Nobis charissimi. Intelleximus ex literis vestris, quantam diligentiam fecistis in rebus Nostris erga dominam banissam, et quod etiam in illis finem optatum consecuti estis, de quibus vobis grates dicimus et animo bono a vobis capiemus laetamurque de illis.

Praeterea jam juxta infrascriptam informationem Nostram procedatis, ita videlicet, quod statim et in continenti faciatis ad Bywhegh vocare egregium Georgium Stresemley capitaneum cum Nostris gentibus, cui etiam Nos commisimus eidem per alias litteras Nostras, ut ad vos festinare debeat; et faciatis eundem condescendere ad oppidum Bywhegh et committatis eidem, ut illic oppidanis damna inferri facere non permittat, ne pauperes pro damnis eorundem desolentur, et quod magis etiam de exteris victualia eisdem hominibus Nostris importentur pacificeque eosdem conservare debeat. Insuper committatis etiam eidem Stresemley, quod cum hominibus praefatae dominae banissae pacifice vivant, qui in castro Byhegh constituuntur, et nullas inimicitias eisdem communicari permittat.

Item habemus litteras expeditorias, tam dominae banissae, quam etiam Ludovico Pewkry, sed etiam aliis familiaribus ejusdem dominae banissae, apud Stresemley, commisimusque eidem Stresemley, quod juxta vestram informationem procedat; et si quispiam voluerit habere illas a vobis, ista relinquimus industriae et humanitati vestrae, et bene etiam in memoria vestra habeatis, quia absque castrorum resignatione nullo modo videtur Nobis, ut cuipiam expeditoriae conferri deberent.

Item perractis rebus praescriptis, rogamus vos, ut una cum Ludovico Pewkry dies et noctes huc ad Nos potius advolare quam venire velitis, et secus in praemissis non facturi. Ex Zagrabia feria 6-a proxima post festum exaltationis S. Crucis. Anno Domini 1512.

Emericus de Peren etc.

Kovachich ex archivio Körmend. Nro. XXVIII 3.

LXXV. 1512. 5. Novembris. In Siklos.

Emericus de Peren, palatinus et banus, copias contra Turcarum molimina cogi jubet.

Emericus etc. Egregie Nobis dilecte (Balth. deBatthyan). Venerat in itinere Nostro fama, quod bassa de Werbewchanya magnam multitudinem Thurcorum contraxisset et praecise conaretur regno Croatiae aliquam vim inferre, et item hodie noviter literae venerunt, quae hanc famam veram confirmarunt. Proinde vobis harum serie firmissime committimus, ut statim in toto regno Slavoniae gentes universas, pedestres et equestres, quo majori numero poteritis, sub nota perpetuae infidelitatis levare ac concitare debeatis, nulli in hoc parcendo, ut si quid ipsa (sic) bassa moliatur, possint Nostris illico in auxilium ire. Aliud nullo modo facere audeatis. Datum ex castro Nostro Soklyos feria 6-a in festo b. Emerici ducis. Anno Domini 1512.

Scriptimus Francisco Keczer, ut cum gentibus episcopatus zagrabienensis paratus sit et vadat, aut eos mittat, quo necessitas vocabit. Vos autem attendatis, ut, si opus erit, tam cum his, quam cum aliis gentibus hostibus insistere velitis et debeatis.

Ibid. Nro. XXVIII. 5.

LXXVI. 1512. 14. Novembris. In Siklos.

Emericus de Peren, palatinus et banus, Georgium Kastelanfi monet, ut contra Turcas cum vicebanis insurgat.

Egregie amice Nobis honorande. Hac hora venit ad Nos homo domini Johannis comitis Corbaviae, vicebani Nostri, medio cujus Nobis significat, quod Thurci in festo b. Emerici ducis innumerabili multitudine Croatiam ingressi sunt. Scitis autem, quando hinc a Nobis discessistis, dedimus vobis literas regiae Majestatis, in quibus scribebat Sua Majestas, quod regnicolae regni Slavoniae consurgant et proficiscantur ad occupationem castrorum banatus Zrebernyk amissorum; diximus autem vobis et eorum, quod Nos nolumus regnicolas hujus regni ad alias partes fatigare et convertere, quoniam satis ipsis esset solum custodire et conservare illa confinia ipsi propinqua. Ob hoc rogamus amicitiam vestram majori quam possumus prece precamineque, ut ostendatis praesentes literas Nostras Balthazari de Batthyan, Nostro vicebano, et una cum ipso majori copia levare et trans Zavam ad dominum Joannem comitem Corbaviae, Nostrum vicebanum, ducere, quoniam Thurci ipsi, ut intelligimus ex significatione domini Joannis, ea venerunt intentione, quod remorentur et in regno pausent, nec discedant nisi coacti. Relinquatis, pro Deo rogamus, omnia alia negotia, loquimini cum ipso Balthasar de Batthyan et faciatis propter passionem Christi, nemini parcendo, citissime levetis et cum illis proficiscamini ad conservationem patriae Nostrae. Spero,

si faciatis, Deus altissimus adjuvabit suos. Scripsimus Francisco Kecher, quod cum gentibus episcopatus paratus sit et eas mittat, quo vicebanus Noster jusserit. Quanto poteritis majori numero omnes levetis et aliud non faciatis. Datum in castro Nostro Saklyos in profesto b. Martini confessoris. Anno Domini 1512.

Emericus de Peren, comes ac palatinus et banus etc.

A tergo: Egregio Georgio Castellanffy de Zent Lelek, amico Nobis honorando.

Ibid. Nro. XXVI. Orig. ahart. Sigill.

LXXVII. 1512. 20. Novembris. In Siklos.

Emericus Peren, palatinus et banus, copias contra Turcarum molimina cogit.

Egregie Nobis dilecte (Balth. de Batthyán). Scitis, qualiter vobis et antea etiam scripseramus ex parte rumoris Thurcorum, ut cum gentibus illius regni ac etiam gente episcopatus zagrabiensis prompti et parati essetis, ut, cum opus foret, mox pro defensione possetis adesse. Sitis igitur unius intelligentiae cum domino vicebano Nostro regni Croatiae, ut, cum necessarium fuerit, illico cum omnibus gentibus regni illius ac gente episcopatus zagrabiensis, sique opus fuerit, per singula capita, pro tuitione et defensione poteritis insistere. Intelligimus etiam, quomodo Franciscus Kecher difficultaret tenere gentes episcopatus zagrabiensis: sciatis, quod in hoc nullo modo sibi favere volumus, scripsimusque tibi (sic!), ut gentes plenarie ratione episcopatus tenere debeat et quo opus fuerit pro defensione mittere, illic mittat. Etiam a regia Majestate Nobis comissum est, ut gentes promptas conservari faciamus. Idcirco provideatis ad ista, ut sitis provisi cum gentibus illius regni et, quo locorum necessarium fuerit, mittere possitis. Ex castro Nostro Soklyos sabbatho proximo post festum b. Elisabeth viduae. Anno 1512.

Ibid. Nro. XXVIII. 7.

Emericus etc.

LXXVIII. 1512. 26. Novembris. In Valpovo.

Emericus de Peren, palatinus et banus, Balthasari de Batthyán scribit: „Rogamus vos magnopere, quod ad Croatiam invigiletis quanto majori cura poteritis, ut, quandocunque aliquam sinistram famam Thurcorum audiveritis, statim et in continenti cum gentibus illorum comitatum nec non episcopatus zagrabiensis ac vestrorum, vadatis contra Thurcos personaliter ad defensionem illius regni Croatiae, ne per incuriam vestram, quod Deus longe avertat, per eosdem Thurcos illud regnum aliquod periculum capiat. Ex castro Nostro Walpo feria 6-a proxima post festum b. Catharinae virginis et martyris. Anno Domini 1512“.

Ibid. Nro. XXVIII. 6.

LXXIX. 1512. 28. Novembris. In Valpovo.

Emericus Peren, palatinus et banus, Balthasaris de Batthyán in repellendis Turcis solertiam laudat eundemque ad diaetam Crisii celebrandam suū loco mittit.

Egregie Nobis dilecte. Literas vestras intelleximus. Ubi autem scribitis Nobis, quod statim acceptis literis Nostris, quas miseramus vobis per egregium Laurentium Banffy hominem Nostrum, ad defensionem regni Croatiae cum gentibus vestris propriis insurrexistis, et usque Zagrabiam profecturi estis, illicque, acceptis reversionibus Turcorum, tandem rediissetis: placet enim, quod honori Nostro et vestro consuistis, et laudamus etiam diligentiam et solertiam vestram, quod mandata Nostra non praetermisistis, quae a vobis cum omni benevolentia Nostra capiemus. Intelleximus etiam, quod aliae gentes, videlicet neque episcopatus zagrabiensis, neque etiam illius regni Slavoniae insurrexerunt ad literas et comissionem Nostram, quod Nobis plurimum displicuit.

Aliter scribitis etiam Nobis, quod ad diem Dominicum proximum ante festum b. Nicolai episcopi in Crisio unam generalem diaetam proclamari fecistis, tam ex parte taxae praesentis, quam etiam ex parte conservationis gentium exercituantium: quae res etiam placet Nobis et bene etiam per vos fieri laudamus. Ubi autem optastis, quod Nos ad eandem diaetam deputaremus unum hominem Nostrum specialem cum literis Nostris, sciatis autem, quod neminem alium praeter vos dimittere volumus; sed per hunc ostensorem praesentium misimus literas Nostras seriosas et strictas illi regno Slavoniae, ut tempore celebrationis diaetae putabitis illas eisdem nobilibus, tam ex parte gentium, quam etiam taxae praefatae sonantes, in quibus etiam habetis credentiales ad vos, ut quidquid nomine Nostro eisdem dixeritis, indubiam vobis fidem praestent. Pro eo rogamus vos, ut quidquid melius et accuratius, tam in celeri exactione taxae, quam etiam ad defensionem praefacti regni Croatiae inter eosdem efficere poteritis, faciatis; alioquin, prout ex eisdem litteris Nostris intelligetis, poenam condignam non evadent.

Sed ante omnia ista, rogamus itaque pro Deo, quod statim sitis praesentes cum egregio Francisco Keczer, administratore episcopatus zagrabiensis, et concludatis cum eodem, quod gentes domini sui habeat paratas, cui etiam et Nos scripsimus per alias literas Nostras; et invigiletis et proclamari faciatis, quod unusquisque sint parati in illo regno, tam equites quam etiam pedites, quoniam hodie venerunt literae Nobis a domino comite Corbaviae, quod Thurci cum magna multitudine iterum moliantur venire ad Croatiam, quod tam equitibus, quam etiam peditibus possitis ire in auxilium illi regno et bano Nostro. Nos etiam et illas gentes Nostras, qui noviter exierunt, et etiam alias quam plures ad vos remitemus. — Ex castro Nostro Valpo die adventus Domini. A. D. 1512.

Franciscus (sic) de Peren, comes et palatinus et banus etc.

A tergo: Egregio Balthasar de Batthyan, vicebano Nostro regni Sclavoniae, Nobis dilecto.

Ibid. Nro. XXVII. Orig. chart. Sigill.

LXXX. 1512. 29. Novembris. In Valpovo.

Emericus Peren, palatinus et banus, regni Slavoniae status propter non praestita Croatiae contra Turcas auxilia corripit et ad praestanda hortatur, unaque mandat, ut in partibus trans fluvium Colapim sitis subsidium exigatur.

Egregii et nobiles viri, fratres et amici Nobis honorandi. Potuistis per istos paucos ante dies intellexisse, quam vastus quamque validus exercitus Turcorum Croatiae fines lacerandos penes mare usque civitatem Scardonae irruerit, quamque constanti pectore eam civitatem et castrum Scardonae oppugnaverit, nemo vestrum nescit. Et, licet priusquam ingrederetur, jam ante aliquot dies eundem exercitum futurum non ignorabamus, eo factum est, quod universitatem vestram praemonueramus comittendo cuilibet vestrum, ad requisitionem vicebani Nostri regni Sclavoniae insurgere per singula capita et cum eo regno Croatiae opitulandum proficisci deberetis. Vos tamen, non curatis nec commissione Nostra, neque periculis vestris, quae proxima sunt, non solum insurgere et Croatiae periclitanti opitulaturi ire noluistis, sed ne quidem plerique vestrum ex aedibus suis pedem movistis. Mirum quippe est, qui periculum vestrum et denique auctoritatem regiae Majestatis tanti facitis, an putatis, si quis vestrum peccet et metas auctoritatis regiae Majestatis transiliet, emendam poenamque ipsam defuturam esse? an, si quis vestrum recuset penes patriam exercituare, et non reperiatur quispiam, qui de bonis cujusvis vestrum exercituare nolentium, exercituet, et faciat exequaturque, quod regni commodum, utilitatem et defensionem spectat, nisi benevolentia illa Nostra, quam vobis jam pridem et declaravimus et palam fecimus, Nos dehortaretur, revera talem curam huic vestrae pertinacitati adhiberemus, quod alias vel non moniti futuro periculo vestro studiosius occurreretis, et protestamur praesentibus litteris Nostris vobis, quod perinde surdos ad defensionem vestram praestiteritis, sicuti se praestitistis credentes, quod non pereatis. Proinde hortamur vos et nihilominus harum serie comittimus, quatenus dum et quandocunque per egregium Balth. de Batthyan, Nostrum vicebanum istius regni Sclavoniae, fueritis requisiti, statim per singula capita insurgere et sumptis armis eo, quo necessitas vocabit, proficiscamini, alioquin si quis vestrum huic Nostrae comissioni contra eat, sciat se impune non latitum. Praeterea ex significatione dicatorum praesentis subsidii illius regni accepimus: iudices nobilium in comitatu zagradiensi, ultra fluvium Cuppae, ad connumerationem bonorum dominorum et nobilium exire noluisse, allegando, illa bona, ultra eum fluvium habita, libera et exempta esse. Nos libertatem nullius aut vendicabimus, aut infrin-

gemus, verum incerti sumus, an illa bona sint exempta et libera, certi tamen sumus, bona ipsa ultra Cuppam existentia majori custodia, majori etiam defensione egere, quam, quae ex isto latere Cuppae sunt. Itaque comittatis ipsis iudicibus nobilium, ut citra ullam difficultatem moramque ad connumerationem faciendam cum dicatoribus exeant, — qui si recusaverint, huc usque Nobis mittatis. Commisimus vicebanis Nostris tam Croatiae quam Selavoniae regnorum, quo eorum bona regiae Majestati occupent et retineant. Si est qui vel dominorum vel nobilium quisquam a connumeratione et exactione subsidii dicatores repellat, iidem vicebani Nostri habent informationem, ut universas gentes, quae istic sunt, et quas hinc missuri sumus, ad bona talis, a connumeratione ipsius subsidii dicatores repellentis, condescendi et subsidium ipsum cum eorum damno exigere faciant. Nec in hoc, nec in aliis quibusvis rebus cum detrimento honoris et diminutione auctoritatis regiae Majestatis parcemus nemini. Ex hoc subsidio regnum tuetur, defenditur et conservatur, quod si desit, deerit et regni istius defensio, nec esset justum, quod alii contribuant, alii non: bene itur, si aequaliter curatur. Postremo videtis illud miserrimum regnum Croatiae quanto periculo sit objectum et quam assiduo impetu Thurcorum laceratur, — et scribitur Nobis, quod rursum novum instruitur bellum; illi autem regno ex subsidio praesenti potissima deberet fieri defensio. Itaque magnopere rogamus Vestras egregietates, ut oblatum subsidium Majestatis regiae, jam etiam magna ex parte connumeratum, exigere et citissime administrare velitis; ut gentes, quas per hos dies numero equitatu et peditatu tum ad defensionem illorum regnorum, tum vero ad compescendos regiae Majestati qui sunt inobedientes, missuri sumus, stare et manere possint, vosque in laribus vestris tuti et quieti esse possitis. Reliqua dicet Balth. de Batthyan, Noster vicebanus, cui fidem praestan. creditivam. Quos valere felicissime cupimus. Ex castro Nostro Walpo feria secunda in vigilia b. Andreae apostoli. Anno Domini 1512.

Emericus de Peren, comes ac palatinus
et regnorum Dalmatiae, Croatiaeque et Sclavoniae banus etc.

A tergo: Egregiis et nobilibus universitati nobilium regni Sclavoniae, fratribus et amicis honorandis.

Ibid. Nro. XXVIII. 8.

LXXXI. 1512. 9. Decembris. In Valpovo.

Emericus de Peren, palatinus et banus, Balthasarem de Batthyan, vicebanum, ad se accersit. „Cum autem hic apud Nos eritis, sciatis, quod volumus vos ad speciale servitium regiae Majestatis et hujus regni mittere. — Praeterea regia Majestas mandaverat Nobis, ut gentes episcopatus zagrabiensis ac etiam gentes illius regni partes ad istas moveri faceremus. Attamen Nos nunc ipsas gentes moveri non facimus. Committatis igitur ipsis, ut sint prompti et parati et, cum ad defen-

sionem regni Croatiae cum eis opus fuerit, possint illico ibi proficisci, idcirco non nunc ipsas gentes ad has partes non facimus moveri, si a Nobis id benevole accipiunt, si autem non, aliter cogitandum de ipsis erit. — Ex castro Nostro Walpo feria 5-a proxima post festum conceptionis Virginis Mariae. Anno Domini 1512^a.

Ibid. Nro. XXVIII. 10.

LXXXII. 1512.

Capitulum čazmense has ab „Emerico de Peren, — palatino — nec non regnorum Dalmacie, Croacie et Sclavonie bano capitaneoque Seguiensi“ accepit literas: „Dicitur Nobis in persona illustrissimi domini Georgii marchionis Brandenburgensis etc., quomodo ipse de et super illa totali summa pecuniarum, pro qua videlicet totale castrum ejusdem exponentis Lobor vocatum — apud manus magnifici Francisci Beryzlo de Grabarya titulo pignoris haberetur, — eidem plenariam et omnimodam satisfaccionem impendere dictumque castrum Lobor — ad se recipere et redimere promptus esset et paratus“. Ideo mandat banus, ut consveta admonitio, prohibitio et evocatio celebretur. „Presentes autem sigillo egregii Balthasar de Bacchyan, vicebani et comitis Nostri crisiensis, fecimus consignari. Datum in Kothnyak feria tertia post festum b. Lucie virginis et mart. Anno Domini Millesimo quingentesimo duodecimo.“ — Capitulum mandatum bani explevit.

In literis a. 1519. Orig. chart. in archivio reg. N. R. A. 648, 13.

LXXXIII. [1512.].

Registrum contributionis regni Sclavoniae.

Item de totali summa praesentis contributionis regni Sclavoniae exacti fumi 15138 faciunt florenos 11404. Restant inexacti fumi 441, faciunt flor. 743 denarios 25. Bona domini nostri gratiosissimi (palatini-bani) fumi 718, faciunt flor. 533. Bona illustris domini Laurentii ducis, fumi 1815, faciunt flor. 1411 den. 25. Bona d. Vaywodae Transylvaniensis fumi 122, faciunt flor. 92. Bona egregii Balth. de Alap fumi 309, faciunt flor. 244 den. 25. Bona egregii Bernardi Turoczy cum vicecomite et salario suo fumi 326, faciunt flor. 249. Bona Ludovici Pekry fumi 100, faciunt flor. 75. Bona domini Marchionis insoluta fumi 61, faciunt flor. 46. den. 25. Bona Bernardini Groff fumi 700, faciunt flor. 538 Bona prioratus Auranae fumi 1303, faciunt flor. 1032 den. 25. Bona dom. Benedicti Bachany inexoluta fumi 501, faciunt flor. 338 den. 25. Bona Nicolai Zekel cum bonis abbatae de Bela fumi 437, faciunt flor. 340 den. 25. Bona Francisci Beryzlo insoluta fumi 203, faciunt flor. 115 den. 25. Bona Benedicti Rathkay insoluta fumi 25, faciunt flor. 18 den. 25. Castrum Chazarvara insoluti fumi 500, faciunt flor. 425. Civitas Zagradiensis

fumi 425, faciunt flor. 318. den. 24. Civitas Varasdinensis fumi 210, faciunt flor. 208. Bona vicebani fumi 604, faciunt flor. 503. Bona Georgii Castellany, dicatoris, fumi 214, faciunt flor. 211. Bona magistri prothonotarii fumi 48, faciunt flor. 36. Bona iudum cum salariis eorum fumi 335, faciunt flor. 214 den. 25. Bona vicecomitum fumi 43, faciunt flor. 32 den. 25. Bona dicatorum fumi 107, faciunt flor. 80 den. 25. Nobiles unius sessionis cum liberis villis in episcopatu zagrabiensi et in Monozlo fumi 342, faciunt flor. 218. Rectificati fumi 144, faciunt flor. 108.

Kovachich ex archivio Körmend. Nro. XXVIII. 51.

LXXXIV. 1513. 17. Januarii. Budae.

Emericus de Peren, palatinus et banus, Balthasarem de Batthyán monet, ut Tininio opem ferat.

Emericus etc. Egregie Nobis dilecte. Potuistis intellexisse, quod adversa quaeque periculosa nova ex Croatia de obsidione Thylini, ad Nos delata sint, quae quo in termino sit, Nobis magis intelligitis, propius isthic adestis. Si ita sane est, quod agitur periculum Thylinii, confestim pedites omnes, qui isthic in Sclavonia sunt, quoscumque potestis, contentetis, et cum gentibus episcopatus zagrabiensis ac ipsis peditibus, nec non universis regnicolis per capita levatis, citissime vadatis Thylinio in auxilium, juvetis et liberetis ab obsidione, et pro Deo in hoc sitis agiles et impigri, quo poteritis commodius Thylinio succurratis. Si autem certo certius intelligetis, Thurcos ab obsidione hucusque abscessisse, non erit opus expensas istas facere; verum si audietis et cognoscetis obsidione Thylinium urgeri, non parcatis laboribus, expensis, fratribus et amicis ac personae quoque vestrae. Vadatis et juvetis Thylinium. Aliud ne sitis facturi. Datum Budae feria secunda ante festum kathedrae b. Petri apostoli. Anno Domini 1513. Hucusque potuistis intellexisse, quid de istis novis secutum sit, an Thurci ab obsidione discesserint, vel adhuc maneant. Sciatis jam hoc pacto, quid facere debeatis.

Ibid. Nro. XXVIII. 32.

LXXXV. 1513. 19. Januarii. Budae.

Emericus de Peren, palatinus et banus, Balthasari de Batthyán, vicebano, de exactione contributionis scribens ait: „Scribitis, pedites non in eorum bonis remorari, qui taxam recusant administrare, sed in bonis domini cardinalis, ex quibus diu persoluta est, commorentur. Nobis molestum certe est, quia commiseramus, ut haberent vobiscum intelligentiam, ut ea facerent, quae vos diceretis facienda. Recte igitur scripsimus Andreae Kenderesy, ut eos moneat et faciat condescendere ad illorum bona, qui administrationem recusant, ex illorum eiusdem bonis deputetis unicuique pediti ad personam florenum unum,

ne cogentur hinc discedere, — ex eorum videlicet bonis istos unum florenum deputetis, qui recusant taxam solvere, et facialis eos pedites ad illa bona condescendere. Item commiseramus vobis, ut regestrum connumerationis ad Nos mitteretis, ut intelligeremus, ad quam summam ipsa taxa ascenderet, et sciremus vobis declarare. Quare iterum committimus, ut mittatis regestrum, et tale mittatis regestrum, ne scandalum Nos et vos patiamur, quia regia Majestas Nos sollicitat intelligere summam taxae, et non ignoratis antea quoque qualia regestra super ipsa taxa fuerunt praescripta. Vos quoque videatis, ne scandalum patiamur. — Datum Budae feria 4. in profesto beatorum Sebastiani et Fabiani martyrum. Anno Domini 1513.

Ibid. Nro. XXVIII. 26.

LXXXVI. 1513. 9. Februarii. Budae.

Emericus de Peren, palatinus et banus, Balthasari de Batthyan, vicebano, de contributione scribit: „Non satis sumus mirari (sic), quid est, quod vos registrum connumerationis taxae illius regni Sclavoniae ad tot scripta Nostra hucusque mittere recusastis; certe a Nobis ratio poscitur et hactenus ab ipsa ratione Nos extricassemus, si modo registrum misissetis, quia registrum Majestati Suae exhibuissemus. Videatis, quid rerum geratis, quia Georgius Castellany, in ipsa diea vester socius, heri mortuus est, hodie humo mandabitur. Curetis taxam itaque ad utramque partem, tam scilicet vestra ex parte, quam ipsius socii vestri, colligant tales homines, qui fideliter agunt, et ne quid damni faciant, quia Nos damnum nullum patiemur, vos autem patiemini, et a vobis super ipsa taxa ratio exigetur. Praeterea aliter deberetis commissionem Nostram et secreta Nostra vel tenere, vel exequi. Omnibus, quibus isthic pecunias deputavimus, clamatistis literas Nostras nullas] velle observare, nisi] videritis manu Nostra obsignatas esse. Nos secreto scripseramus ista vobis; modo ex hac re si quid damni patiamur, praecise ita tenemus, ac si studiose vos ipsi attulissetis; sed animadvertatis, Nos damnificari non licet, nec poterimus. — Postremo comittimus vobis, ut illum equum thurcalem, quem comes Bernardinus Nobis donavit, statim huc Budam ad Nos mittere velitis, — donavimus enim illum equum domino vayvodae Transylvano. — Datum Budae in die cinerum. Anno Domini 1513.

Ibid. Nro. XXVIII. 37.

LXXXVII. 1513. II. Februarii. Budae.

Emericus de Peren, palatinus et banus, Balthasari de Batthyan, vicebano, de legatione a Croatis ad regem missa scribit: „Hesternae die per alias Nostras literas de singulis rebus et negotiis Nostris vobis luculentissime respondimus. Hoc duntaxat superest, quod oratores ejus regni hinc a Majestate regia redeunt, a quibus intelligatis

omnia ejus regni negotia quo in statu sint et cui rei vos aptare debeatis. In hoc sitis et hoc conemini, ut pecuniae ipsae exercitiales, secundum quod regnicolae prius sese obtulerunt, ad manus Nostras veniant. Haec res ipsis et lenior et defensionis ipsorum commodior futura est. — Datum Budae feria 6. proxima ante dominicam Invo-cavit. Anno Domini 1513.

Ibid. Nro. XXVIII. 41.

LXXXVIII. 1513. II. Februarli. Budae.

Emericus de Peren, palatinus et banus, in literis, Balthasari de Batthyan, vicebano, scriptis, inter caetera dicit: „Item quod scribitis, octavas incoeptas esse et omnibus aequae placere, displicerent vel saltem Francisco Beryzlo, cuius displiceat, Nos non curamus: dignum est, quod unicuique justitia fiat. De bonis ipsius Francisci impetrandis, ut scribitis, nihil moramur, nam nolumus Nos ad hoc implicare, ne acclament, Nos alicujus bona impetrasse; cui libet faciat. quod faciendum sit. — Item ubi scribitis de Crisiensibus, quod captivos nollent custodire, sed missuri essent ad regiam Majestatem, credimus, quod Majestas regia non infringet eorum antiquam libertatem. — Pro Deo immortalis saepe saepius scripsimus vobis, nolite Nos ridiculos hominibus facere; signum Nostrum, quale vobis dedimus, omnibus palam fecistis; quaeratis potius Nobis et desiderio Nostro servire, quam alteri cuiquam; poteratis istud signum bono modo tegere et sub hoc colore commodius servire. Propter Deum non patiamini Nos in damno; studeatis, conemini et intendatis exactioni taxae, nam major est summa restantiarum, quam exactarum, certe credideramus hactenus paucas superesse inexactas; properate, dum tempus est, et insistatis, donec pedites isthic adsunt, quia si illi discedant, postea nihil facietis; habeatis eam curam quo exactionem potestis habere, pro qua vobis et filiis vestris sempiternis beneficiis liceat retribuere. Ut scripsimus in aliis literis Nostris, Georgius Castellany mortem obiit. — Datum Budae feria 6. proxima post festum b. Dorotheae Virginis. Anno Domini 1513.

Ibid. Nro. XXVIII. 22.

LXXXIX. 1513. 8. Martii. Budae.

Emericus de Peren, palatinus et banus, Balthasarem de Batthyan, vicebanum, ob res bene gestas laudat: „Placuit deinde et laudavimus in vobis prudentiam, quod et de singulis rebus per ordinem Nos certificastis et cum hoc satis prudenter scripsistis, quia res, quae debuerant in lucem prodire, in corpore literarumstrarum posuistis, illas vero res, quae alicujus fuerant momenti et secreto tenendae fuerant, in parvis schaedis locastis. Non igitur desistatis ea facere pro defensione regni, quae maxime poteritis facere“. — De periculo vero, in quo castrum Sinj versatur, scribit: „Hac ipsa hora venit ad Nos

homo ex Croatia, qui hoc certo certius confirmavit, quod, nisi fluvius Cetina fuisset innundatus, castrum Zym a Thurcis fuisset interceptum. Vos scitis cui ad petita vestra illud pro officio dedimus; hic est frater Martinkonis, cui certe Nos non dedissemus, nisi fuisset vestra intercessio. Intelligimus, non plus quam quinque homines in ipso castro fuisse. Igitur pro Deo rogamus vos, committatis celerrime ipsi castellano fratri Marthynkonis, ut castrum in persona sua ingrediatur, ne se ipsum et genealogiam suam perdat, quia, ut diximus, si vobis non credidissemus, Nos illi tale castrum non credidissemus. Vos igitur videritis, agitur de vobis. — Datum Budae feria 3. proxima post dominicam Laetare Anno Domini 1513.“

Ibid. Nro. XXVIII. 44.

XC. 1513. 16. Martii. In Simontornya.

Emericus de Peren, palatinus et banus, mandat, ut milites leventur paratique teneantur.

Emericus etc. Egregie Nobis dilecte. Placet Nobis et grato animo accepimus a vobis, quod hominem vestrum ad Nos misistis. Nihil autem miremini, si ipsum cum taedio fortasse vestro tam diu tenuimus; non aliam tamen existimetis causam, quam quia debebat deferre certas litteras regiae Majestatis ad vos, quas per eum vobis mittimus, quae non aliud praetendunt, quam gentium ipsarum levationem. Unae earum sonant regnicolis, reliquae ceteris dominis illius regni Selavoniae, quas in sortem expensarum Nostrarum unicuique ipsorum, quibus sonant, dimittatis. Scribitur autem per Majestatem regiam, quod regnicolae et ceteri domini gentes suas levent et Zagrabiam mittant. Itaque rogamus vos, vadatis eo versus Zagrabiam et gentes, si quae insurgent, istic regatis gubernetisque: nam multi malevoli et aemuli Nostri garriunt et clamitant, modoque vos in causa fuisse, cur ipsi regnicolae insurgere noluerint, affirmant eorum dicta, quia octavarum celebrationem intermittere nolissetis, quorum obgamentis et fringutiis locum nusquam dedimus. Sed, ut illorum obtrectationibus locus nullus sit relictus, sitis isthic Zagrabiae cum gentibus et, si necessitas aut vis impellat, ducatis ipsas gentes, quo movendum fuerit. Nos etiam in hoc sumus, quod quam brevi eo veniamus, modo gentes de comitatibus juxta mandatum regiae Majestatis et ordinationem dominorum, possimus levare. Interim, si hostis audiat, gentes aliquas prae foribus versari, sane ab impetitione facienda desistet. Habeatis cum vicebano Nostro Croatiae et certis dominis ejus regni mutuam intelligentiam, si qua vis impellat, patriae possitis periclitanti succurrere. Postremo pedites regni Croatiae expediatis absque mora, et cum hoc homine vicebani cum pecuniis residuitatem pecuniarum ad Palmarum in pleno numero Nobis mittatis, rogamus. Aliud ne feceritis. Datum in Simonthornya feria quarta post Judica. Anno Domini 1513.

Ibid. Nro. XXVIII. 47.

XCI. 1513.

Emericus de Peren, palatinus et banus, Balthasari de Batthyán et Georgio Castellánffy, dicatoribus regni Slavoniae, mandat, ut nonnullis hominibus certas summas solvant, alios vero a contributione eximant. — „Joanni comiti Corbaviae, vicebano regni Croatiae“, solvendi sunt 1200 flor.: „videtis enim quanto periculo illud regnum objectum est.“ (4. Januarii). Sequenti statim die palatinus iisdem dicatoribus scribit: „Scitis res Croatiae regni quam periculosa est. Pro Deo rogamus vos, ut istos homines comitis Corbaviae et bani (sic) Nostri Croatiae, unam horam remorari ne velitis, sed pecuniis numeratis ipsos citissime dimittatis, nam periculum est in hora (sic), isti autem ad diaetam ex Croatia debent redire. Propterea igitur rogamus propter Deum, ipsos non permittatis tardari. Praeterea regestrum super connumeratione illius regni factum, in quantam summam taxa ipsa extendatur, dies noctesque ad Nos Budam mittatis, Nos enim cras eo profecturi sumus.“ — „Joanni Kopazyth et socio suo, castellanis Nostri castri Osztrovicza“, solvendi sunt 66 flor.; „Joanni Izdarmchyth (sic), castellano castrorum Nostrorum Chyz et Syn“, 400 flor.; „Fratribus ordinis s. Francisci in clauastro B. M. Virginis in Byhygio fundato — ad aedificationem ejusdem claustris“ — 100 flor.; „Ludovico Pekry“ 450 flor.; „Stephano Martinosowych, castellano castri Scardonae“, 66 flor.; „Gasparo de Blaga“ 100 flor.; „Dwya Orlochyth et Stephano similiter Orlochyth, castellanis Nostris de Repach“, 100 flor.; „Rodoslavo Prybek“ 56 flor.; „Praeterea pro Deo rogamus, homines vicebani Nostri regni Croatiae per unam saltem horam remorari nullo pacto patiamini.“ — „Civitas regiae Majestatis Montis Graecensis supra Zagrabiam simul cum suburbio“ a contributione eximitur, item civitas Varasdiensis Georgii marchionis Brandenburgensis, porro bona Nicolai Zekel, Balthasaris de Alap et Bernardi de Thurocz.

Ibid. Nro. XXVIII. 13—18. 27—29. 41. 43.

XCII. 1513. Crisií.

Nomine „Mathie comitis de Frangepanibus ac — Sophie Thwz, consortis ejusdem“, in judiciaria sede crisiensi propositum fuit: „Quomodo — Lodovicus de Peker, pro tunc capitaneus gencium magnifici condam Andree Both de Bayna, alias — bani, missis et destinatis nonnullis et quam pluribus familiaribus suis ac dicti Andree Both bani, domini sui, ad ducentos equites se extendentibus, more bellico armatis et potenciariis manibus ad possessionem dictorum actorum Vetus Chyche vocatam, in pertinentiis castri eorundem actorum Selyn vocati, irruisset, abindeque providorum Markonis Swppanych, Petri filii Anne, Anthonii Zlamychych, Gregorii Gregorych, Georgii Suttoris, Pauli Molendinatoris, Mathie Kachyna, Francisci Wolar, Michaelis Molnar Franchek, Matthkonis Zerthyich et Fabiani Suttoris, jobagionum

*

dictorum actorum, centum et quadraginta boves, ducentas vaccas cum minoribus pecoribus, mille porcos majores et minores, tercentos pullos, ducentas et quadraginta ancas tritici, ordei, siliginis et avene nonaginta choros, equos cum equaciis (?) sexaginta, et alia universa et quolibet bona eorundem jobagionum —, pro tunc in domibus ipsorum reperta et inventa, recipi et auferri depellicque et deduci fecisset“. A iudicio haec fuit sententia lata: „ut antefatus Lodovicus de Peker — quinquagesimo se nobilibus vigesimo septimo die festi epiphaniarum Domini nunc venturarum in ecclesia parochiali sancte crucis Crisii coram uno iudlium dicti comitatus crisiensis super eo: quod ipse — in totali premissa accione et adquisicione dictorum actorum innocens sit —, sacramentum praestare“ debeat. „Datum Crisii vigesimo quinto die octavarum festi epiphaniarum Domini. — Anno Ejusdem Millesimo quingentesimo decimo tercio“.

Orig. chart. in archivio reg. N. R. A. 9, 11.

XCIII. 1513. Crisii.

„Petrus Fekethe de Zazowcz pro — Thoma archiepiscopo strigoniensi patronoque et tutore episcopatus ecclesie zagrabiensis — in presentibus octavis festi epiphaniarum Domini proxime preteriti“ contra Georgium marchionem brandenburg. et „Petrum Pan, capitaneum“ ejus in castris „Medwe, Rokonok et Lokawcz“, propter violentias in loco „Gradecz“ factas causam movit. Iudex judicavit: ut „vigesimo septimo die festi epiphaniarum — quilibet eorum tercio se nobilibus in ecclesia parochiali s. crucis Crisii“ ad demonstrandam suam innocentiam „sacramenta prestet“ et reos colonos subin castigent. „Crisii vigesimo septimo die festi epiphaniarum Domini“. A. 1513.¹

Orig. chart. in archivio archiep. zagrab.: Jurid. 130, 2.

XCIV. 1515. 19. Februarii. Budae.

Vladislaus rex „castrum Gereben ac castella Zenth Yakab, Nowy dwor et Chrystalovecz in crisiensi, item castra Wynnycze et Thra-kosthyan, nec non castella Kamennycze, Lwdbrek cum oppido similiter Lwdbrekh, nec non possessiones Zbela et Zgorycza vocatas, omnino in warasdiensi comitatibus in regno Nostro Sclavonie existencia et habita, que magnifici quondam Georgii alias comitis de Zagorya prefuissent, sed per mortem et defectum seminis ejusdem — ad Nos — devoluta esse perhibentur et redacta, item totum et omne jus Nostrum regium — Volffgango Pylzperger de Baal, cubiculario Majestatis

¹ A tergo literarum a. 1513 (Ibid. 131, 2) legitur: „Coram me Petro Fynthicz, iudlium, intra scriptum juramentum die et loco intra scripto non deposuit. Idem Petrus m. p.“ Eadem de re agunt literae a. 1514 (Ibid. 133, 2).

Nostre“ — contulit. „Datum Bwde feria secunda proxima ante festum b. Mathie apost. Anno Domini Millesimo quingentesimo decimo quinto“.

Statutio tamen non fuit peracta, quia homines Volfgangi Pylzperger legi non satisfecerant Quum statutio peragenda erat, „Georgius Herkowych subsanando“ dixit: „quemlibet, qui vult, levi precio posse habere literas Regie Majestatis preceptorias“.

Sigill. Orig. chart. in archivio reg. N. R. A. 337, 18.

XCV. 1515. 2. Junii. Posonii.

Vladislaus rex Petro Berislavo, episcopo et bano, scribit: sibi relatum fuisse nomine urbis Crisii, „qualiter his elapsis temporibus quidam jobagiones et coloni de bonis nobilium et etiam episcopatus ecclesiae zagradiensis in ipsam civitatem Nostram sine ulla quidem vi aut abductione insveta, sed sponte eorum moraturos sese transtulissent: qua de re diebus his superioribus in congregatione scilicet generali universitatis regnicolarum regni istius Nostri Sclavoniae, in dominica Palmarum proxime praeterita celebrata, ipse vicebanus vester cum assessoribus sedis vestrae indebite una ipsos cives Nostros sui in presentiam accersiri faciendo, sub onere solutionis centum florenorum praefatos jobagiones ad pristina eorum habitacula remittendos (coartasset restituque per vos omnino fecisset, quod admodum praejudiciosum ipsis civibus et juribus eorum vetustis accidisset, maxime quum de universis nobilium atque ecclesiasticarum personarum bonis liberam tales coloni ad civitatem ipsam Nostram veniendi habeant facultatem. Quapropter Nos, intellecta supplicatione pro parte ipsorum civium Nostrorum, nolentes eam ipsam civitatem Nostram hac libertate privari, ne magis, quam desolata existit, desoletur, mandamus fidelitati vestrae harum serie firmiter: ut praescriptos centum florenos, si ab ipsis civibus exacti sunt, eisdem ante omnia restitui facere debeatis, et deinceps tali oppressioni affici eos non permittatis. Provideatis etiam, ne coloni et jobagiones, qui jam sese in ipsa civitate Nostra locaverunt, ad remittendum et restituendum cogantur. Imo si qui etiam posthac venire illuc voluerint, libere tales, observata duntaxat in hoc regni ipsius consuetudine, dimitti per omnes cujuscunque status et conditionis existant, faciatis, quo ipsa civitas ejusque incolae numero et opibus pro Nostra regnique utilitate, ut (sic) commodo adaugeri possint, autoritate Nostra praesentibus vobis in hac parte attributa et justitia mediante. Praesentibus perlectis exhibenti restitutis. Datum Posonii Sabbatho proximo post festum Pentecostes Anno Domini 1515.“

Kovachich ex archivio Kőrmend. Nro. XXXIII. coeva chart.

XCVI. 1515. 20. Augusti. Čazmae.

„Stephanus de Praschowcz“ — in generali congregatione universitatis regnicolarum in festo b. Stephani regis — Chasme“ 1516 coram Petro Berislavo, episcopo et bano, contra alienationem bonorum protestatur.

Orig. chart. in archivio archiep. zagrab.: Jurid. 134, 2.

XCVII. 1515. 20. Augusti. Budae.

Vladislaus rex status regni Slavoniae monet, ut castro Tajce succurrant.

Comissio propria domini regis.

Wladislaus, Dei gratia rex Hungariae et Bohemiae etc. Egregii et nobiles, fideles Nobis dilecti. Sciatis pro indubitato, castrum Jaycza aliasque arces ad idem pertinentes pro nunc adeo in magno et extremo periculo ob defectum victualium posita esse, ut, nisi victualia ad ea quamprimum imponantur, procul dubio actum erit de illis, quandoquidem omnes, castra et confinia ipsa tenentes et defendentes, ob intolerabilem pene egestatem et famem jam omni praesidio destituta, egredi et deserere cogentur. Quod ne fieret et ne hoc quoque regnum Nostrum exinde periculum et damna perpetuo irrecuperabilia incurrat atque patiatur, fidelitati universitatis vestrae harum serie firmissime comittimus et mandamus, quemadmodum aliis quoque et dominis et regnicolis istius regni Nostri mandavimus et scripsimus, ut, in quantum vobis et privata et totius regni salus chara existit, et quae, ut scitis, nonnisi in conservatione confinium ipsorum consistit, illico visis praesentibus hujusmodi victualia in majori qua fieri poterit copia unusquisque vestrum pro sua facultate in bonis suis disponere atque ordinare, eaque tandem absque ulla mora ulteriori ad manus hominum fidelis Nostri reverendi in Christo patris domini Petri Beryzlo, episcopi ecclesie wesprimiensis, thesaurarii et bani Nostri etc., per eum ad id cum praesentibus deputati (sic), celerrime dare et consignari facere, sed et gentes quoque plures quoad fieri poterit, ultra illas, quas vobis jam per plures alias litteras Nostras pro defensione illorum confinium mittendas jussimus, pro importandis hujusmodi victualibus, considerantes tot et tanta tamque extrema ipsorum confinium pericula, mittere modis omnibus debeatis. Nam Nos, tum propter loci distantiam, tum etiam defectu pro nunc sump-tuum, ejusmodi victualia ordinari facere et hinc illo mittere nequam possumus. Secus igitur nulla ratione facere praesummatis. Datum Budae in festo beati Stephani regis et confessoris. Anno Domini 1515.

A tergo: Egregiis et Nobilibus, universitati nobilium regni Nostri Slavoniae, fidelibus Nobis dilectis.

Kovachich ex archivio Körmend. Nro. XXXI. Orig. chart. Sigill.

XCVIII. 1515. 1. Septembris. In Slobošćina.

Petrus Berislavus, episcopus et banus, zagrab. capitulo regis nomine mandat: ut castri Jajce providendi gratia 12 vino et tritico oneratos currus usque ad profestum exaltationis s. Crucis „Zlobochynam“ mittat. „Ex Zlobochyna in festo sancti Egidii abbatis 1515“.

Orig. chart. in archivio zagrab. cap. fasc. 94, nr. 96.

XCIX. 1515. 7. Novembris. In Slobošćina.

Petrus Berislavus, banus, regem orandum esse scribit, ne Franciscus Nelipić fortalitium exstructum contra regni jura demolire cogatur.

Egregie domine, amice charissime, salutem. Quum regia Majestas domini Nostri gratiosissimi Nobis praecepisset, ut castrum sive fortalitium, quod egregius Franciscus Nelepechy extruere coepit, demoliri et abstrahere deberemus, universitas regnicolarum obstare coepit dixeruntque, eam rem esse contra libertates et privilegia ipsorum. Nunc itaque ipse Franciscus Nelepechy ad regiam Majestatem domini Nostri gratiosissimi proficiscitur. Quare hortamur vos et requirimus, ut comittatis viceprotonotario regni, ut scribat nomine universitatis regnicolarum ad supplicationem ipsius Francisci Nelepechy, non Nostram, regiae Majestati de hac re supplicetque Suae Majestati in illis literis, ne contra libertates et privilegia regni Sua Majestas hujusmodi fortalitium demoliri faciat, sed committat ipsi domino Laurentio duci, cui Sua Majestas hujusmodi fortalitium postea demoliri fecit, ne se in hujusmodi re impediat. Valet et aliud non faciatis. Ex Zlobochyna feria 4. post festum depositionis s. Emerici ducis 1515.

Petrus Beryzlo, episcopus vesprimiensis, thesaurarius et banus m. p.

A tergo: Egregio domino Balthasar Batthyany, vicebano regni Sclavoniae, amico honorandissimo.

Kovachich ex archivio Kőrmend. Nro. XXXII. Orig. chart. Sigill.

C. 1516. 29. Januarii. Crisii.

„Petrus Beryzlo, episcopus ecclesie wesprimiensis, thesaurarius regie Majestatis, nec non regnorum Dalmacie, Croacie et Sclavonie banus ac capitaneus segniensis — Crisii feria tertia prox. post festum conversionis b. Pauli“ 1516 dedit literas, sigillis Balthasaris de Batthyany et Balthasaris de Alap, vicebanorum, munitas, quibus aliae anni 1514 literae transsumuntur. In his nominatur „Franciscus Keczer de Radwan, gubernator episcopatus ecclesie zagrabiensis“ ac „quondam magister Franciscus de Marocha, prothonotarius regni — Sclavonie; in banalibus literis vero mentio fit „Stephani Henczelyffy de Pethrowcz, judicis curie regie et regni Sclavonie prothonotarii“.

Orig. chart. in archivio archiep. zagrab.: Jurid. 139, 2.

CI. 1516. 26. Martii. Budae.

Balthasar de Batthyan, vicebanus, a proceribus regni Hungariae post Vladislai regis mortem rogatur, ut castrum Jajce „et praesidio omni et victualibus nudatum“ necessariis rebus provideat. „Datum Budae feria 4. prox. post festum Resurrectionis Domini Anno Ejusdem 1516.

Kovachich ex archivio Körmend. Nro. XXXIV. Orig. chart. Sigill

CII. 1516. 1. Maji. Budae.

Ludovicus rex bani in providendo castro Jajce negligentiam arguit, Balthasaris vero de Batthyan eadem in re solertiam literis ad eundem datis laudat: „Redeunte ad Nos paucis ante diebus egregio Martino Horvath, aulae Nostrae familiari, quem de consilio dominorum praelatorum et baronum, Nobiscum existentium, ad deponendos et ordinandos currus sive equos onerarios pro importatione victualium ad castrum Nostrum Jaycza, pro nunc in periculo positum, istae miseramus, intelleximus ex eodem, banum quidem Nostrum, prout ex debito officii sui debebat, nullam prorsus ad hoc curam voluisse adhibere, te vero pro tua erga Nos fidelitate omnem in ordinatione victualium et aliarum rerum, ad id necessariarum, impendisse operam et diligentiam. — Datum Budae in festo ascensionis Domini Anno Ejusdem 1516.“

Ibid. Nro. XXXV. Orig. chart.

CIII. 1516. 21. Maji. In Dubočac.

Franciscus Berislavus de Grabarje Balthasarem de Batthyan orat, ut omnem operam adhibeat, ne treugae cum Turcis acceptentur.

Egregie domine, amice Nobis honorande, salutem. Significatum Nobis est ex Jaycza, qualiter bassa fortificare intendit castrum Bochacz et civitatem de novo reparare; item intelleximus etiam imperatorem Thurcorum treugas cum Majestate regia conficere velle: si autem conficientur, castrum Bochacz ita interea munietur, quod nusquam tutum Jayczam intrare patebit; quantum autem periculi Jayczae perniciose illa fortificatio Bochacz afferet, D. V., quae illarum rerum Nobis longe melius experta est, facile judicare potest. Itaque quantum potest, instet et laboret, ne illae treugae acceptentur. Caetera nunciavimus eidem per hunc familiarem Nostrum, praesentium ostensorem, cui D. V. fidem indubiam adhibeat, ut quo res isthic Nostras juvet et illis adsit, eam diligentissime rogamus et feliciter valere optamus. Ex vado Nostro Dobochacz feria 4-a proxima ante festum sacratissimi corporis Christi 1516.

Franciscus Beryzlo de Grabarya
Comes perpetuus de Dobor.

A tergo: Egregio domino Balthasari de Batthyan, vicebano regni Sclavoniae, amico Nobis honorando.

Ibid. Nro. XXXVI. Orig. chart.

CIV. 1516. 17. Septembris. Budae.

Ludovico regi a „Mathia comite de Frangepanibus“ expositum fuit: „Quod licet ipse superioribus diebus cum — Petro Beryzlo, episcopo wesprimiensi ac — bano etc., pro revisione et rectificatione metarum inter possessiones: Krawarczka, ipsius exponentis, et castellum Gora, prioratus Auranee, ac Chernecz, ejusdem exponentis, ad castrum suum Selyn pertinentes, et castellum Bosyako, dicti prioratus Auranee“, terminum praefixissent, Petrus Berislavus non comparuit. „Datum Bude feria quarta proxima post festum b. Nicomedis martyris Anno Domini Millesimo quingentesimo decimo sexto“.

Orig. chart. in bibliotheca academiae Slav. mer.

CV. 1516.

Relatoriae capituli čazmensis literae, ad „reverendissimum et magnificum dominum Petrum Beryzlo“, episcopum et banum, datae, de Georgii de Zalathnok, ad preces Thomae cardinalis et archiepiscopi strigoniensis „ac specialis patroni et tutoris episcopatus ecclesie zagradiensis“, — vigore literarum banalium „in Wrathysyncz — feria secunda prox. post festum b. Thome apost.“ 1516 datarum, evocatione, per „Franciscum Brodarych de Jarosyn —, Nicolao de Pathak“, canonico, praesente, facta.

Orig. chart. in archivio archiep. zagrab.: Jurid. 135, 2; 136, 2.

CVI. 1517. 4. Aprilis. Budae.

„Ladislaus Zalkanus, episcopus vaciensis, thesaurarius regiae Majestatis“, Francisco de Batthyan scribit: „Impendatis omnem operam vestram, ut subsidium istius regni Sclavoniae quamprimum connumeretis et exigatis. Jaycza et Croatia indiget multis et pene omnibus rebus, et scitis vos necessitatem Jaycze et Croatiae, quibus ex hoc subsidio providere debemus. — Volumus vos, honorem et utilitatem vestram et fratrum vestrorum promovere et pro ipsis laborare tam apud Majestatem regiam, quam alibi usque locorum. — Ex Buda sabbatho Palmarum 1517.“

Kovachich ex archivio Kormend. Nro. XL. Orig. chart.

CVII. 1517. 8. Maji. Budae.

Ludovicus rex, quum intellexisset, „qualiter plurimi forent, — qui subsidium extradare nollent, sed multas difficultates ac dilationes in illis persolvendis facerent“, „Francisco de Batthyan ac Emerico

Fanchy, dicatoribus praesentis subsidii regni Nostri Sclavoniae“, mandat: ut „omnes tales, qui hoc pacto dictum subsidium extradare nollent, in registro consignetis, cujus registri paria altera Nobis mittatis, altera vero paria tradatis fideli Nostro reverendo domino Petro episcopo vesprimiensi, bano Nostro Croatiae, cui per alias litteras Nostras commisimus, ut ipse secundum illud registrum per omnia gravamina dictum subsidium exigi et administrari faciat. — Datum Budae feria 6. proxima post festum inventionis sanctae crucis Anno Domini 1517.“

Ibid. Nro. XXXVIII. Orig. chart. Sigill.

CVIII. 1517. 20. Maji. In Cetin.

Petrus Berislavus, episcopus et banus, Balthasarem de Batthyan, vicebanum, orat, ut sibi in regni finibus excubanti pecuniis succurrat.

Egregie domine, amice honorande, salutem. Quum continue constans ad Nos fama de adventu Turcorum afferretur, Savum transivimus, et nunc hic sumus hostem quotidie expectantes, nam eadem adhuc fama eos scilicet adventare. Laboramus autem maxima necessitate, caremus enim et Nos et gentes Nostrae pecunia. Quare hortamur vos diligenter, ut curetis efficiatisque, quo Vitus Serdyth, familiaris Noster, quamprimum Nobis pecuniam mittere possit, nam alioquin et Nos et gentes Nostrae pessime stabimus. Credimus autem in vestra erga Nos fide et observantia, quod huic Nostrae necessitati subvenietis. Valet. Ex Czethyin in vigilia ascensionis Domini 1517.

Petrus, episcopus ecclesiae vesprimiensis, banus m. p. Consulatis rogamus et Nostri et publicae necessitati, nam si Nos non eguerimus, speramus, quod et hoc miserum regnum saltem in parte tutum erit. etc. P. Vesprimien. m. p.

A tergo: Egregio domino Balthasari de Batthyan, vicebano regni Sclavoniae, amico honorando.

Ibid. Nro. XXXVII. Orig. chart.

CIX. 1517. 30. Maji. In Stubica.

„Mathias de Frangepan, comes perpetuus“, exactores subsidii regni Slavoniae orat, ut sibi erga literas thesaurarii regii¹ de contributione certas pecunias mittant. „Et Deus scit, ad ista quod plus Nos² compellit magna paupertas jobagionum, super quibus compatimur in eo, quod plures moriantur fame, et si vellemus ab ipsis extorquere, non possumus, ita depauperati et morte subitanea orbat et diminuti sunt. — Ex castello Nostro Stubycza in vigilia pentecostes 1517.

Mathias de Frangepan comes perpetuus m. p.“

Ibid. Nro. XXXIX. Orig. chart.

¹ Ladislai Szálkán.

² Kovachich habet: non

CX. 1517. 18. Decembris. Budae.

Zagrab. capitulum, ut suas gentes castri Jajce conservandi causa ad banum „ad Izdencz“ mittat, iterato monitum, a Ludovico rege ad id faciendum denuo monetur. „Bude feria sexta prox. ante festum beati Thome apost. Anno Domini Millesimo quingentesimo decimo septimo.“

Orig. chart. in archivio zagrab. capit. fasc. 100, nr. 26.

CXI. 1517.

Jobagiones Petri de Peren, palatini, in possessionibus episcopatus zagradiensis „Zoppya, Lownyk, Zygeth, Zopycza“ vocatis, plura gravia crimina commiserunt, ideoque „Johannes Detricus“, comitatus crisiensis iudex nobilium, hanc in eos tulit sententiam: „quod videlicet in supplementum juris et justicie consuetudinaria hujus regni lege ad singula eorum capita singuli tres homines ignobiles, honeste et bone condicionis, juramenta deponere debeant et teneantur, et sic juxta eorum demerita ipsorum crura rotis frangi et patibulo rotarum apponi et affigi judicando commisisset. Hijs itaque sic habitis, ad singula eorum capita singuli tres homines honeste condicionis coram eodem iudicio juxta hujus regni consuetudinem juramenta deposuissent et sic eosdem rotis frangi et patibulo rotarum prefatus Johannes Detricus poni fecisset.“

Orig. chart. in archivio archiep. zagrab.: Jurid. 141, 2 (et 138, 2; 142, 2).

CXII. 1517.

Petrus Berislavus, episcopus et banus, hoc notum facit: „quod egregius literatus de Mykola pro — Thoma archiepiscopo strigon., cardinale et patriarcha etc. et patrono ac tutore ecclesie et episcopatus zagradiensis, cum procuratoriis literis ejusdem, contra egregium Emericum Bradach de Byzthrycza, castellanum castri Gora, prioratus Aurane, ab octavis festi epiphaniarum Domini octo diebus continuis legitime stetit in termino coram Nobis, qui juxta continenciam literarum capituli ecclesie chasmensis inquisitoriarum, evocator. et insinuator., super factis in eisdem contentis, peremptorie responsurus Nostram in presenciam non venit, neque misit. Unde ipsum in iudicio commisimus fore convictum, si se rationabiliter non poterit excusare. Presentes autem sigillis egregiorum Balthasar de Batthyon et alterius Balthasar de Alap, vicebanorum et comitum Nostrorum zagradiensium, fecimus consignari. Datum Zagrabie nono die termini prenotati. Anno Domini Millesimo quingentesimo decimo septimo.“

Sigill. Orig. chart. Ibid.: Jurid. 140, 2.

CXIII. 1517.

Petro Berislavo, episcopo et bano, in octavis festi epiphaniae a. 1517 Crisisi iudicium exercente, „Andreas Bwdor de Bwdrowcz“, procurator Thomae, archiepiscopi strigon. et „patroni ac tutoris episcopatus ecclesie zagrabiensis“, duorum iudicium nobilium signatura demonstravit, juramentum, de quo Nro. XCIII sermo est, a Georgio marchione brandenburg. et Petro Pan non fuisse depositum „maxime ex eo, quia egregius magister Franciscus de Marocha, pro tunc prothonotarius istius regni Slavonie existens, morte preventus literas superinde ommissionales eidem actori contra ipsos in causam attractos emanari et extradare minime potuisset.“ Qua de causa dictus procurator a bano setentiam postulavit. „Quo percepto — Johannes de Myskolcz, legitimus procurator Georgij marchionis et Petri Pan, in causam attractorum, in contrarium allegacionis procuratoris dicti Thome cardinalis, actoris, subjunxit in hunc modum: Quod Nos eosdem Georgium marchionem et Petrum Pan, in causam attractos, virtute signature prefatorum duorum iudicium comitatus crisiensis nequaquam condemnare valeremus, ex quo de jure et consuetudine — regni Hungarie et per consequens regni Slavonie, quod eisdem iuribus et consuetudinibus, quibus regnum Hungarie utitur, gaudere solet, nullus regnicolarum absque literis ommissionalibus in aliqua pena sive sententia majori vel minori condemnari solet. Quibus sic habitis parciūque procuratoribus suis partibus per Nos in premissis iudicium et justiciam ac finalem deliberacionem preberi postulantes, quia, prout et quemadmodum ex fidedigna relacione et fassione prefatorum iudicium et aliorum hominum, coram Nobis in dicta sede Nostra iudiciaria ad Nostram iudiciariam juridicamque requisicionem facta, edocebamur, litere ille ommissionales propter decessum prefati magistri Francisci, prothonotarij, pro parte dicti actoris contra prefatos in causam attractos emanari et extradari minime potuisse, consuetudinaria autem lege dicti regni Slavonie in talibus fieri solita requirente, nemo regnicolarum signaturis iudicium duntaxat, sed vigore literarum ommissionalium bani dictorum regnorum, ad relacionem iudicium vel alterius eorum emanatarum, sigillisque vicebanorum consignatarum, in aliqua pena et sententia majori vel minori condemnari debet, propter quod signature prefatorum iudicium in margine exteriori dictarum literarum prefatos in causam attractos minus sufficientes esse, et per hoc prenominate Georgio marchioni et Petro Pan, in causam attractis, ad deponenda premissa eorum juramenta, ipsis adjudicata, alter terminus et ulterior prefigi et deputari debere Nobis ac vicebanis, magistro prothonotario, nec non iudicium dicti comitatus crisiensis ac juratis nobilibus dicte sedis Nostrae iudiciarie assessoribus, Nobiscum in iudicio et examine presentis cause existentibus, cernebatur manifeste.“ Denique iudicatum fuit: ut „vigesimo septimo die festi epiphaniarum Domini in altera revoluzione annuali venturarum“ juramenta deponantur.

„Datum Crisii decimo sexto die octavarum festi epiphaniarum Domini predictarum Anno Ejusdem millesimo quingentesimo decimo septimo.“¹

Sigill. Orig. chart. Ibid.: Jurid. 143, 2.

CXIV. 1517.

„Franciscus Batthyan et Emericus Fanchy, dicatores regni Sclavoniae, — Balthasar juniore de Batthyan, exactori praesentis contributionis regni Sclavoniae etc.“, mandant, ut „Joanni Statilio, praeposito crisiensi (sic) et secretario regiae majestatis“, a Petro Berislavo, episcopo et bano, deputatos 100 flor. exsolvat et quidem „ad rationem illius summae pecuniae suae reverendissimae dominationi per regiam majestatem deputatae.“ — „Datum Budae dominico die prox. post festum b. Sophiae Anno Domini 1517.“

Adnectuntur literae, a Joanne Statilio ad dictum Balthasarem de Batthyan datae, in quibus hoc legitur: „Jam diu servitor meus istic est pro illa summa mihi deputata, ad cujus rationem certe ultra octuaginta flor. in priore meo itinere Zagrabiae mutuo accepi. Hunc (sic) etiam, cum reverendissimus dominus noster mandaverit, ut post suam reverendissimam dominationem festinarem, hic mutuum reddere nec ipsum sequi possumus: sperabam namque et procul dubio confido in D. V. E., prout etiam coram mihi ex sua humanitate pollicita est, me ante omnes alios illam meam summam habiturum; misi ergo iterum ad D. V. E. hunc meum nuncium, quam enixe obsecro, velit sibi assignare illos centum flor., quibus et debitum solvere, et sequi possim reverendissimum dominum nostrum; pro comperto namque habeat E. D. V., me alias non posse sequi suam reverendissimam dominationem, deinde etiam patiar aliquam minoritatem propter non solutionem debiti, quod certo pro sua reverendissima dominatione contraxi, spem tamen omnem posui in V. D. E., nec fraudabor, ut spero, sed iterum atque iterum obsecro D. V. E., velit jam tandem istos meos expedire, ne ulterius cogar hic tardare. Ego autem pro virili studebo reservare E. D. V. in majoribus ubi potero. Et me commendo D. V. E., quae felix valeat. Ex Bosyako feria 2-a post visitationem Virginis gloriosae 1517. Jo. Statilius, praepositus.“

Kovachich ex archivio Körmend. Nro. XLI. Orig. chart.

CXV. 1517—1518.

In causa, coram Petro Berislavo, episcopo et bano, in sede judiciaria crisiensi a. 1518 examinata, „Balthasar de Batthyan, magister Petrus Wrathysa de Wrathysyncz, viceprothonotarius regni Sclavoniae, Balthasar Hobethych de Dobowcz, administrator proventuum episcopatus ecclesie zagrabiensis, Laurencius Sarkan de Akoshaza“ producant instrumentum a. 1517. confectum, in quo „Johannes Gorycza de

¹ In margine notatur, juramenta iterum non fuisse deposita.

Wydowcz, notarius cancellarie regie“, nominatur, praetereaue statuitur: ut puellae Veronicae quarta puellaris sequestretur, ac tandem „Briccius, episcopus thiniensis, filius quondam Michaelis de Egerwara“¹ esse dicitur.

Orig. chart. in bibliotheca academiae Slav. mer.

CXVI. 1518. 25. Januarii. Strigonii.

Thomas, cardinalis et archiepiscopus strigoniensis etc., „Balthasar Hobethych de Dobowcz, Andream Bwdor de Bwdroc, Stephanum de Praschowcz, Gregorium de Mykola, Thomam de Zl . . . de Hrusowcz, Georgium, Grehych de Grehyncz, Johannem literatum de Prasnycza, Georgium litera(tum) Gregoryancz, Petrum Fynthych de Polyana, Detlicum de Rayk et Johannem de Myskolcz“ suos procuratores constituit. „In arce strigoniensi — in festo conversionis b. Pauli apostoli“ 1518.

Orig. chart. in archivio archiep. zagrab.: Jurid. 146, 2.

CXVII. 1518. 27. Junii. In Vratišinec.

„Petrus Beryzlo, episcopus ecclesie wesprimiensis, nec non regnorum Dalmacie, Croacie et Sclavonie banus ac capitaneus Segniensis“, capitulo čazmensi scribit: „Exponitur Nobis in persona — Margarethe, relicte condam egregii Francisci Beryzlo de Grabarya, qualiter forent nonnulli, qui bona et possessiones dicti condam Francisci Beryzlo, vita ejusdem Francisci comite, antea quoque et ex post, videlicet castra Feyerkeu ac Lobor, nec non castella Thythwssewyna et Maykowcz vocata, et pertinencias eorundem, pro se ipsis — diversis titulis impetrassent, seque ipsos in dominium eorundem, per vestrum et regium homines introduci et statui facere procurassent, literas eciam statutorias superinde a vobis extraxissent; quarum quidem literarum statutoriarum paria in vestra sacristia sive conservatorio ecclesie vestre solito more reposita habeantur, quibus nunc ipsa domina exponens pro tuicione jurium suorum admodum foret necessaria: pro eo rogamus vos et nichilominus eciam comittimus vobis, quatinus paria hujusmodi prescriptarum literarum — eidem domine exponenti dare et concedere velitis et debeatis. — Presentes autem sigillo egregii Balthasar de Alap, vicebani et comitis Nostri crisiensis, fecimus consignari. Datum in Wrathysynz in festo beati Ladislai

¹ In literis Stephani Bathor 1522. 20. septembris scriptis Joannes de Egerwara in dominio possessionis Waswarowcz, in comitatu crisiensi, „in ipsum per mortem et decessum reverendi quondam Briccii de eadem Egerwara, alias episcopi ecclesie Tinniniensis, fratris sui, devolute“, esse dicitur. (Orig. in bibliotheca academiae Slav. mer.)

regis Anno Domini Millesimo quingentesimo decimoctavo“. — Capitulum paria literarum, sub Nro. LXVI. adductarum, dedit.

Sigill. Orig. chart. in archivio reg. N. R. A. 648, 12.

CXVIII. 1518. 31. Augusti. Budae.

Ludovicus rex banum Petrum Berislavum monet, ne jura et praerogativas civium urbis Zagrabiae laedat.

Ludovicus, Dei gracia rex Hungarie et Bohemie etc., fidei Nostro reverendo in Christo patri, domino Petro Beryzlo, episcopo ecclesie wesprimiensis ac regnorum Nostrorum Dalmacie, Croacie et Slavonie bano, salutem et grariam. Pro parte et in personis fidelium Nostrorum, prudentum et circumsectorum judicis et juratorum ceterorumque civium ac tocius comunitatis civitatis Nostre Montis Grecensis gravi admodum cum querela Nostre expositum extitit Majestati, qualiter ipsi contra antiquas eorum et dicte civitatis Nostre Montis Grecensis libertates, a divis quondam regibus Hungarie, Nostris scilicet predecessoribus, ipsis concessas, et per paternam quoque Majestatem felicis memorie confirmatas, quasque et Nos confirmare et ipsos exponentes penes hujusmodi libertates pacifice tenere et conservare tenerique et conservari facere per omnes subditos Nostros intendimus, plurimum per hos dies et tempora transacta fuissent per vos turbati et molestati. Nam eo non curato, quod ipsa civitas Nostra atque cives et inhabitatores ejusdem omnia semper humanitatis officia erga vos exhibuissent, tametsi exigentibus vetustis eorum libertatibus nullam bani Nostri pro tempore constituti super eadem civitate Nostra et cives et inhabitatores ejusdem habuissent haberentque jurisdictionem, immo neque descensum in eadem facere possent, a prefatis exponentibus partim de pecuniis ecclesie, partim vero civium ipsorum trecentos florenos recepissetis et extorsissetis, aliis eciam turbacionibus et molestiis ipsos exponentes, propterea fortassis, quia fidelitatem et obedienciam vobis ab eisdem exposcentibus promittere recusassent, affecissetis et afficere velletis et niteremini in prejudicium libertatum ipsorum et oppressionem atque desolacionem civitatis Nostre predictae ac ipsorum exponencium manifestam. Unde Nos accepta eorundem exponencium superinde supplicacione, nolentesque ipsos in vetustis eorum juribus et libertatibus indebite per quospiam impediri et molestari, fidelitati vestre atque banis Nostris pro tempore constitutis harum serie firmissime committimus et mandamus, quatinus amodo deinceps prefatos exponentes contra hujusmodi libertates ipsorum et dicte civitatis Nostre Montis Grecensis in aliquo molestare, aut eos vel aliquem eorum ad inconvetam et indebitam aliquam solucionem faciendam cogere et astringere, vel in ipsa civitate Nostra descensum facere, et ipsos exponentes vel aliquem eorum in personis rebusque et bonis ipsorum impedire, turbare seu quovis modo damnificare non presumatis, quin potius eosdem eciam ab aliis

turbatoribus tueri, protegere et manutenere debeatis. Secus non facturi. Presentibus perlectis exhibenti restitutis. Datum Bude feria tertia proxima post festum decollacionis beati Johannis Baptiste Anno Domini Millesimo quingentesimo decimo octavo.

Sigill. Orig. chart. in bibliotheca academiae Slav. mer.

CXIX. 1518.

Petrus Berislavus, episcopus et banus, Thomae cardinali et archiepiscopo strigoniensi de non praestito a Georgio marchione brandenburg. „vigesimo tercio die festi epiphaniarum Domini“ a. 1518 juramento suas „literas omissionales“ dans, eundem Thomam „tercio die juramentalis non deposicionis prenotate“ adhuc „tutorem et specialem patronum episcopatus ecclesie zagrabiensis“ vocat.

Orig. chart. in archivio archiep. zagrab.: Jurid. 150, 2.

CXX. 1518.

„Michael de Thomadovcz ac Stephanus de Praschowcz“, judices nobilium comitatus crisiensis, relationem substraverunt de inquisitione ad preces „Simonis electi episcopi ecclesie zagrabiensis“ „dominica ante festum b. Lucie virg. et mart.“ a. 1518 in eo negotio facta, in quo „Stephanus Henczelffy de Pethrowcz, judicis curie regie Majestatis et — regni Sclavonie prothonotarius — in anno, cujus jam secunda vel citra preterisset revolutio,“ suo munere fungebatur.

Orig. chart. Ibid.: Jurid. 154, 2.

CXXI. 1518.

Ad preces „Simonis Erdewdy, electi episcopi ecclesie zagrabiensis“ plures inquisitiones a „Michaele de Thomadowcz et Stephano de Praschowcz“, judicibus nobilium comitatus crisiensis, a. 1518 peractae. In literis desuper confectis praeter Petrum Berislavum, episcopum et banum, nominantur: „Nicolaus Dersfy de Zerdahel et Emericus Bradach de Lodomercz, vicebani“ et „Sigismundus Frodnohar de Bednya zenth Pether“, capitaneus castrorum Georgii marchionis brandenburg. Medved et Rakovac. De objecto unius e dictis inquisitionibus hoc exponitur: „Cum in festo beati Ladislai regis in anno proxime transacto preterito providus Emericus Matheykoych (jobagio episcopi zagrab.) de quibusdam nundinis, in partibus Corinthie celebratis, redeundo per viam publicam ire et proficisci et quadraginta novem flor. auri deferre habuisset, et dum ad quendam pontem super flumine Dwlebzka vocatum, in opposito ecclesie b. Dionisii episcopi prope oppidum Rokonok vocatum — pervenisset, tunc — Sigismundus Frodnohar —, missis et destinatis certis familiaribus suis, armatis et potenciariis manibus moreque predonio in

eundem Emericum Matheykoych ibique ab eodem Emerico prescriptos quadraginta novem flor. auri recipi et auferri fecisset, ipsum Emericum acriter verberatum ibidem relinquentes.“

Orig. chart. Ibid.: Jurid. 147, 2; 148, 2; 149, 2; 155, 2.

CXXII. 1518—1519.

Capitulum ecclesiae zagrabiensis Petro Berislavo, episcopo et bano, a. 1519 refert de inquisitione et evocatione, ad preces Thomae cardinalis et archiepiscopi strigoniensis „tutorisque et specialis patroni ac possessoris abbacie ecclesie beatissime Marie virginis de Thopwzka aliter de Thoplyka“ literis ejusdem bani Petri Berislavi „in Wrathyssyncz in festo b. Lucie virg. et mart.“ 1518 datis, contra Barbaram „comitis Anthonii de Blagay“ viduam et Balthasarem de Alap propter violentiae actus ordinata.

Orig. chart. in archivio archiep. zagrab.: Jurid. 159, 2; ad 159, 2; 160, 2.

CXXIII. 1519. 6. Martii. Budae.

Ludovicus rex mandat, ut omnia ad coronam devoluta bona „genere condam domine alias condam Andree Hennung nec non spectab. et magnif. condam Mathie comitis de Frangepanibus relictæ“, quae absque haeredibus decessit, in manus Petri Berislavi, episcopi e bani, tradantur. „Datum Bude die dominico prox. ante Cinerum Anno Domini Millesimo quingentesimo decimo nono.“

Sigill. Orgi. chart. in bibliotheca academiae Slav. mer.

CXXIV. 1519. 12. Junii. Budae.

Ludovicus rex confirmat a Vladislao rege a. 1505 datum privilegium: ut „populi et jobagiones (zagrab. capituli) a solutione collectarum vel denariorum fimalium, in medium — regnicolarum (Slavoniae regni) solvi debendorum, exempti“ sint. „Bude in festo penthecostes Anno Domini Millesimo quingentesimo decimo nono.“

Orig. membr. in archivio zagrab. capit. fasc. 1, nr. 18.

CXXV. 1519.

Causa „inter Georgium, filium Petri Kwpsa de Orbowa, ut actorem, — ac Margaretham alias relictam egregii cond. Francisci Beryzlo de Grabarya, nunc vero consortem — Johannis Banfy de Lyndwa, in quam eodem quond. Francisco Beryzlo —, marito ejusdem, ac Katherina alias consorte ipsius Francisci Beryzlo, mortuis, presens causa est condescensa“, qua de possessionibus sub Nro. XX. nominatis agebatur.

Orig. chart. in archivio reg. N. R. A. 1558, 11.

CXXVI. 1519.

Capitulum čazmense bano Petro Berislavo refert de pluribus inquisitionibus, quas ad preces „Simonis episcopi ecclesie zagrabiensis“ idem banus, literis „in Gregoryancz in festo b. Lucie virg.“ 1519 datis, in Georgium marchionem brandenburg. et Sigismundum Frodnohar haberi jussit.

Orig. chart. in archivio archiep. zagrab. : Jurid. 157, 2; 158, 2; 161, 2.

CXXVII. 1519. Zagrabiae.

Ad preces „Nicolai Dersfy de Zerdahel, vicebani regni Sclavonie“ et jussu Ludovici regis capitulum zagrabiense 19. octobris a. 1519. hoc dedit traussumptum: „Feria quinta proxima post festum beati Thiburecii martiris egregius dominus Andreas Hennyng de Zomzedwara fassus est castrum suum Selyn — generose domine Sophie, filie magnifici condam Johannis Thwz de Lak, consorti scilicet sue, pro quatuor milibus florenorum, quorum duo milia percepit propter castrum Peech, ipsam dominam Sophiam jure hereditario concernens, quod ipse dominus Andreas Hennyng vendidit, eo quod ipsum in illis partibus finitimis non sperabat posse possidere, que duo milia florenorum exposuit, quando patrem suum in Thurcia detentum et cum hoc contentando dominam Katherinam, sororem suam, consortem vero egregii domini David de Sobryak, dando eidem pro dote florenos quadringentos; reliqua vero duo milia florenorum percepit ab eadem domina Sophia in paratis pecuniis, que exposuit ad diversas necessitates et clenodia castrorum suorum, eo quod castra ipsa omnibus clenodiis et necessitatibus per generosam dominam Sophiam, genitricem suam, erant privata —, tali modo, quod quando ipsi domino Andree facultas suppeteret castrum ipsum redimendi, extunc prefata domina Sophia — castrum — remittere tenebitur.“

Orig. chart. in archivio reg. N. R. A. 458, 20. Rad III. 44.

CXXVIII. 1520. 26. Aprilis.

In literis Petri Berislavi, episcopi et bani, „in Cheresnyo feria quinta proxima post festum beati Marci ewangeliste anno Domini Millesimo quingentesimo vigesimo“ datis, „magister Georgius de Gregoryancz, regni Sclavonie viceprothonotarius“ nominatur.

Sigill. Orig. chart. in bibliotheca academiae Slav. mer.

CXXIX. 1520. 6. Junii. Budae.

Ludovicus rex Helenam Joannis Berislavi, Rasciae despotae, viduam, monet, ne castella Komorica et Velika, a Petro Berislavo, bano, post Francisci Berislavi mortem occupata, Joanni Banfi de Also Lindva prae-ripiat, quum jussu regis huic restituenda sint.—

Commisio propria domini regis de consilio.

Lodovicus, Dei gracia rex Hungarie et Bohemie etc. Generose domine Elene, relicte illustris condam Johannis Beryzlo, alias regni Nostri Rascie dezpoti, salutem et gratiam. Ex querulosa exposicione pro parte fidelis Nostri magnifici Johannis Banffy de Lyndwa, pincernarum Nostrorum regalium magistri, accepimus displicenter, qualiter vos castella Komorycza et Welike vocata pertinenciasque eorundem una cum aliis certis castris et fortaliciis, que pridem reverendus dominus Petrus Beryzlo, episcopus ecclesie wesprimiensis ac regnorum Nostrorum Dalmacie, Croacie et Sclavonie alias banus, vi et preter voluntatem Nostram a prefato Johanne Banffy occupaverat, per Nos eidem Johanni Banffy jam reddi et restitui commissa, eodem domino Petro Beryzlo, episcopo et bano, fortuna sibi novercante per infideles interempto, a manibus hominum ipsius condam Petri Beryzlo occupare velletis et jam de facto occupassetis in prejudicium et dampnum prefati Johannis Banffy manifestum. Supplicatum itaque extitit Majestati Nostre in persona ejusdem exponentis, ut sibi circa premissa de opportuno juris remedio providere dignaremur. Nos vero, accepta supplicatione ejusdem Johannis Banffy et exaudita, harum serie vobis firmissime ac sub gravissime indignacionis Nostre pena committimus et mandamus: quatinus acceptis presentibus, si prefata castella Komorycza et Welyke ac pertinencias eorundem uti etiam alia castra jam occupari fecissetis, de illis manus vestras excipere et illa rursus manibus prefati Johannis Banffy, vel hominum suorum, coram egregio Gregorio de Sythke, assessore Nostro, per Nos propterea illuc transmissis et deputatis, reddi et restitui facere absque omni dampno et defectu debeatis; si vero nondum occupastis, a proposito et intencione occupationis supersedeatis et desistatis, neque aliquas mociones vel disturbia committere attemptetis, in quantum indignacionem Nostram premissam incurrere non vltis. Cetera per prefatum Gregorium de Sythke vobis oretenus referenda nunciavimus, cujus dictis fidem indubiam prestare debeatis. Secus non faciatis. Presentibus perlectis exhibenti restitutis. Datum Bude feria quarta proxima ante festum sacratissimi corporis Christi Anno Domini Millesimo quingentesimo vigesimo.

Sigill. Orig. chart. in archivio reg. N. R. A. 648, 16.

*

CXXX. 1520. 6. Junii. Budae.

Ludovicus rex castellanis castri Biela Stiena (Feyerkew) mandat, ut idem castrum cum pertinentiis, nuper a Petro Berislavo, bano, occupatum, Joanni Banfi tradant.

Commissio propria domini regis de consilio.

Ludovicus — fidelibus Nostris, egregiis Ladislao Zpowyth et Michaeli Bwdosych, castellanis in castro Feyerkew, in regno Nostro Sclavonie habito, constitutis, provisoribusque et aliis subditis eorundem in eodem castro et districtibus ac fortaliciis et curiis Wdwaryschya et Maykowcz, nec non pertinentiis eorundem, ubilibet existentibus, salutem et gratiam. Quum Nos predictum castrum Feyerkew —, a fidele Nostro magnifico Johanne Banffy de Alsolyndwa, pincerarum Nostrorum regaliū magistro, nuper per reverendum condam dominum Petrum Beryzlo, episcopum wesprimiensem ac Dalmacie, Croacie et dicti Sclavonie regnorum alias banum, preter voluntatem Nostram vi captum, ad humillimam prefati Johannis Banffy ac certorum dominorum et fratrum suorum supplicacionem, simul cum aliis castris, castellis, fortaliciis, curiis et districtibus de consilio Nostro rursus manibus ejusdem Johannis Banffy restituendum et resignandum decreverimus: propterea fidelitati vestre mandamus, quatinus — idem castrum — una cum omnibus predictis — coram egregio Gregorio Sythkey, assessore Nostro, — manibus prefati Johannis Banffy vel hominum suorum — dare et assignare — debeatis. Alioquin fidelitati vestre iterum mandamus firmissime, quatinus decimo die exhibicionis presencium literarum Nostrarum vobis fiendē computando coram Nostra Majestate, ubicunque Nos Deo duce constituti fuerimus, personaliter et non per procuratorem comparere debeatis. Datum Bude feria quarta proxima ante festum sacratissimi corporis Cristi Anno Domini Millesimo quingentesimo vigesimo.¹

Sigill. Orig. chart. Ibid. N. R. A. 648, 19.

¹ Ludovicus rex simile mandatum eodem die dedit: „Johanni Krysanyth, castellano in castro Komogowyna“, „Simoni Kwnowych, castellano in castro Wywar“; „officialibus“ vero, „factoribus, provisoribus, judicibus, villicis, incolis et jobagionibus“, ad illa castra pertinentibus, mandavit: „quatinus non curato eo, quod si forte prescripta castra et fortalicia aliquo pacto per castellanos — Johanni Banffy statim non resignarentur —, vos nichilominus — de cetero nec ad eosdem castellanos, neque alios quospiam, sed ad illos dumtaxat, quos idem Johannes Banffy in eisdem constituerit, audire et attendere illisque obtemperare ac debita servicia exhibere — debeatis.“ (In archivio reg. N. R. A. 648, 15; 648, 18; 648, 20).

CXXXI. 1520. 10. Junii. Budae.

Ludovicus rex confirmat: „quod Ladislaus Pzowych et Michael Bwdosych, castellani in castro Feyerkew, — idem castrum Feyerkew cum fortalicio Wdwaryschya et curia Maykovez —, pridem per reverendum in Cristo patrem condam dominum Petrum Beryzlo, — a magnifico Johanne Banffy de Alsolyndwa — vi et preter voluntatem Nostram occupatum, manibusque eorum tanquam castellanorum pro officiolatu assignatum, juxta Nostram commissionem — prefato Johanni Banffy restituerunt et resignarunt. — Datum Bude die dominico proximo post festum sacratissimi corporis Christi Anno Domini Millesimo quingentesimo vigesimo.¹

Sigill. Orig. chart. Ibid. N. R. A. 648, 17.

CXXXII. 1520. 14. Junii. Budae.

Ludovicus rex Helenam Joannis Berislavi, Rasciae despotae, viduam ejusque filium Stephanum admonet, ne castra quaedam, a Petro Berislavo, bano, occupata, sed regis jussu Joanni Banfi restituenda, vi occupet.

Commissio propria domini regis.

Lodovicus — generose domine Elene, relicte, et magnifico Stephano, filio illustris condam Joannis, Beryzlo de Graborya, alias regni Nostri Rascie dezpoti, salutem et gratiam. Ex querulosa expositione pro parte fidelis Nostri magnifici Johannis Banffy de Alsolyndwa, pincernarum Nostrorum regalium magistri, facta, accepimus displicenter: qualiter illa castra Feyerkew, Wywar et Komogawyna, in regno Nostro Sclavonie habita, nec non castella Dworyschya, Komorycza et Welyke, ac curias Razohathacz et Maykowcz eorundemque pertinencias, et districtum Thywthessewyna, que pridem reverendus dominus Petrus Beryzlo, episcopus ecclesie wesprimiensis ac regnorum Nostrorum Dalmacie, Croacie et dicti Sclavonie alias banus, nomine Nostre Majestatis, preter tamen voluntatem Nostram a manibus prefati Johannis Banffy vi accepisset; que quidem castra, castella et pertinencie eorundem, eodem condam domino Petro episcopo et bano paulo post excepcionem eorundem per infideles extincto, apud manus certorum familiarium suorum, ut dicitur, Majestati nostre reservanda remansissent, et nos eadem ipsi Johanni Banffy ex deliberacione consiliariorum Nostrorum jam restitui commissemus. Vos non curato hoc, quod scilicet illa impresenciarum apud manus prefatorum castellanorum tanquam hominum Nostrorum, per ipsum condam dominum Petrum, episcopum et banum, illic Nostro nomine, ut prefertur, pro castellanis constitutorum, existerent, eadem ab eisdem castellanis

¹ Eodem modo „Johannes Krysanych, castellanus in castro Komogowyna, — idem castrum Komogowyna cum curia Razohathacz et districtu Thwthessewyna“ restituisse dicitur. (N. R. A. 648, 21.)

contra dignitatem regiminis Nostri tamquam de manibus Nostris regiis excipere niteremini, vel jam de facto nonnulla ex eisdem occupassetis in derogamen dicti regiminis Nostri et dampnum prefati Johannis Banffy, exponentis, valde magnum Unde supplicatum extitit Majestati Nostre pro parte ejusdem exponentis, ut eidem circa premissa de opportunis juris remediis providere dignaremur. Nos — itaque mandamus vobis —: quatinus si jam ex eisdem aliqua occupassetis, manus vestras de eisdem excipere ac deinceps a proposito eadem occupandi — desistere — debeatis, sed dictum Johannem Banffy, exponentem, in dominium ipsorum pacifice intrare permittatis, et si quid juris in eisdem habere speraretis, id ab eodem jure mediante juxta illius regni Nostri Sclavonie consuetudinem requiratis, — que si facere recusaveritis, extunc decimo die a die exhibitionis presencium vobis fienda computando coram Nostra Majestate personaliter et non per procuratorem comparere debeatis. — Datum Bude feria quinta prox. post festum sacratissimi corporis Cristi Anno Domini Millesimo quingentesimo vigesimo.

Sigill. Orig. chart. Ibid. N. R. A. 648, 22.

CXXXIII. 1520. 2. Julii. Budae.

Ludovicus rex „fidelibus Nostris regnorum Nostrorum Dalmacie, Croacie et Sclavonie banis constituendis“ mandat: ut cives zagrabieneses protegant, quos „homines sive officiales reverendissimi in Christo patris domini Thome — cardinalis — juxta castra ejusdem Jazthrebarzka et Okych, item officiales — Georgii marchionis Brandenburgensis — juxta castra Krapyna et Rogonok, nec non generose domine Elene de Frangapanibus juxta castrum Zamobor, alique complures —, utputa juxta Bosyako, castrum prioratus Auranee et Zomzedwar — juxtaque civitatem Nostram Crisiensem et quamdam possessionem nobilium Bradach Belawar nuncupatam — transeuntes exaccione thelonei impedirent.“ — „Datum Bude in festo visitationis sacratissime virginis Marie Anno Domini Millesimo quingentesimo vigesimo.¹

Sigill. Orig. chart. in bibliotheca academiae Slav. mer.

¹ In aliis, „banis deinceps constituendis“ eodem die scriptis literis, Ludovicus rex dicit: „Superiorum annorum bani illorum regnorum Nostrorum, omnes fere successores illustris condam Johannis Corvini ducis, similiter eorundem regnorum Nostrorum bani, in hujusmodi libertatibus ipsorum eandem civitatem Nostram (scil. Zagrabiam) non conservassent, verum contra eandem variis eosdem oneribus pro libito ipsorum, tum per se, tum etiam per gentes suas vexassent et oppressissent.“ (Ibid.)

CXXXIV. 1520. 3. Julii. Budae.

Ludovicus rex „tricesimatoribus et eorum vicesgerentibus civitatis Nostre Montisgrencensis“ ad preces zagrab. capituli, quod conquestum erat, „qualiter vos ab hijs, qui cum rebus et mercancijs ipsorum seu alias quomodolibet ad aream ipsorum capitularem, que contigua est et immediate dicte civitati Nostre — conjuncta, tricesimas Nostras non ibidem, ubi sine ullo dampno et incommodo tam Majestatis Nostre, quam ipsorum mercatorum fieret, exigeretis, sed eos cum gravi ipsorum et mercium suarum dampno et jactura ex via recta et loco plano ad montem civitatis Nostre, nulla Majestati Nostre utilitate ex hoc resultante, injuriose ascendere illicque ad solutionem tricesimarum hujusmodi eosdem compelleretis, propter que gravamina a plerisque usus mercanciarum ibidem intermitteretur, alii vero ad loca aliena diverterent in maximum tricesimarum Nostrarum ac thelonii dictorum exponencium et ecclesie ipsorum, inibi exigi soliti, dispendium“, mandat, ut ab hoc abusu desistant. „Datum Bude feria tertia prox. post festum visitacionis beatissime virginis Marie Anno Domini Millesimo quingentesimo vigesimo“.¹

Orig. chart. in archivio zagrab. capit. fasc. 10, nr. 52.

CXXXV. 1520. 19. Septembris. Posonii.

„Franciscus de Batthyan, pincernarum regalium magister,“ Balthasari de Batthyan scribit: „Rogo fraternam egregiam D. V. vehementer, ut velit eadem curam habere magnam de solutione illorum debitorum meorum, quibus debeo Joanni Thahij et de redemptione illarum litterarum mearum, apud eundem Joannem Thahy existentium. Praeterea dignetur mihi fraterna D. V. mittere aliquas expensas, quia certe pecuniis pro nunc ultra modum indigeo, nam hic cogor penes majestatem regiam magnos dietum sumptus facere, sicuti cum tanto apparatu, cum quali ego sum. — Ex Posonio feria 4-ta proxima ante festum beati Mathaei Apostoli. A. D. 1520.“

Kovachich ex archivio Körmend. Nro. XLIII. Orig. chart.

CXXXVI. 1520. 30. Septembris. Budae.

„Franciscus de Batthyan, pincernarum regalium magister,“ ad Balthasarem de Batthyan de pluribus suis negotiis scribit. „Primum est, ut D. V. de praesenti subsidio istius regni pecunias illas Joanni Thahij restitueret, et literas meas apud eundem habitas redimeret. — Tertium, ut D. V. illos equites mihi ordinaret et etiam assecuraret, qui, si fieri potest, sint numero centum et quinquaginta vel ducenti, aut si non possunt fieri ducenti, sint tantum-

¹ A. 1523. dicta civitas rursus monetur, ne capitulum in exactione telonii molestat (archiv. zagrab. capit. 10, 53).

modo centum, et sint boni et electi et militares et ne sint pueri et indocti, et bene armati, qui accedant mihi ad honoris augmentum et non ad diminutionem; quibus paratas pecunias habeo ad solvendum, qui postquam parati erunt, solvam eis ad quartale anni pecunias mensuales, et si qui eorum interrogaret de solutione pecuniarum mensualium, dicatis eidem, quod secundum consuetudinem, hoc est, ad singulos menses per duos flor., si autem nollent ad duos flor. venire, extunc persvadeatis aliquot potioribus, promittendo eisdem, cui decem flor., cui vero viginti supra pecunias mensuales velle dare, tantummodo ne disvadeant caeteris, et hoc clam, ne sciant caeteri. Si autem huic etiam nollent consentire, resciat eadem ab eisdem, quid optarent ad singulos menses, et mihi per hunc praesentium exhibitorem D. V. sine mora rescribat, quia hoc negotium non patitur moram, et ego tandem possim Suae Majestati dicere, quomodo se res habet. Et interea possunt conduci. — Budae die Dominico proximo post festum b. Michaelis Archangeli. Anno Domini 1520.“

Ibid. Nro. XLII. Orig. chart.

CXXXVII. 1520. 7. Novembris. Budae.

„Paulus de Warda, electus wesprimiensis, thesaurarius regius“, ad „Johannem Castellany“ de Ludovici regis inopia ita scribit: „Quod autem ad provisionem pertinet —, sciat dominatio vestra, Nos usque adeo pecuniis indigere, ut vix minuta negocia Majestatis Suae disponere possimus. Libenter profecto provideremus dominacioni vestre, si fieri posset, laboramus tamen ea inopia vel majore, qua Posonii laboramus. Si vel aliquod subsidium Majestati Suae offerretur, vel aliqui proventus ad manus Nostras venerint, non obliviscemur de ipsa; nunc tamen nullo modo sibi providere possumus. — Ex Buda feria quarta proxima post festum b. Emerici ducis Anno Domini Millesimo quingentesimo vigesimo.“

Sigill. Orig. chart. in bibliotheca academiae Slav. mer.

CXXXVIII. 1521. 22. Martii. Budae.

Ludovicus rex zagradiensi capitulo denuo mandat, ut castri Jajce providendi causa suas gentes mittat: „Rursus vobis non solum sub decreti pena, sed etiam sub omnibus illis penis, quas mereremini, si Jaycze vel aliis castris Boznensibus periculum ex negligencia vestra eveniret, firmissime mandamus, ut — gentes vestras integro numero — ad — locum Zlobochyna mittere quam citissime debeatis: habemus enim exploratum, victualia ipsa, que ad Jayczam debent invehiri, sine vestro et aliorum dominorum exercitu non posse importari. Quod si neglexeritis, vel tardius quam necessitas presens postulat, gentes vestras miseritis, certi sitis, Nos eam penam, que in decreto est constituta, severissime a vobis exacturos ac insuper, si quid damni

hac vestra negligencia acciderit, vos tamquam ejusdem damni auctores coram universo regno Nostro, cujus res agitur, rationem reddere et penas quascumque gravissimas tante negligencie vestre tantorum periculorum luere vos oportebit. — Datum Bude feria sexta proxima post dominicam Judica Anno Domini Millesimo quingentesimo vigesimo primo“.

Orig. chart. in archivio zagrab. capit. fasc. 94, nr. 95.

CXXXIX. 1521. 13. Aprilis. Venetiis.

„Vene l orator di Hongaria, solicitando li fosse dato la risposta. Li fo dito, si consuleria et si li faria la risposta. Lui se scuso, non poter far altro che ubedir li suo re“

Sanudo. T. 30. Ad 13. Aprilis. 1521.

CXL. 1521. 27. Aprilis. Budae.

Ludovicus rex „Francisco de Batthyán, pincernarum regalium magistro, castellano castri Feyerkew,“ scribit: „Supplicarunt Majestati Nostrae Fratres minores de observantia in claustro B. M. V. de oppido Dworyska vocato degentes, ut fractam illam aeneam fornacem ex arce Feyerkew ecclesiae eorum pro fundenda campana dare dignemur, quod et fidelis Noster magnificus quondam Franciscus Beryzlo post illius claustrum fundationem, dum in humanis agebat, facere voluisse dicitur. Quare fidelitati vestrae harum serie committimus, quatenus acceptis praesentibus praedictam aeneam fornacem praedictis Fratribus pro fundenda campana dare debeatis et teneamini. — Datum Budae sabbatho proximo post festum b. Marci Evangelistae Anno Domini 1521.“

Kovachich ex archivio Körmend. Nro. XLV. Orig. chart. Sigill

CXLI. 1521. 29. Maji. Budae.

Ludovicus rex Ferdinandum comitem de Frangepanis monet: ut 54 boves, „vi et potencialiter ablatus“, civibus zagrabiensibus restituat, „nam alioquin commitemus et per presentes committimus futuro bano regni Nostri Slavonie, ut ipse prefatos cives — in damno diucius relinquere non debeat. — Datum Bude in profesto sacratissimi corporis Christi Anno Domini Millesimo quingentesimo vigesimo primo.“

Sigill. Orig. chart. in bibliotheca academiae Slav. mer.

CXLII. 1521. Mense Majo. Budae.

Joannes Banfi de Alsó Lindva ejusque conjux Margaretha in possessione quorundam, post Francisci Berislavi de Grabarje mortem a Petro Berislavo, bano, regis nomine occupatorum bonorum, certa lege a rege relinquantur.

Nos Stephanus de Bathor, regni Hungarie palatinus et judex Comanorum ac comes Themesiensis etc. Memorie commendamus. Quod cum Nos in presenti congregacione universorum dominorum prelatorum, baronum ac nobilium sive procerum dicti regni, pro festo beati Georgii martiris proxime preterito, de mandato regio celebrata, una cum nonnullis dominis prelatis et baronibus, penes serenissimum principem, dominum Ludovicum, Dei gracia Hungarie et Bohemie regem, . . . in castro Budensi fuisset constituti, tunc magnificus dominus Joannes Banffy de Also Lyndwa, pincernarum regalium magister, in suo ac genere domine Margarethe, consortis sue, nominibus et personis, Majestati sue supplicando proponere atque exponere curavit in hunc modum. Qualiter annis superioribus reverendus quondam dominus Petrus Beryzlo, episcopus ecclesie wesprimiensis, nec non Dalmacie, Croacie et Slavonie banus, dum adhuc superviveret, castra Feyerkow, Wywar, Komogowyna, nec non quedam castella sive fortalicia et districtus Thwthossewyna, Razowhathacz, Wdwaryschya, Maykowcz, Komorycza, Welyke et Bokolya appellatos, cum suis cunctis pertinenciis, de manibus eorundem Joannis Banffy et domine Margarethe, consortis sue, via facti et non juris expugnasset, et eadem ac eosdem quoadusque idem Petrus banus in humanis egisset, indebite et potencialiter tenuisset et conservasset, ipsoque defuncto homines ipsius condam bani nomine ipsius domini regis tenuissent et tenerent; et quamvis prefatus dominus noster rex, considerando, castra et castella supradicta cum districtibus et aliis eorundem pertinenciis, per annotatum quondam Petrum banum via facti et non juris expugnata et de manibus eorundem domini Joannis Banffy et domine Margarethe fuisse occupata, per familiares et officiales ipsius quondam Petri bani, apud quorum manus mortuo ipso Petro bano eadem remansissent, eisdem Joanni Banffy et domine Margarethe, consorti ejusdem, modis omnibus reddi et restitui mandaverit, tamen iidem familiares et officiales reddere hactenus noluisse: — petens Nos idem Joannes Banffy, ut Nos una cum dominis prelatis et baronibus, penes Majestatem Suam existentibus, Majestati Suae in eo supplicaremus, ut Sua Majestas ex innata sue benignitatis clemencia antedicta castra et castella simul cum districtibus et aliis pertinenciis eisdem remitti facere dignaretur. Et licet egregius magister Albertus Sarkezy de Nadasd, director causarum regalium, nomine et in persona ipsius domini nostri regis id allegaverit, qualiter Majestas Sua prenominata castra, castella, fortalicia et districtus pertinenciasque eorundem prefatis Joanni Banffy et domine Margarethe, consorti ejusdem, remittere

non teneretur, immo neque ipse Joannes Banffy id optare deberet, eo quod eadem et alia universa bona et jura possessionaria magnifici quondam Francisci Beryzlo de Grabarya, prioris scilicet domini et mariti ipsius domine Margarethe, ubilibet et in quibuscunque comitatibus hujus regni habita, statim mortuo eodem quondam Francisco Beryzlo ad sacram dicti regni Hungarie coronam et ad Suam Majestatem de facto devoluta et redacta fuerint et essent; — et quamvis Majestas Sua regia eadem tempore post obitum videlicet ejusdem condam Francisci Beryzlo eadem castra, castella, fortalicia et districtus pertinenciasque eorundem tanquam ad Majestatem Suam devoluta et condescensa per prefatum condam Petrum banum a manibus prelibate domine Margarethe, tunc adhuc in viduitate existensis, pro Majestate Sua occupari commiserit et mandaverit, ipsaque domina Margaretha, voluntate et commissione regie Majestatis intellecta, Majestati Sue regie medio nonnullorum familiarium suorum in eo, ut infra unius anni revolucionem (prefata?) castella, fortalicia aliaque universa bona prelibati condam Francisci Beryzlo apud manus ejusdem domine Margarethe ex sua gracia et benignitate relinquere dignaretur, supplicaverit, et quod completa anni unius revolutione universas literas et literalia instrumenta, factum prenotatorum castrorum, castellorum, fortaliciorum, districtuum, oppidorum, villarum, possessionum et aliorum jurium possessionariorum, ad eadem spectancium, tangentes et concernencia, coram Majestate regia exhibere et producere se obtulerit et promiserit: Majestas quoque regia supplicationi dicte domine Margarethe, viduitati sue compaciens, inclinata, licet eotum id annuerit, tamen ex quo eadem domina Margaretha exposit se ad alia vota transtulisset, post prescriptam annualem revolucionem usque modo prescriptas literas et literalia instrumenta juxta premissam suam oblacionem et promissionem coram Majestate regia producere et exhibere non curasset, et ob hoc nil juris preter dotem et res paraphernales in eisdem castris, castellis bonisque et juribus possessionariis haberet: nichilominus tamen Majestas Sua ad nostras et aliorum dominorum prelatorum, baronum et dicti regni nobilium supplicationes inclinata, antefata universa castra, castella, fortalicia, districtus et alias pertinencias hoc modo remitti facere decrevisset: ut ipse Joannes Banffy et domina Margaretha, consors sua, universa jura, literas videlicet et literalia instrumenta, si quas et que tam super eisdem castris, castellis, fortaliciis et pertinenciis, per prefatum condam Petrum banum expugnatis et ablatis, quam eciam aliis castro, castellis bonisque et juribus possessionariis, apud manus eorundem Joannis Banffy et domine Margarethe, consortis sue, remanentibus et ad prenotata castra spectantibus et pertinentibus, pro se ipsis haberent confectas et emannata, quibus mediantibus preallegata castra, castella, fortalicia et districtus pertinenciasque simul cum aliis bonis et juribus possessionariis, apud manus eorundem adhuc remanentibus, juribus eorum pertinere debere comprobare possent, vigesimo quinto die festi epiphaniarum Domini proxime venturi, sive

celebrarentur brevia judicia sive non, coram Nobis veluti palatino dicti regni Hungarie, qui universas causas, inter regiam Majestatem et universos regnicolas motas vel movendas, et discutere et adjudicare de approbata regni hujus consuetudine habeamus facultatem, — quodque, si termino in prescripto Nos apud Majestatem regiam non adesse contingeret, nichilominus in alio termino, per regiam Majestatem prefatis Joanni Banffy et domine Margarethe dando, sub vinculis et obligaminibus infrascriptis producere et exhibere deberent et tenerentur; — casu autem quo ipse Joannes Banffy et ipsa domina Margaretha, consors sua, termino in prescripto aut per regiam Majestatem modo premissa in absencia Nostra dando, pretitulatas literas et literalia instrumenta, factum prenotatorum castrorum, castellorum, fortalicionum, districtuum, oppidorum, villarum, possessionum et aliorum jurium possessionariorum ad eadem spectantium, tangentes et concernencia, modo premissa coram Nobis exhibere non curarent, aut eisdem literis et literalibus instrumentis exhibitis eadem castra, castella bonaque et jura possessionaria juribus eorum pertinere debere bono modo et sufficienter comprobare non possent, extunc idem Joannes Banffy et domina Margaretha, consors sua, sepe dicta castra Feyerkew, Wywar et Komogowyna, nec non castella sive fortalicia et districtus Thwthossewina, Rozowhathacz, Wdwaryschye, Maykowcz, Komarycza, Welyke et Bokolya, simul cum aliis bonis et juribus possessionariis, ad eadem spectantibus et pertinentibus, apud manus eorum remanentibus, sub ammissione fidei honorisque et humanitatis suorum, semotis cunctis excepcionibus, allegacionibus, dilacionibus, prorogacionibus, difficultatibusque et subterfugiis atque cavillacionibus, resecatis eciam cunctis licium processibus, qui tum vigore generalium decretorum hujus regni, tum eciam de approbata ejusdem regni consuetudine superinde qualitercunque subsequi possent, prefato domino Nostro regi, aut hominibus suis, per eundem ad id deputandis, in omnem eventum remittere et resignare deberent, — et ad hoc faciendum idem Joannes Banffy se ipsum personaliter ac dominam Margaretham, consortem suam, coram Nobis ultro obligare teneretur. Cum itaque Nos una cum dictis dominis prelati, baronibus et regni nobilibus Sue Majestati supplicantes, graciosam relacionem Majestatis Sue, presente eodem Joanne Banffy, intellexissemus, mox idem Joannes Banffy sponte et libere personaliter se ipsum et pre-nominatam dominam Margaretham ad premissa et quevis premissorum singula obligasset, literas eciam superinde obligator. ad fassionem dicte domine Margarethe, consortis sue, in aliquo loco credibili emannandas, tempore restitutionis dictorum castrorum manibus hominum regie Majestatis, per Suam Majestatem ad id deputandis, sub premissa pena in specie dare promisisset; et quod infra prescriptum vigesimum quintum diem predicti festi epiphaniarum Domini proxime venturi, et per consequens usque finalem decisionem cause sive revisionis premissa universos suos castellanos et officiales, quos ad conservacionem dictorum castrorum, castellorum, fortalicionum

et aliorum juriū possessionariorum deputabit, super eo jurare faciet: ut, si eadem castra, castella ceteraque bona et jura possessionaria remittenda, sepefati Joannes Banffy et domina Margaretha juriſus eorum pertinere debere comprobare non poterint, ac eciam si interim eundem Joannem Banffy et dominam Margaretham, consortem suam, quod Deus nolit, mori contingeret, -extunc hujusmodi castra, castella, fortalicia et alia bona et jura possessionaria nemini álteri preterquam regie Majestati hominibusque suis, per eandem regiam Majestatem ad id deputandis, remittere tenebuntur et modis omnibus essent obligati; hoc tamen non pretermisso, quod, quia ipse Joannes Banffy magnifico Francisco de Bathyan illam summam duorum millium octingentorum et quinquaginta flor., quam scilicet idem Franciscus Bathyany pro nonnullis debitis prefati quondam Petri bani castellanis scilicet prescriptorum castrorum Feyerkew et Wywar, aliis eciam familiaribus et servitoribus dicti condam Petri bani, tempore occupationis eorundem castrorum solvisset, ac eciam illam aliam summam, quam jam fatus Franciscus Bathyany post occupationem castrorum ad necessaria (?) eorundem atque impositionem victualium interea temporis, donec et quousque eadem prenotato Joanni Banffy remitterentur, exposuisset, tempore reoccupationis et restitutionis antedictorum castrorum idem Joannes Banffy eidem Francisco Bathyany reddere et persolvere teneretur; quas quidem summas flor. prefatus dominus Noster rex rursus et iterum memorato Joanni Banffy juxta continenciam literarum annotati Francisci Bathyany expeditoriarum, superinde emannandarum jam fatoque Joanni Banffy tempore reoccupationis castrorum predictorum dandarum, tempore resignacionis et restitutionis prescriptorum castrorum, castellorum et bonorum, per ipsum Joannem Banffy regie Majestati, si contingerit fiende, persolvere et restituere tenebitur, harum Nostrarum vigore et testimonio literarum mediante. Datum Bude decimo quarto die congregacionis prenotate, Anno Domini Millesimo quingentesimo vigesimo primo.

Lecta per Reway.

Sigill. Orig. chart. in archivio reg. N. R. A. 1564, 26.

CXLIII. 1521 6. Juni Budae.

Ludovicus rex Vitum Fladniczer de Zolonok monet, ut Turcis iter praeclusurus, cum suis gentibus Crisium properet, unaque promittit, se quoque omnia ad regni defensionem necessaria facturum.

Commissio propria domini regis.

Ludovicus, Dei gratia rex Hungariae et Bohemiae etc. Generose et magnifice, fidelis nobis dilecte. Constanti per hos dies tum exploratorum Nostorum, tum officialium Nostrorum finitimorum significatione accepimus, Caesarem Turcarum, inita cum Sophy pace, validis-

simis exercitibus comparatis, non per suas copias tantum, sed etiam per se regnum hoc Nostrum velle invadere; cuius periculosissimis conatibus statuimus totius regni Nostri viribus obviare: quare fidelitati vestrae harum serie sub poena decreti firmissime mandamus, quatenus gentes vestras in pleno numero, non ad festum b. Jacobi, ut in proxima praeterita diaeta constituistis, sed statim visis praesentibus, omni mora et cunctatione postpositis, levare et sub capitaneatum futuri bani regnorum Nostrorum Dalmatiae, Croatiae et Slavoniae, ad Crisium quam citissime mittere debeatis, prout alii quoque, tam domini, quam comitatus, simili mandato Nostro requisiti, ad loca deputata gentes suas mittere debebunt. Quoniam autem gentes praenotatae contra tam potentem hostem, praesertim si per se, ut fama est, venerit, non sufficient: volumus et fidelitati vestrae rursus mandamus, quatenus, missis quam citissime gentibus vestris, vos quoque etiam in persona vestra quo melius et numerosius fieri poterit, et, si magnitudo periculorum hoc postulaverit, etiam cum quinta rusticorum vestrorum, bello aptorum, parte parati esse debeatis, ita, ut cum primum per alias litteras nostras requisiti fueritis, citra omnem moram pro defensione nobilitatis ac domini capitisque vestri ac totius regni, eo, quo jusserimus et quo necessitas vocabit, proficisci possitis. Hoc idem alii quoque universi domini et nobiles, quibus similiter scripsimus, facere debebunt. Quantum autem in Nobis erit, Nos quoque nolumus huic regno Nostro deesse: curabimus et gentes Nostras expedire, et si necitas postulabit, pro salute regni et omnium vestrum etiam in persona Nostra ad hanc expeditionem proficisci non dubitabimus, parati namque sumus omnia facere pro viribus Nostris promptissimo semper animo, quaecumque ad defensionem et conservationem regni pertinere cognoverimus. Secus igitur sub poena praemissa et in quantum salus patriae vobis chara est, in praemissis facere non praesummatis. Datum Budae in octava sacratissimi Corporis Christi. Anno Ejusdem 1521. Praesentatae sunt hae litterae in festo Divisionis Apostolorum.

A tergo: Generoso et magnifico Vito Fladniczer, libero domino de Zolonok, fideli nobis dilecto.

Kovachich ex archivio Kőrmend. Nro. XLVI. Orig. chart. Sigill.

CXLIV. 1521. 14. Junii. Budae.

Ludovicus rex capitaneos Segnienses monet, ne cives „civitatis Nostre Othociensis“, qui „per egregium Hieronymum Pethelenych, alias capitaneum, in antiquis eorum libertatibus et juribus — fuissent impediti“, ultro offendant. „Datum Bude feria sexta prox. ante festum beatorum Viti et Modesti mart. Anno Domini Millesimo quingentesimo vigesimo primo.

Orig. chart. in archivio capituli čazm. n. 6. f. 1.

CXLV. 1521. 27. Junii. Budae.

Ludovicus rex Solimanum ad obsidendum Belgradum profectum fuisse scribens, quae ad defensionem suorum regnorum constituerit, indicat et Vitum Fladniczer versus oppidum Patay cum gentibus properare jubet.

Commissio propria domini regis.

Ludovicus, Dei gratia rex Hungariae et Bohemiae etc. Genorose ac magnifice, fidelis nobis dilecte. Scripsimus nuper tibi et declaravimus, Caesarem Turcorum, inita cum Zophy pace, validissimos exercitus comparasse et hoc regnum Nostrum invadere statuisse. Nunc autem pro re certissima intelleximus, eundem Caesarem Turcorum cum omnibus viribus suis et cum plurimis bellicis tormentis jam se personaliter movisse eo proposito, ut Nandoralbam obsideat et expugnet, ac tandem huc Budam veniat et totum regnum occupet. Praeterea movisse alium exercitum numerosissimum, una cum gentibus vajwodae transalpiensis, vi levatis, ad Transylvaniam occupandam. Quae cum certissima verissimaque sint, volentes huic regno Nostro tam periculose laboranti succurrere, freti omnipotentis Dei et beatissimae Mariae Virginis auxilio, cum omni totius regni hujus potentia et viribus illi sic incumbenti Nos quoque occurrere statuimus, et jam D palatinum ad partes inferiores versus Zegedinum dimissimus jussimusque ei, ut et dominos et nobiles omnes, universasque gentes sub suum capitaneatum deputatas, quam citissime levare et castra metari cum illis debeat. Misimus etiam ad D.¹ Vayvodam ad Transylvaniam eadem mandata, ut ipse quoque et dominos et comitatus hujus regni aliasque gentes, sibi deputatas, una cum tota Transylvania levare et in exercitum ducere debeat, cui Nos quoque aliquot milia peditum pixidariorum ordinavimus. Praeterea statuimus etiam Nosmet ipsi personaliter pro defensione hujus regni et omnium vestrum sine mora progredi et ad oppidum Pathay primum descendere, et illic te tuasque gentes ac caeteros dominos et regnicolas cum eorum gentibus congregare, et tandem quo major necessitas vocaverit, et cum illis et cum Nostris gentibus proficisci. Quare fidelitati tuae harum serie sub nota perpetuae infidelitatis et sub ammissione bonorum capitisque tui firmissime mandamus, quatenus statim et in continenti citra omnem moram, visis praesentibus, personaliter majori quo poteris apparatu insurgere gentesque tuas una cum quinta rusticorum tuorum parte levare, et cum his omnibus, quae prius parata omnia esse jussimus, ad praefatum oppidum Pathay ad majestatem Nostram, alio mandato Nostro non expectato, venire et properare, tecumque duas bombardas, necessarias ad usum expeditionis, simul cum globis et pulveribus aliisque omnibus suis pertinentiis afferre debeas. Alioquin certus sis, quod si haec mandata Nostra surda (quod non credimus) aure pertransieris, universa bona tua propter moram occupari pro

¹ Kovachich habet: Dimissimus etiam D.

majestate Nostra faciemus, in persona etiam te, prout mereberis, puniri faciemus. Caeterum fidelitati tuae rursus mandamus, quatenus in progressu tuo gentiumque tuarum pauperibus colonis damnum aut offensionem non inferas nec inferri permittas, sed eos ubique defendas et justa victualium omnium pretia secundum regestrum, praesentibus inclusum, persolvere debeas, hoc enim pacto, si scilicet juste et sine oppressione pauperum processeris, Deus omnipotens, qui clamores oppressorum multos non sustinet, res Nostras prosperabit et ab hoste crudelissimo regnum hoc liberabit. Secus igitur poena sub praemissa facere non praesummas. Datum Budae in festo b. Ladislai regis. Anno Domini 1521. Praesentatae sunt hae literae in festo Divisionis Apostolorum.

A tergo: Generoso ac magnifico Vito Fladniczar, libero domino de Zolonok, fidei nobis dilecto.

Kovachich ex archivio Körmend. Nro. XLVII. Orig. chart. Sigill.

CXLVI. 1521. 1. Julii. Budae.

„Vene lettere di Hongaria di S. Lorenzo Orio, date a Buda a di 1. luio, dil grandissimo pericolo, nel qual se ritroua quel regno di Hongaria, perche el S^r. Turcho li vien adosso molto potente con persone 80 milia, et par voglij invader da tre bande: una per la Coruatia, l'altra per la Transilvania et l'altra lui instesso Signor vol venir a dretura a Buda.“ — Rex Poloniae non potest Hungariae auxilium praestare, nam Turcae Tartarorum copias contra eum miserunt. Rex Hungariae auxilia Venetiarum petit.

Sanudo. T. 31. Ad 12. Julii 1521.

CXLVII. 1521. 2. Julii. In Virovitica.

„Johannes Banffy de Also Lyndwa — pro redempcione castrorum Feyerkew et Wywar vocatorum, que magnificus dominus Franciscus de Bathyan ex voluntate regie Majestatis — de manibus familiarium et castellanorum quondam Petri bani redemit, a — Dorothea relicta — Francisci Keczer de Radowan mutui nomine — duo milia florenorum“ accepit. „Werewcze in festo visitacionis beatissime Marie Virginis. 1521.

Orig. chart. in archivio reg. N. R. A. 1564. 30.

CXLVIII. 1521. 5. Julii. Budae.

Ludovicus rex, ut regnum a Turcis, Belgradum jam obsidentibus, defenderet, Vitum Fladniczer versus oppidum Patay properare jubet.

Commissio propria domini regis.

Ludovicus, Dei gratia rex Hungariae et Bohemiae etc. Magnifice, fidelis nobis dilecte. Sciatis pro re certissima¹, quod caesar Thurcorum in festo Visitationis Mariae proxime praeterito castrum Nostrium Nandoralbense tam per aquam, quam per terram obsedit et illud fortiter incepit oppugnare. Mandamus igitur fidelitati vestrae iterum sub nota perpetuae infidelitatis et ammissione capitis, bonorum vestrorum, sicuti nuper quoque mandavimus firmissime, ut statim visis praesentibus praeter omnem moram et cunctationem personaliter cum omnibus gentibus vestris et quinta parte rusticorum vestrorum ad oppidum Pathay, quo Nos quoque progrediemur, juxta priorem commissionem Nostram properare quam citissime debeatis, ut vestro et caeterorum fidelium auxilio Nandoralbae laboranti succurrere possimus, ne contingat illud ad manus hostium cum totius regni periculo devenire Festinetis igitur atque properetis, neque expectetis aliam commissionem Nostram. Agitur de capite vestro, de nobilitate, de patria, de fide vestra, quae omnia Deo adjuvante, si cito, si totis viribus succurratur, salvari adhuc poterunt. Quod si tardi negligentesque fueritis, de omnibus (Deus avertat) actum erit. Si igitur vivere, si liberi fore cupitis, si fidem, si patriam amatis, secus in praemissis facere non praesumatis. Datum Budae feria sexta proxima post festum Visitationis Mariae Virginis. Anno Domini 1521.

A tergo: Magnifico Vito Fladniczar, libero domino de Zolonok, fidei Nobis dilecto. — Cito, Cito!

Kovachich ex archivio Körmend. Nro. XLVIII. Orig. chart. Sigill.

CXLIX. 1521. 6. Julii. Budae.

Hungariae regi hoc fuit de Turcis nuntium perlatum: die 3. Julii, quae fuit dies Mercurii, „in grandissimo numero si erano posti sotto Nandoralba ouero Belgrado et quello haveano stretto et da terra et per el Danubio de modo, che quella forteza se hauea per assedeata, la qual era la principal et la piu importante del regno de Hungaria, et che tanto piu si dubitaua, quanto la se ritrouaua improvvisa de munition, de gente et victuarie, per il che tutti se atrouauano come atoniti.“

Sanudo. T. 31. Ad 16. Julii 1521. — Arkiv. VIII. 118.

¹ Kovachich habet: recentissima.

CL. 1521. 10. Julii. Budae.

Sanudo notat, a Laurentio Orio, oratore, 16. Julii 1521 Buda scriptum fuisse: „Come Turchi continuavano prendendo qualche forteza di quel regno et hanno preso la forteza di Sabach, loco di importantia, dove il re Mathias stete assa tempo . . . Etiam ha preso 3 altri castelli, zoe . . ., qualli sono sula Croatia ala banda dila Schiauonia verso la Coruatia, siche sono intrati nel regno; sono ala Draua. E Turchi sono pocho lontani di Cinquechiese, il campo tutavia e atorno Belgrado, pur dentro vi e intrato soccorso. Questi baroni non fa le prouision, doueriano. Dicono aspetar 10^m Boemi schiopetieri. Tamen de qui alo eminente pericolo non si provide: fanno conselij e pocha conclusion. Et in quello parlano contra la S^{ria} nostra: alcuni dicendo, quella che ben ausata non ha scritto de li il partir dil S^{or} Turcho da Constantinopoli per dita impresa, et questo a fato accio l' imperador non fazi . . . Et per vno venuto di Ragusi qui, dice auer visto D. Nicolo Minio, orator al S^{or} Turcho, de li che l andaua, dicendo questi, la S^{ria} a za conclusa la paxe con il S^{or} Turcho con noui capitoli, perho la non fa prouision a questo re. Et lui orator a scusa la S^{ria} nostra, che non a fato noui capitoli, e bisogna ondi riseruarla con S^{or} predito per causa di Cypro e di nostri mercadanti e in la Soria et Egypto.“

Sanudo T. 31.

CLI. 1521. 12. Julii. Venetiis.

„Vene l orator di Hongaria, qual non aue audientia, et fo mandati il Mocenigo e Pesaro, savij a terra ferma, da lui, con il qual messeno ozi poi disnar andar a caxa et far conclusion in 20^m duc. per resto di quello, dice, douer auer il re suo dala Sigria. nostra, et far in scrittura e tratar il modo e il tempo di satisfarlo.“

Sanudo. T. 31. Ad 12. Julii 1521.

CLII. 1521. 16. Julii. Budae.

Ad ea, quae e Francisci Masser, secretarii, literis, 16. Julii 1521 Buda scriptis, in libro Arkiv VIII. 120. continentur, Sanudo haec addit: „cegnando dar ala testa et darano ale gambe. Et za hanno passato la Saua e intrati nel regno zornate do lontam di qui. Tutto il regno e in paura grandissima. Il re e partito con 200 cauali e andato a uno loco mia . . . di qui, chiamato . . ., per veder chi lo seguita de prelati e baroni, e non e seguitato per la gran discordia tra lhor. Scriue etiam, e discordia di nobeli con li villani, siche uede in maximo precipitio quel regno. Questi dicono voler far fanti in Bohemia et ne hanno molti a tuor, ma sono mia 400 lontan di qui, siche questo soccorso sara tardi. Agitur de tota —, et si questo Turcho prende questo regno, hauera la nostra Dalmatia senza

altro, e potra venir in Friul al suo piacere. E di auerzer ben li ochij: questi Coruati e acordati con ditto Turcho e fati soi tributarij... — Questa letera par sia sta portata da uno orator hongaro, zonto questa note qui, et e partito per Roma.“

Sanudo. T. 31. Ad 2. Augusti 1521.

CLIII. 1521. 20. Julii. Venetiis.

„A di 20 la matina vene l orator di Hongaria per la sua expedition et far la quietazion, il qual perho non ha amplo mandato, tamen la letera dil re suplisse, e sta firmato per Aluise Sabin secret.“

Sanudo. T. 31. Ad 20. Julii. 1521.

CLIV. 1521. 21. Julii. Venetiis.

„Fo mandato per l orator di Hongaria, qual vene in col: et ste con li cai di X, et fo zercha darli le poluere e quello richiede il re a conto di 20^m per Scardona e Clissa etc.“

Sanudo. T. 31. Ad 20. Julii 1521.

CLV. 1521. 27. Julii. Venetiis.

„A di 27 la matina vene l orator dil re di Hongaria et fo stipulato l instrumento dila quietazione per nome di quel Ser^{mo} re di tutto quello el pretendeva auer dala Signoria nostra per ogni conto etc.“

Sanudo. T. 31. Ad 27. Julii 1521.

CLVI. 1521. 27. Julii. In Tétény.

Ludovicus rex „judicibus et toti universitati Walachorum sub castro Nostro Ztharigrad“ scribit: „Remisimus istuc in capitaneatum Segniensem hunc fidelem Nostrum egregium Hieronymum Pethelelyth, cui eciam in collegam fidelem Nostrum egregium Gregoricm Orlowchyth, istic impresenciarum agentem, adiunximus, qui vos regant et vobis preesse debeant. — Datum in oppido Thethen sabbatho proximo post festum b. Anne matris Marie Anno Domini Millesimo quingentesimo vigesimo primo.“

Sigill. Orig. chart. in bibliotheca academiae Slav. mer.

CLVII. 1521. 30. Julii. Budae.

Sanudo notat, Laurentium Orio, oratorem venetum, 30. Julii Buda scripsisse: „Come il re, qual se ritrova a Teten con dno. Andrea dil Borgo, orator cesareo, mando per lui a dirli, venisse a

*

parlarli. Et cussi ando. Qual li uso amorevole parole, dicendo, nel pericolo e questo regno per Turchi intrato (?) in quello, pertanto se li principi Xtiani non lo ajutaua, non sapeva che farli, perho richiedeva soccorso dila Sr^a nostra con molte parole. —“

Sanudo. T. 31. Ad 30. Julii. 1521.

CLVIII. 1521. 10. Augusti. Budae.

Sanudo scribit: „Di Hongaria vidi lettere particular di 10 da Buda, come il re con bon numero era andato in campo con aiuto di Bohemi, Polani, Todeschi et Hongari, et che vanno de bon animo. Turchi erano sotto Belgrado et nulla haueano fato. Et hauea il re dataia ala nazione italiana duc. 10^m. Et come la raina era col re, qual li hauia da —.“

Sanudo. T. 31. Ad 27. Augusti 1521.

CLIX. 1521. 28. Septembris. In castris prope Mohač.

„Franciscus de Bathyan, pincernarum regaliū magister, coram Ludovico rege fassus est: „Quod, quia sibi — Johannes Banffy de Also Lyndwa de et super illis quatuor milibus ac ducentis et viginti octo florenis, quos ipse Franciscus Bathyan castellanis castrorum Feyerkew et Wywar, nec non castellorum Imenzky et Jabloncza vocatorum, item officialibus curiam (sic) Dworyschya et Razohathacz appellatarum, aliis etiam familiaribus et servitoribus reverendi condam domini Petri Beryzlo, episcopi ecclesie wesprimiensis ac regnorum Nostrorum Dalmacie, Croacie et Sclavonie bani, in ipsis castris, castellis et curiis existentibus, pro nonnullis debitis ejusdem condam domini episcopi et bani, ac pro necessariis prescriptorum castrorum, castellorum et curiarum, utputa victualium impositione peditumque in eisdem serviencium ac equitum vada Zawę custodiencium solucione, interea scilicet temporis, donec et quousque eadem castra, castella et curias prenominato Johanni Banffy remisisset, ad rationem, ut ipse Franciscus asseruit, Nostram regiam usque modo exposuisset, pridem in castello ejusdem Francisci de Bachyan Krystalocz vocato paratis in pecuniis, tria scilicet milia et quadringentos puro in auro, reliquos vero octingentos et viginti octo florenos in monetis persolvendo, plenariam ac omnimodam impendisset solucionem atque satisfaccionem: ideo ipse memoratum Johannem Banffy et generosam dominam Margaretham Zekel de Ormosd, consortem suam, ac Stephanum filium ejusdem Johannis Banffy — exinde quitos reddidisset — prescriptumque castrum Feyerkew cum suis cunctis pertinenciis manibus ipsius Johannis Banffy assignasset. — Datum in castris exercitus Nostri prope oppidum Mohach metatis, in profesto beati Michaelis Archangeli Anno Domini Millesimo quingentesimo vigesimo primo.“

Sigill. Orig. chart. in archivio reg. N. R. A. 648, 11.

CLX. 1521. 29. Septembris. Zagrabiae.

„Magister Georgius de Gregoryancz, viceprothonotarius regni Sclavonie, — porciones suas possessionarias in possessionibus Markowcz, Hegen et Lowrenchewcz, in comitatu crisiensi, — Paulo Kerecheny de Kanyaffewlde, capitaneo regni Sclavonie“, ejusque haeredibus donat. „Datum in festo b. Michaelis Arch. Anno Domini Millesimo quingentesimo vigesimo primo.“

Orig. chart. in bibliotheca academiae Slav. mer.

CLXI. 1521. 19. Octobris. Quinque ecclesiis.

Mathias Barač, Auranae prior, donationem, Simeoni Mersič a Ludovico rege factam, suo quoque nomine probat.

Nos Mathias de Barach, prior Aurane etc.. Memorie commendamus tenore presencium significantes quibus expedit universis: Quod Nos illi donacioni, quam — Ludovicus — rex etc. egregio Simoni Mersych, antecessori ferclorum Sue Majestatis, super totalibus possessionibus Zenth Ilona, Lomno et Zenkowcz, — in — comitatu zagrabienſi —, alias ad prioratum ipsum Nostrum pertinentibus, fecit,¹ Nostrum consensum prebuimus et prebemus —, in quantum donacio earundem possessionum ad Nos pertinet, Nostre eciam donacionis titulo dedimus —, ita videlicet, quod annotatus Simon Mersych et sui heredes de eisdem possessionibus tempore necessitatis contra paganos, aut alios quoscumque infideles et inimicos ipsius prioratus Nostri Nobis et Nostris successoribus unum equitem, ingeniis bellicis ornatum, in Nostris et successorum Nostrorum expensis, dare debebunt. — Datum Quinque ecclesiis sabbato proximo post festum beati Luce ewangeliste Anno Domini Millesimo quingentesimo vigesimo primo.“²

Orig. membr. Ibid.

CLXII. 1521. Mense Octobri. Quinque ecclesiis.

Sanudo notat, Laurentium Orio, oratorem, Quinque ecclesiis scripsisse: „Come il re, vedendo il Turcho auer lassato ala custodia di Belgrado caualli... milia e pedoni..., non li ha parso per questa invernata di far altro ma dar licentia al exercito suo, et ordinato una dieta il zorno di santa Ixabela per meter una āngaria universal

¹ Ludovicus rex Simoni Mersyth „anteambuloni dapum Nostrarum“ et Gregorio fratri ejusdem dictas possessiones a. 1520 novae donacionis titulo donaverat. (Orig. membr. Ibid.)

² Ludovicus rex has „Mathie de Barach“ literas confirmavit et donacioni ipsius Auranae prioris suum regium consensum praeſtuit a. 1522. 1. Novembris (Ibid.)

a tutto il regno, si per far a tempo novo exercito contra Turchi, come per aver danar per far il sponsalicio dila Ser^{ma} regina.“

Sanudo. T. 32. Ad 2. Novembris 1521.

CLXIII. 1521. I. Decembris. Budae.

Sanudo notat, Laurentium Orio, oratorem, 1. Decembris 1521. Buda scripsisse: „Item come e gran inimititia tra el conte palatino et —, per il che quelle cosse dil regno va mal. Poi li prelati in gran confusion tra l'hor, che tien, si dal papa e altri principi Xtiani quel regno non vien ajutato, indubitatamente si perdera. Scriue come l' exercito turchesco, era a quelli confini, e partito. Et che il vayvoda transilvano era tornato ala deuotion di quel re.“

Sanudo. T. 32.

CLXIV. 1521. 15. Decembris. Budae.

Ludovicus rex zagrabiensi capitulo concedit, ut omnis generis mineras in suis bonis fodere possit.

Nos Ludovicus, Dei gracia rex Hungarie et Bohemie etc. Memorie commendamus tenore presencium significantes quibus expedit universis: Quod Nos cum certorum fidelium Nostrorum supplicatione, Majestati Nostre propterea facta, tum vero pia intencione et sacro erga ecclesias Dei affectu inclinati, pro augmento cultus divini in ecclesia zagrabiensi proque aliqua utilitate et victu commodiori capitularium ejusdem ecclesie ex speciali Nostra gracia et potestatis Nostre regie plenitudine id duximus annuendum et concedendum, annuimusque et concedimus presencium per vigorem: ut ipsi ubique in montibus, tenutis et territoriis oppidorum, possessionum et quorumlibet bonorum et jurium suorum possessionariorum, ubilibet in hijs regnis Nostris Hungarie et Sclavonie et partibus eorundem existencium et habitorum, mineras auri, argenti, cupri, ferri, plumbi, stanni et aliorum quorumcunque metallorum reperire et invenire poterunt, eas aperiri, fodi — et laborari facere, universos eciam fructus et utilitates ex illis provenientes semper et imperpetuum libere percipere valeant atque possint ex presenti graciosi Nostra annuencia, lucro tamen camere Nostre, ex illis provenire et solvi debendo, salvo remanente, quod prefato capitulo infra decem annos, a die datarum presencium computando, ut per id tempus labor et cultura prefatarum minerarum et fodinarum commodius inchoari continuarique et aliquod incrementum suscipere possit, graciosse condonavimus et relaxavimus. Datum Bude die dominico proximo post festum beate Lucie virg. Anno Domini Millesimo quingentesimo vigesimo primo.

Relacio magistri Thome archipresbiteri de Beregza . . ,
secretarii regie Majestatis.

Sigill. Orig. chart. in archivio zagrab. capit. fasc. 1. nr. 20. V. Kerschlich Hist. 214. Marcelović.

CLXV. 1521. 26. Decembris. Budae.

Sanudo notat, Laurentium Orio, oratorem, 26. Decembris a. 1521 Buda scripsisse: Ludovicum regem ejusque conjugem promptos esse votis regni Bohemiae legatorum satisfacere, a quibus in Bohemiam vocabantur, sed huic eorum consilio regni Hungariae primores adversari, „perche questo saria uno abandonar il regno di Hongaria e inanimar Turchi ala invasion di quello, con dir, il suo re et regina e schampati e andati in Bohemia. Scrive, ch e gran contraversie tra quelli S^{ri} et baroni, et maxime tra il conte palatino, qual era amalato di gote, et il vayvoda transilvano, qualli tutti do fo electi capⁱ contra Turchi, unde non volendo cieder l uno al altro, era sta trova questo expediente, di far cap^o dil impresa il re di Polana, suo barba, il qual si scusa non poter, per esser occupato contra Moschoviti, per il che questa M^a ha mandato oratori a ditti Moschoviti, per veder di pazificharli con ditto re di Polana.“

Sanudo. T. 32. Ad 6. Januarii 1522.

CLXVI. 1521.

Zagrabiense capitulum in lite, „inter honorabilem Petrum presbiterum de Zenth Maria, prebendarium et succentorem chori ecclesie nostre zagrabiensis,“ et „colonos nostros et per consequens ejusdem Petri prebendarii in possessione Zepnycza — racione et pretextu taxe sew collecte ordinarie,“ hoc decrevit: „Quod — iidem jobagiones et coloni nostri perpetuis futuris temporibus racione et pretextu totalis taxe sew collecte ordinarie premissae prescriptas quatuor pensas de qualibet sessione integra non in denariis, quorum centum facerent florenum unum, neque in denariis albis, quorum trecenti facere possent similem unum florenum hungaricalem, sed in denariis sew wyennensibus nigris ipsas quatuor pensas, aut loco illarum pro singulis quinque wyennensibus duos denarios hungaricales, in toto ipse quatuor pense denariorum sexaginta quatuor denarios similes facien., quorum videlicet centum faciunt unum florenum, ipsi Petro — dare — sint obligati.“ 1521.

Orig. membr. in archivio zagrab. capit. fasc. 99, nr. 67.

CLXVII. 1522. 7. Januarii. Budae.

Sanudo de Laurentio Orio, oratore, notat: „Et per una altra letera in zifra avisa, quelli S^{ri} Hongari averli parlato et dolesto, che la S^{ra} non da alcun ajuto a quel regno, imo che essendo uno vayvoda Turcho venuto a Spalato con assa danari per venir in Hongaria, par che quel cap^o di Spalato lo hauea mandato a Veniexia et con li danari, dolendosi molto di questo, che signali di pocha amicitia verso il suo re etc.“

Sanudo. T. 32. Ad 18. Januarii 1522.

CLXVIII. 1522. 26. Januarii.

Petrus Keglavić fatetur, castrum suum Bužin, a captivis Turcis occupatum, a bano Joanne Torquato liberatum sibi que restitutum fuisse.

Nos capitulum ecclesie chasmenis memorie commendamus: Quod egregius Petrus Keglwyeh de Bwsyn coram nobis personaliter constitutus sponte et libere confessus est in hunc modum. Quod dum idem superioribus temporibus ultra spacium unius anni in arduis serviciis regie Majestatis, domini Nostri graciousissimi, ac tocius regni fuisset occupatus domuique et castro suo Bwsyn predicto, in confiniis constructo, providere et invigilare nequivisset, sicque interea castrum ipsum Bwsyn, in comitatu zagrabiensi habitum, quidam Turci, captivi ipsius Petri Keglwyeh, in carcere ejusdem castri tunc existentes, per insidias studioseque de vinculis et captivitate se eliberando custodemque eorum cum aliis certis servitoribus et vigilatoribus ibidem interficiendo expugnassent et recepissent sueque dicioni subegissent, — quo nefandissimo infortunio accepto spectabilis et magnificus dominus Johannes, comes Corbavie ac regnorum Dalmacie, Croacie et Sclavonie banus, ex amissione ejusdem castri majus periculum toti huic regno evenire formidando, dum sua spectabilis magnificencia viribus illud expugnari ab ipsisque captivis recipi minime posse agnovisset, promittendo fide mediante dictos Turcos captivos, si castrum ipsum restituerent, libere et pacifice ad propria abire velle permittere, hocque pacto castrum ipsum recuperavisset et ad manus suas non facile redemisset, tandemque ex sua innata bonitate et benignitate ob favoremque et amicitiam ipsius Petri Keglwyeh idem castrum simul cum omnibus bonis, possessionibus portionibusque et juribus possessionariis cunctisque aliis rebus et clemenciis domus, post exitum dictorum Turcorum in eodem castro repertis, libere et pacifice integreque restituisset ac ipsum in dominium illius reposuisset: super quo idem Petrus Keglwyeh eundem dominum Johannem, comitem et banum, ac eciam de universis captivis utcumque de illo castro eiectis, per omnia quittum et expeditum reddidisset et commisisset presencium per vigorem, gracias immortales de hoc sue spectabili magnificencie exhibendo Datum die dominico proximo post festum conversionis beati Pauli apostoli Anno Domini Millesimo quingentesimo vigesimo secundo.

Sigill. Orig. chart. in bibliotheca academiae Slav. mer.

CLXIX. 1522. 10. Februarii. Venetiis.

„A di X la matina fo letere di Ragusi di , come hanno aviso da Constantinopoli deli gran preparamenti, ordinati per il S^{or} per la impresa terrestre di Hongaria, et che l dovea venir in Andernopoli.“

Sanudo. T. 32. Ad 10. Februarii 1522.

CLXX. 1522. 23. Februarii. Budae.

Ludovicus rex omnibus et singulis mandat, ut, quae sibi de criminatioribus contra Joannem Torquatam, Corbaviae comitem et banum, a Petro Keglević prolatis, nota sint, edicant.

De commissione domini regis.

Ludovicus, Dei gracia rex Hungarie et Bohemie etc. Fidelibus Nostris, universis et singulis magnificis ac egregiis et nobilibus nec non aliis cunctis subditis Nostris cujusvis scilicet . . . status et conditionis hominibus, ubivis et in quibuscunque comitatibus regnorum Nostrorum Croacie et Slavonie existentibus, quibus presentes ostenduntur et cum presentibus fuerint requisiti, salutem et gratiam. Exponitur Majestati Nostre in persona fidelis Nostri, egregii Petri Keglewych de Bwsyn, bani castri Nostri Jaycze, quod quamvis hijs superioribus annis, vivente diu adhuc reverendissimo condam domino Thoma, archiepiscopo et cardinale ecclesie Strigoniensis, idem condam dominus Thomas cardinalis quoddam castrum suum Krwppa vocatum, in comitatu zagrabiensi existens habitum, ad manus magnifici Johannis comitis Corbavie, nunc regnorum Nostrorum Dalmacie, Croacie et Slavonie bani, sub ea conditione dederit et assignaverit, ut dum et quandocunque prefatus condam dominus Thomas cardinalis predictum castrum suum Krwppa ab ipso comite Johanne rehabere et repetere voluerit, extunc idem Johannes comes eidem condam domino Thome cardinali preter omnem occasionem et difficultatem idem castrum reddere astrictus esse deberet; ad cujus restitutionem prefatus Johannes comes Corbavie memorato condam domino Thome cardinali sub fide christiana honorisque et humanitatis sue mediante sponte se strictissime obligaverit. Tamen idem comes Johannes, postposita premissa strictissima obligatione sua, prescriptum castrum Krwppa, quamvis pluries requisitus numquam in hodiernum usque diem ipsi condam domino Thome cardinali aut fratribus ejusdem, prout prescripta fide sua christiana honoreque et humanitate suis astrictus fuisse debebat, reddere curasset. Preterea aliquociens derelicta fidelitate, qua paterne Majestati Nostre Majestatis et sacre ejus corone debuisset, in regnum Nostrum Croacie studiose et deliberate Thurcos, atrocissimos hostes hujus regni Nostri, induxisset et certos fideles Nostros, videlicet magnificos Emericum Thewrewk de Ennyng ac Franciscum Beryzlo de Grabaria consequenterque gentes banales illustris condam domine ducisse, relicte videlicet condam Johannis ducis Corvini, ex preconcepta malicia insidiando profligari fecisset, aliasque similes hujusmodi nonnullas enormitates et infidelitates palam contra paternam Majestatem Nostre Majestatis et hoc regnum Nostrum fecisse commississeque et perpetrasse dicitur. Forent igitur nonnulli de vestri medio, quibus premissa majori parte constarent evidenter. Unde nunc idem exponens pro sustentacione jurium suorum fassionibus et attestacionibus vestris plurimum foret necessarius. Nos igitur hujusmodi

justis et legitimis supplicationibus ipsius exponentis, Nobis superinde porrectis, inclinati, volumus propterea et fidelitatibus vestris et vestrum cuilibet serie presencium strictissime precipiendo committimus et mandamus: quatinus acceptis presentibus dum et quando per prefatum exponentem vel ejus homines cum presentibus fueritis requisiti, vel alter vestrum fuerit requisitus, extunc simul vel divisim ad alia loca credibilia capitularia vel conventualia, ad unum scilicet brevem terminum, per ipsum exponentem vel suos homines, per eum ad id deputatos, eligendum, personaliter accedere ibique in eisdem locis capitularibus vel conventualibus ad fidem vestram, Deo debitam, fidelitatemque Nobis et sacre hujus regni Nostri Hungarie corone observandam, totam seriem, si quidem vobis vel alteri vestrum de premissis constat certitudo veritatis, suo modo eaque serie fateri dicereque et referre ac attestare modis omnibus debeatis et teneamini. Super quibus quidem fassionibus et attestacionibus vestris literas prenominato Petro Keglewych, exponenti, per ipsa loca capitularia vel conventualia, ad que scilicet loca vos vigore presentis mandati Nostri legitimi ingressi fueritis, sub sigillo eorum capitulorum vel conventuum pro sustentacione jurium suorum dari volumus et jubemus. Et secus nullo modo nullaque ratione facere presumatis. . . Presentibus perlectis exhibenti restitutis. Datum Bude die dominica proxima post festum beati Mathie apostoli Anno Domini Millesimo quingentesimo vigesimo secundo.

Sigill. Orig. chart. in bibliotheca academiae Slav. mer.

CLXXI. 1522. 28. Februarli. Strigonii.

Sanudo notat, Laurentium Orio, oratorem, 28. Februarii 1522 Strigonio scripsisse: Turcas jam ad Belgradum congregari „et fevano assa barche per butarle nel Danubio, unde etiam l'horo Ongari fevano assa barche per esserli al incontro. Et che si atendeua a scuoder la exation imposta. Et che erano rimasti quelli signori al governo dil Hongaria. Et che hanno grande speranza in lo ajuto, li ha mandato a prometer la cesarea M^{te} di 20^m fanti et 300 pezi di artellarie et la persona di don Ferando suo fradello etc.“

Sanudo. T. 33. Ad 20. Martii 1522.

CLXXII. 1522. 15. Martii. Budae.

Stephanus de Báthor, palatinus et regis locumtenens, sagrab. episcopo Simeoni committit, ut annonae ad castrum Jajce invehendae causa suas gentes mittat.

Reverendissime in Christo pater, domine et amice honorande. Quia castrum Jaycza laborat victualium penuria, suntque tam victualia, quam alia, que opus sunt ad castrum ipsum, jam deposita et prepa-

rata, solum opus est gentibus, que victualia ipsa conducant; in tanto autem discrimine, in quanto omnis patria ista versatur, utpote cum hostis maxime infestus nobis est, non parva comitiva opus est. Itaque hortamur et rogamus dominacionem vestram ac nihilominus in persona Majestatis domini nostri graciousissimi, cujus vicem gerimus, vobis eciam commitimus, ut gentes vestras, quas ratione ipsius episcopatus tenetis, illuc quam primum mittere velitis et debeatis. Nam, si per vos aut ex mora aut ex negligencia aliquid pretermisum fuerit in ipsa victualium imposicione, cogemur pro officio nostro exquirere, cujus culpa id acciderit. Itaque hortamur dominacionem vestram, ut in hoc aut mora aut renitencia aliqua a dominacione vestra non committatur. Ex Buda sabbato ante dominicam Reminiscere Anno 1522.

Stephanus de Bathor, palatinus et comes ac in
absencia regie Majestatis locumtenens.

A tergo: Reverendissimo in Christo patri, domino Simoni episcopo ecclesie zagrabieusis, amico nobis honorando.

Sigill. Orig. chart. in archivio sagrab. archiep. Pol. 10, 1.

CLXXIII. 1522. 25. Martii. Venetilis.

„A di 25, fo l anonciazion dela Madona, il principe fo a messa. . . in chiesa di San Marco con li oratori: papa, imperador, Franza, Ferara et Mantoa, et per sesto il conte Bernardin Frangipani, vestito ala ungarescha con vesta di veludo paonazo, scufia in testa.“

Sanudo. T. 33. Ad 25. Martii. 1522.

CLXXIV. 1522. 15. Aprills. Zagrabiae.

Mandatum Johannis Torquati, comitis Corbaviae et bani, ad čazmense capitulum datum, quo idem homines Georgii marchionis brandenburg. evocare jubetur „juxta conclusionem dominorum regnicolarum, in congregacione generali eorundem, pro dominica Judica proxime preterita Crisii celebrata, editam, ad congregacionem generalem eorundem regnicolarum dicti regni Sclavonie posthac prinitus celebrandam, Nostram in presenciam in sedem crisiensem. — Presentes autem sigillo egregii Pauli Kercheny de Kanyaffewlde, vicebani et comitis Nostri crisiensis, fecimus consignari. Datum Zagrabie feria tertia prox. post dominicam Ramis palmarum Anno Domini Millesimo quingentesimo vigesimo secundo.“

Orig. chart. in bibliotheca academ. Slav. mer.

CLXXV. 1522. Mense Aprilli. Capodistria.

„Di Caodistria di S. Piero Mocenigo, proveditor et cap: di . . . , come havea auto aviso, che 10^m cavali di Turchi erano ritornati

di Bossina et hanno tolto do castelli dil conte Bernardin Frangipani.“

Sanudo. T. 33. Ad 30. Aprilis 1522.

CLXXVI. 1522. 3. Maji. Venetiis.

„Vene l orator di Hongaria in colº, al qual fo leta la risposta fatoli eri per pregadi con altre parole ditoli scusando la S^{ra} Nostra, et li fo mandato a donarli duc. 50 d oro. . . , il qual orator si partira e andera a Roma.“

Sanudo. T. 33. Ad 3. Maji. 1522.

CLXXVII. 1522. Mense Junio.

Sanudo dicit ad 3. Julii 1522: „Di S. Lorenzo Orio“ fuisse literas, quae erant „date in Bohemia a Xagabria a di . . . di zugno. Scrive una vitoria hanno auto Hongari contra Turchi in la Transilvania, et e sta morti da Turchi 4000.“

Sanudo. T. 33. Ad 3. Julii 1522.¹ Vide Rad XVIII. 144.

CLXXVIII. 1522. 3. Julii. Jaderae.

„Da Zara di S. Francº Arimondo, conte, et S. Benetto Valier, capº, di 3: come 15^m Turchi benissimo in ordine erano tornati una altra volta a campo a Clissa, locho dil re di Hongaria.“

Sanudo. T. 33. Ad 7. Julii 1522.

CLXXIX. 1522. 12. Augusti. Venetiis.

Ad ea, quae in libro Arkiv VIII. 153 ad 12. Augusti a. 1522 de Thoma Nigro, oratore pontificis, dicuntur, in originali Sanudi manuscripto haec adduntur: „Al qual expose li iminenti pericoli turcheschi a ruina dila Xtianita; unde commosso molto Soa santita, prometendo, quando el sara a Roma, fara ogni cossa; in questo messo l a fatto suo orator a tutti li principi et S^{rie} xtiane., exortandoli ajutar il re di Hongaria contra Turchi etc. Il doxe li disse: per nui non ha manchato ni manca. Havemo fato una armata di 50 galie . . . , ma non bisogna nui siamo li primi a comenzar. Et lui exorto a far union contro il Turchi. E stato in Franza dal re X^{mo}.“

Sanudo. T. 33. Ad 12. Augusti 1522.

¹ Idem Sanudo ad 25. Julii 1522 notat: a Laurentio Orio, oratore, „fo piu letere, date in Bohemia a Xagabria, le ultime di . . .“

CLXXX. 1522. 25. Augusti. Budae.

Ludovicus rex Joanni Banfi de Alsó Lindva mandat, ut quasdam literas, tempore oppugnationis castri Mutnica confectas et Joannem Torquatum, Corbaviae comitem, gravantes, edat.

De commissione domini regis.

Ludovicus, Dei gracia rex Hungarie et Bohemie etc. Fideli Nostro magnifico Johanni Banffy de Lyndwa salutem et gratiam. Expositum est Majestati Nostræ in persona fidelis Nostri egregii Petri Keghlewyg de Bwsyn, alias bani castri Nostri Jayczensis: qualiter, cum superioribus his annis, post mortem videlicet et decessum illustris condam Johannis ducis Corvini magnificus condam Emericus Thewrewk de Ennyng cum nonnullis exercitibus et gentibus banalibus castrum Mwthnycza nuncupatum obsedisset regiamque ad rationem expugnare habuisset, tunc licet per intermediantes personas inter prefatum condam Emericum Thewrewk ac egregium condam Franciscum Beryzlo de Grabarya ab una, nec non magnificum Johannem comitem Corbavie, quedam litere obligatorie compromissionales, juramentum in se continentes, emanate fuerint, tamen dictus Johannes comes Corbavie, non curatis exposit hujusmodi literis obligatoriis compromissionalibus, contra suum jusjurandum magnam Thurcorum multitudinem hostiliter et insidiosè contra predictos condam Emericum Thewrewk et Franciscum Beryzlo, sub dicto castro Mwthnycza nuncupato existentes, induxisset et ibidem omnem fere copiam seu exercitum eorundem Emerici Thewrewk et Francisci Beryzlo gentesque banales idem Johannes comes cum Thurcis profligari fecisset, per hoc compromissum et obligamen suumque jusjurandum fideliter, prout debuisset, observare minime curasset, — que quidem litere obligatorie compromissionales, inter partes prenotatas modo prehabito emanate, tandem ad manus prelibati condam Francisci Beryzlo devenire fuissent, obeunte autem eodem condam Francisco Beryzlo novissimis temporibus istis utcumque ad manus vestras devenissent et nunc quoque manibus vestris in specie haberentur. Unde nunc idem exponens easdem literas obligatorias compromissionales pro jurium suorum sustentacione ad se in specie per vos dari et assignari vellet. — Datum Bude in crastino festi beati Bartholomei apostoli Anno Domini Millesimo quingentesimo vigesimo secundo.

Sigill. Orig. chart. in bibliotheca academiae Slav. mer.

CLXXXI. 1522. I. Decembris. Praga.

Ludovicus rex Franciscum de Batthyan ad se vocat, ut sibi socius ludorum sit.

Ludovicus, Dei gratia rex Hungariae et Bohemiae etc. Magnifice, fidelis Nobis sincere dilecte. Literas vestras accepimus, et placuit

gratumque Nobis fuit, vos de peregrinatione vestra sanos et incolumes rediisse. Caeterum ubi quaeritis, an debeatis ad Nos ingredi, et si ad carnisprivium venturum hic maneremus, arma vestra hastiludio apta et equum importare (sic). Sciatis, paucos admodum esse hic Nobiscum Hungaros, et ideo optamus, volumus, ut ad Nos venire et ingredi debeatis. De tempore autem, ubi in ipso carnisprivio futuri simus, certi adhuc aliquid scribere non possumus, cum negotia Nostra bohemica nondum expedire potuerimus. Afferatis tamen vobiscum et equum et arma ipsa hastiludio apta, ut ubicumque tunc temporis, etsi etiam in itinere fuerimus Nostri ad Hungariam reditus, in Moravia, vel alibi fuerimus, possimus laete vivere et laetos agere dies. Commissimus autem thesaurario Nostro per alias literas Nostras, ut vobis provisionem facere vosque expensis necessariis juvare debeat. Aliud igitur ne feceritis et bene valete. Ex arce Nostro (sic) Pragensi secundo die festi b. Andreae Apostoli. A. D. 1522.

Ludovicus rex m. p.

A tergo: Magnifico Francisco de Batthyán, pincernarum Nostrorum regaliū magistro, fideli nobis dilecto.

Kovachich ex archivio Kőrmend. Nro. XLIX. Orig. chart. Sigill.

CLXXXII. 1522. 4. Decembris. Pragae.

Ludovicus rex Franciscum de Batthyán monet, ut nonnisi negotiis peractis ad se veniat.

Commissio propria domini regis.

Ludovicus, Dei gratia rex Hungariae et Bohemiae etc. Magnifice, fidelis nobis dilecte. Quamvis nudius tertius in aliis litteris Nostris, parvo quodam sigillo obsignatis et manu Nostra subscriptis, quibus literis tuis ad Nos datis respondimus, scripserimus et commiserimus tibi, ut ad nos venire debeas, tamen, quia ex fidele Nostro reverendissimo domino Ladislao episcopo Agriensi, cancellario Nostro, intelleximus, te plura et varia arduaue tam in regno Nostro Sclavoniae, quam alibi habere negotia, et ideo contenti sumus, ut pro hoc tempore ad Nos non venias, sed istic maneat ad disponendum negotia tua, super quo te excusatum habebimus. Quod si expeditis tandem negotiis tuis in felici Nostro ad Hungariam reditu obviam Nobis venire volueris, idque licebit tibi per commoditatem tuam facere, libenter te videbimus. Datum in arce Nostra Pragensi feria quarta proxima post festum b. Andreae Apostoli. Anno Domini 1522.

A tergo: Magnifico Francisco de Batthyán, pincernarum Nostrorum regaliū magistro, fideli nobis dilecto.

Ibid. Nro. L. Orig. chart. Sigill.

CLXXXIII. 1522. 23. Decembris. Čazmae.

„Johannes Torquatus, comes Corbavie ac regnorum Dalmacie, Croacie et Sclavonie banus,“ capitulum zagrab. literis, „Chasme feria tertia prox. post festum b. Thome apostoli — Millesimo quingentesimo vigesimo secundo“ datis, propter violentias, a jobagionibus ejusdem capituli „in anno, cujus jam tertia vel citra instaret revolutio“, factas, „in sedem — zagrabiensem“ evocari jubet „juxta conclusionem dominorum regnicolarum hujus regni Sclavonie ratione et pretextu verberacionis, wlneracionis, detencionis ac interempcionis nobilium, ac domorum et curiarum nobilitarium invasionis, nec non occupacionis et incensionis quorumcunque bonorum et possessionum nobilium scilicet, popularium hominum et jobagionum eorundem nobilium, stabilitam, literarumque regie Majestatis, superinde emanatarum, continenciam.“

Orig. chart. in archivio archiep. zagrab.: Jurid. 167, 3.

CLXXXIV. 1522. 23. Decembris. Čazmae.

„Johannes Torquatus, comes Corbavie ac regnorum Dalmacie, Croacie et Sclavonie banus,“ capitulum zagrab. literis, „Chasme feria tertia prox. post festum b. Thome apostoli — Millesimo quingentesimo vigesimo secundo“ datis, propter hanc „in anno, cujus jam octava citra vel ultra instaret revolutio“, factam violentiam, „in sedem — zagrabiensem“ evocari jubet: „Jobagiones — capituli — unum molendinum in fluvio Kwppa vocato, partim videlicet ipsius domini exponentis (scil. Simeonis episcopi zagrab.) intra veras metas et a parte metarum possessionis sue . . . Pozawych vocate . . . et supra eandem possessionem a parte orientali, partim vero in portu possessionis ipsius capituli Drenchyna vocate adjacen., ubi videlicet nunquam alias molendinum fuisset, . . . construxissent . . . portum simul cum medietate fluvii predicti idem capitulum pro se ipso omnino occupari faciendo, et per hoc ipsum fluvium Kwppa omnino per structuram ejusdem molendini adeo obstruxissent, quod a triennio fere et ultra homines mercatores, qui eorum mercimonia ad partes regni Croacie et e converso de eodem regno Croacie hinc et hauc per eundem fluvium super naves ipsorum deducere et eidem domino episcopo, exponenti, in locis theloniorum, ad id deputatis, thelonium solvere soliti fuerant, naves ipsas minime deducere potuissent, per hocque idem capitulum ipsi domino exponenti a triennio, ut premisum est, et in quibus terminis hujusmodi structura molendini perdurasset, in non exaccione hujusmodi thelonii plus quam trecentorum flor. auri, et in . . . sione piscium, quos per hujusmodi structuram molendini per eundem fluvium ad alia tenuta ipsius domini episcopi, exponentis, iidem jobagiones dicti capituli, et per consequens idem capitulum, licet ad id sepius requisiti, pertransire non permisissent, plus quam ducentorum flor. auri dampna intulissent.“

Orig. chart. Ibid.: Jurid. 165, 3.

CLXXXV. 1522. 25. Decembris. Cazmae.

„Johannes Torquatus, comes Corbavie ac regnorum Dalmacie, Croacie et Slavonie banus, capitulum zagrab. literis, „Chasme in festo nativitatis Domini — Millesimo quingentesimo vigesimo secundo“ datis, propter violentias, a jobagionibus ejusdem capituli „in festo b. Elie prophete, cujus jam tertia vel citra instaret revolutio, preterito“ factas, „in sedem — zagrabiensem“ evocari jubet. Vicebanus nominatur „Paulus Kerecheny de Kanyaffelde.“

Orig. chart. Ibid.: Jurid. 166, 3.

CLXXXVI. 1522. Zagrabiae.

Capitulum ecclesiae zagrabiensis „Johanni Torquato, comiti Corbavie ac regnorum Dalmacie, Croacie et Slavonie bano,“ refert: se accepisse literas inquisitor., evocator. et insinuator., a „Laurencio de Wylak, duce Bozne, iudice curie — regis, — Zagrabie in festo Johannis ewangeliste A. D. Millesimo quingentesimo vigesimo secundo“ datas, quibus „Petrus, Johannes et Ladislaus Imprych de Jamnycza — ad congregacionem generalem universorum dominorum et nobilium — comitatus zagrabiensis, post harum (scil. literarum) emanacionem Zagrabie quam primum celebrandam, regni Slavonie bani — in presenciam in sedem zagrabiensem“ evocantur, et quidem propter violentias, in possessione „Georgii Berizlawych de Mlaka — Lwchylnycza“ vocata, factas.

Orig. chart. in archivio reg. N. R. A. 138, 18.

CLXXXVII. 1522 — 1523.

„Johannes Torquatus, comes Corbavie ac regnorum Dalmacie. Croacie et Slavonie banus“ ad čazmense capitulum literas introductor. et statutor. dedit, e quibus haec notamus: „— Dicitur Nobis in persona nobilis domine Elene, relicte egregii quondam Georgii de Zempche, sororis carnalis similiter quondam egregii Georgii Boboelych de Kozara, quomodo ipsa — in dominium medietatis porcionis possessionarie nobilis quondam Francisci de Megyewrechy in possessione Megyerechy predicta, in comitatu crisiensi existentis —, domusque et curie nobilitaris ibidem habite ceterisque possessionibus in districtu Megyerechy..., alias per prefatum quondam Franciscum de Megyerechy egregio quondam Georgio Boboelych, fratri carnali dicte domine exponentis, titulo pignoris obligatarum, ipsam dominam Elenam, exponentem, mortuo Georgio Boboelych... et heredibus deficientibus eodem titulo pignoris concernencium, legitime vellet introire.“ Ideo banus mandat, ut statutio peragatur. „Contradictores vero, si qui fuerint, evocet eosdem contra annotatam dominam Elenam, exponentem, ad generalem congregacionem regnicolarum regni Slavonie pro festo conversionis b. Pauli apostoli

proxime affuturo Crisii celebranda Nostram in presenciam in sedem crisiensem. . . Presentes autem sigillo novo egregii Pauli Kerecheny de Kanyafewlde, vicebani et comitis Nostri crisiensis, fecimus consignari. Datum Chasme feria tertia prox. post festum b. Thome apost. Anno Domini Millesimo quingentesimo vigesimo secundo.“ — Quum statutio „die dominico in festo sanctorum innocent. martirum“ a. 1523 perageretur, protestatio nomine „Sophie, consortis nobilis Johannis de Chezmycze“, facta fuit.

Orig. chart. Ibid. N. R. A. 28, 47.

CLXXXVIII. 1522—1523.

Mandatum Joannis Torquati, Corbaviae comitis et bani, in lite, quae inter Simeonem zagrab.-episcopum et ejus capitulum a. 1522 propter varias violentias agitabatur, datum. Partes a. 1523 litem suam ad arbitros deduxerunt, quos inter „Stephanus Henczelly de Pethrowcz — iudicis curie regie ac regni Slavonie protonotarius“ nominatur.

Orig. chart. in archivio zagrab. capit. fasc. 67, nr. 9; 100, 89. — Marcelović.

CLXXXIX. 1522—1523.

Relatoriae čazmensis capituli literae, ad „Johannem Torquatum, comitem Corbaviae ac banum“, datae: de inquisitione, quae vi literarum ejusdem bani, „Chasme in vigilia festi b. Thome apostoli — Millesimo quingentesimo vigesimo secundo“ datarum, contra „nobilem Thomam Heryak de Kozynschak, castellanum et provisorem — in castello — Bosyako“ et „Mathiam, priorem Aurane“ — „sabbato in festo b. Johannis evangeliste“ a. 1523 peracta fuit.

Orig. chart. in archivio archiep. zagrab.: Jurid. 169, 3.

CXC. 1523. 15. Januarii. Norimbergae.

Ferdinandus, archidux Austriae, Christophorum comitem de Frangepanibus officio sibi militandi sub certis conditionibus solvit.

Ferdinandus, Dei gratia princeps et infans Hispaniarum, archidux Austriae, dux Burgundie etc., imperial Nobis dilecto Christophoro de Frangepanibus, comiti Segnie, Veglie et Modrussie, gratiam Nostram et ad quorumcunque fidelium suorum honesta vota et desideria applicare et ejus animum intendere ac consensuum suum non denegare. Propterea, cum tu comes Chrystophore aliquamdiu Nobis et ea Nobis accepta et grata fuerunt, et tibi visum fuerit in eis diutius non persistere scipere et acceptare, verum a Nobis veniam et licentiam te ab obsequiis Nostris absentare ad domum tuam revertendi poscere. Nos vero, ne precibus

tuis clementia et benignitate Nostra dees favorabilem licentiam et veniam damus, concedimus et impartimur tenore presentium te absentandi et abeundi hactenus per te sincera integritate Nobis prestitis et ad domum tuam paternam redeundi, quod persistas Nostram Austrie fidelitatis homagio et juramento super castris, oppidis et villis, que a Nobis prefecturam obtines, tenes et eis prees, ut tibi tueque integritati, fidei et sinceritati plane confidimus tergo impressi munimine roboratarum. Datum Noremberge die quintadecima mensis Januarii DXXIII^o.

Ferdinandus m. p.

. serenissimi domini principis proprium.

Sigill. Orig. chart. in archivio reg. N. R. A. 1648, 47.

CXCI. 1523. 8. Februarii. Pragae.

Ludovicus rex omnibus in suis regnis iudicibus (Joanni Torquato quoque, comiti Corbaviae et bano) hoc dedit mandatum: „Cum Nos in castris Feyerkew, Wyvar et Lobor ceterisque omnibus bonis magnifici quondam Francisci Beryzlo de Graboria certum jus habere dinoscatur, siutque per Nos intra reditum Nostrum in Hungariam apud manus magnifici Joannis Banffy de Also Lyndwa sub certis condicionibus relicta, universas et quaslibet causas, tam per ipsum Joannem Banffy, quam per alios quospiam in alterutrum motas et movendas de dictis bonis, de plenitudine authoritatis Nostre regie intra Nostrum in Hungariam reditum differendas et prorogandas duximus.— Datum Prage die dominico post festum beate Dorothee virg. Anno Domini Millesimo quingentesimo vigesimo tercio.“

Sigill. Orig. chart. Ibid. N. R. A. 648. 23.

CXCII. 1523. 10. Februarii. Grdjevac.

Quidam nobiles caeteros sui ordinis homines ad congregationem in loco Dolnji Zdenci celebrandam invitant, ut violata nobilium libertas vindicetur.

Universis et singulis egregiis et nobilibus dominis iudlium cujusunque comitatus, in ambitu regni Slavonie existentis, nec non et toti universitati nobilium ejusdem regni, dominis et fratribus suis, Balthasar de Batthyan, Johannes de Thah, Johannes Castellanffy, Johannes et Ludovicus Pekri, Franciscus Nelepewczy, Pangracius, Johannes, Michael, Christophorus et Bolfgangus de Zempcze et ceteri fratres, salutem et amicitiam perpetuam. Audire jam potuistis, quale detrimentum et qualem ignominiam diebus proxime transactis, post discessum nostrum ex civitate Crisiensi, quidam non amici nostri ex regnicolis istius regni contra libertatem nostram et omnium vestrum ac tocius regni, certos nobiles ibidem graviter verberando, super nos et vos et quemlibet vestrum fecerunt, et ultra illa verbera

quasdam pecunias fumales in derogamen et opprobrium nostrum ac vestrum ordinaverunt; ut scilicet de nostris propriis expensis nobiscum lites protrahant et de nostra pharetra nos sagittent. Decrevimus igitur una cum omnibus dominis magnatibus istius regni, quibus libertatem regni sic violari et infringi eque grave ac . . . est sicuti nobis, in dominica Invocavit proxime ventura in oppido Also Izdencz quandam congregacionem facere, ut ibi de remedio hujusmodi ignominie, super nos et quemlibet vestrum facte, provideamus et eciam aliquid boni ad conservacionem vel potius recuperacionem honoris nostri concludamus. Rogamus itaque vos et requirimus per presentes tanquam fratres et amicos charissimos, velitis pro vita, honore vestro, die prefixo in loco jam dicto personaliter singuli constitui et adesse: melius namque esset nobis mori vel potius viven(tibus) sepeliri, quam in tali ignominia et dedecore jacere. Iterum vos rogamus et hortamur, secus ne feceritis; pecunias autem fumales, contra nosmet ipsos sic injuste ordinatas, nullus vestrum introdet, nam quicumque intruderit, sibimet ipsi dampnum et risum facit. Ex Gordowa feria 3. prox. post Apolonie virg. et mart. Anno 1523.

Sigill. Orig. chart. in archivio sagrab. archiep.: Pol. 11. 1.

CXCIII. 1523. 2. Junii. Budae.

Sanudo notat ad 22. Junii 1523, plures Laurentii Orio, oratoris, traditas esse literas, „l ultime dile qual sono di 2 dil instante.“ Orio dicit, Ludovicum regem rebus belli intentum esse et legatum pontificis cum pecuniis expectare. „Ma hanno nova, vien 70^m Turchi nel regno et a quella impresa. Et si dice, che etiam il Ser Turcho vegnira im persona. Erano 12 mia di Belgrado lontan dito exercito. E si l Danubio non fusse cressuto, za ariano principiato . . Il re spera in le zente dil Infante, qual fin hora e venute poche. Et a uno exercito, cap^o dil qual e uno frate di San Fran^{co}.“

Sanudo. T. 34. Ad 22. Junii 1523.

CXCIV. 1523. 26. Junii. Budae.

Ludovicus rex has literas donationales dedit: „Quod Nos cum ad nonnullorum fidelium Nostrorum humillime supplicacionis instanciam, per eos pro parte generose domine Margarethe, filie condam magnifici Joannis Hennyngh de Zomzedwara, ac puelle Anne, filie ejusdem, Nostre propterea factam Majestati, tum vero pietate et misericordia moti, ne easdem, dominam Margaretham et Annam filiam suam, successu temporum sub tectis aliorum divagari contingat, castra Zomzedwara et Selyn vocata cum districtibus Berdocz, Zthobnyk, Krawarczka et utroque Chyche nuncupatis, ad eadem castra pertinentibus, nec non castellum Zthwbycza inferiorem . . ., in quorum omnium pacifico dominio prefata domina Margaretha progenito

*

res suos ab antiquo perstitisse seque ipsam persistere eciam de presenti asserit, simul cum omni jure Nostro regio, — premissis sic ut prefertur stantibus et se habentibus, memoratis domine Margarethe ac puelle Anne, filie, nec non egregio Stephano de Deshaza, socero ejusdem, ipsorumque heredibus et posteritatibus universis nove Nostre donacionis titulo dedimus. — Datum Bude in profesto beati Ladislai regis et confessoris Anno Domini Millesimo quingentesimo vigesimo tercio.“

E literis Ferdinandi regis, 31. Octobris 1528 Viennae datis, quibus dicta donatio approbatur. In archivio reg. N. R. A. 641, 21.

CXCV. 1523. 12. Julii.

Testimoniales literae zagrab. capituli de protestatione Andreae literati, nomine „Andree abbatis“ de „Thopozka“, contra violentias „Stephani comitis de Blagay“ jobagionibus in possessionibus dicti abbatis: „Lezthowa, Behowo, Brathychych, Werhowcz. Also Rukowo, Charakowcz. Also Lezthowa et Felse Lezthowa“ „more et adiustar infidelium Thurkorum“ factas. Dat. „feria secunda in profesto s. Margarethe virg. et mart.“ 1523.¹

Orig. chart. in archivio archiep. zagrab.: Jurid. 168, 3.

CXCVI. 1523. 16. Julii. Budae.

Sanudo notat, Laurentium Orio, oratorem, scripsisse: „Item scriue, le zente dil Austria, che li mando il sermo Infante, si partiuano per non esser pagate. Et aspetauano zonzese il rmo legato, e fama, vien con assa danari. Scriue, che lo Infante ouero archiducha di Austria, cugnato di quella Maesta, hauia scritto al re, invitandolo, vegni a certa dieta, vol far a . . . , doue sara il re di Polana: et quel li a risposo, che a di 20 auosto el sara, si le cosse di Turchi non lo facesse restar. Item scriue, che dito archiducha vol dal re, che li renoncij le raxon, l ha in la Dalmatia e Croatia, perche l vede lui non le pol difender contra Turchi e lui vol difenderle.“

Sanudo. T. 34. A3 20. Augusti. 1523.

CXCVII. 1523. 22. Julii. Budae.

Ludovicus rex literis, quas alias ad Joannem Torquatam, Corbaviae comitem et banum, alias vero ad omnes et singulos, „in regno — Hungarie et partibus eidem subjectis“ habitantes, dedit, mandat, ut cives urbis Zagrabiae „a solucione quorumlibet tributorum et theloneorum — exempti“ seruentur: „quoniam Nos volentes

¹ Similis violentia facta in possessionibus „Grangya et Haho“ (Ibid. ad 168, 3); dein in „Behowo“ (Ib. 178, 3.)

civitatem Nostram Montisgreccensis ab illa desolacione et inopia, in quam superioribus annis est redacta, relevari, utque cives et inhabitatores ejusdem civitatis Nostre eo facilius victum querere numeroque et opibus augeri, murosque civitatis atque alia munimenta, ante aliquot annos ab eis inchoata, pro commodiore defensione totius regni Nostri Slavonie continuare et absolvere possint. — Datum Bude in festo b. Marie Magdalene Anno Domini Millesimo quingentesimo vigesimo tercio.“

Orig. chart. in bibliotheca academiae Slav. mer.

CXCVIII. 1523. 29. Augusti. Višegrad.

Ludovicus rex „illi compositioni et ordinationi, quam — Dorothea Kanisay, relicta — Emerici de Peren — palatini —, cum — Francisco episcopo varadiensis ac — Petro de Peren, fratre ejusdem carnali, — de et super castro Walpo. in comitatu de Baranya adjacente“, et omnibus ejusdem pertinentiis, „partim in dicto de Baranya, et partim in crisiensi districtu scilicet Zylaghsag in regno Slavonie comitatibus existentibus habitis, — mediantibus literis — Laurentii de Wylak, ducis Bozne, judicis curie —,“ fecit, suum regium consensum dedit et omne jus regium, „si quod in possessionibus Marok et Weck in de Baranya, nec non Kerezthur vocatis in crisiensi in districtu Zilaghsag, regno videlicet Slavoniae, — habitis —, qualitercunque“ haberet, „memorate domine Dorothee Kanisay — imperpetuum“ contulit, ideoque mandat, ut introductio celebretur. „Datum Vissegradi in festo decolationis b. Joannis Bapt. Anno Domini Millesimo quingentesimo vigesimo tercio.“

In archivio reg.: Transsum. doc. mixt. 465.

CXCIX. 1523. 29. Septembris.

„Dorothea, filia egregii condam Pauli de Garazdynetz, olim Johannis Wydoych de Korbawa, nunc vero condam Francisci Pekry de Pethrowyna — relicta, — totalem possessionem suam hereditariam Fa(r)kassowcz simul cum curia nobilitari, in eadem habita, juxta flumen Peker appellatum, in comitatu crisiensi decurrens, existentem et habitam, — Georgio literato de Kapolna, castellano et provisori . . castri Welyke, pro trecentis flor. auri“ pignori dedit: qua de re banus Joannes Torquatus literas, „sigillo novo egregii Pauli Kerecheny de Kanyafewlde, vicebani et comitis — Crisiensis“, munitas, dedit. „Datum in Mecchenyca (?) in festo b. Michaelis archangeli Anno Domini Millesimo quingentesimo vigesimo tercio. Lecta per me magistrum Hobthych.“

Orig. chart. in archivio reg. N. R. A. 630, 11.

CC. 1523. 18. Decembris. Čazmae.

Litterae Joannis Torquati, Corbaviae comitis et bani, de evocatione Georgii marchionis brandenburg. et „Joannis Kossaczky“, capitanei in castro Medved et castello Rakovac, quorum jobagiones in homines, in possessione episcopi zagrab. Gradec vocata habitantes, irruerunt „tali sub ordinacione et astucia excogitata, ut prefati homines ad exercitum dominorum et regnicolarum hujus regni contra infideles Thurcos proficisci deberent.“ Dat. „in oppido Chasmensi feria sexta prox. ante festum b. Thome apost.“ 1523.

Orig. chart. in archivio archiep. zagrab.: Jurid. 171, 3.

CCI. 1523. Crisii.

Comitatui crisiensi de inquisitione, contra Nicolaum Dersfy peracta, haec fuerunt relata: „Qualiter in festo Bartholomei apostoli — proxime preterito egreg. Nicolaus Dersfy de Zerdahel — duas totales et integras possessiones — conventus Fratrum Heremitarum in Ztreza commorantium, Jakopowch et Tho. nez vocatas, in comitatu crisiensi existentes —, vi et potencialiter occupasset —; et cum idem Nicolaus Dersfy colonos predictarum duarum possessionum sibi-meth servire et famulari quibusvis serviciis et presertim wigo gh o-zopochina vocata cogeret et compelleret, et ipsi, dum ad prefata servicia ipsius Nicolai Dersfy ire et proficisci deberent, et recusarent, extunc ipse in — festo beati Augustini episcopi eosdem colonos in bonis ipsorum depredari fecisset —. Datum Crisii sexto die diei inquisitionis prenotate Anno Domini Millesimo quingentesimo vigesimo tercio.“

Orig. chart. in archivio reg.: Acta monast. de Ztreza 5, 41.

CCII. 1523.

Ludovicus rex mandat, ut capitulum s. Petri de Požega „Simonem Mersych de Orbowacz, cubicularium et dapiferum Nostrum“ (nempe regis), inducat in dominium „castelli Podworsa —, in comitatu de Posega, — quod Francisci de Hederwara pridem prefuerat, sed ob eam infidelitatis notam, quam idem Franciscus per ammissionem castri Nostri nandoralbensis, juxta generalis decreti regni Nostri contenta palam incurrisse dinoscitur, ad collacionem Nostre Majestatis devolutum — fuerat.“

Orig. chart. in bibliotheca academiae Slav. mer.

CCIII. 1523 — 1524.

Litterae „Gasparis Borychewych de Lapacz“, „Andree electi ecclesie thynnyensis ac abbatis ecclesie beate Marie Virginis de Th o-pozka, ordinis cisterciensis“, — comitis nec non judicis ordinarii et

causarum auditoris nobilium predialium et universorum incolarum abbacie predictae generalis, — in congregacione generali universitatis nobilium predialium ceterorumque populorum totius abbacie — feria secunda prox. post festum b. Martini episcopi¹ 1523 celebrata, datae, quibus praedia „Super. et infer. Lyzthowa, Rukowo, Charakowczy, Hahowo, Werhowcz et Dworacz“ Stephano comiti de Blagaj, infideli et rebelli, adimuntur et dicto abbati Andreae addicuntur. Has literas Ludovicus rex „velut legitimus patronus omnium ecclesiarum hujus regni — Hungarie et parcium sibi subjectarum“ a. 1524 confirmavit.¹

Orig. chart. in archivio archiep. zagrab.: Jurid. 175, 3.

CCIV. 1523—1524.

Joannes Torquatus, Corbaviae comes et banus, „in presenti feria quarta prox. post festum Pasce Domini proxime preteritum hic in Dobowcz“ agens, literas vicebani sui Pauli Kerecheny et iudicum nobilium comitatus crisiensis a. 1523 de non traducendis jobagionibus datas, approbat. Dat. „secundo die termini prenotati Anno Domini Millesimo quingentesimo vigesimo quarto.“

Orig. chart. in bibliotheca academiae Slav. mer.

CCV. 1524. 10. Februarii. Posonii.

Ludovicus rex „Joanni Torquato, comiti Corbaviensi, et Joanni de Thah, regnorum — Dalmacie, Croacie et Sclavonie banis,“ mandat, ut restitutionem civium urbis Zagrabiae in locis „Pethrowyna“ et „Sylakowyna“ perficiant, cui Margaretha de Hennyng, Joannis Banfy de Bolondos vidua, ejusque gener Stephanus Deeshazy et filia Anna obsistebant, quorum homines „Nostrum (regis scil.) hominem et testimonium capituli (zagrab.) variis et turpissimis verborum contumeliis affectos nisi fuge presidio sibi consulissent, miserabili nece interficere voluissent. — Datum Posonii feria quarta cinerum Anno Domini Millesimo quingentesimo vigesimo quarto.“

Sigill. Orig. chart. in bibliotheca academiae Slav. mer.

¹ Quum haec sententia executioni mandaretur, „tunc,“ relatione capituli zagrabiensis a. 1524 teste, „nobilis Petrus Grechych, familiaris — comitis Stephani de Blagay, nomine et in persona ejusdem domini sui manibus armatis et potenciariis, evaginata framea, in — Serenitatis Vestre (scil. regis) hominem et nostrum (scil. capituli) testimonium irruisset inibique eosdem ab hujusmodi execucione — repulisset“ : qua de causa capitulum zagrabiense contra comitem Stephanum de Blagay ultro procedere a rege jubetur literis, „Bude duodecimo die diete“ in campo Rakos a. 1524 celebratae, datis. Executores secundo repulsos fuisse, capitulum regi retulit (Archiv. archiep. zagrab.: Jurid. 176, 3; 177, 3).

CCVI. 1524. 8. Aprilis. Capodistria.

„Di Caodistria di S. Zuan Minoto, proveditor et cap^o, fo letere questa matina et ozi di 8, come hauea auto auiso, che l exercito turchescho erra venuto a uuo locho ditto Grobenich, distante di qui mia 50, el camin che l abia a prender non se intende.“

Sanudo. T. 36. Ad 9. Aprilis 1524.

CCVII. 1524. 19. Maji.

Ludovicus rex „universas et quaslibet causas — Johannis Castellany, aulici Nostri levis armature, tam per ipsum contra alios, quam per alios quospiam contra ipsum motas vel movendas, interim quoad ipse in serviciis Nostri in confinibus regni Nostri Croacie de voluntate et mandato Nostro necessario occupabitur, — differendas“ duxit „et prorogandas. — Datum — feria quinta prox. post festum penthecostes“ 1524.

Orig. chart. in bibliotheca academiae Slav. mer.

CCVIII. 1524. 2. Junii. Budae.

Ludovicus rex, „Thome Jarneyerwyth, castellano castri Oztrosyn,“ quoddam mandatum dans, dicit: „quod si feceris, bene quidem, alioquin in congregatione regnicolarum — regni Nostri Sclavonie in sede zagrabiensi, primitus post harum emanacionem celebranda, coram banis ejusdem regni Nostri Sclavonie, vel eorum vicebanis, comparere modis omnibus debeas.“ — In eisdem regis literis „Balthasaris Hobethych de Dobowcz, regni — Sclavonie viceprothonotarii“, mentio fit. „Datum Bude in octava sacratissimi Corporis Christi Anno Domini Millesimo quingentesimo vigesimo quarto.“

Orig. chart. Ibid.

CCIX. 1524. 9. Julii. Budae.

Ludovicus rex, Gregorio Orlovčić et Petro Kružić castellum „Berzeweze“ denans, dicit: „Quod Nos habentes respectum ad fidelitatem et servitorum grata merita fidelium Nostrorum, egregiorum Gregorii Orlowchyth de Choka et Petri Krwysyth de Kroog, capitaneorum Nostrorum Segniensium et castellanorum Clisiensium, que ipsi — tum alias semper, tum vero potissimum anno superiore, dum arx prefata Nostra Clisiensis a Thurcis, hostibus fidei Nostre sacro sancte, magnis viribus obsideretur, ipsi arcem eandem ab obsidione propriis suis laboribus, viribus et expensis cum magna sanguinis sui effusione liberando, summa fidelitate et constancia viriliter ac strenue exhibuerunt et impenderunt, castellum Nostrum Berzeweze vocatum, in comitatu Crisiensi in regno Nostro Sclavonie habitum, simul cum oppidis Berzeweze, Zenth Gewrgh et Ivanch, ac possessionibus

Apathowcz, Detkowcz, Gradecz, Borychowcz, Zygeth, Friczakowcz, Bankowcz, Blasowcz, Lexyncz, Sybwllye, Kolowcz, Lancharwcz, Borychowcz, Werzynowcz, Dobonyo, Redchyna, Werzynowcz, Ebres, Zlobothchyna, Ebres, Zenth Gewrgh, Nowawcz, Boxyncz, Tochkowcz, Goricza, Dolowe, Byztherch, Mochylo, Wyrwyz, Kernyno, Radkowcz, Zela, alia Zela, Apathy, Rwsan, Bryschya, Hereklaz, Gradyschya et Zamarowcz, — quibus illustris condam Laurencius comes de Wylak, dux Bozne et iudex curie Nostre, prefuerat, sed idem castellum una cum omnibus huiusmodi pertinenciis suis per mortem et defectum seminis ejusdem Laurencii ducis ad Nos devolutum esse perhibetur et redactum.“ — Rex autem hoc donat alia Joanni Istwanffy prius facta donatione non obstante. — „Datum Bude in festo beati Briceii episcopi Anno Domini Millesimo quingentesimo vigesimo quarto.“

In Ferdinandi regis literis a. 1527, quibus hanc donationem confirmat, in archivio zagrab. archep.: Don. 168, 5, et in archivio reg.: Transsum. don. saec. T. I. p. 4

CCX. 1524. 1. Augusti. Zagrabiae.

„Nos Johannes Parys de Adamowcz, Cristoferus Zerechen de Kapolna, Johannes Saronych de Koznycza et Gregorius Othmych de Klokoch, iudlium comitatus zagrabienensis, memorie commendamus: quod cum nos ad instantiam et legitimam petitionem egregiorum Stephani, Georgii et Emerici Bradach de Ladomercz prefatum Johannem Parys, unum ex nobis, ad infra scriptam inquisitionem faciendam sede banatus vacante de sede nostra judiciaria legitime destinassetus“: idem „in festo beati Jacobi apostoli prox. preterito“ inquisitionem habuit de violentiis, quas homines „venerabilis et magnifici domini Mathie de Barach, prioris Aurane, — ex commissione et permissione prefati domini Mathie prioris ac magnifici Johannis de Thah, dominorum scilicet suorum,“ fecerunt. „Datum Zagrabie octavo die diei inquisitionis prenotate Anno Domini Millesimo quingentesimo vigesimo quarto“.¹

Orig. chart. in bibliotheca academiæ Slav. mer.

¹ Iidem, quos supra memoravimus, iudices nobilium tum antea tum postea eundem collegam suum, Johannem Parys, ad varias inquisitiones perficiendas delegaverunt. In literis, quae de h.s inquisitionibus agunt, formula: Sede banatus vacante semper occurrit; ex his vero literis primae, quod quidem nobis constat, datae sunt 7. Aprilis 1524, ultimae 4. Novembris 1525. Violentiae, propter quas inquisitiones habebantur, factae sunt jam „de commissione permissioneque et mandato magnifici Johannis Kossaczky de Kolowrath, moderni gubernatoris castri Medwewar et castellorum Rokonok — et Lwkawecz (31. Augusti, 1. Decbr. 1524; 4. Nov. 1525), jam permissione et commissione „egregii Nicolai Mernyachych de Dolacz sive de Brezowycza,“

CCXI. 1524. 8. Augusti. Budae.

Ludovicus rex „Johanni Torquato, comiti Corbavie, ac Johanni de Thah, regnorum — Dalmacie, Croacie et Slavonie banis,“ mandat, ut immunitatem civium urbis Zagrabiae a solvendis „theloneis et tributis“ tueantur. „Datum Bude feria secunda prox. ante festum b. Laurentii mart. Anno Domini Millesimo quingentesimo vigesimo quarto.“¹

Sigill. Orig. chart. Ibid.

CCXII. 1524. 10. Augusti. Dubovac.

Sophia, Nicolai de Szentlélek vidua, declarat, sibi a Ladislao de Kaniza ea pecuniae summa satisfactum esse, qua quaedam ejus bona sibi in pignus data erant.

Nos Johannes Torquatus, comes Corbavie ac regnorum Dalmacie, Croacie et Slavonie banus, memorie commendamus: Quod generosa domina Sophia, relicta egregii condam Nicolai Akacij de Zenthlelek, coram Nobis personaliter constituta sponte confessa est in hunc modum: Quod licet alias magnificus dominus Ladislaus de Kanysa et generosa condam domina Clara de Rozgon, mater ejusdem, totales possessiones ipsorum Kemenowcz, Kolaryewcz, Perw-syncz, Wydowecz et Lwka vocatas, nec non quandam silvam Jazenowcz appellatam —, ad castrum ipsorum Wasmegereche pertinen., — prefatis condam Nicolao Akacy de Zenthlelek ac eidem domine Sophie — pro quingentis flor. hungar. monete usque tempus redemptionis earundem titulo pignoris obligaverint: tamen prefata domina Sophia, tum pensatis proventibus et fructibus, per eandem dominam ac dictum condam Nicolaum Akacy, dominum et maritum suum, quoad vixisset, ex eisdem possessionibus et silva perceptis, tumque ob amicitiam ac singularem favorem et complacenciam egregii Georgii literati de Kapolna, castellani castri Welyke, quibus idem ipsi domine Sophie multipliciter complacere studuit, ex prescripta summa quingentorum flor. annotato domino Ladislao de Kanysa ducentos flor. remisisset et relaxasset, residuos vero trecentos flor. annotatus Georgius literatus nomine et in persona prelibati

vel „Georgii Chery, castellani et provisoris curie castelli Bosyako, per venerabilem et magnificos dominos Mathiam de Barach, priorem Aurane, et Johannem de Thah in eodem castello constituti“ (17. Augusti 1524, 17. Jul., 29. Septem., 2. Novembr. 1525.) — In archivio reg. N. R. A. 648, 24 et in bibliotheca acad. Slav. mer. Vide Rad XXII. 77.

¹ Simile mandatum Ludovicus rex bano Francisco de Batthyan dedit „Bude sabbato in profesto nativitatis b. Joannis Bapt.“ 1526. (In biblioth. academiae Slav. mer.)

domini Ladislai de Kanysa, domini scilicet sui, dictae domine Sophie ad effectum persolvisset —. Ob hoc igitur et ideo prefata domina Sophia memoratum dominum Ladislaum de Kanysa super premissa plenaria satisfaccione dictorum quingentorum flor. quitum commississet et expeditum — harum Nostrarum vigore et testimonio literarum, quas sigillo novo egregii Pauli Kerecheny de Kanyafewlde, vicebani et comitis Nostri Crisiensis, fecimus consignari. Datum in Dobowcz in festo beati Laurencii martiris Anno Domini Millesimo quingentesimo vigesimo quarto.

Sigill. Orig. chart. in archivio reg. N. R. A. 641, 32 et 31.

CCXIII. 1524. 15. Octobris. Budae.

Ludovicus rex zagradiensi capitulo mandat, ut suas copias paratas habeat, unaque modum, quo vectigalia singulis colonis imponenda sint, determinat.

Commissio propria domini regis.

Ludovicus, Dei gracia rex Hungarie et Bohemie etc. Honorabiles, fideles Nobis dilecti. Recens est vobis memoria periculorum, quae huic regno superioribus annis Thurci intulerunt. Audisse jam et illa potuistis, quae hijs diebus castris Zewerinien. contigerunt. Cum itaque captis arcibus ad viscera regni hostes tam potentes undique penetrare jam aperte moliantur, nec possint solis gentibus Nostris aut profligari aut propelli a finibus vestrum aliorumque subditorum Nostrorum, omnium statuum auxilium ex necessitate duximus requirendum. Mandamus itaque fidelitati vestre sub pena decreti generalis, quatinus statim acceptis presentibus juxta ordinationem, in dieta festi natiuitatis beatissime Marie virginis proxime preteriti celebrata, per dominos prelatos et barones procuresque ac regnicolas hic tunc congregatos, superinde factam, gentes vestras universas, ratione bonorum vestrorum pro regni defensione conservandas, juxta modum et formam decreti prenotati citra omnem moram idoneis militibus et armis decentibus instaurare preparareque et ad festum beati Nicolai episcopi proxime venturum ad Croaciam sub capitaneatum banorum Nostrorum Croacie certe et fideliter in pleno numero mittere debeatis, commitendo eisdem firmiter, ut in eodem progressu damna inferre non presumant, nec vi aliquid auferrant, sed ex stipendio juste vivant, alioqui et vos, si negligentes in gentibus expediendis fueritis, et ipsas gentes, si damna intulerint, severiter puniri faciemus. Ut autem crescentibus periculis etiam militum numerus augeatur, mandamus vobis iterum, ut bona vestra, ex quibus pecunie exercitiales ad gentes tenendas colligi debent, pro augendo militum numero, non per portas, sed per fumos dicari faciatis; in hac autem dicacione et liberi et factores omnes, cuiuscunque nominis et condicionis sint, dicentur, nemoque (cum de communi omnium salute

agatur) exemptus sit, nisi nimium pauperes, qui ob inopiam contri-
buere non possunt. Ceterum, quoniam cesar Thurcorum ad ver futu-
rum personaliter hoc regnum Nostrum invadere proposuit, cui Deo
adjuvante Nos quoque personaliter occurrere vitamque Nostram pro
salute hujus regni ponere non dubitabimus, mandamus rursus vobis
sub pena infidelitatis et ammissione omnium bonorum vestrorum, ut
vos quoque ultra gentes vestras ordinarias eciam decimam partem
colonorum vestrorum juxta ordinacionem, anno preterito superinde in
publica dieta factam, bene armatos et omnibus rebus bellicis atque
victualibus bene preparados habere debeatis, ita, ut cum tempore
adveniente vobis scripserimus, ad hanc expedicionem hujusmodi deci-
mam partem colonorum sine mora, quo jusserimus, majore quo po-
teritis numero pro patrie et pro capite vestro tuendo mittere possitis.
Secus sub penis prenotatis et in quantum patriam vitamque vestram
ac vestrorum diligitis, facere in premissis non presumatis. Datum
Bude sabbato proximo ante festum beati Galli confessoris Anno
Domini Millesimo quingentesimo vigesimo quarto.

A tergo: Honorabilibus capitulo ecclesie zagrabiensis, fidelibus
Nobis dilectis.

Sigill. Orig. chart. in archivio zagrab. capit. fasc. 1. nr. 21.

CCXIV. 1524. 3. Novembris. Venetiis.

Petrus Zen, Constantinopoli e sua legatione redux, in consilio
ven. de Turcis hunc in modum dixit: „Disse, che hanno (scil. Turci)
gran fantasia al Hongaria. E parlando con Mustaffa bassa, li disse,
bisogna quella S^{ta} stagi in bona pace col mio S^r, l'auto Belgrado
e Rodi, e dove l'andara, l'otegnira. E li disse, che si vardasse, che
in la Dalmatia si fa gran danni ali subditi dil Signor, e che non
si vengi per questa Dalmatia ala guera, con altre parole: tamen
lhoro e quelli fanno danno a nostri subditi di Dalmatia.“

Sanudo. T. 37. Ad 3. Novembris. 1524. V. Arkiv. VIII. 189.

CCXV. 1524. 15. Novembris. Budae.

E literis, a Christophoro comite de Frangepanibus ad
Joannem Antonium Dandolo 15. Novembris 1524 Buda datis, supra
id. quod in libro Arkiv VIII. 190 continetur, Sanudo haec addit:
„De nouo altro non hauemo in questo presente, solum che Turchi
insieme con Tartari in numero 70^m depredono el reame de Polonia
avanti dui mexi, et tornati in quedam campanie deserte se affermono,
et la feceno de lor stechadi a modo loro; incontro lo re ser^{mo} de Po-
lonia con 30^m soi, se messe in opposito zoe de una altra parte del
monte, temendo, che un altra volta non uegnano a depredar suo re-
gno, et cusi sonno stati ambidui exerciti per tutto octubrio. Adesso
se dice, che sonno venuti adosso delo Signor di Moldaui. De Ale-

mania se dice, ch e tutta in rumore et discordia taliter, che pocho bene se sente de Alemania. Noi hauemo mandato uno nostro seruitore in Alemania, qual deve tornare im pochi zorni, et ne sapera el uero del tutto, qual venuto, volentiera participaro quello se intendera ala M^{ca} vostra.“

Sanudo. T. 37. Ad 3. Decembris 1524.

CCXVI. 1524. 30. Novembris. Budae.

Ludovicus rex literis, „Bude in festo b. Andree apost. Anno Dom. Millesimo quingentesimo vigesimo quarto datis,“ agnoscit: „quod — Johannes Banffy de Also Lyndwa — ac — Margaretha, alias relicta magnifici condam Francisci Beryzlo de Graborya, nunc vero consors ejusdem Johannis Banffy, castrum Wywar —, in regno — Slavonie habitum, per mortem et defectum seminis dicti condam Francisci Beryzlo — ad Majestatem Nostram devolutum, — ex commissione Nostra ad manus Petri Keglewith de Bwzyn, cubicularii Nostri, Nostro nomine remiserunt —“.

Orig. chart. in bibliotheca academ. Slav. mer.

CCXVII. 1524. 30. Novembris. Ripaç.

Nobiles regni Croatiae banum e magnatum ordine respuunt huncque magistratum a Ferdinando archiduce sibi dari petunt.

Serenissimo Principi et domino domino Ferdinando, Dei gratia Sacre Romanorum reg. (Majestatis) Regenti etc. Domino nostro gratiosissimo.

Sacra Regietas et domine domine noster naturalissime atque gratiosissime. Fidelitatis nostre humilimam commendationem. Intelleximus ex nonnullorum relacione, quod forent nonnulli Domini hujus Regni Majestatis Vestre Croacie, qui, ut aiunt, etiam nostro nomine per interpositas personas, oratores quasi nostros, apud Vestram M^{tem} intercedere velint, ut Majestas Vestra annueret, quo hoc miserimum regnum e medio ipsorum Dominorum banum eligere posset; quod si ita est, certa sit Vestra Majestas, nos hujus consilii minime fuisse participes, neque talibus oratoribus literas nostras credenciales dedisse. Non dubitamus autem Vestram Majestatem facile estimare posse, si sufficiat aliquis ex Dominis Croatis ad tanti officii gubernamen, cum eciam ad proprie direccionis ac tutele sufficientiam satis miserimam habeant facultatem, nec est, clementissime domine, alia hujus rei causa, nisi quod nituntur aliqui, qui eciam modo nos diversis oppressionibus in dies non desinunt tractare, jugum perpetue rusticitatis atque deditiois cum crudelissima in proprium sanguinem et in veram nobilitatem sevicione nostris cervicibus imponere; quare supplicamus Vestre serenissime Majestati, nolit talibus sollicitationibus locum dare et hanc facultatem quibuscumque annuere,

unde nos eciam aliter satis ingentibus oppressionibus obruti funditus ruamur, sed provideat nobis de bano, qui ad tanti gubernaminis officia undique utilis et sufficiens existat. Deus optimus conservet Vestram Majestatem pro commodo reipublice christiane. Ex Rypath in festo beati Andree apostoli 1524.

Fideles Universitas Nobilium Regni Majestatis
Vestre Croacie etc.

Ex apographo bibliothecae academiae Slav. mer., facto ex orig. chart. in c. r. secr. archivio Viennae. Vide Rad XXII. 101 nota.

CCVXVIII. 1524. 30. Novembris. Budae.

Ludovicus rex capitulo čazmensi mandat: „quatenus ad requisicionem — egregii Petri Keglew yth de Bwzyn, aulici Nostri, testimonium vestrum fide dignum mittere debeatis, qui intersit et videat, ubi et quando idem Keglew yth magnifico Johanni Banffy certam pecunie summam pro redempcione castrorum Nostrorum Wywar, Feyerkew et Lobor (de qua infra sub Nro. CCXIX agitur) deponet et persolvat. — Datum Bude in festo b. Andree apost. Anno Dom. Millesimo quingentesimo vigesimo quarto. — Ludovicus rex manu propria.“

Orig. chart. in bibliotheca academiae Slav. mer.

CCXIX. 1524. Mense Novembri. Budae.

Causa, qua de bonis mortui Francisci Berislavi de Grabarje agebatur et de qua supra sub Nro. CXLII. dictum est, iudicis sententia finita est. — In documento, hac de re confecto, Stephanus de Bathor, regni Hungariae palatinus, primum ea affert, quae nos supra sub Nro. CXLII. adduximus, deinde sic prosequitur: „A quo quidem termino vigesimi quinti diei predicti festi Epiphaniarum Domini causa parcium prescripta, scilicet exhibitio prescriptarum literarum et literalium instrumentorum, partes inter easdem diversis prorogacionum cautelis intervenientibus, de termino in terminum currentibus, ventilata, ultimatim ad feriam secundam proximam post festum beati Galli confessoris proxime preteritum, consequenterque Nostram in presenciam prorogative deventa et deducta extitisset. Qua quidem feria secunda instante, Nobisque una cum nonnullis dominis prelati, baronibus magistrisque prothonotariis, et regni nobilibus, sedis scilicet Nostre judicarie juratis assessoribus, hic Bude, pro revisione et adjudicacione premissae cause consedentibus, prefatus magister Albertus Sarkezy de Nadasd, director causarum regaliū, pro prefato domino Nostro rege cum sufficienti procuracionis mandato ab una, parte siquidem altera Gregorius literatus de Zenth Iwan, pro predictis Johanne Banffy, cum Nostris, et domina Margaretha, consorte ejusdem, cum conventus ecclesie de Kapornak literis procuratoriis, partibus ab alia, Nostram venientes in presen-

ciam, idem magister Albertus Sarkewzy — prescriptas literas et literalia instrumenta per antefatos Johannem Banffy et dominam Margaretham, consortem ejusdem, juxta premissa eorum obligamina produci et exhiberi postulavit coram Nobis. Quo audito memoratus Gregorius Zenth Iwany — quasdam quinque literas — Nostro judiciario examini curavit exhiberi. Quarum prime — tenor talis est (sequuntur literae Joannis Corvini, supra sub Nro. LVI. adductae). Altera vero earundem — declarabat inter alia (sequuntur literae, in quibus id continetur, quod supra pag. 143 nota 1. breviter exposuimus). Terciarum — tenor talis est (sequuntur literae, quarum argumentum supra sub Nro. XL. breviter exponitur). Quarta — sequitur sub tenore (sequuntur literae, de quibus supra pag. 132 nota 3 paucis egimus). Quinte denique — continencia verbaliter hec est (sequuntur literae Vladislai regis, supra sub Nro. LIII. adductae). Preterea idem Gregorius Zenth Iwany — quasdam literas prefati domini Nostri regis — et — registra — Nobis presentavit: cujus quidem litere tenor talis est (sequuntur literae Vladislai regis, supra sub Nro. CLIX. adductae). Prenominatorum vero quatuor registorum, unius continencia verbalis hec est: Registrum super rebus magnifici condam Francisci Beryzlo (per) condam Petrum Banum de castro Feyerkeu tempore ablacionis ejusdem asportatis: item pecunias paratas fl. IIII^q; viginti quinque cuppas argenteas deauratas, valentes fl. II^q; sedecim scutelas majores argenteas, valentes fl. VIII^q; ..; sex scutelas mediocres argenteas, valentes fl. CLXXXXII; quatuor lotoria argentea cum pelvibus, valencia fl. V^q (?); duas flascas argenteas, valentes fl. III^q; LXXV; viginti quatuor discos argenteos, valentes fl. II^q; LXXVI; quadraginta coclearia argentea, valencia fl. L; duas chalenas aureas, valentes fl. I^q; ornamenta argentea trium equorum cum omnibus ad id attinentibus, valencia fl. I^q II^q; undecim zkophias, valentes fl. VIII^q; diversas vestes purpureas ac subbas ejusdem, diversis pellibus subductas, valentes fl. II^q; purpura et athlasia diversa deaurata, aduc non sarcita sive disposita, valencia fl. I^q; unam frameam argenteam deauratam, valentem fl. III^q; baltheos et sycas tres de argento factas et deauratas, valentes fl. III^q; quatuor monilia et calcaria argentea deaurata, valencia fl. III^q; diversa clenodia domus, valencia fl. VI^q. Super rebus genere domine Margarethae, tempore maritacionis suae de domo paterna secum datis, ac per eundem condam Petrum banum de eodem castro Feyerkeu abductis: item unam torquem auream, gemmis et lapidibus preciosis ornatam, valentem fl. VI^q; duas chatenas aureas, valentes fl. V^q; viginti quinque anulos aureos, diversis preciosis lapidibus ornatos, valentes fl. III^q; duo jocalia aurea, gemmis et lapidibus preciosis ornata, valencia fl. VI^q; sex cuppas argenteas deauratas, valentes fl. II^q XII; unam pelvim cum lotorio argenteo, valentem flor. I^q; sex scutelas argenteas, valentes fl. III^q; duodecim discos argenteos, quilibet eorum unam et mediam marcas in se continens, valentes fl. I^q XXVI; viginti quatuor coclearia argentea, valencia fl. XXIII; vittas gemmis

preparatas et alia ornamenta capitis, valencia fl. VI^c; sex cingulos muliebres cum monilibus et fibulis argenteis deauratis, valentes flor. II^c; unam vestem gemmis preparatam, wlgo gyengyes zoknya dictam, valentem flor. IIII^c; aliam vestem de athlasio deaurato factam, wlgo slogos zoknya dictam, valentem fl. I^c; unam subbam de purpura deaurata factam, pellibus sabbellinis subductam, valentem fl. VII^c; aliam subbam de athlasio deauratam factam, pellibus hermellinis subductam, valentem fl. II^c. Alterum vero hujusmodi sequitur sub tenore: Registrum, factum super expensis ad castrum Wywar a festo beati Michaelis archangeli anni 1522 usque festum Natalis Domini proxime elapsum, post obsessionem videlicet illius castri per Nicolaum Zryny circa idem festum Michaelis commissum, factis, qui terminus facit unum annum integrum, unam quartalem integram: item duobus castellanis, in ipso castro constitutis, ad equos sedecim infra premissum tempus pro salario, singulos decem flor. computando, soluti sunt ratione salarii fl. II^c. Item eisdem usque idem tempus pecunie mensuales, ad quemlibet equum singulos duos flor. ad singulum mensem computando, dati sunt fl. IIII^c LXXX. Item tempore obsessionis dicti castri, quando Nicolaus Zryny illud castrum destrui et oppugnari fecit, et eciam postquam ab ipso castro recessisset, infra unum integrum quartale anni fuerunt in castro pedites triginta octo, quibus ad singulos menses singuli duo flor. computati, soluti sunt ad ipsum quartale fl. II^c XXVIII. Item post predictum unum quartale anni usque annotatum festum Natalis Domini per unum annum fuerunt in eodem castro pedites viginti quinque, quibus ad ipsum annum similiter in singulis mensibus quoslibet duos florenos computando, soluti sunt fl. VI^c. Item quatuor vigilatoribus, in eodem castro continue existentibus, a dicto festo Michaelis usque premissum festum Natalis Domini per unum annum et unum quartale anni, ad quemlibet mensem singulis illorum quemlibet unum flor. computando, soluti sunt flor. LX. Item uni coco ac uni pistori panis, uni clavigero, usque idem tempus, ad quemlibet mensem singulum unum flor. computando, soluti sunt fl. XLV. Item uni magistro bambardarum infra unum annum pro salario dati sunt fl. XXXII; eidem pro vestitura hyemali et estivali dati sunt fl. XII. Item ab eodem tempore obsessionis vinum emptum est flor. IIII^c, fruges fl. IIII^c XII, larda fl. I^c XIII, pecora mactabilia I^c minus fl. III, sales fl. XXXII, oleum fl. XVII, caseos et butirum fl. XII d. XXXII, sepum, picem pro lampadibus ac sagittis ferreis et pro laptis fl. XL, pulveres, saletrum, plumbum et globos ferreos, sulfur fl. II^c IIII. Ad impositionem victualium predictorum expositi sunt in diversis terminis flor. III^c XI. Item pro defensione et eliberacione dicti castri obsessi missi sunt illuc equites centum et quinquaginta et pedites quadringenti, quibus ad unum mensem pecunie mensuales date sunt flor. I^m I^c. Tercium siquidem hanc verbalem servabat continenciam: Registrum super expensis ad idem castrum Wywar a festo Nativitatis Domini Anni ejusdem 1523 usque presens festum beati Michaelis archangeli,

qui facit tria quartalia anni, factis: item duobus castellanis ejusdem castri ad equos sedecem infra premissum tempus pro sallario, singulos decem flor. computando per annum, cedunt ad ipsa tria quartalia, soluti fl. I^c XX; eisdem usque idem tempus pecunie mensuales, ad quemlibet equum singuli duo flor. in singulis mensibus comput., soluti sunt flor. III^c XXXVIII (sic). Item a predicto festo Nativitatis Domini usque festum b. Laurencii mart. proxime preteritum, per septem et medium menses, servati sunt in castro pedites triginta duo, quibus, in singulis mensibus singuli duo flor. cuilibet eorum comput., soluti sunt flor. III^c LXXX. Item ab eodem festo b. Laurencii martiris usque dictum festum b. Michaelis, per unum et medium menses, servati sunt in dicto castro pedites quadraginta, eo quod Zryny circa idem festum Laurencii venerat ex ista parte Zawe ad depopulanda bona domini Johannis Banffy, famaue erat, dictum castrum Wywar denuo ipsum Zryny obsidere velle; quibus peditibus per singulum mensem singuli duo flor. cuilibet eorum comput., soluti sunt fl. I^c XX. Item quatuor vigilatoribus, in eodem castro continue existentibus, ab eodem festo Nativitatis Domini usque dictum festum Michaelis, in singulis mensibus cuilibet eorum singulos unus flor. computatus, soluti sunt fl. XXXVI. Item uni coco ac uni pistori panis, similiter uni clavigero, usque idem tempus, ad quemlibet mensem singulus unus flor. computatus, soluti sunt fl. XXVII. Item infra premissum tempus ad idem castrum vina empta sunt fl. III^c VI, fruges fl. III^c XLIII, larda LXXXVI, peccora mactabilia fl. LVI, sales fl. XVIII, oleum duobus tunellis fl. XII, caseos et butirum fl. XI d. XL. Ad impositionem victualium predictorum expositi sunt in diversis terminis fl. II^c VIII. — Quarti nempe registri continencia verbalis hec est: Registrum, factum super expensis ad castrum Feyerkew, a festo beati Egidii abbatis in anno Domini 1521 usque festum Natalis Domini proxime elapsum, factis: item quia tempore restitutionis ejusdem castri Feyerkew, per egregium Balthasarem de Bathyan facte, nec de vino, nec de aliis victualibus in ipso castro quicquam relictum fuerat, ob hoc ipso tempore occupacionis ad idem castrum et eciam ad illa duo castella in portu Zawe existencia, et eciam quia ipse Balthasar Bathyan recepit partem mediam novi vini, illic provenientis, propterea de vino emptum est pro fl. II^c. Item hyeme tunc elapsa in portu Zawe conservati sunt centum equites propter timorem congelacionis ipsius Zawe, quibus de dicto castro et victualia data sunt et eciam ad duos menses pecunie mensuales, eisdem dati sunt flor. III^c. Item ipso tempore occupacionis fruges ad idem castrum empte sunt pro (fl.) I^c, larda pro flor. XXVI, pecora mactabilia fl. XVIII, sales fl. XX, pulveres, plumbum, saletrum et sulfur pro fl. I^c. Item duobus castellanis a dicto festo b. Egidii usque predictum festum Natalis Domini, qui terminus facit duos annos et menses quatuor, pro salariis eorum dati sunt fl. V^c LXXXIII (?) d. XXXII. —

Quarum quidem literarum, scilicet Registorum, per prenomiatum Gregorium Zenth Iwany — exhibicionibus factis, tenoreque et con-

tinencia earundem per Nos palam et intelligibili voce perlectis ruminatisque et intellectis, idem Gregorius Zenth Iwany — subjunxit in hunc modum: quod, prout et quemadmodum ex preinsertis literis annotati condam domini Johannis Corvini, ducis, empcionalibus, et antedicti capituli ecclesie Bachiensis fassionalibus, manifeste apparet, pretactum castrum Lobor et antedictum castellum Maykocz — annotato condam Francisco Beryzlo perpetue empceionis titulo attinuissent, et ea ratione idem castrum Lobor et pretactum castellum Maykocz — veluti jura empticia non ad fiscum regium, sed ad prenotatam dominam Margaretham, relictam ejusdem condam Francisci Beryzlo, juxta regni consvetudinem condescensa haberentur; preterea, quia tempore premissae expugnacionis castri Feyerkew prescripte pecunie et res annotati condam Francisci Beryzlo, in preinserto registro conscripte, per prefatum dominum Petrum banum asportate, et insuper ad conservacionem antelatorum castrorum Feyerkew et Wywar in diversis temporibus premissae expense facte et exposite, prenotata eciam quatuor milia ducenti et viginti octo flor. in auro et pecuniis antiquis, tunc currentibus, annotato Francisco Bathyany, prout ex preinsertis literis expeditoriis manifeste appareret, per prelibatum Johannem Banffy solute fuisse dinoscerentur: ob hoc iidem Johannes Banffy et domina Margaretha, consors ejusdem, premissas pecunias resque ablatas, scilicet expensas ad conservacionem pretactorum castrorum Feyerkew et Wywar modo premissis factas, simul cum premissis quatuor milibus ducentis et viginti octo flor. jam fato Francisco Bathyany in auro et monetis antiquis, ut premittitur, solutis, juxta qualitatem hujusmodi solucionis, nec non dote et rebus perafernalibus (sic) jam fate domine Margarethe, eidem de cunctis juribus possessionariis prelibati condam Francisci Beryzlo, alias domini et mariti sui, juxta hujus regni consvetudinem provenire debentibus, si et in quantum eadem castra Feyerkew et Wywar simul cum reliquis juribus possessionariis jam fati condam Francisci Beryzlo ad jus regium pertinere agnita fuerint, a prefato domino Nostro rege rehabere vellent, prout ad hoc Sua Majestas de lege et approbata consvetudine, eo quod res cum onere devolvi solet, teneretur; ulterius, quia prefatus condam dominus Wladislaus rex — jam fato condam Francisco Beryzlo ad rationem sui salarii ratione banatus Jayczensis — tam in salibus, quam in pecuniis certis pecuniariis quantitatibus debitor remansisset superindeque literas dedisset deputatorias, nil tamen ex eisdem eidem condam Francisco Beryzlo in humanis agenti et eciam exposit predictae domine Margarethe solutum fuisset; ob hoc prefata domina Margaretha hujusmodi salarium predicti defuncti mariti sui juxta continenciam predictarum literarum deputatarum a prefato domino Nostro rege rehabere vellet.

Quo percepto annotatus magister Albertus — objecit ex adverso: quomodo perdictum castrum Lobor et antedictum castellum Maykocz —, quemadmodum ex preinsertis literis empcionalibus claresceret, per prefatum condam Franciscum Beryzlo non tempore conjugii jam

fate domine Margarethe, sed dudum ante contractum cum eadem domina Margaretha matrimonium empti et comparata in hereditatemque conversa fuissent, que quidem jura possessionaria empticia ante connubium comparata de consuetudine hujus regni ad uxores talium decedencium simpliciter devolvi non possunt, et alias — in pretactis castro Lobor et castello Maykocz, eo quod premisse vendiciones et empciones consensu regio carerent, jus regium haberi dinosceretur, ex eoque eadem castrum Lobor et castellum Maykocz simul cum ceteris castris, castellis, possessionibusque et juribus possessionariis annotati condam Francisci Beryzlo, ubilibet habitis, non ad ipsam dominam Margaretham, relictam ejusdem, sed in prefatum dominum Nostrum regem devoluta fuissent et redacta; preterea ad restitutionem predictarum dotis et rerum parafernaliū jam fate domine Margarethe, eidem de pretactis universis juribus possessionariis antedicti condam Francisci Beryzlo ubivis habitis, juxta regni consuetudinem provenire debencium, sed et solucionem quoque predictorum quatuor milium ducentorum et viginti octo flor. jam fato Francisco Bathyany, ut premittitur, solutorum, prefato Johanni Banffy faciendam, teneatur sitque obligatus, in facto tamen ablacionis et asportacionis predictarum pecuniarum et rerum annotati condam Francisci Beryzlo, per jam fatum condam Petrum alias banum, ut dicitur, facte, sed et expensarum, per predictum Johannem Banffy ad conservacionem predictorum castrorum Feyerkew et Wywar, uti fertur, factarum, nec non super premissis denique salario annotati condam Francisci Beryzlo eidem Johanni Banffy et domine Margarethe, consorti ejusdem, impresenciarum respondere non teneretur, ex eo potissimum, quia in serie premisse cause, sed et obligaminis prenotati, de et super hujusmodi rebus ablati ac expensis et salario nulla prorsus mencio facta extitisset, neque in prescriptis literis obligatoriis essent specificati: ob hoc idem dominus Noster rex causa in premissa juxta prescripta obligamina annotatorum Johannis Banffy et domine Margarethe, consortis ejusdem, a Nobis iudicium et justiciam habere vellet.

Quibus sic habitis prefatoque Gregorio Zenth Iwany — nullas plures preter preexhibitas literas et literalia instrumenta — ad Nostras juridicas requisiciones coram Nobis producere et exhibere valente, tam idem Gregorius Zenth Iwany, — quam etiam prefatus magister Albertus —. predicto domino Nostro regi per Nos in premissis discussionem et deliberacionem debiteque justicie complementum postularunt elargiri. Verum licet prefatus Gregorius literatus — prescriptos (sic) castrum Lobor et castellum Maykocz, simul cum antedictis possessionibus et aliis juribus possessionariis, ad eadem pertinentibus, exhibicionibus prescriptarum quinque literarum — empticia fore, perindeque juri prenotatorum Johannis Banffy et domine Margarethe, consortis ejusdem, pertinere declarare pretenderit, prescriptas etiam pecunias et res annotati condam Francisci Beryzlo — et insuper expensas — juxta contenta prescriptorum registorum simul cum ante

*

dicta summa quatuor milium ducentorum et viginti octo flor., jam fato Francisco Bathyany, ut premittitur, solutorum, nec non pretactum salarium dicti condam Francisci Beryzlo rehabere velle allegaverit; tamen quia, prout ex seriebus et continenciis earundem quinque literarum claresceret, eadem castrum Lobor et castellum Maykocz — per prefatum condam Franciscum Beryzlo — dudum ante contractum cum — domina Margaretha matrimonium perpetuo juris titulo emptum et comperata fuisse, ex eoque juri ejusdem domine Margarethe vel annotati Johannis Banffy minime pertinere, preterea iidem Iohannes Banffy et domina Margaretha, consors ejusdem, nullas plures preter preexhibitas literas nullaque literalia instrumenta, quibus mediantibus tam eadem castrum Lobor et castellum Maykocz, quam etiam prenotata alia castra, castella, fortalicia, districtus pertinenciasque simul cum aliis bonis et iuribus possessionariis prelibati condam Francisci Beryzlo — iuribus ipsorum pertinere debere comprobare debuissent, ad Nostras juridicas requisiciones producere et exhibere valuisse, sed in comprobacione eorum penitus defecisse, ex eoque eadem domina Margaretha in prescriptis — nil juris preter dotem et res suas parafernales habere, sed sepe dicta castra, — castella sive fortalicia et districtus —, apud manus predictorum Johannis Banffy et domine Margarethe, consortis ejusdem existencia, ad jus prefati domini Nostri regis spectare, proindeque eidem domino Nostro regi imperpetuum adjudicari, ac per ipsos Johannem Banffy et dominam Margaretham, consortem ejusdem, sub premissis vinculis et obligaminibus remitti et resignari; nichilominus tamen memorate domine Margarethe de predictis dote et rebus suis parafernalis, annotato siquidem Johanni Banffy de prescriptis quatuor milibus ducentis et viginti octo florenis — in auro et pecuniis antiquis — per prefatum dominum Nostrum regem tempore remissionis et resignacionis eorumdem castrorum, castellorum, fortaliciozum, districtuum et ceterorum iurium possessionariorum omnimoda satisfaccio impendi, in facto vero ablacionis et asportacionis predictarum rerum et pecuniarum annotati condam Francisci Beryzlo per jam fatum condam Petrum banum —, sed et expensarum, per predictum Johannem Banffy ad conservaciones predictorum castrorum —, ut dicitur, factarum, ac in facto denique predicti salarii annotati Francisci Beryzlo idem dominus Noster rex memoratis Johanni Banffy et domine Margarethe, consorti ejusdem, ex eo potissimum, quia in serie premisse cause, sed et obligaminis antedicti, nulla penitus super eisdem mencio facta extitisset, impresenciarum respondere minime teneri vel ad aliquam satisfaccionem de eisdem impendendam coartari nullatenus posse, sed iidem Iohannes Banffy et domina Margaretha racione hujusmodi rerum et pecuniarum, ut dicitur, ablatarum, prefatum dominum Nostrum regem juridice requirere, pro premissis vero expensis — ac salario denique — eidem domino Nostro regi, ut Sua Majestas ipsos superinde contentos reddere dignaretur, supplicare debere, Nobis ac prefatis dominis prelati, baronibus magistrisque prothonotariis et regni nobili-

bus — cernebatur manifeste. Eorundem igitur dominorum prelato-
rum, baronum magistrorumque prothonotariorum et regni nobilium
quesito et assumpto superinde consilio prematuro, prescripta castra
Feyerkew, Wywar, Lobor, Komagawyna, nec non castella sive forta-
licia et districtus Thwthossewyna, Razohathacz, Wdwaryschya, May-
kowcz, Komorycza, Welyke et Bokolya, simul cum universis aliis bonis
et juribus possessionariis annotati condam Francisci Beryzlo, apud
manus predictorum Johannis Banffy et domine Margarethe, consortis
ejusdem, existentibus, pariter cum cunctis suis utilitatibus et perti-
nenciis quibuslibet prefato domino Nostro regi imperpetuum adjudi-
canda eidemque per prefatos Johannem Banffy et dominam Marga-
retham, consortem ejusdem, — remitti et resignari, nichilominus
tamen tempore remissionis et resignacionis eorundem memorate do-
mine Margarethe de pretactis dote et rebus suis parafernalibus,
annotato siquidem Johanni Banffy de prescripta summa quatuor mi-
lium ducentorum et viginti octo florenorum — in auro et pecuniis an-
tiquis — per eundem dominum Nostrum regem omnimodam satis-
factionem impendi, in facto vero ablacionis et asportacionis predicta-
rum rerum et pecuniarum — eundem dominum Nostrum regem via
juris requirere, pro rehabicione autem premissarum expensarum —,
sed et salarii — eundem Johannem Banffy regie Majestati supplicare
debere, judicialiter duximus decernendum, immo decernimus et adju-
dicamus auctoritate Nostra judiciaria jureque et justicia mediante.
Datum Bude vigesimo quinto die ferie secunde proxime post festum
beati Galli confessoris, termini videlicet prenotati, Anno Domini Mil-
lesimo quingentesimo 20^o ¹ quarto.

Orig. chart. in archivio reg. N. R. A. 648, 11.

CCXX. 1524. 18. Decembris.

E fassione Petri Keglević, coram capitulo s. Petri de Požega
„die dominico proximo ante festum b. Thome apost.“ a. 1524 facta,
haec verba notamus: „quod quamvis magnificus quondam dominus
Franciscus Beryzlo de Graborya, comes perpetuus de
Dobor etc., quoadusque in humanis egisset, castra Feyerkew, Bly-
nye alio modo Wywar et Lobor appellata — tenuerit et possederit.“

Orig. chart. in bibliotheca academiae Slav. mer.

CCXXI. 1524.

Ludovicus rex dedit ad „Conventum Cruciferorum domus hospita-
lis ecclesie beati regis Stephani de Alba“ literas introductor. et sta-
tutorias, in quibus hoc continetur: „— Dicitur Nobis in persona
egregii Georgii literati de Kapolna, castellani ac provisoris cur. ca-

¹ Inter duo postrema vocabula loco aliquantum inferiori alio atramento scriptum.

stri Welyke, quomodo ipse in dominium totalium possessionum magnifici Ladislai de Kanyssa, comitis comitatus Castri ferrei, Kolaryewch, Prewsynch, Wydownch, Kemynowch et Lwka vocatarum ac totalis silve Jazewesch¹ nominate, in comitatu Crisiensi ac in districtu et tenutis castelli ipsius Ladislai Kanyssay Wasmeghyreche appellati —, ipsum exponentem ex fassione et inscriptione ejusdem Ladislai de Kanyssa titulo pignoris concernencium —, vellet introire.“ Ideo rex mandat, ut statutio fiat „Datum Crisii feria tertia proxima post festum visitacionis sacratissime Virginis Marie Anno ejusdem Millesimo quingentesimo vigesimo quarto.“ Inter eos, qui introductioni praesentes erant, nominatur „Gregorius Gergwrycha, castellanus castelli Zenth lelek, in egregiorum Johannis et Ludovici de Peker, Stephani Bochkay de Razyna Kerezthwr, Pauli Chawllowych de Gywrkowcz et Wolffangy de Zempeche, dominorum scilicet suorum, nominibus.“

Sigill. Orig. membr. in archivio reg. N. R. A. 641, 33.

CCXXII. 1525. 4. Februarii. Crisil.

Petrus Keglević fuit monitus, ut Joanni Banfi regis loco eam pecuniae summam solveret, de qua supra sub Nro. CCXVIII et CCXIX dictum est. „Johannes Gerdak de Fylethyncz, Paulus Zeld de Palychna, Johannes de Chezmycz et Georgius de Magalowcz, judlium comitatus crisiensis,“ hoc nomine ad preces „Johannis Banffy de Also Lyndwa, comitis perpetui comitatus de Werceze et pincernarum regaliū magistri“, suum collegam „Georgium Horwath de Magalowcz — ad amonicionem faciendam sede banatus vacante“ miserunt, qui reversus haec eis retulit: „Quomodo die dominico proximo post festum conversionis beati Pauli apostoli proxime preteritum, dum videlicet annotatus — Johannes Banffy, exponens, et — Petrus Keglewych de Bwzyn in clauastro Fratrum Heremitarum beate Anne, — im pertinenciis possessionis Dobrokwecha fundato, et comitatu crisiensi existente habito, personaliter insimul constituti fuissent, — ibique idem dominus Johannes Banffy oretenus, prout regia Majestas sibi commisit, pro parte castrorum et bonorum possessionariorum condan Francisci Beryzlo, regie Majestati adjudicatorum, pro certa summa florenorum, quam idem Petrus Keglewych dicto domino Johanni Banffy et domine consorti sue dare et persolvi deberet, coram eodem judlium eundem Petrum Keglewych in eo, ut ipse prescriptam summam florenorum — reddere et persolvere, vel autem diem et locum hujusmodi solucionis et deposicionis pretacte summe florenorum ac restitutionem et reddicionem castrorum bonorumque possessionariorum imponere, in quibus scilicet die et loco pretitulatam hujusmodi summam florenorum ac ipsorum castrorum et bonorum possessionariorum

¹ Alio loco scribitur: Jazenowech.

solucionem et restitutionem facere et peragi deberent —, amonuisset, cum idem exponens certas et quam plures expensas ad eadem castra exponi haberet, sed tamen rehabita et percepta prescripta summa florenorum prelibatus dominus Johannes Banffy, exponens, castra et bona possessionaria hujusmodi predicta dare reddereque et restituere promptus esset et paratus, videlicet a tempore, quo eidem regia Majestas id facere commisisset. Sed prefatus Petrus Keglewych nec dictam summam florenorum eidem domino Johanni Banffy et domine consorti sue — reddere et dare, neque diem et terminum ac locum solutionis ipsius summe florenorum ac restitutionem eorundem castrorum bonorumque possessionariorum prefigi et institui ac fluem decidi minime voluisset neque curavit. Ob hoc — Johannes Banffy, exponens, coram prefato iudium protestatus est superinde amonuitque — Petrum Keglewych — ad ea exequenda et determinanda, tamen per negligenciam et rebellionem ejusdem domini exponentis nihil omisum est, nam idem mandatis regie Majestatis semper obedire paratus fuit et est. — Datum Crisii predicta septimo die diei amonicionis et protestacionis prenotatarum, Anno Domini Millesimo quingentesimo vigesimo quinto.“

Quatuor sigilla. Orig. chart. in archivio reg. N. R. A. 648, 24.

CCXXIII. 1525. 17. Februarii. Budae.

„Stephanus de Bathor, regni Hungarie palatinus —, Johanni Palffy de Pawlysewcz ac alteri Johanni Belewych de Pawlocz, vice-judium crisiensis, nec non Johanni Fekethe de Jwgowcz, iudium de Werewcze comitatum, item Mathie Nagh de Kopachowcz et Nicolao Kwrtha de Gathalocz“ mandat: ut, quae de admonitione et protestatione, de qua supra sub Nro. CCXXII. dictum est, sciant, coram čazmensi capitulo edicant. „Datum Bude feria sexta prox. post festum b. Valentini mart. Anno Domini Millesimo quingentesimo vigesimo quinto.“

Sigill. Orig. chart. Ibid. N. R. A. 648, 28.

CCXXIV. 1525. 12. circ. Martii. Budae.

Ludovicus rex literas dedit, quibus declarat, Joannem Bauffy ideo tantum non tradidisse castra et castella, de quibus supra sub Nro. CCXIX et CCXXII dictum est, quod Petrus Keglević sibi eam pecuniae summam, de qua eodem loco agitur, non solverit. Ideo rex definit, qua die dicta summa pecuniae a Petro Keglević in monasterio Fratrum Eremitarum in Dobra kuća solvenda et quando memorata castra et castella restituenda sint. „Datum Bude feria Reminiscere, Anno Domini Millesimo quingentesimo vigesimo quinto.“

Orig. chart. in bibliotheca academiae Slav. mer.

CCXXV. 1525. 15. Martii. Budae.

Sanudo scribit: „Di Hongaria di Vincenzo Guidoto secret. fo 4 lettere, le ultime de 15 marzo: come a di . . . ebbero la nuona dila presa dil re X^{mo}: qual il re et quelli Signori non li ha piacesto, ma ben la Ser^{ma} rayna. Item com^a Bohemi se hanno sottoposti d acordo ala chiesa romana, et facto tra lhoru certi ordeni per ajutar il regno di Hongaria, videlicet che ogni tre caxe di quel regno mandano uno homo, che saranno da 60 milia persone Item scriue, come si trata acordo dil re con il Sor. Turcho, et si aspectava uno ambador dil Turco.“

Sanudo. T. 38. Ad 24. Martii. 1525.

CCXXVI. 1525. 17. Martii. Budae.

Ludovicus rex Joanni Banfi quasdam pecunias vetigales cedit, ut ei debita pecuniae summa exsolvatur. „ — Quia illa solucio, quam Johannes Banffy de Also Lydwa, comes perpetuus comitatus de Werewcze et pincernarum Nostrorum regalium magister, castellanis et peditibus ac vigilatoribus in castro Wywar — constitutis, a feria secunda proxima post festum beati Galli confessoris in anno proxime transacto preteritum, in qua scilicet feria secunda idem castrum per fidelem Nostrum — Stephanum de Bathor, — regni Nostri Hungarie palatinum —, Majestati Nostre est adjudicatum, hactenus facere habuit, et eciam deinceps usque feriam quartam proximam post festum Pasce Domini proxime venturum facere debebit, ad quingentos et quinquaginta octo florenos juxta rationem superinde factam se extendit, de quorum quingentorum et quinquaginta octo florenorum rehabicione eundem Johannem Banffy hoc modo duximus assecurandum immo assecuramus, plenariam eidem concedentes facultatem, ut ipse contributiones et dicas Nostras ac lucra camere Nostre regie post diem datarum presentium, tam in hoc Hungarie, quam eciam Sclavonie regnis Nostris Majestati Nostre proveniencia, in bonis et possessionibus suis propriis tamdiu pro se excipere retinereque, donec de eisdem prescripti quingenti et quinquaginta octo floreni eidem Johanni Banffy plene et integre explebuntur, valeat atque possit. — Datum Bude feria sexta prox. post dominicam Reminiscere Anno Domini Millesimo quingentesimo vigesimo quinto.“

Sigill. Orig. chart. in archivio reg. N. R. A. 648, 24.

CCXXVII. 1525. 26. Martii (?). Aeniponti.

Sanudo notat ad 3. Aprilis 1525 „di Hispruch di S. Carlo Contarini, orator nostro, di 26. . . “ relatas fuisse literas, in quibus hoc continebatur: „Eri gionse de li uno orator dil Ser^{mo} re di Hongaria, cugnato dil Principe, nominato Dno. Stephano Bordoricho,

doctor, preposito Quinque-ecclesiense, venuto prima a questo Sermo. principe, poi andera al summo pontifice.“

Sanudo. T. 38. Ad 3. Aprilis. 1525.

CCXXVIII. 1525. 29. Martii (?). Budae.

Sanudo notat ad 20. Aprilis 1525, „di Hongaria dil S. . . . Guidoto di 29“ relatas fuisse literas, in quibus continebatur: „Item che di 10^m fanti doueano far Hungari, non e sta fato 400, et quelli mandati alla guarda di Temisuar. Scriue, per questo anno non dubitamo di guerra di Turchi per esser morto quel bassa, erra a Belgrado, et quelli soi hanno leuato le bandiere negre.“

Sanudo. T. 38. Ad 20. Aprilis. 1525.

CCXXIX. 1525. 12. Aprilis.

Ludovicus rex ad capitulum čazmense „Bude feria quarta prox. post dominicam Reminiscere“ a. 1525 literas dedit, in quibus Petro Keglević mandatum esse dicit, ut summam pecuniae, de qua supra sub Nro. CCXXII dictum est, Joanni Banfi solvat, eam nempe summam, quae literis Stephani Bathori, palatini, supra sub Nro. CCXIX adductis, determinatur, „illam videlicet, que in eisdem literis adiudicatoriis in auro continetur, similiter in auro puro hungaricali, boni, veri et justis ponderis; que vero in antiquis monetis, illam in eisdem antiquis monetis bonis hungaricalibus; que vero in presentibus novis monetis usualibus continetur, eam in eisdem novis monetis.“ Pecuniam vero solvendam esse dicit rex „in dominica Judica proxime ventura in clauastro religiosorum Fratrum Heremitarum — in pertinentiis Dobra Kwchya —“ a Petro Keglyewych „vel eodem Petro Keglyewych die et loco in eisdem easdem summas florenorum — utcumque deponere non valente, extunc egregius Gregorius Orlowchych, capitaneus Noster Segniensis, cui Nos coram verboque Nostro regio commisimus, easdem summas florenorum — in dominica Ramis palmarum proxime ventura in dicto clauastro — deponere et persolvere, iidemque Johannes Banffy et domina consors ejusdem primum castrum Wywar feria quarta proxima post festum Pasce Domini, secundo vero — castrum Feyerkew in dominica Quasi modo, tercio siquidem annotatum castrum Lobor in profesto Inventionis sancte crucis proxime venturo, — dempto — districtu Maykocz, ad manus memorati Petri Keglyewych, vel eo prescriptas florenorum summas deponere et persolvere non valente, antefati Gregorii Orlochych reddere et restituere debeant et teneantur.“ — Capitulum čazmense, mandato regis parens, duos canonicos misit, testes eorum, quae perficienda erant, qui reversi haec capitulo retulerunt: „— In dicta dominica Judica proxime preterita“ in memorato clauastro dicti canonici, Joannes Banfi et Petrus Keglević convenerunt,

De pecunia, a Petro Keglević allata, „primum peccunie veteris monete“ numeratae fuerunt, idque negotium „in diem sequentem, hoc est ad feriam secundam prox. post — dominicam Judica“ deferri debuit, „quo die instante dum connumeracio peccuniarum tam in auro, quam monetis antiquis et novis in pleno numero finita extitisset, — Johannes Banffy trutinam sive mensuram suam ad ponderandos aureos flor. afferri dixisset. Quo percepto dictus Petrus Keglyewych mox dixisset: Si dominacio vestra magnifica vult facere ponderari florenos aureos, ego bene scio, quod quilibet aureus non potest tangere pondus. Nichilominus tamen hoc non curato ceptum fuisset aurum singillatim ponderari. Et cum aliqui aurei ponderati extitissent, et ex illis certi floreni pondus attingere non potuissent, mox isto viso prefatus Petrus Keglyewych dicto domino Johanni Banffy dixisset: Si Dominacio vestra isto modo vult ipsos aureos facere ponderari, non proficit super ipsa ponderacione tardare, quia mensura sive trutina vestra videtur mihi superflua esse, ita ut si haberem apud se triginta milia florenorum, vix ex illis posset inveniri ista summa florenorum ponderandorum; sed potius rogo vestram dominacionem, velit mecum id facere, quod ex ipsis aureis, qui sunt boni ponderis, faciat ponderari quingentos vel mille florenos, alios autem aureos minoris ponderis cum illis bonis ponderatis faciat in libram apponere, et quousque illi minoris ponderis poterunt attingere verum et equale pondus cum florenis ponderatis, volo supra addere de aureis puris. Annotatus vero dominus Johannes Banffy respondisset: Bone domine Petre! istud ego facere non possum, quia magnificus dominus Franciscus de Bathyan tempore restitutionis castrorum Feyerkew et aliorum prescriptorum ipsam summam florenorum aureorum, quam eidem solvere habui, secus habere a me noluit, sed singulum quemque florenum seorsum ponderari fecit et in bono pondere recepit; et etiam quia ego istam summam aureorum eotunc nomine mutui et sub spe restitutionis cum pondere simili levavi obligavique me creditori meo ad humanitatem meam, ipsam summam cum eodem pondere vero restituere. Non vidi etiam ego unquam florenos aureos cum massa ponderasse, sed singillatim. Rursum autem ipse Petrus Keglyewych eundem dominum Johannem Banffy rogatum habuisset isto modo: Rogo magnificenciam vestram, non faciat mihi dampnum, unde absque dampno id facere poterit eadem, jam enim plus dampni passus sum in expensis quam mille florenos, querendo hanc summam peccuniarum. Vice versa et idem dominus Johannes Banffy dixisset: Bone domine Petre! scias, quod et ego non minus, si non plus, exposui ab eo tempore, quo hoc negotium trahi ceptum est, ambulando Budam, que expense mihi inde secute sunt. Quibus sic habitis prescriptaque summa aureorum in mensa existente, in refectorio Fratrum, et dum ipse — Johannes Banffy — secessisset versus hostium refectorii, dictus Petrus Keglyewych ipsos aureos cepisset coadunare et accepto sacculo in ipsum imponere; — Johannes Banffy, audito sono aureorum, quesivisset, quid ageretur, cui dum relatum fuisset, mox — intimas-

set — Petro Keglyewych hec verba: Rogo eum, ne faciat sibi ipsi dampnum, sed permittat ipsos aureos ad finem ponderari; adhuc satis diei est, potest statim homines suos mittere huc et illuc ad amicos suos et ab eis aliquam summam aureorum, ducentos videlicet vel trecentos florenos mutuo impetrare; ego tota hac die volo expectare. Annotatus vero Petrus Keglyewych dixisset: Ego ad hoc in brevi tempore sufficere non valeo —, sed potius rogo suam dominacionem, velit ipsos aureos, tam veri quam inferioris ponderis, apud se omnino et insimul retinere et prefigere mihi terminum competentem, quo termino possim habere aureos boni ponderis et voluntati sue satisfacere. Antefatus vero — Johannes Banffy respondisset, sed id facere non posse, quia ipsam summam aureorum mutuo accepisset et cum vero ac justo bonoque pondere creditori illos — reddere — promisisset, et nunc instaret terminus solucionis, et nisi prius creditori suo summam levatam restitueret, interim castrum, quod illi impignorasset, ab illo redimere et manibus ipsius Petri Keglyewych reddere non posset: ob hoc non posset sibimet guttur suum cultro succidere humanitatemque suam ad favorem cuiuspiam deprimere, et eciam, quia in prescriptis literis dicte Majestatis regie deposicioni summe dies et terminus per Majestatem suam ore suo prefixus fuisset, in cuius adversum ipse alium terminum prefigere — non posset. Quo sic habito — Petrus Keglyewych, levata summa peccuniarum, de refectorio cum familiaribus suis exiens circa equos suos se ad recedendum accingere cepisset; mox — Johannes Banffy, vocatis ipsis testimoniis nostris et aliis certis probis et nobilibus viris, — misisset erga ipsum Petrum Keglyewych, nuncians eidem, ne festinaret recedere: Ecce a quodam nobile recepi aliquos aureos, quos ponderavi cum trutina mea, quam dixit habere pondus superfluum et sibi suspectam esse: ideo ponderet trutinam suam cum illis aureis, ubi si ipsa trutina sua cum ipsis aureis videbitur habere bonum pondus, volo libenter aureos cum sua trutina recipere. Quo relato idem Petrus Keglyewych, nec suam trutinam adducere volendo respondisset: Nihil proficit, ex quo dixisset dominacio sua, quod si saltem tres vel quatuor aut plures aurei non potuissent attingere justum pondus, nullum talem recipere vellet, id tamen iidem testimonii nostri, retulerunt, ab ore domini Johannis non audivisse. Quibus sic habitis mox dictus Petrus Keglyewych cum suis familiaribus equis conscensis recessisset, protestatusque extitisset in hunc modum: quod dictus dominus Johannes Banffy summam ipsam recipere recusasset. Annotatus eciam dominus Johannes Banffy similiter protestatus extitisset: se paratum esse ad levandam ipsam summam juxta continenciam dictarum literarum regie Majestatis preceptoriarum in vero pondere. Tandem in dominica Ramis Palmarum iidem nostri socii et concanonici una cum — Johanne Banffy ad predictum claustrum — accessissent, — dictusque Gregorius Orlowchych illuc advenisset, et imprimis mille et octingentos flor. in auro puro ibidem deposuisset, quibus connumeratis, adducta trutina eosdem ponderare incepissent, et die ipsa — res ipsa

— ad crastinam diem —, hoc est ad feriam secundam prorogata fuisset, quo instante factaque per ipsos socios nostros ponderacione dicte summe — florenorum, ex eisdem mille et quingenti ac triginta quinque floreni bonum verumque et justum pondus attingere potuissent, tandem connumerassent in monetis antiquis florenos septingentos, in novis vero monetis ducentos florenos.“ Tandem nec Gregorius Orlovčić Joanni Banfi satisfacere potuit, quamvis quamdam summam pecuniae a suo collega „Petro Krwsysch“ accepisset, Banfi vero terminum solvendae pecuniae prolongare noluit. De his omnibus capitulum čazmense suas literas dedit. „Datum tercio die prescripte ferie secunde — Anno Domini Millesimo quingentesimo vigesimo quinto.“

Sigill. Orig. chart. in archivio reg. N. R. A. 648. 25.

CCXXX. 1525. 23. Aprilis. Budae.

Ludovicus rex has ad cives urbis Zagrabiae dedit literas, quibus eosdem a quibusdam in usus belli praestandis rebus eximit. „Quamvis diebus superioribus vobis perinde atque aliis fidelibus Nostris ceterarum civitatum Nostrarum liberarum mandaverimus, ut unum ingenium campestre cum quinquaginta globis ac pulveribus nec non curru et magistro bombardario ordinare deberetis, vestris expensis eo mittendum, quo necessitas regni videretur exigere, preterea ut pro Nostris ingeniis quoque duo centenaria pulverum dare deberetis: verum quoniam ea civitas, ex vicinitate insultibus hostium obnoxia, egere potius rebus bellicis pro sui defensione videtur quam quod eas, quas modo habet alio posset dare, Nos igitur tum ex eo, tum vero ad nonnullorum fidelium Nostrorum supplicationem hoc onere vos levandos et istam civitatem Nostram exonerandam duximus. Volumus tamen et mandamus vobis, ut hujusmodi gracia et benignitate Nostra ne abutamini, sed omni opera, studio et provisione defensionem ejusdem civitatis cure habere debeatis. Secus facere non presumatis. Datum Bude in dominica Quasi modo Anno Domini Millesimo quingentesimo vigesimo quinto.“

Sigill. Orig. chart. in bibliotheca academiae Slav. mer.

CCXXXI. 1525. 29. Aprilis. Budae.

Ludovicus rex Francisco de Batthyan et Joanni de Tah, banis, mandat, ut Turcarum, castrum Jajce vel Banjaluka oppugnare molientium, conatus impendant

Comissio propria domini regis.

Ludovicus, Dei gratia rex Hungariae et Bohemiae etc. Magnifici, fideles Nobis dilecti. His diebus ex certissima fama accepimus, Thucos maximo numero et apparatu congregatos et accinctos id omni studio conari, ut vel Jayczam vel Banyaluka subito obsideant et ex-

pugnent, quorum conatus si procederet (Deus avertat), regnis Nostris et praesertim Croatiae ac Slavoniae extrema venirent mala et pericula. Nos igitur, accepta tanti mali imminenti fama, nolentes regnorum Nostrorum conservationi et defensionis deesse, certum numerum tam equitum quam peditum ex hoc regno in praesidium praedictorum confinium expeditimus et dimisimus. Quare vestrae quoque fidelitati committimus et mandamus firmissime, ut ad omnem fortunam ac eventum belli et ad ferendum succursum praedictis confinibus parati esse debeatis, committendo universis regnicolis praedictorum regnorum Nostrorum Croatiae et Slavoniae, ut sub onere decreti ingruente periculo per singula capita vobiscum insurgere et ad propulsandum pericula, quo necessitas vocaverit, progredi debeant. Secus igitur facere non praesumatis. Datum Budae sabbatho proximo ante dominicam Misericordiae, Anno Domini 1525.

A tergo: Magnifico Johanni de Thah et Francisco de Batthyan, regnorum Nostrorum Dalmatiae, Croatiae et Slavoniae banis, fidelibus Nobis dilectis.

Kovachich ex archivio Körmend. Nro. LIII. Orig. chart. Sigill.

CCXXXII. 1525. 30. Aprilis. Budae.

Ludovicus rex has ad „Petrum Keglwith de Bwsyn, aule — familiarem“, dedit literas, quibus eidem mandat, ut quibusdam transfugis Christianis locum habitationi aptum det. „Commisimus tibi per alias literas Nostras, ut Thome et Antonio Gwozdenowyth ac Georgio Waryachyth, qui a Turcis ad regnum Nostrum transfugerunt, in pertinentiis castri Nostri Feyerkeu aliquam terram et commodum locum residence assignares, quousque aliter ipsis provideremus. Rursum tibi presentibus mandamus firmiter, ut juxta continencias aliarum literarum Nostrarum, postquam castrum praedictum de manibus magnifici Joannis Banffy de Also Lyndwa ad manus tuas acceperis, aliquam terram et locum, ubi residere possint, — assignes —, sunt enim, ut intelligimus, viri militares et qui aliquod utile servitium Nobis et regno Nostro prestare poterunt. Datum Bude in dominica Misericordia Domini — Millesimo quingentesimo vigesimo quinto.“

Sigill. Orig. chart. in bibliotheca academiae Slav. mer.

CCXXXIII. 1525. 2. Maji. Budae.

Ludovicus rex Francisco de Batthyan, bano, mandat, ut Christophoro comiti de Frangepanibus pro expeditione bellica, versus castrum Jajce dirigenda, necessarias secures fossorias procuret.

Comissio propria domini regis.

Ludovicus, Dei gratia rex Hungariae et Bohemiae etc. Magnifice, fidelis Nobis dilecte. Indigebit, ut intelleximus, fidelis Noster, specta-

bilis et magnificus comes Christophorus de Frangepanibus, capitaneus Noster ad impositionem victualium ad Jayczam deputatus, securibus fossoriis et allis hujusmodi rebus ad hanc Jayczensem expeditionem necessariis, quae cum hinc eidem comiti Christophoro disponi per Nos hoc tempore non possint, hortamur vos, detis operam, ut istic et apud vestros et aliorum colonos hujusmodi res necessariae disponantur, quae peracta expeditione reddi colonis ipsis poterunt. Aliud ne feceritis. Datum Budae feria 3. post Philippi et Jacobi Apostolorum. Anno Domini 1525.

A tergo: Magnifico Francisco de Batthyau, pincernarum Nostorum regalium magistro, nec non Dalmatiae, Croatiae et Slavoniae bano, fideli Nobis dilecto.

Kovachich ex archivio Körmend. Nro. LVI. Orig. chart. Sigill.

CCXXXIV. 1525. 7. Junii. Budae.

Ludovicus rex Franciscum de Batthyau, banum, monet, ut omnem operam adhiberet, ut magister Nicolaus regni Slavoniae protonotarius eligatur. „Vacante officio prothonotariatus istius regni Nostri Slavoniae, hactenus quoque tardata est electio alterius prothonotarii, cum bona pars administrationis negotiorum dicti regni Nostri humeris protonotarii incumbat, des igitur operam, ut eligatur is fidelis Noster egregius magister Nicolaus, personalis praesentiae Nostrae prothonotarius, quem Nos ex omni numero aliorum illi officio et aptiorem et utiliorem judicamus, tuaque plurimum interest, ut habeas eum, qui non solum Nobis, sed omnibus propter experientiam rerum ad illud officium pertinentium, ac denique ob fidem et integritatem singularem sit acceptissimus. Tuum erit igitur eundem magistrum Nicolaum nomine Nostro regnicolis ita diligenter commendare, ut ne cogitent quidem alium eligere. — Datum Budae feria 4. post festum Penthecosten. Anno Domini 1525.“

Kovachich. Ibid. Nro. LVIII.

CCXXXV. 1525. 21. Junii. Nemet Ujvár.

Franciscus de Batthyau, banus, Joanni Kastelanfi notum reddit, se controversias cum eo amice componere velle.

Egregie domine et amice honorande, salutem. Ea, quae Nobis V. E. D. scribit, bene intelleximus. Nos eciam negotiorum ipsorum ex parte volumus V. E. D. sepius jam scribere, sed quia aliis sumus occupati negotiis, ad illa tam solertem curam apponere nequivimus. Placent Nobis, quae Vestra E. D. scribit, quia magis amicitia et bona vicinitate cum omnibus vicinis Nostris cupimus uti, quam discordari. Licet diebus hijs elapsis et Nos contra V. E. D. et V. E. D. contra Nostros jobagationes unus alteri conquesti fuimus, tamen quo-

usque victualia Jayczam imposuimus, quidam jobagiones V. E. D. Nostros verberibus vlneribusque affecerunt, nullis culpis ipsorum exigentibus; nichilominus tamen, volentes magis pacis amenitate frui, quam cum aliquo lites protrahi, mitemus illac propediem Paulum Zeld, castellanum Nostrum in Krysthalowcz, qui cum V. E. D. tam de loco iudicii, quam iudiciorum administracione et termino, in quo iudicia Nostrorum et Vestre E. D. fieri opportune poterunt. Commisimus itaque ipsi Paulo Zeld, ut ex parte jobagionum Nostrorum, quicumque iudice convictus fuerit, et iudicium faciat et justiciam administret et lesis satisfaccionem impendat sew impendere faciat, quod Nos e contra a V. E. D. expectamus, nam si iudiciorum celebracio et justicie administracio non fuerit et satisfaccio defuerit, nil proficuum erit; sed et Vestra E. D. Nostris jobagionibus lesis ex parte jobagionum suorum satisfaccionem impendat vel impendere faciat: in hoc enim cognoscemus, si Vestra E. D. bona vicinitate Nobiscum et amicitia frui voluerit, si ea fecerit. De vendicione vinorum ipse Paulus Zeld cum V. E. D. concordabit, cui super hoc informacionem dedimus. Ceterum venerat ad Nos plebanus de Dymychkofeld (?), quem pie memorie condam dominus Balthasar frater Noster in eandem plebaniam instituerat, conquerendo Nobis, quod Vestra E. D. eundem ex plebania ipsa eiecit ac quosdam duos jobagiones, quos Nos sibi et ecclesie ex Nostris contuleramus, pro se ipso occupavit in rebusque suis tam mobilibus, quam immobilibus, presertim in vinis et aliis clenodiis domus predam committere fecit et pro se ipso usurpare, et loco sui quendam alium in eandem locari: que Nos a V. E. D. non meruissemus, nam memineri potest V. E. D., quod Eadem et Bude sepius ex parte plebanie huiusmodi Nobis mencionem fecit, sed semper Nos ad mencionem V. E. D. ea respondimus, que amicis sunt; finaliter et ultimatum Bude eidem responderamus, quod dum Sclavoniam descendemus, revideri faciemus, et si in aliquo jus patronatus ecclesie ipsius Nos concernere cognitum fuerit, servabimus, sin vero reperietur, quod in nullo Nos concerneret, se in alterius falcem sew jura non immitemus; scit V. E. D. et bene novit, quod et Nos potencia mediante facere tanta possemus, quanta Eadem, sed Nos indebite quitquam facere neque quempiam molestare nolumus. Pro eo Vestram E. D. rogamus, quatinus eadem plebanum ipsum in pacifica possessione plebanie predictae usque unum tempus conservare dignetur ac res et dampna sibi illata restitui faciat; promittimus enim per has literas Nostras V. E. D., quod postquam ex Buda sani redierimus, si divina voluntas fuerit, in prima congregacione Crisii celebranda post adventum Nostrum, jus patronatus huiusmodi per probos nobiles, ad hoc per utrumque nostrum eligendos, revideri, et si quid juris in illo habebimus, bene quidem, alioquin se in jus alienum immiscere nolumus . . . Vestra E. D. pro amicitia nostra interim faciet: quod si fecerit, Nos eiam in similibus complacere volumus Eidem. Cetera Eidem medio Pauli Zeld intimavimus, qui dum ad Eandem pervenerit, dictis et relatibus

ejusdem fidem adhibere velitis Valete. Ex Nova curia feria quarta proxima ante octavam sacratissimi Corporis Christi 1525.

Franciscus de Batthyán banus m. pr.

A tergo: Egregio domino Johanni Castellany de Zenth lelek etc. amico honorando.

Orig. chart. in bibliotheca academiae Slav. mer.

CCXXXVI. 1525. Mense Junio (?). Aeniponti.

Sanudo notat: „A di 14 la matina fo letere de Yspruch di S. Carlo Contarini, orator . . . Scriue, eri haue letere di Ungaria di 27 di mazo dil Guidoto secret., che li aduisa di molte cose, ma tra le altre due de importantia: che quelli Signori sonno stati li a dieta et hanno prodotto alcuni capitoli a quella regia Mta., tra li quali ne sono doi di grande importantia (nominat articulos, quorum altero regi et reginae prohibetur, ne extraneos in curia habeant, altero vero omnes legati, pontificis exempto, e regno amoveri jubentur). — Poi aduisa, esser sta per essi Signori sachizato la zudecha de li, il che ha fatto grandissimo danno a Xtiani. rispetto ali pegni erano li. Auisa etiam, che li villani dil paese sonno sublevati, e non voleno piu dar la decima ali preti over prelati.“

Sanudo. T. 39. Ad 14. Junii 1525.

CCXXXVII. 1525. 22. Julii. Budae.

Ludovicus rex Petro Keglević literas obligatorias dedit: „Recognoscimus per presentes, quod Nos a fidei Nostro egregio Petro Keglewych ultra illam summam pecuniarum, cum qua arces Nostras Feyerkeu, in comitatu crisiensi, Blynje, in comitatu zagrabiensi, et Lobor, in comitatu warasdinensi, existentes —, de manibus — Johannis Banffy ex voluntate Nostra speciali titulo pignoris ad se redemit, ad certas et arduas necessitates Nostras levavimus duo milia fl. ac ducentos, — cui in verbo Nostro regio promisimus, quatinus arces Nostras prefatas simul cum pertinentiis earundem contra quovis causidicos, impetratores actoresque — apud se et pre manibus suis relinquemus et conservabimus, — neque eas ab eo recipiemus vel recipere faciemus, donec et quousque prefatam summam duorum milium ac ducentorum florenorum, Nobis creditorum, eidem plenarie et integre persolvemus. — Datum Bude in festo b. Marie Magdalene Anno Domini Millesimo quingentesimo vigesimo quinto.“

Orig. chart. in bibliotheca academiae Slav. mer.

CCXXXVIII. 1525. 14. Augusti. Budae.

Franciscus de Batthyan, banus, ad Joannem Kastelanfi de quibusdam negotiis scribit.

Egregie domine et amice honorande, salutem. Intimavit Nobis Vestra egregia dominacio medio Benedicti literati, ut triticum illud plebani V. E. D. redderemus et restitueremus. Scit V. E. D., quod, dum hic coram Bude eramus, inter sese determinavimus, ut triticum illud ad unum communem locum deponere et locare faceremus, donec inter nos judicialiter discuteretur. Commisimus Paulo Zewld, ut Vestram E. D. accederet et de loco hujusmodi communi cum Vestra E. D. concordaret ac illud in eundem locaret sew deponere faceret. Ideo has literas, sibi sonantes, cum presentibus V. E. D. exhibendis, petinus mittere eidem velitis. Tandem habet quidam familiaris V. E. D. unum equum crocei coloris wlgo suffazerij, quem Nobis V. E. D. in vado Gradysche in reversu ex Jaycza vendere fecerat: rogamus itaque V. E. D., quatinus hujusmodi equum Nobis comparare et apud se, donec descendemus, conservare dignemini. Quitquid pro eo V. E. D. dederit, omnia illico V. E. D. reddemus, et omnibus causis Nostris et jobagionum Nostrorum bonum finem imponemus. Valere V. E. D. felicissime optamus. Bude feria secunda in vigilia festi assumptionis beatissime Marie virginis 1525.

Franciscus de Batthyan, pincernarum
regalium magister ac regnorum Dalmacie, Croacie et
Sclavonie banus m. pr.

A tergo: Egregio domino Johanni Castellany de Zenth
lelek, aulico regie Majestatis, amico honorando.

Sigill. Orig. chart. Ibid.

CCXXXIX. 1525. 20. Augusti.

Ludovicus rex ad Joannem Banfy de restituendis bonis, de quibus supra sub Nro. CCXXIX agitur, has dedit literas: „Scias, Nobis multum displicere, quod castra Nostra Feyernew, Wywar et Lobor — in hunc diem contra Nostram voluntatem et mandatum detineas, cum illa — restituere jam pridem debueris et resignare ad manus fidelis Nostri, egregii Petri Keglwyth, qui fuit estque paratus persolvere pecuniam tibi et domine uxori tue pro illorum redempcione debitam. Hactenus causatus es inter alia, quod aurei, qui tibi persolvebantur, non fuerint justi ponderis: quare volentes hac quoque in parte occasionem detinendi — castra rescare, quemadmodum Nobis novissime per hominem tuum supplicasti, contenti sumus, ut defectus, qui in pondere aureorum videbatur, non aliorum aureorum justa superaddicione compleatur, sed singuli illorum aureorum tibi persolvendorum sint justus et verus ponderis, ad quorum justam mensuracionem et ponderacionem misimus sub sigillo civitatis

Nostre Budensis mensuram, per judicem et juratos ejusdem civitatis Nostre juste revisam, examinatam et probatam, juxta quam aurei illi tibi per ipsum — Keghlewylth persolvantur. — Mandamus igitur —, quatinus acceptis presentibus pecuniam tibi et uxori tue debitam mox, ubi per testimonium capituli ecclesie de Alba Regali — cum presentibus fueris requisitus et amonitus, octavo die a die hujusmodi amonicionis computando, in loco ad id antea designato, ab ipso Petro Keghlewylth levare et tandem castra predicta —, videlicet Feyerkew quinto, Wywar decimo, Lobor decimo quinto diebus a die hujusmodi solucionis et levacionis pecuniarum computando, prefato Petro Keghlewylth et consequenter ad manus hominum suorum — restituere et resignare debeas. — Datum Bude feria quinta proxima post festum beate Anne matris Marie Anno Domini Millesimo quingentesimo vigesimo quinto. — „Capitulum ecclesie Albensis“ hac de re regi Ludovico serius retulit: Joannem Banfi, a canonico ejusdem capituli „sabbato proximo post festum beati Laurencii martiris — in castro suo Soproncza“ ad ea, quae a rege jubebantur, facienda admonitum respondisse: „Ego honori et humanitati meis satisfeci et mandatis Sue Majestatis semper obedire paratus fui, et juxta sententiam adjudicatam et continencias literarum Sue Majestatis illo die, quem Sua Majestas proprio ore michi prefixerat, paratus fui ab ipso Petro Keghlewylth summam florenorum levare et castra eidem restituere; sed ipse Petrus Keghlewylth illo modo, prout litere sententionales et litere Sue Majestatis continebant, summam florenorum non deposuit, prout Sua Majestas eciam ex literis capituli jam intellexit, et quomodo moderne litere Sue Majestatis continent, jam Sua Majestas intellexit, quod aurei ipsius Petri Keghlewylth singillatim mensurandi justi et veri ponderis esse deberent. Ideo non videtur michi, ut honori meo satisfaceret ad literas castra restituere, sed ex proprio ore Sue Majestatis oportet me intelligere, neque michi de novo ab ore Sue Majestatis commissum est, ut ab eodem Petro Keghlewylth summam florenorum levare et castra restituere debuissim.“ Ideo fuit Joannes Banfi admonitus, ut coram rege compareat. „Datum nono die diei hujusmodi requisicionis et amonicionis predictorum, Anno Domini supra dicto.“

Sigill. Orig. chart. in archivio reg. N. R. A. 648, 26.

CCXL. 1525. 22. Augusti. Budae.

Ludovicus rex ad capitulum čazmense de restituendis bonis, de quibus supra sub Nro. CCXXXIX. agitur, literas dedit. „Commisimus nuper hic coram fidei Nostro magnifico Johanni Banffy de Also Lyndwa, ut ipse illam summam pecunie, que — sibi et domine consorti sue pro redemcione castrorum Nostrorum Wywar, Feyerkew et Lobor — debetur, a fidei Nostro egregio Petro Keglwyth de Bwsyn, aule Nostre familiari, in claustrum sancte Anne, in comi-

tatu Crisiensi existente, apud fratres Heremitas ibidem degentes levet, et post hujusmodi solutionem, que feria secunda proxima post festum beati Egidii proxime futurum fieri debet, castra Nostra predicta, videlicet Wywar quinto die, hoc est in festo Nativitatis beatissime Virginis Marie, Feyerkew vero quinto, et Labor decimo diebus, ab eodem festo computandis, — ijdem Johannes Banffy et domina consors sua ad manus prefati Keglwyh — remittere — debeant.“ Ideo rex capitulo mandat, ut duos canonicos mittat, „qui premissis omnibus rite peragendis — pro fide digno testimonio interesse debeant, et res quaslibet, que in predictis castris tempore restitutionis illorum relicte fuerint, videant et conscribant —. Datum Bude feria tertia prox. ante festum b. Bartholomei apostoli Anno Domini Millesimo quingentesimo vigesimo quinto.“

Sigill. Orig. chart. in archivio reg. N. R. A. 648, 27.

CCXLI. 1525. 14. Septembris. Budae.

Christophorus comes de Frangepanibus ad Joannem Antonium Dandolo scribit, cur Ferdinandi archiducis militia relicta in Hungariam ad aulam regiam venerit et quid sibi ibidem acciderit.

Copia di vna lettera, scritta per il conte Cristophoro Frangipani a Ser Zuam Antonio Dandolo. Data in castello di Buda a di 14. setembrio 1525 et ricevuta a di 13. octubrio.

Magnifice vir, amice dilecte! Sapia V. M., che semo ben sani gratia Dei, et questo medemo desideramo sentir uui cum tutti vostri in bona et prospera sanitate. Cusi anche non volemo premer la antiqua consuetudine, qual si e a comunichar tutti li casi de utriusque fortune, como achadeno infra li amici, zoe se sono boni, che comuniter ambe parte de amici se congratulano, et cusi anche comuniter condoleno deli aduersi. Auendo nui abandonato la illustrissima casa de Austria, ala quale auemo seruito per XX anni, cum qual fatiche et fideltade im parte e ben noto ala M. V., et visto el paterno regno esser invaso per la potente mano del S^{or} Turcho, qual, se diceua, questa volta douesse perseuerar andando auanti dapoì presa Anderalba de occupar questo regno vngaricho, qual regno anche nostri antecesori liberono dale man de Tartari et remeseno quondam re Bela iterum in questo regno con sangue de lor Frangipani, a preso le XXV marche de oro et arzentò, qual desseno al prefato re Bela: dali qual sangue essendo nui succesi, et visto tal bisogno a questo re et paterno regno, ne parse far el debito del bon subdito, tolesemo licentia dala nostra casa de Austria, abandonando tante nostre seruitude et spansion de sangue e presentade; ma nedendo per esser seruitude chieder nisuna remuneratione, zio che pur liberi posiamo qua seruire. Et venuti qua semo oltra vn anno e mezo, seruendo cum quanto seruitio hauemo saputo e posesto, como e de soccorer la cita

*

di Jayza con poca zente contra molti Turchi, et qualche altro seruitio piu auemo fato. L altro zorno sino (?) penultimo di auosto, vno mercore, fesemo parlamento con li signori conseieri dela regia M^{ta}, et chiedendo qualche ordine per lo venire de persona nostra, perche per fina qua non ne stato nulla fato de condition nisuna, et ne rispose lo R^{mo} archiepiscopo Strigoniense algune parole, sopra quale nui ge disemo, auerne lui promesso molte cose, tamen non de hauer ottenuto, como semo a prouarle: sopra di zio mi rispose da vno vilan, come l e, zoe che nui mentiamo; qual vilania nui inteso, ge disemo el simile et ge desemo vna buffeta ouer vno schiafo; per questo ne ha retenuta la Ser^{ma} regia M^{ta}, et vole, che facemo pace; nui non intendemo fare per fina che non ne satisfacia de algune parole, dicono auerle lui ditte contra el honore mio. Taliter se posemo laudarse ala M. V. ouer (sic) obtenuta et aquistato tal remuneration per nostri seruitij qua in Hungaria. Dio optimo vi conserui in bona et prospera sanitate. Scritta a Buda in castello a di 14 setebre del 1525.

Cristophoro Frangepani
Conte de V. S. M. etc.

A tergo: Magnifico domino Antonio Dandulo, patritio veneto, amico nobis honorando.

Sanudo. T. 40. Ad 13. Octobris 1525.

CCXLII. 1525. 18. Septembris. Viennae.

Ferdinandus archidux Francisco de Batthyán, bano, de componendis inter eum et nonnullos suos subditos enatis controversiis scribit: „Accepimus sinceritatis tuae literas, vicelocumtenenti et consiliariis Nostris provinciarum Austriae inferiorum directas, in quibus de gravamine colono tuo per nobilem virum etc. de Pernyegk, provincialem Nostrum, illato, similiter et de quadam decima, occasione cujus te a nobili, fideli Nobis dilecto, Erchardeo de Polheim injuste molestari conquereris. Et cum Nobis gratissimum semper existit et ad id omnem operam navamus, ut inter subditos serenissimi regis Hungariae, — et Nostros nulla discordiarum ansa prebeatur, sed jugis ac firma inter illos pax, concordia et grata vicinitas observetur, ideo intuitu tuae quaerelae et iustitiae administrandae scribimus Wilhelmo Schrot, praefecto Nostro ducatus Nostri Styriae, praecipiendo, ut cum praefatis nobilibus subditis Nostris in huiusmodi negotiis id, quod justum et aequum fuerit, quam cellerime fieri poterit tractet et efficiat, ne tu ulterius his de rebus causam coram Nobis conquerendi habeas, prout exemplo literarum, quas hicce tibi implicatas transmittimus, edoceri poteris. Datum in civitate Nostra Vienna Austriae 18. die meosis Septembris, Anno Domini 1525.“

Kovachich ex archivio Kőrmend. Nro LI. Orig. chart. Sigill.

CCXLIII. 1525. 28. Septembris. Budae.

Ladislav Szálkán, Strigoniensis archiepiscopus, bani Joannis de Thah animum, quo a vindicta de Zagrabiensi episcopo Simeone summenda desistit, laudat, eumque de sua amicitia certiores reddit.

Magnifice domine et amice honorande. Intelleximus ea, quae Nobis Vestra dominatio scripsit. Ubi scribit, se pacem habere intuitu Majestatis regiae, domini nostri gratiosissimi, et Nostri, de vindicta a domino Zagrabiensi sumenda, probamus hunc animum hancque voluntatem amicitiae Vestrae, ita enim rebus suis melius consultum erit, si ab hujusmodi vindicta se continebit. Quod vero scribit, se intellexisse, Nos in suspicionem de amicitia Vestra venisse, non debet hoc cogitare, neque aliquam de Nobis habere suspicionem, prout Nos quoque de Ea nullam habemus. Nam quemadmodum dominatio Vestra scit, fuimus semper et nunc quoque sumus ejusdem amicus. Talem igitur de Nobis suspicionem deponatis, et credere, si qui aliud dixerint, non debeatis. De aliis rebus, de quibus scripsistis, cum prope diem cum amicitia Vestra Nos constituturos speramus, plura coram loquimur, de quibus etiam per hunc suum servitorem eidem nunciamus. Quam et bene valere optamus. Ex Buda in profesto beati Michaelis. 1525.

Ladislav, archiepiscopus Strigoniensis etc.,
primas Hungariae, legatus natus.

A tergo: Magnifico domino Joanni de Thah, regnorum Dalmaciae, Croatiae et Sclavoniae bano, domino et amico honorando.

In congregatio (sic) rex non erit, nisi electus est Johannes Bornemyza cum Francisco Bathany. Nescio quid sit, . . . per hu(n)c ostensorem nunci . . . credere velitis.

Johannes de Thah, manu propria.

Domino Joanni Castellanffy presentetur.

Orig. chart. in bibliotheca academ. Slav. mer.

CCXLIV. 1525. Mense Octobri.

Sanudo notat: „di Vdene di 6. dil locotenente. Manda alcuni auisi . . . et una lettera auta di Venzon (4): come erano venuti 17 Ungari de li, qualli vanno a Roma. Dicono, che a Viena si diano abochar il re di Hongaria e il di Polana et archiducha di Austria; et che li baroni di Hongaria voleano far certa novita in questa partita dil re. Item come il conte Cristoforo Frangipani, che era in Hongaria, havia dato uno mostazon al cardinal Strigonia, et erra stato retenuto di ordine dil re.“

Sanudo. T. 40. Ad 9. Octobris 1525.

CCXLV. 1525. 9. Novembris. Budae.

Ludovicus rex Francisco de Batthyan, bano, scribit, ne de bonis „Stephani Wathay“, in Slavoniae regno sitis, contributio exigatur: „quoniam Nos egregio Stephano Wathay, cubiculario Nostro, universas pecunias praesentis subsidii Nostri, de universis bonis suis, in isto regno Nostro Sclavoniae habitis, ad rationem servitiorum suorum pro se exigere et retinere concessimus. — Datum Budae feria 5. proxima ante festum b. Martini episcopi. Anno Domini 1525.“

Kovachich ex archivio Kőrmend. Nro. LII. Orig. chart. Sigill,

CCXLVI. 1525. 19. Novembris. Budae.

Joannes Tah Joannis Kastelanfi opem implorat, ut sua causa in dieta regni Slavoniae e votis succedat.

Egregie domine et frater Nobis honorande, salutem Nostrique commendacionem. Notum facimus egregie dominacioni Vestre, quod negocium Nostrum regia Majestas et universi domini in bonum finem determinabunt. Res autem Nostra, que cum Paulo Kerecheny versatur, ut ab altissimo ex postulavimus, ita successit, quam clarius et melius ab aliis Eadem cognoscet. Ceterum Nos propediem descendemus ad comicia sew dietam Crisiensem, que prima dominica post adventum Domini celebrabitur, ad quam regia Majestas duos precipuos dominos elegit, qui interesse debebunt. Quapropter rogamus E. D. V. et fraternitatem, velit in tempore ad predictam congregacionem Eadem quintusmet venire, ut tempestive possemus de rebus Nostris tractare, nec non comitatum ipsum de Posega Eadem velit rogare, ut juxta decretum et deliberacionem ipsius illos octo homines ad ipsam dietam mittere ne detractet, quos prius elegerat et miserat. Ipsum eciam egregium dominum Joannem Herczeegh Eadem vobiscum adducere velit, quia in ista congregacione omnis negotii Nostri finis sorcietur. Id si ipse comitatus faciet et E. D. V., Nos quoque tam ipsi comitatu, quam Eidem in similibus et longe majoribus reservire et recompensare studebimus. Eandem Deus altissimus incolumem et felicem per longa tempora una cum omnibus et tota familia conservet. Datum Bude in festo beate Elizabeth vidue 1525.

Johannes Thahi, regnorum Dalmacie, Croacie
et Sclavonie etc. banus.

A tergo: Egregio domino Joanni Castellany de Zenth lelek, aulico regie Majestatis, domino et fratri Nobis honorando.

Reliquum est, ut quicquid egregius dominus Nicolaus Pekry E. D. V. nomine Nostro dixerit, ei fidem creditivam Eadem adhibeat.

Sigill. Orig. chart. in bibliotheca academiae Slav. mer.

CCXLVII. 1525. 2. Decembris. Udine.

„Da Vdene di S. Agustin da Mulla, luogotenente, di 2: come erra ritornato vno dil cavalier dila Volpo, qual per saper la lengua lui locotenente mando a Postoyna e Castelnouo, per saper la verita dil conte Cristoforo, si erra zonto. Referisse, non esser ancora zonto, ma ben si diceua, aspetarsi a Postoyna, e li preparauano alozamento, et errano andati contra 12 cavali de li, el qual Conte erra partito di Hongaria per la discordia con lo episcopo strigoniense.“¹

Sanudo. T. 40. Ad 5. Decembris 1525.

CCXLVIII. 1525. 7. Decembris.

In causa, ab Andrea, electo episcopo tinniniensi et abbate B. M. V. de Topuska, mota, „in dominica prox. ante festum beati Ambrosii doctoris“ 1525. testes edixerunt: possessiones „Wrathcza“ et „Prethkowyna“ ab olim ad ecclesiam B. M. V. de Topuska pertinuisse, sed post mortem „Georgii, suffraganei ecclesie zagrabiensis et abbatis dicte ecclesie“, a duce Joanne Corvino occupatas et Balthasari de Alap datas fuisse. Dat. „quinto die diei inquisitionis“ memoratae a. 1525.

Orig. chart. in archivio archiep. zagrab.: Jurid. 180, 3.

CCXLIX. 1525.

Ludovicus de Peker has in rebus militiae dedit literas: „Nos Ludovicus de Pekher, regni Sclauonie capitaneus, memorie comendamus, quod Fratres Heremite de Ztrezethyncz solverunt Nobis ad unum equitem, quem Nos pro eysdem conservamus: ideo ipsos quittos et expeditos reddimus. Anno 1525.

Orig. chart. in archivio reg.: Acta monast. de Ztreza 5, 42.

CCL. 1526. 5. Februarii. Constantinopoli.

Sanudo notat, Petrum „Bragadim“, qui fuit „baylo“ Constantinopoli, 5. Februarii 1526. haec de Turcis scripsisse: „Scriue, si fa exercito grande con celerita, per andar ala impresa dila Hongaria. Prima si andara ala Valachia basa, poi verso Buda. E il S^{re} va im persona; prepara fuste 30 per il Danubio; a mandato comandamento a Belgrado per far ponti. — Questo S^{re} vol auer 100 galie in ordine, azio, si Cristiani si movessero con armata, poterle mandar fuora, altramente non le armerano per questo anno, man ben l exercito

¹ Ad 12. Decembris notat Sanudo, locumtenentem ex urbe Udine 9. ejusdem mensis scripsisse: sibi ab exploratore relatum fuisse: „Che il conte Cristoforo Frangipani erra a uno suo castello chiamato ... apresso Modrusa, ne dia venir a Postoyna“.

passera sul Ongaria et a Buda e quelle bande. Il S^r vol invernare questa invernata, e poi vno altro anno passera sula Puia, per andar a Roma, siche per tutto li soi ragionamenti sonno su questo et per tutto risona questa preparation di exercito."

Sanudo. T. 41. Ad 20. Martii 1526.

CCLI. 1526. 26. Februarii. Udine.

Sanudo notat ad 28. Februarii 1526 has literas: „Da Vdene di S. Agustin da Mulla, luogotenente, di 26 Item per vno, parti da Postoyna, a inteso, il Conte Cristoforo esser ali soi castelli, el qual va in Hongaria dal re. Et che Turchi a di XI dil instante corseno su quel dil conte Michiel di Sueff (?) et conte Bernardin Frangipani, et hanno menato via da anime 800 et fato preda di assa animali."

Sanudo. T. 40. Ad 28. Februarii 1526.

CCLII. 1526. 13. Martii. Vegliae.

Sanudo notat has de Turcis agentes literas: „Da Veia di S. Agustin Valier, prouedador, di 13 Marzo: come hauia hauto lettere di S. Fran^{co} di Grabia, citadin de li, qual e bandito e sta a Segna, el amor dila patria lo constrenzer a scriue (sic): come per vno, venuto li di Hongaria, riporta, il S^r Turcho vien potente al impresa di Hongaria, e che a Balgrado sonno 50^m Turchi, et hanno posto cadene nel Danubio per far vno ponte, et hauera galie 80 per far il ponte, e altre cose; e che nel regno di Hongaria non si feua alcuna prouision, siche tien sara perso."

Sanudo T. 41. Ad 20. Martii 1526.

CCLIII. 1526. 15. Martii. Venetiis.

Sanudo de Christophoro comite de Frangepanibus ad 15. Martii 1526 haec notat: „Et hessendo venute lettere di Vdene di S. Agustin da Mulla, locotenente, di 14., come era sta preso il conte Cristoforo Frangipani da quelli di Artegna, il qual andaua incognito et voleua passar per andar dal Archiduca —. Et intrato la zonta dentro (scil. conseio di X, quod consilium „dapoi disnar“ convenerat), fo scritto al prefato lougotenente, che subito lo debbi rilassar, scu-sandosi di hauerlo retenuto. Et S. Zuan Ant^{io} Dandolo, el qual ando a Cita Nuova per parlarli, non lo trouera ne si scontrerano insieme."

Sanudo. T. 40. Ad 15. Martii 1526.

CCLIV. 1526. 19. Martii. Venetlis.

Sanudo ad 19. Martii 1526 haec de Christophori comitis de Frangepanibus captivatione notat: „A di 19 . . . vene in col? S. Zuan Ant? Dandolo, zonto eri sera di Histria, stato a Cita Nuova per parlar al conte Cristoforo Frangipani; ma non si hanno trouati. E dito conte ando in Friul, e fu preso, come ho scripto di sopra, e poi liberato. E fe la sua relatione con li cai di X in col?, ma stete dentro tutti, videlizet dil suo zonzer a Cita Nuova.“ Castellanus loci Castel Nuovo in literis, ad Joannem Ant. Dandolo scriptis, „excusaua il Conte non hauer potuto venir a parlarli, per andar im posta in Austria dal Archiducha . . .“

Sanudo. T. 41. Ad 19. Martii 1526.

CCLV. 1526. 19. Martii. Venetlis.

Sanudo de captivatione Christophori comitis de Frangepanibus ad 19. Martii 1526 haec notat: „Vene domino Erasmo, orator dil Archiducha, perho che il suo colega e andato a Padova per 15 zorni, et disse zercha la retention in Friul dil Conte Cristoforo, e non si douea retenerlo, ancora, che l non sia homo dil Archiducha ma ben dil re di Hongaria, suo cognato, pregando, fosse lassato. Al che il Ser^{mo} rispose saviamente, che il conte Cristoforo andaua fazando mal officio in Friul et fu preso Artegna (sic), vicino a Gemona; et subito inteso di qui erra sta scritto al luogotenente, lo dovesse lassar, siche dal canto nostro femo ogni bon officio per l amor et beniuolentia, precipue portemo al Ser^{mo} Archiducha.“

Sanudo. T. 41. Ad 19. Martii. 1526.

CCLVI. 1526. 18. Aprilis.

„Egregii Stephanus de Praschowcz, vicarius temporalis et administrator proventuum episcopatus zagrabiensis —, ac Johannes et Michael de Rawen“ coram capitulo čazmensi mutuam inter se successionem stipulantur alterutra parte absque haeredibus decedente. In literis memorati capituli hac de re haec dicuntur: „— Stephanus de Praschowcz Nicolai germani sui carnalis, nec non Cristoferi, Francisci, Georgii et Johannis filiorum ejusdem Stephani, ac Michaelis filii ipsius Nicolai, deinde utraque parcium prescriptarum universorum et quorumlibet fratrum, proximorum proliumque et affinium suorum, quos infra scriptum negotium tangit tange-reve posset quoquo modo in futurum, in se ipsos utrinque oneribus et gravaminibus assumptis —, coram nobis personaliter constituti — confessi sunt —: qualiter ipsi certis rationabilibus de causis, animum ipsorum moventibus, maturaque superinde deliberacione prehabita, volentes denique sese mutuis fraternitatibus connecti fedusque amicitie et fraternitatis indissolubili liga inter se et suos posteros firmare,

et ultra pretactum fedus amicitie et fraternitatis cupientes eciam in bonis et juribus ipsorum possessionariis, quæ nunc habere et possidere dinoscuntur habiturique sunt et possessuri, certum mutue unionis modum ponere, per quem tum inter eos, tum vero inter ipsorum alternatim heredes uberius luculenciusque solidetur contractus, talem inter se ipsos mutuo et vicissim compositionem, compromissionem et ligam ac contractum — fecerunt —: ut dum et quando-cunque — alteram earundem parcium ab hac vita absque heredibus masculini sexus decedere contingeret, extunc totales et integre possessiones — et quelibet bona —, in quibuscunque comitatibus intra ambitum regni Sclavonie existen. —, talis partis decedentis —, hereditaria videlicet sive empticia, in et ad partem superviventem et remanentem ejusque heredes et posteritates masculini sexus dumtaxat devolvi et condescendi debeant —. Datum feria quarta prox. post dominicam Misericordia Anno Domini Millesimo quingentesimo vigesimo sexto.“

Sigill. Orig. membr. in bibliotheca academiae Slav. mer.

CCLVII. 1526. 26. Aprills. Tubingae.

Sanudo notat literas „Di Austria di S. Carlo Contarini, orator nostro, dat. a Tubing a di 26 Il conte Cristoforo Frangipani e zonto qui ala corte, venuto per scusarsi dila imputation fatoli, che l soniaua di acordarsi a stipendij dila S^{ria} nostra, volendo justificar non esser il uero.“

Sanudo. T. 41. Ad 5. Maji 1526.

CCLVIII. 1526. 2. Maji. Tubingae.

Orator Contarini, in literis, „dat. a Tubing a di 2 . . .“, quas Sanudo notat, scribit, nuncia pervenisse de Turcarum contra Hungariam moliminibus, dein addit: „Questi di qui dicono, e sta opera dila S^{ria} nostra, siche questi par mal satisfati dila S^{ria} nostra, et fanno 2000 fanti, dicono farli per le cose dil Turcho.“

Sanudo T. 41. Ad 11. Maji 1526.

CCLIX. 1526. 3. Maji. Budae.

Ludovicus rex Petro Keglević castra Blinje et Biela Stiena novo titulo pignori dat. — „Recognoscimus per presentes, quod — Alexius Thwrzo, thavernicorum Nostrorum regalium magister, hijs diebus exposuit Nobis: qualiter ipse annis superioribus, cum videlicet thesaurarius Noster esset, ut — Petrum Keglewyt de Bwsyn, alias banum Nostrum Jaycensem, nunc vero aule Nostre familiarem, in Nostris et regni Nostri necessariis serviciis retinere posset, obligasset se eidem mediantibus literis suis obligatoriis ad solvendum certam summam

pecunie, qua Nos pro suis serviciis deservitis mansissemus debitores, ex qua quidem summa adhuc restarent insoluti mille et trecenti flor., pro quibus ab eodem Petro Keglewylth multum urgeretur. Supplicavit igitur Nobis, ut soluto ipso Petro Keglewylth se ab hujusmodi obligamine — liberare dignaremur. Supplicavit eodem modo etiam — Paulus de Warda, episcopus agriensis, ut illos octingentos flor., quos ipse, alias similiter thesaurarius Noster existens, prefato Petro Keglewylth pro suis serviciis deservitis vigore literarum suarum obligatarum ad rationem Nostram solvendos promississet, ad Nos reciperemus. Nos igitur — volentes — et ipsos ab hujusmodi obligaminis vinculo liberare, et — Petrum Keglewylth de prenotata summa pecunie — reddere contentum, castra Nostra Blynne-Wywar, in zagrabiensi, et Feyerkeu, in crisiensi comitatibus existencia —, ultra illam summam pecunie, qua ipse ex voluntate Nostra eadem castra ex manibus — Johannis Banffy de Also Lyndwa ad rationem Nostram de propriis suis pecuniis ad se redemit, ex consilii Nostri deliberacione inscripsimus et impignoravimus eidem Petro Keglewylth in et pro predictis duobus milibus et centum flor. bone monete.“ Dum Petro Keglević de ista summa pecunie satisfactum fuerit, „extunc restituat prefatis, domino episcopo et Alexio Thwrtz, prenotatas eorum literas obligatorias. — Datum Bude in festo Inventionis sancte crucis Anno Domini Millesimo quingentesimo vigesimo sexto.“

Orig. chart. in bibliotheca academiae Slav. mer.

CCLX. 1526. 6. Maji. Venetiis.

Sanudo haec notat: „Vene il legato dil papa, e porto vna letera dil re di Hongaria, drizata al Principe, data a Buda la dominica dile palme. . . ., la qual letera il papa la manda ala S^{ria}, et mando a dir, si desse danar tacite, non volendo scoprirsi per causa dil Turcho. Il Ser^{mo} li disse, che“ (nihil ultra dicitur).

Sanudo T. 41. Ad 6. Maji 1526.

CCLXI. 1526. 15. Maji. Stuttgart.

Carolus Contarini, orator, in literis „dat. a Stochard a di 15 . . .“ de Turcis scribit: „El rezente di Viena scriue a questo Ser^{mo}, che non solum lo exercito turchesco non vien alla volta dila Hongaria, ma el torna indriedo . . .“

Sanudo T. 41. Ad 21. Maji 1526.

CCLXII. 1526. 26. Maji. Budae.

Ludovicus rex Franciscum de Batthyán, banum, propter res croaticas ad se vocat. „Habemus nonnulla vobiscum tractare de banatu, de defensione et conservatione regnorum Nostrorum Sclavo-

niae et Croatiae, ob quam rem praesentia vestra est Nobis necessaria. Quare volumus et fidelitati vestrae harum serie firmiter comittimus et mandamus, quatenus relictis istis regnis Nostris sub bona, diligenti et tuta custodia provisisque eisdem gentibus ad defensionem necessariis, vos ipsi ad Majestatem Nostram dies et noctes venire et properare debeatis. — Datum Budae in profesto sanctae et individuae Trinitatis. Anno Domini 1526.“

Kovachich ex archivio Körmend. Nro. LVII. Orig. chart. Sigill.

CCLXIII. 1526. 6. Junii. Dobra Niva (?).

Stephanus de Verböcs Joannis Kastelanfi opem implorat, ut nota infidelitatis liberetur.

Egregie domine et frater charissime atque honorandissime! Premissa salute et mei commendacione de statu et serie negociorum meorum, qualiter in dieta proxime transacta me una cum egregio domino Michaelae de Zob, patre meo, nullis culpis et demeritis nostris exigentibus, nota infidelitatis ex eoque in sententia capitali ac amissione universorum bonorum nostrorum condemnarunt, non existimo quitquam E. D. V. scribendum esse, quandoquidem sciam, Eandem hec omnia non solum audivisse, verum etiam abunde jam intellexisse. Scripsi autem exinde ad universos regni hujus comitatus, ut pro mea eliberacione juxta eorum promissa apud regiam Majestatem, dominum nostrum clementissimum, auxilio michi adesse velint, qui propter bona mea servicia, Majestati sue regie primum, deindeque universe nobilitati sepenumero exhibita, sum una cum ipso domino patre meo nota illa infidelitatis proscriptus. Quid vero ad dominos nobiles comitatum scripserim, E. D. V. ex literis meis, ad eos datis, clare intelliget. Et quia omnis amicus et frater in necessitate solet probari, ideo E. D. V. accurratissime rogo, velit tam proprie libertatis sue rationem habere, quam etiam proscriptionem de me et prefato patre meo, preter omnem juris processum ad suggestionem et instigacionem malamque informacionem quorundam emulorum et adversariorum meorum factam, que si rata maneret, in periclitacionem tocius nobilitatis regni cederet, bene considerare, atque michi et ipsi patri meo tam in medio dominorum fratrum suorum, nobilium scilicet illius comitatus, ubi residet, quam etiam alias, ubi opus fuerit, et presertim coram regia Majestate, domino nostro graciousissimo (cui nihil in hac parte imputo, sed illis dumtaxat, qui Majestatem Suam sinistre informarunt), omni patrocinio suo succurrere subvenireque, et, quantum in se est, ab hac ipsa infidelitatis nota nos liberare, que me quoque una cum ipso domino patre meo vicissim ad sua quevis beneplacita paratum semper habebit. Reliqua presencium exhibitor referet, cui E. D. V: fidem . . . adhibere velit, peto. Quam felicissime valere indies opto. Ex castro meo Dobronija

feria quarta proxima post festum sacratissimi corporis Christi, Anno
Ejusdem 1526.

Stephanus de Werbewcz,
regni Hungarie servus, manu sua propria.

A tergo: Egregio domino Johanni Castellanffy de Zenth lelek,
amico et fratri charissimo.

Sigill. Orig. chart. in bibliotheca academiae Slav. mer.

CCLXIV. 1526. 15. Junii. Udine.

Sunudo notat ad 15. Junii 1526 has literas, in quibus inter reliqua de Joanne comite Corbaviae aliisque Dominis Croatis et de Christophoro comite de Frangepanibus agitur. „Da Vdene di S. Agustim da Mulla, luogotenente, date a di 15. Hozi e ariato de qui vno Aluise Mathafari, citadin di Zara, conosuto da lui, hessendo cap^o de li, qual neli passati mexi fo bandito di esso loco di Zara et s e acordato col Ser^{mo} principe di Austria, et essendo capitato a Gradischa, e uenuto a trouarlo; el qual a XX dil pasato se partite da Spira di Alemagna. Li ha ditto, Sua Ser^{ta} ritrouarse de li . . .“ Ferdinandi archiducis conjugem Viennam profectam esse dicit, ut ibi prolem pareret. „Et che lui era spazato da ditto Signor Archiducha per la Methlica con cauali 24, indrizato al suo cap^o general, qual si atrouaua de li, per quanto lui dice, con cauali 1800 a quella guardia, el qual paese e lontano tre zornate da Gradischa. Dice, esso Ser^{mo} principe ha condotto al suo stipendio il conte Zuane de Corbauia con cauali 200 con altri Signori Coruati; et che il conte Cristoforo di Frangipani non ha dato condition alcuna, el qual a di 3 dil instante ha lassato in Hispruch, che se douea partir in quelli zorni per Posthoyna. Referisse etiam, Sua Ser^{ta} hauer consignato la camera di Viena a quatro sui capitanei, per far quelle zente, li parera, per socorer la Ongaria . . .“

Sanudo. T. 41. Ad 18. Junii 1526.

CCLXV. 1526. 21. Junii. Crisii.

„Paulus Zeld de Also Palychna, Johannes de Chezmycze, Georgius Zlawkoych de Magalowcz et Johannes Gerdak de Fylethyncz, iudlium comitatus crisiensis, — ad instanciam — nobilium Dionisij Ozlek, et Ladislai filii sui, de Mylethyncz, ex quondam domina Agnes vocata, filia olim domine Barbare Dyakoychna dicte de Sabnycza zenth Iwan, prefatum Johannem Gerdak de Fylethyncz“, collegam suum, „ad infra scriptam inquisitionem faciendam, sede iudiciaria vacante, legitime“ destinarunt, qui eis serius retulit: „quomodo ipse in festo beatorum Viti et Modesti martirum proxime praeterito“ sibi demandatam inquisitionem peregerit, qua demonstratum fuit, „puellam Elizabeth, — jobagionissam dictorum Dionisij et Ladislai“, a „nobili domina Katherina, relicta quondam Mathei Horwath de eadem Sab-

nyeza zenth Iwan, — sine culpa et dampno illato“ verberatam fuisse. „Datum Crisi septimo die dei inquisitionis prenotate Anno Domini Millesimo quingentesimo vigesimo sexto.“

Orig. chart. in bibliotheca academiae Slav. mer.

CCLXVI. 1526. 23. Junii. Budae.

Ludovicus rex in favorem urbis Zagrabiae has ad capitulum zagrab. dedit literas: „Expositum est Majestati Nostre pro parte — civium civitatis Nostre Montisgrecensis —, qualiter vos istic in medio vestri, in vestro scilicet loco capitulari, — certas bolthas et testudines lapideas erexissetis, in quas nonnullos institores et mercatores forenses cum mercibus et rebus eorum venalibus conduceretis easque illis extraneis, qui subito, venditis eorum mercibus, eo rursus quo volunt recedunt, locaretis, quo fieret, ut ipsi cives Nostri, qui questus gracia merces aliunde et ex remotis partibus in istam civitatem Nostram invehunt et important, suas merces vendere non possent. Que res cum in evidens damnum — ipsorum civium — derogamenque libertatis et consuetudinis ipsorum vergat, pati non possumus, neque (convenit), ut alii extranei istic ditescant, Nostri vero cives per hoc opprimantur, qui alioquin et eo etiam, quod jam Thurco vicini et pene in ejus faucibus sunt, satis superque oppressi et propter plurimas etiam expensas, quas ad structuram muri prefate civitatis Nostre expenderunt, exhausti esse dicuntur.“ Ideo rex mandat, ut capitulum memoratum abusum tollat. „Datum Bude sabbato in profesto nativitatis b. Joannis Baptiste Anno Domini Millesimo quingentesimo vigesimo sexto.“

Sigill. Orig. chart. Ibid.

CCLXVII. 1526. 26. Junii.

Ludovicus rex „capitulis ecclesiarum budensis, zagrabiensis, chasmensis, et conventui Cruciferorum de Alba“ — hoc dedit mandatum: „Noveritis, quod Nobis feria sexta proxima post festum beate Sophie vidue proxime preteritum una cum nonnullis dominis prelatis et baronibus magistrisque prothonotariis et predicti regni Nostri nobilibus hic Bude penes Majestatem Nostram constitutis et existentibus, Gregorius de Zenth Iwan nomine et in persona generosae domine Margarethe, relictæ magnifici quondam Joannis Banffy de Bolondos, Nostre Majestatis veniens in presenciam protestatus extitit in hunc modum: qualiter generosa domina Katherina consors magnifici Andree de Bathor, filia videlicet magnifici quondam Stephani de Rozgon ex generosa olim domina Catherina, filia domine Ursule, filie egregii quondam Hennyng de Zomzedwar, progenita, ratione et pretexto quorundam negociorum in festo beati Blasii — proxime preterito quasdam literas Nostras judiciales coram Nostra presenciam extraxisset,

quibus extractis literas eciam Nostras adjudicatorias sentencionales, modum et formam cujusdam possessionarie sequestracionis in se exprimentes, pro sui parte contra prefatam dominam Margaretham emannari procurasset. Facta itaque hujusmodi protestacione prefatus Gregorius de Zenth Iwan allegavit eo modo: quomodo ipsa domina protestans admodum suis factis et negociis prepedita, maxime ex eo, quod cebratio universorum judiciorum generaliter per Majestatem Nostram prorogata esset, ad terminum discussionis ipsius cause tempore debito venire vel procuratorem suum mittere nequiverisset: ideo ipsa annotatam dominam Katherinam pro habendo in premissis judicio contra se Nostram personalem in presenciam evocari facere vellet, et cum gravamine, quo regni Nostri requireret consuetudo, respondere prompta esset et parata. Et quia allegatio prefati Gregorij de Zenth Iwan — Nobis — admittenda fore videbatur, pro eo fidelitati vestrae — mandamus: quatinus, si prescripte litere Nostre adjudicatorie sentencionales vobis vel alteri vestrum sonarent, ad executionem earundem vestrum testimonium exmittere nequaquam presumatis, et si idem jam exmisissetis, illud revocare modis omnibus debeatis et teneamini, quin potius vestrum mittatis hominem pro testimonio fide dignum, quo presente Joannes Parys, aut Caspar de Schytaryowcz, vel Michael de Eadem, sin Nicolaus de Pezer, sew Paulus literatus de Nezpeza“ executionem dictarum literarum inhibeat et „prefatam — Katherinam contra prelibatam — Margaretham“ evocet. „Datum Budae tertio die termini prenotati Anno Domini Millesimo quingentesimo vigesimo sexto.“ Capitulum zagrabiense „feria tertia in profesto sancti Ladislai regis Anno Domini Millesimo quingentesimo vigesimo sexto“ huic mandato satisfactum esse refert.

In orig. chart. a. 1564 in archivio reg. N. R. A. 592, 7.

CCLXVIII. 1526. 26. Junii. Spirae.

Sanudo habet ad 14. Julii 1526 literas Caroli Contarini, oratoris, 26. Junii Spirae datas, in quibus hic scripsit: „— che in Hongaria si fa potente exercito, e quelli baroni e prelati tutti li danno X homini per vno oltra l ordinario: e che l re era partito di Buda per andar a ueder le riue dil Danubio. Scriue, e zonto qui il capº Zorzi Fransperg . . . l orator di Hongaria ancora non auto audientia. Il conte Cristophoro Frangipani erra zonto a Yspruch, e dimanda cauali e fanti a questo Serº, prometendi (sic) di far. . .“

Sanudo T. 42. Ad 14. Julii 1526.

CCLXIX. 1526. 27. Junii. Udine.

Sanudo notat has de rebus belli agentes literas: „Da Vdene dil locotenente di 27: come erra venuto vno suo nontio, vien di Hongaria, qual e stato a Xagabria. Riporta, el Sº Turco con il suo

exercito vien a Buda, et che per il Danubio vien vituarie et monition, et che Hongari fanno exercito etiam lhorò. Et erano venuti comandamenti dil re in Xagabria, che quelli poteuano portar arme, andaseno a Buda, doue si fa la massa, e lui ha visto andarne con bon animo. Et che il conte Cristoforo erra sta conduto con il Ser^{mo} archiducha, per il che esso locotenente a manda a Postoyna per saper la verita.“

Sanudo T. 41. Ad 28. Junii 1526.

CCLXX. 1526. 30. Junii.

Sanudo notat has literas: „Di Austria di S. Carlo Contarini, orator, di 30 zugno . . . Scriue, l orator di Hongaria aue audientia dal Ser^{mo} principe solo, rechiedendoli soccorso contra il Turco di canali 500 et 4000 fanti et il conte di Salmo, e li e sta concesso; ancora ha richiesto il conte Cristofaro, qual si aspecta di qui, et e sta mandato a far ditte zente.“

Sanudo T. 42. Ad 20. Julii 1526.

CCLXXI. 1526. I. Julii. Udine.

Sanudo notat, Augustinum da Mulla, locumtenentem, ex urbe Udine 1. Julii scripsisse, sibi fuisse a suo, ad locum Postojna misso, exploratore relatum: „esser zonto de li 20 caualli, et si aspetaua 200 altri col Conte Cristoforo.“¹

Sanudo T. 42. Ad 2. Julii 1526.

CCLXXII. 1526. II. Julii. Budae.

Ad 22. Julii 1526 a Sanudo hae de Turcarum progressu agentes literae notantur: „Capitolo di letere, date in Hongaria a Buda a di 11 Luio, scrite per Ant^o di Zuane a suo fratello F^{co}, ozi r^{te}. Solimanum jam

¹ Ad 3. Julii notat Sanudo literas „Di Caodistria di S. Andrea Malipiero, proueditor et cap^o, di 26 zugno: come hauto noua — come erra zonto a Postoyna il Conte Cristoforo con zente, mandato per l archiduca come cap^o zeneral dil Istria, Lubiana, Trieste, Gorizia, Gradisca e Maran. . . .“ — Ad 12. Julii 1526 addita est in Sanudi libro pagina, in qua haec alia manu scripta leguntur: „Zuan Crouatto della compagnia del strenuo Vincenzo de Nouara, mandato a Postoyna et Metlicha per sopra intendere le cose de li, parti da Metlicha a di 7 del instante. Riporta: che in Metlicha sono 400 Crouatti, bella gente e ben a cauallo.“ Unus e Croatis dixit, illos equites esse missos „a custodire quelli lochi dale incursion turchesche. Che di ritorno a Postoyna publicamente se diceua, che lo Archiduca donaua Goricia e Gradisca al Conte Christopholo, ma che non lo intese da persona digna di fede.“ (Sanudo T. 42).

Belgradum venisse dicit „et gia 1^o giorni fa, che parte dile sue gente erano pasate la Saua, et sta, se cosi stimasse, che la prima volta, che l fara, sara intra quelle do aque, zoe la Saua et la Draua, che e la Schiauonia, et de li potrasene andar fin a Petouia e Zagabria . . . La prouision di qui e tarda al solito; tamen pur hanno ordinato, di andar qui assai gente, prima quelle dil regno, poi li forestieri, zoe Moraui et Schresy et Bohemi, qualli ancora non son comparsi . . . fina a otto o dieci zorni sarano qui . . . fanno prouision di danari, et togliono la mita o parte deli arzentì dile chiesie, che ne hanno in copia . . .“

Sanudo T. 42. Ad 22. Julii 1526.

CCLXXIII. 1526. 13. Julii. Budae.

Ludovicus rex nobilibus regni Slavoniae mandat, ut suas, duce bano Francisco de Batthyan contra Turcas mittendas, copias cogant paratasque habeant.

Comissio propria domini regis.

Ludovicus, Dei gratia rex Hungariae et Bohemiae etc. Reverende, magnifici, egregii et nobiles, fideles Nobis sincere dilecti. Caesar Thurcorum jam in Sirmium et in illos fines Nostros regni Nostri cum omnibus copiis et apparatibus penetravit, castra amplissima non procul a Varadino Petri posuit, et illud atque Wjla k hucusque, ut credimus, oppugnare coepit, quae si coeperit (sic), Deus avertat, nihil eum amplius remorabitur, quin recta, contractis omnibus viribus suis ad se, in hujus regni Nostri viscera, quemadmodum constituit, ad Nos opprimendos et regnum occupandum venire possit; contra quem Nos etiam, auspice clementissimo Deo, feria secunda proxime ventura hinc omnino in castra ibimus, et recta Tholnam, inde vero, quo necessitas ingruentior postulabit, cum omnibus viribus Nostris, internis et externis, proficiscemur. Sed quia ad tanti periculi, quae (sic) aequae omnibus regnis Nostris imminet, propulsionem, vos, vires, gentes ac copiae vestrae et istius regni Slavoniae sunt Nobis pernecessariae, quare fidelitati vestrae et unicuique vestrum harum serie mandamus firmissime, ut, pluribus literis Nostris non expectatis, mox visis praesentibus ad requisitionem fidelis Nostri, magnifici Francisci de Batthyan, bani vestri, viritim cum vestris gentibus ac quinta, vel tanta colonorum vestrorum parte, quantam ipse banus vester pro periculi qualitate et necessitate vobis levandam commiserit, insurgere paratique esse, et ipso duce, quo Nos jubebimus, statim in auxilium et succursum Nostrum venire debeatis. Quamvis de fidelitate vestra, quin hoc facturi sitis, nihil dubitamus, tamen dedimus ipsi bano auctoritatem, ut illos, si qui forte rebelles et inobedientes forent, omnibus opportunis poenis castiget et ad hoc co-

gere debeat. Secus igitur facere non praesummat. Datum Budae in festo b. Margarethae Virginis Anno Domini 1526.

A tergo: Reverendo, magnificis, egregiis nobilibus, universitati regnicolarum regni Nostri Sclavoniae, fidelibus Nobis sincere dilectis.

Kovachich ex archivio Körmend. Nro. LXV.

CCLXXIV. 1526. 13. Julii. Budae.

Ludovicus rex Francisco de Batthyan, bano, mandat, ut nobiles regni Slavoniae ad arma contra Turcas summenda vocet.

Comissio propria domini regis.

Ludovicus, Dei gratia rex Hungariae et Bohemiae etc. Magnifice, fidelis Nobis dilecte. Caesar Thurcorum jam in Sirmium et in illos fines regni Nostri cum omnibus copiis penetravit, castra amplissima non procul a Varadino Petri posuit et illud atque Wylak hucusque, ut credimus, oppugnare coepit, quae si coeperit (sic), Deus avertat, nihil eum amplius remorabitur, quin recta in regni viscera ad Nos opprimendos, ut sibi persvasit, venire possit; contra quem Nos quoque, auspice Deo, feria 2^a proxime ventura omnino hinc in castra ibimus, et recta Tholnam, inde vero, quo necessitas urgentior postulabit, cum omnibus viribus, tam internis quam externis, proficiscemur. Sed quia ad tanti periculi, quod aequae omnibus regnis Nostris imminet, propulsionem, vires et copiae istius regni Nostri Sclavoniae sunt multum necessariae, igitur vestrae fidelitati mandamus harum serie firmissime, sicuti coram etiam, dum hic fuisti, tibi commiseraimus, ut mox et statim universos dominos et regnicolas istius regni Nostri Sclavoniae una cum quinta colonorum, vel majori, ut necessitas ipsa te docuerit, parte levare, et in horas paratus esse debeas, ut cum primum te vel literis, vel nuncio te requiremus, illico, quo mandabimus, cum illis ire possis; quibus per singulares literas Nostras mandavimus, ut mox ad tuam requisitionem insurgere et te audire ac sequi debeant. Haec autem summa diligentia et celeritate curato, ne per tuam negligentiam regno aliquid sinistri accidat. De quibus plura per hunc fidelem Nostrum, reverendum d. Andream Episcopum Tinniniensem etc., tibi nunciavimus, cujus dictis fidem praestare et ea, quae dicet, pro tuo officio et fidelitate impigre exequi debeas. Secus ne feceris. Datum Budae in festo b. Margarethae virginis. Anno Domini 1526.

A tergo: Magnifico Francisco de Batthyan, regnorum Nostrorum Dalmatiae, Croatiae et Sclavoniae bano, fidei Nobis dilecto.

Ibid. Nro. LXII.

CCLXXV. 1526. 16. Julii. Budae.

*Ludovicus rex Franciscum de Batthyan, banum, de eo securum reddit,
ei debitam pecuniae summam omnino solutum iri.*

Ludovicus, Dei gratia rex Hungariae et Bohemiae etc. Magnifice, fidelis Nobis dilecte. Quamvis commiserimus fidei Nostro, reverendo domino Simoni episcopo ecclesiae zagrabiensis, ut de reposito capituli ejusdem ecclesiae, quod illud habere arbitrabamur, tibi quatuor millia florenorum daret, tamen scribit Nobis idem dominus episcopus, se satis stricte ab ipso capitulo ad conscientiam et fidem eorum quaesivisse et interrogasse de ejusmodi reposito, qui firmissime assecurassent, se nullum prorsus habere repositum, illud quoque, quod habuissent, per revendissimum quondam Thomam archiepiscopum Strigoniensem fuisse ablatum; nihilominus iterato eidem domino episcopo commisimus, ut ea de re majorem faciat inquisitionem et diligenter sciscitetur: quod si fuerit, deputatam summam tibi persolvat, sin minus, ut te de argenterii ecclesiarum dioecesis zagrabiensis faciat contentum, quod donec fieri poterit, patienti et aequo tolera animo: nam dictum capitulum ad impossibile cogere non possumus, cujus, sicut aliorum subditorum Nostorum Nos respectum et curam habere convenit. Scis et tu ipse, quantas habeant expensas ad illas tres arces ipsorum, ultra Savum et Cuppam habitas, et quantum ad aedificationem castris zagrabiensis expenderint. Quod capitulum, si etiam aliquod repositum habuit, ad tantas necessitates facile exhauriri potuit. Igitur, si tibi solutio ex reposito fieri non poterit, committimus tibi strictissime, ne idem capitulum in bonis et haereditatibus suis praesummas vel damnificare vel molestare. Nihil enim de tua deputatione decedet, quam, ut praescripsimus, dominus zagrabiensis tibi ex argenterii complebit quam citissime fieri poterit. Secus igitur nulla ratione facere praesummas. Datum Budae altero die festi Divisionis Sanctorum Apostolorum. Anno Domini 1526.

Ludovicus Rex, m. p.

A tergo: Magnifico Francisco de Batthyan, regnorum Nostrorum Dalmatiae, Croatiae et Sclavoniae bano, fidei Nobis dilecto.

Ibid. Nro. LXIV.

CCLXXVI. 1526. 17. Julii. Budae.

*Ludovicus rex Francisco de Batthyan, bano, mandat, ut castrum
Bihac e manibus Joannis Tah suscipiat ac defendat.*

Comissio propria domini regis.

Ludovicus, Dei gratia rex Hungariae et Bohemiae etc. Magnifice, fidelis Nobis dilecte. Scitis, quam concordiam cum magnifico Johanne de Thah praesentibus Nobis de castro Bihigio fecistis, ita videlicet,

*

quod ab eo die, quo huiusmodi concordia fuit, ad spatium unius mensis ille vobis castrum ipsum resignaret, vos vero ad manus vestras reciperetis. Terminus unius mensis jam dudum praeteriit, et adhuc castrum praedictum, ut intelligimus, non fecistis recipi de manibus praedicti Joannis Thahy; ipse vero jam nullam illius castri vult gerere curam, postquam vos semel respondistis, velle illud ad manus vestras recipere, et neque per Nos ad id cogi potest. Cum igitur vobis super eo jam provisionem etiam fecerimus, mandamus fidelitati vestrae harum serie firmissime, quatenus, postposita omni dilatione et excusatione, praefatum castrum Byhygiense e manibus praedicti Johannis Thahy vel hominum suorum excipere et excipi facere, ac curam conservationis et defensionis illius gerere debeatis; nam si quid periculi illi contingat, vos super eo requiremus, non ipsum Thahy, cum coram Nobis responderitis, castrum illud velle ad vos recipere et super eo a Nobis provisionem etiam habueritis. Habeatis itaque curae, ne quis defectus per vos in recipiendo et conservando praedicto castro committatur, qui nonnisi vobis imputari poterit. Secus nullo modo facturi. Datum Budae feria tertia post festum beatae Margarethae virginis et martyris. Anno Domini 1526.

A tergo: Magnifico Francisco de Batthyau, regnorum Nostrorum Dalmatiae, Croatiae et Sclavoniae bano, fideli Nobis dilicto.

Ibid. Nr. LXIII.

CCLXXVII. 1526. 21. Julii. Venetiis.

Ad hunc diem notat Sanudo: „Vene lo episcopo di Trau, olim di Scardona, et mostro letere di Hongaria, come quel regno e im periculo, imo certo di perdersi per le gran disensione tra l'horo quelli primarij, et che l'aiuto, si aspectaua di Bohemia, par nou uegni (?) etc.“

Sanudo T. 42. Ad 21. Julii 1526.

CCLXXVIII. 1526. 23. Julii.

Testimonium Stephano Deshazy de eo datum, eum promptum fuisse ad ea, quae in sua cum Joanne Tah habita lite facere deberet, facienda. „Nos capitulum ecclesie zagrabiensis memorie commendamus —: quod cum nos ad instanciam — egregii Stephani Deeshazy de Zomzedwara ad videndas res et bona mobilia, per eundem Stephanum Deeshazy et homines suos ab una, ac egregium Johannem Thahy et similiter homines suos ab alia partibus, hinc inde more spoliacionis mutuo, vicissim et alternatim in bonis et possessionibus ipsorum, in comitatu zagrabiensi existentibus, respective receptas et ablata, juxta et secundum compromissum et obligacionem, ut dicebatur, inter easdem partes factum et initam, extradare et restituere, unum ex nobis, — magistrum Gregorium de Traguria —,

duxissemus destinandum, tunc idem, ad nos reversus, nobis retulit —: qualiter ipse die dominica prox. ante festum sancti Jacobi apost. in possessione nostra Mend zenth —, loco videlicet communi, ad id deputato, una cum iudlium et certis aliis nobilibus — per totam diem expectasset, ubi idem Stephanus Deeshazy res et bona jobagionum et hominum prefati Johannis Thahy extradare fuisset paratus, dummodo dictus Johannes Thahy homines et jobagiones suos ad id acceptandum illac destinasset resque et bona ex adverso, ab hominibus et jobagionibus ipsius Stephani Deeshazy receptas et ablata, ad eundem locum portassent et exhibuissent. — Datum feria secunda prox. ante pretactum festum sancti Jacobi apost. Anno Domini Millesimo quingentesimo vigesimo sexto.“

Orig. chart. in bibliotheca academiae Slav. mer.

CCLXXIX. 1526. 24. Julii. Erd.

Ludovicus rex Francisco de Batthyan, bano, mandat, ut Simeoni zagrabiensi episcopo in recipienda in usus belli ab omnibus ecclesiis in regno Slavoniae vasorum aureorum et argenteorum ac pecuniarum repositarum medietate praesto sit.

Comissio propria domini regis.

Ludovicus, Dei gratia rex Hungariae et Bohemiae etc. Magnifice, fidelis Nobis dilecte. Scitis, cum apud Nos eratis, quid conclusimus, quod propter instantes Nostras et regni Nostri necessitates medietas omnium vasorum aureorum et argenteorum, nec non pecuniarum repositarum, de omnibus ecclesiis tam regni Nostri Hungariae, quam etiam Slavoniae, exciperetur. Ad cujus exceptionem istic in Slavonia deputavimus reverendum in Christo patrem, dominum Simonem episcopum zagrabiensem. Nunc autem intelleximus, quod essent nonnulli, qui difficultarent et reniterentur extradare huiusmodi res aureas et argenteas ac pecunias. Et quia magna pars illarum vobis deputata est, idcirco volumus et fidelitati vestrae harum serie mandamus firmissime, quatenus dum et quotiescunque praefatus Dominus Zagrabiensis vos requisiverit, illico sibi omni ope et auxilio in excipiendis rebus aureis et argenteis ac pecuniis repositis adesse debeatis, autoritate Nostra regia praesentibus vobis in hac parte attributa et concessa mediante. Praeterea, quia pro certo intelleximus, quod capitulum ecclesiae zagrabiensis illa quatuor millia florenorum non habeat in reposito, quae habere dicebatur, capitulares pro illis molestare et impedire non debeatis. Commissimus nihilominus praefato domino episcopo, ut de argenterii ecclesiarum vobis satisfaciat. Datum in castris Nostris prope Erd positis, feria 3^a proxima ante festum b. Jacobi apostoli. Anno Domini 1526.

Illud etiam nolumus vos ignorare, desiderasse reverendissimum dominum episcopum zagrabiensem, ut ipse personaliter ad

Nos veniret; quod quidem cum ipsi negare non potuerimus, commisi-
mus tamen nihilominus, ut gentes, quas ratione episcopatus sui tenere
debet, tam equestres quam pedestres, istic relinquere debeat.

A tergo: Magnifico Francisco de Batthyan, regnorum Nostrorum
Dalmatiae, Croatiae et Sclavoniae bano, fideli Nobis dilecto.

Kovachich ex archivio Körmend. Nro. LXVI.

CCLXXX. 1526. 24. Julii. Érd.

*Ludovicus rex Francisco de Batthyan, bano, scribit, quo regni Slavo-
niae copias ducere quoque naviculas Stephani Deshazy transferre deberet.*

Ludovicus, Dei gratia rex Hungariae et Bohemiae etc. Magnifice,
fidelis Nobis dilecte. Intelleximus, quae Nobis de gentibus istius
regni Nostri Sclavoniae scribis. Gratum est Nobis, te fuisse diligen-
tem in his, quae tibi discedenti commiseramus, conficiendis. Quod
autem a Nobis informationem petis, quidnam facere et quem in lo-
cum cum viribus istius regni Nostri venire debeas, de hoc satis su-
perque cum consilio Nostro tractavimus. Videtur autem Nobis, quod,
cum hostis universas suas vires huc contra Nos converterit, non sit
nunc multum istis partibus pertimescendum, sed volumus et tibi
harum serie committimus, sicut etiam his superioribus diebus per
reverendum dominum episcopum Tinniniensem et per
Ambrosium Keczer anuntiavimus, ut universas vires istius regni
quanto ocyus levare et cum ipsis circa castrum Valpo venire
debeas, et cum Nos nunc recta Tholnam et ad partes inferiores
tendamus, possis esse in loco a Nobis non remoto, et ex quo fa-
cile ad Nos cum omnibus gentibus, tecum existentibus, venire
possis. Ista est sententia Nostra et consilii Nostri; tu vero habes
loca illa magis nota, poteris fortasse melius de loco, ad quem tibi
sit veniendum, cum his, qui tecum erunt, deliberare, intellecta hac
Nostra voluntate, quae, ut praemisimus, nulla alia est, nisi ut sis in
tali loco, ex quo, quando te vocaverimus et quando opus fuerit, ad
Nos commode et sine mora venire possis. Facias praeterea Nos de
omni tuo progressu indies certiores. De illis quatuor millibus flore-
rum, in reposito ecclesiae zagrabiensis tibi deputatis, neque nunc
aliud scribere possumus, quam quod his diebus scripsimus et tibi
commissimus, id est, ut, cum certo intelligamus ex literis fidelis nostri
reverendi domini episcopi Zagrabiensis illud repositum omne,
quod ibidem fuit, esse inde sublatum, nolumus, quod eos propter
hoc impedias. Ne autem propter hoc tu deputatione tibi facta defrau-
deris, commissum eidem domino episcopo, ut ex argenteris ecclesi-
arum illam summam tibi refundere debeat. De nazadis illis Stephani
Deeshazy, de quibus scribis, nihil sententia Nostra posset fieri con-
sultius, quam ut de Zawo ad Dravum transportarentur, ubi vobis
majori possent esse usui. Itaque hortamur te et tibi comittimus, ut
des omnem operam, ut inde ad Dravum transferantur. Qua in re

Domini et alii regnicolae istius regni, maxime illi, penes quorum bona nazadae ipsae sunt, et per quorum bona deportari debebunt, poterunt esse tibi maximo adjumento. Secus non factururus. Datum ex castris Nostris in Erd in vigilia festi beati Jacobi apostoli. Anno Domini 1526.

Ludovicus Rex, m. p.

A tergo: Magnifico Francisco de Batthyán, regnorum Nostrorum Dalmatiae, Croatiae et Slavoniae bano, fideli Nobis dilecto.

Ibid. Nro. LXXVII.

CCLXXXI. 1526. 26. Julii. Budae.

Ad 8. Augusti 1526 notat Sanudo has de Turcarum progressu agentes literas: „Di Hongaria da Buda di 26 luio 1526 di Ant^o di Zuane, scritta a soi fradelli qui, zercha ale cose dil Turcho. Come per altre vi s e ditto, il S^r Turcho ariuò a di p^o del instante in Belgrado, dapoì paso la Saua, e a li X dil mexe acampo sotto vno castello, che si chiama Potervaradin.“ Duos Turcarum impetus a defensoribus arcis viriliter rejectos esse dicit; defensores provisos omnibus necessariis rebus pro sex mensibus; attamen timeri, Turcas arce potituros esse. „Hanno etiam brusado (scil. Turcae) parecchij luogi, si etiam a fatto il Frate, zoe l arziuescouo di Colocia, che e li alle frontiere con pocha zente fin horra; et questo fa, azio che color non se anidano in ditti lochi, zoe Turchi. Et etiam brusa tutte le vituarie. Se i ge dauano X^m persone ala prima, come el rechiedeua, mai non pasauano Turchi la Saua, perche non li haria lassato far il ponte sopra ditta aqua; hora le cose e successe fina qui a questo modo.“ Imperatorem Turcarum esse dicit aut Belgradi „ouero a una terra, che l fa redifichar, che l altra volta la ruino, et si chiama Salamchemon —.“ „Quello seguira, Idio el sa, abenche non si puol judichar bene alcuno; vno e, che ruina tutta quella patria, che e uno paradiso, la qual si chiama la Serima, doue naseua cosi boni vini.“ Rex jam ante sex dies abivit, profecturus versus Tolnam, „perche la nobelita non se leua mai fina che la M^{ta} del re non se leua lui. Doue che adesso ogniuno va zoso, hanno mandato per il Vayuoda, che uegni con le zente, perche non hanno sospetto dala banda de Transylvania.“ Omni die advenire milites ex Bohemia, Silesia et Moravia; regis exercitum numeraturum 100.000 militum; Reginam Budae mansuram esse dicit.

Sanudo T. 42. Ad 8. Augusti 1526.

CCLXXXII. 1526. 26. Julii. Romae.

Sanudo ad 30. Julii 1526 has oratoris veneti, Romae agentis, literas notat: „Dil ditto (scil. oratore) di 26: come fo dal papa. Soa san-tita li disse, hauer auto letere di Hongaria dil baron di . . . , suo nuntio, di X luio, et li lexe la letera, dila qual manda la copia, di-

cendo, quel regno e in mali termini; et hauendo lui orator auto letere di 23, che l se informi, quanto auto il pontifice di Hongaria, non achade dir altro; et il papa li disse, come per concistorio voleua scriuer al ditto baron, che l non si partisse de li, che saria vn monstrar di abandonarlo.“ (Deinde sequuntur literae Baronis Burgii, 10. Julii 1526 Budae datae. V. Theiner. Vet. Monum. hist. Hungariam sacr. illustrantia II. 787).

Sanudo. T. 42. Ad 30. Julii 1526.

CCLXXXIII. 1526. 28. Julii. Monfalcone.

Ad 30. Julii 1526 notat Sanudo, lectas fuisse Augustini da Mulla, locumtenentis, 28. die ejusdem mensis datas literas, cum quibus erant missae, eodem die in loco Monfalcon datae literae Vincentii „da Nouara“, qui ita scripsit: „In questa hora e zonto el mio Crouato, qual dice de veduta hauer visto fanti 400 et cauali lizieri 300 et homini d arme 100, et ha caminato con loro piu di meza zornata, et eri sera pono esser zonti a Gorizia. Et el conte Cristoforo ancora era a Moslamina, zornate do e meza da Pedon de la da Postoyna, con cauali 800, quali aspectauano de hora in hora cum tutti de sua corte in ordine. Et era ordinato gran n° de pedoni. Tutti prearauano le arme con el diuulgo per venir in Friul.“

Sanudo. T. 42. Ad 30. Julii 1526.

CCLXXXIV. 1526. 31. Julii. Adony.

Ludovicus rex statibus regnorum Croatiae et Slavoniae mandat, ut in hostem cum media suorum colonorum parte insurgant banumque suum sequantur.

Comissio propria domini regis.

Ludovicus, Dei gratia rex Hungariae et Bohemiae etc. Fidelibus Nostris, universis et singulis spectabilibus et magnificis, egregiis et nobilibus aliisque possessionatis hominibus regnorum Nostrorum Croatiae et Sclavoniae, praesentes visuris, aut earum notitiam habituris, salutem et gratiam. Mandamus vobis et cuilibet vestrum firmissime sub nota perpetuae infidelitatis, quatenus habita praesentium notitia visoque gladio cruentato, quem circumferri ad declarandam extremam regnorum Nostrorum necessitatem jussimus, cum omnibus vestris gentibus et media parte vestrorum rusticorum personaliter per singula capita insurgere ac bano Nostro Croatiae etc. adhaerere et eidem in omnibus, quae vobis nomine Nostro commiserit, parere, et quo jusserit, cum eodem proficisci debeat, Nos enim jam pridem movimus et indies descendimus versus partes hujus Regni inferiores, ad quas jam hostis cum omnibus suis viribus penetravit, cui Nos quoque Dei adjutorio viribus Notris conjunctis resistere ac regna Nostra defendere volumus. Secus igitur poena sub praenotata facere

non praesumatis. Datum ex Adony feria 3. proxima post festum beatae Annae Anno Domini 1526.

Kovachich ex archivio Kőrmend. Nr. LXVIII.

CCLXXXV. 1526. 31. Julii Adony.

Ludovicus rex Franciscum de Batthyan, banum, monet, ut copias in regno Croatiae et Slavoniae quo opus cogat et modum hac in re servandum praescribit.

Comissio propria domini regis.

Ludovicus, Dei gratia rex Hungariae et Bohemiae etc. Magnifice, fidelis Nobis dilecte. Scripta vestra intelleximus Nos jam pridem movimus,¹ indies iter Nostrum versus Tholnam continuaturi, et illinc ulterius, quo necessitas postulat, descensuri; vos autem juxta comissionem Nostram, proximis literis Nostris vobis datam, si nondum id fecistis, statim visis praesentibus cum omnibus vestris et istorum regnorum Nostrorum Croatiae et Slavoniae viribus congregamini citissime. Videtur autem Nobis, quod et antea vobis perscripseramus, ut veniatis juxta Valpo, ut, quocumque jusserimus, citius et commodius possitis illinc ad Nos venire. Scripsimus rursus ad Dominos et regnicolas eorundem regnorum Nostrorum, ut in levandis gentibus et de earum protectione id faciant, quod ex voluntate Nostra ipsis comiseritis faciendum. Volumus autem, ut non quinta, ut ante concluderamus, sed media pars rusticorum istic levetur; et ut levatio gentium citius fieri possit, faciatis circumferri gladium cruore tinctum. De pestilenticis etiam Nobis visum est, ut leventur illi quoque, sed habeant castra sua seorsum, ne reliquam partem inficiant. Dominus episcopus zagrabienensis impetravit a Nobis, ut sit penes Nos, ita tamen id concessimus, ut gentes suas ordinarias, tam equestres, quam pedestres ratione sui episcopatus istic relinquat. Scripsimus eidem domino episcopo, ut per archidiaconos, intellecta cujuslibet plebanorum facultate, injungat ipsis tenere pedites et jubeat esse paratos etiam personaliter pro extrema necessitate; sed quod ad presbyterorum et monachorum levationem attinet, de hoc ad dominum episcopum scripsimus; faciatis in hoc communi consilio id, quod vobis videbitur magis expediens. Nos hic quod ad monachos attinet, decrevimus, ex unoquoque ordine certum numerum fratrum eligere, quibus alii ex claustris ipsorum necessaria ad tempus expeditionis subministrent; vobis etiam cum domino episcopo si idem faciendum videbitur, non improbamus. De presbyteris quoque et scholaribus remittimus Nos ad judicium vestrum et domini episcopi. Quod pertinet ad salarium vestrum, si capitulum zagrabienense non habet repositum, unde reddere possit quatuor millia florenorum vobis deputata, iniquum videtur et ob id nolumus, ut ad illorum solutionem

¹ Kovachich habet: monuimus.

privatae personae beneficiatae cogantur, aut bona capituli impediuntur. Comisimus autem ipsi domino episcopo, ut ex argenteriiis ecclesiarum faciat vobis reddi quatuor millia florenorum, in quibus si aliquis defectus foret, hortamur vos, ut considerata praesenti et urgentissima Nostra necessitate, feratis id aequo animo, et pro hoc tempore sitis contenti solutione, quae fieri vobis poterit, volumus enim cum tempore, res Nostras Deo prosperante, vobis istum defectum cum foenore recompensare. Non igitur desperetis etiam de reliqua et meliori provisione vobis futura, modo sitis, sicut et esse vos videmus, solliciti de omnibus, quae ad resistendum hosti necessaria sunt. Secus ne feceritis. Datum in Adon feria tertia proxima post festum b. Annae. Anno Domini 1526.

A tergo: Magnifico Francisco de Batthyán, regnorum Nostrorum Dalmatiae, Croatiae et Sclavoniae bano, fideli Nobis dilecto.

Ibid Nr. LXIX.

CCLXXXVI 1526. I. Augusti. Račae.

Franciscus de Batthyán, banus, mandat, ne quid praeter ea, quae praestiterint, a civibus urbis Zagrabiae pro necessitatibus belli exigatur.

Nos Franciscus de Batthyán, regnorum Dalmacie, Croacie et Sclavonie banus etc., universis et singulis egregiis et nobilibus comitibus, vicecomitibus et iudium comitatus zagrabiensis salutem cum favore. Noveritis, quod iudex et jurati ceterique cives civitatis Montisgrecensis ad presentem expeditionem contra Thurcos fiendam e medio ipsorum quadraginta pedites bonos et sex equos curriferos simul cum curru ad deducendas pixides necessario miserunt, quos Nos vidimus. Cum itaque, si opus fuerit, omnes incolas hujus regni per singula capita, cujuscunque condicionis existant, post Nos insurgere et movere commiserimus, nolentes civitatem illam omnino desolatam et hominibus destitutam, sed cupientes illam magis intactam relinquere, presertim cum sit in confinibus posita: volumus et vobis harum serie committimus, quatinus, dum et quando iidem cives vos simul vel seorsum requisierint et presentes vobis ostenderint (?), eosdem ab hujusmodi motione exemptos et liberos habere debeatis, nec illos ex civitate ipsa exire cogatis. Secus nullo modo facere presumatis. Presentibus perlectis exhibenti restituis. Datum Racchae in festo ad vincula beati Petri Anno Domini Millesimo quingentesimo vigesimo sexto.

Sigill. Orig. chart. in bibliotheca academiae Slav. mer.

CCLXXXVII. 1526. I. Augusti. Spiraë.

Christophorus comes de Frangepanibus officium pro archiduce Ferdinando militandi sub certis conditionibus suscipit.

Ich Christoff Frangepan, zu Modrusch, Zeung vnd Vogls Graue etc. Bekhenn fur mich vnd all mein Erben offentlich mit disem brieue,

Als mich der durchleuchtigst Furst vnd herr herr Ferdinand, Printz vnnd Infannt in Hispanien, Ertzhertzog zu Osterreich, Hertzog zu Burgundien, Steir, Kerndten vnd Crain, Graue zu Tirol etc., Mein gnedigster Herr, zu Irer Furstlichen Durchleuchtigkeit Dienner von Haws aus bis auf Irer Furstlichen Durchleuchtigkeit wolgeuallen aufgenommen vnd bestellt, vnd mir Järlichen zu Wartgelt Tausent guldin Reinisch aus dem Einkhomen des Quarentes zu Triest zu geben zuegesagt vnnd bestimbt, vnd dartzue die herrschaft vnd haubtmanschaft Adlspurg sambt allen vnd jeden derselben Renten, gulten, einkhomen, Embtern vnd Meutten, hinzue gehorig, Inmassen mir dieselben hievor von Weilendt Kayser Maximilian hochloblicher gedechtnus auch verschriben worden ist. Dartzue den Zehenndt nahendt bey Reiffenberg zu Sannt Jacob genant, am Carst gelegen, des bisher in Furstlicher Durchleuchtigkeit vrbare gen Gortz gehört hatt, auch von Newen verschriben vnd eingegeben, Also, dass Ich das alles bis auf Irer Furstlichen Durchleuchtigkeit wolgefallen, vnnd so lanng Ich Irer F. Dgt. dienner sein werde, vnuerrait auf meinen aigen costen Innhaben, besitzen vnd niessen mög, vnnd so Ich von Irer Furstlichen Dgt. in Diennst eruordert wurde, so woll mich Ir Fürstlich Dgt. nach gelegenheit Eerlich vnd meinem standt gemäss gnediglichen halten, Wie dann der bestalbrief, so mir Ir Furstlich Durchleuchtigkeit desshalben verfertigt, klerlichen ausweist, dass Ich darauff Irer Fürstlichen Dgt. gelobt, zuegesagt vnnd versprechen hab, thue das auch wissentlich in Crafft dits briefs, wann mich Ir F. Dgt. in Iren Diennst eruordert das Ich dann Irer fürstlichen Dgt. in allen vnnd Jeden Irer, Fürstlichen Dgt. heundlen vnnd sachenn wider menigklich niemands ausgenommen willigglich, vleissig vnnd trewlich diennen, mich gebrauchen lassen vnnd in anderweg Irer Fürstlichen Durchleuchtigkeit nutz vnnd fromen Furdern, schaden vnnd nachteil warnen vnd wennden, vnnd alles das thun soll vnnd will, so ain getrewer dienner seinem Herren zu thun schuldig vnd pflichtig ist. Vnnd nachdem mir Ir Furstlich Dgt. aus besonndern gnaden zuegeben vnnd vergont, das Ich nichts-minder mittler Zeit bis auf Irer Furstlichen Dgt. eruorderung andern herrenn auch dienen mog. Gelob vnnd versprich Ich in sonderheit Irer Furstlichen Dgt. hiemit, das Ich in solchen diensten wider die Romisch kayserlich Maiestat, meinem allerniedigsten Herrnn, noch wider Ir Furstlich durchleuchtigkeit vnnd das Haus Osterreich nichts thun noch hanndlen will, vnnd so mich Ir Furstlich Dgt., wie obsteet, in Irer F. Dgt. dienst ermant, vnnd Ich derselben Zeit in ainem andern diennst sein wurde, So soll vnd will Ich doch in ainem Monat nach derselben Irer F. Dgt. berueffen oder eruordnung, vnangesehen aller andern Herren dienst, in Irer Furstlichen Durchleuchtigkeit diennst erscheinen, vnnd das nicht waigern noch verziehen in kainerlay weise. Ich soll vnnd will auch das obberuert Sloss wesennlich, getrewlich vnnd aufrichtiglich auf meinen aigen Costen Innhaben, Irer Furstlichen Durchleuchtigkeit mit demselben getrew, gehorsam vnnd gewertig sein, Ir Furstlichen Dgt. vnnd die Iren, so Sy dartzue schafft,

allzeit ein vnnnd aus vnd darinnen enthalten lassen, zu allen Iren notturfftten vnnnd wider menigklich niemands ausgenommen, doch auf Irer Furstlichen Dgt. Cossten vnnnd on meinen schaden. Ich will auch kainen krieg, vehd, noch angriff daraus anfahren, thun noch treiben; mich auch mit Irer Furstlichen durchleuchtigkeit veindten, Ob Ir Furstlich Dgt. die hette, nit befriden, noch Fridlich anstennd machen noch annemen on Irer Furstlichen Dgt. willen vnnnd erlaubnus. Die beruert Hauptmanschaft sambt dem Zehennndt zu Sant Jacob genant bey Iren Oberkeiten, gerechtigkeiten vnnnd Zuegehörungen bis an Ir Furstlich Dgt. vestiglich hanndthaben, nichts dauon entziehen lassen vnnnd dasselbst auch nicht thun, vnd niemands wider Pillicheit dringen, noch beschweren in kainerlay weise, vnnnd was mir zu Zeitten beschwärlchs darinnen begegnet, solches allzeit an Ir Furstlich Dgt. oder Irer Durchleuchtigkeit Niederosterreichischen Hof- vnnnd Camer-Rate in solchem Zu hanndlen gelangen lassen vnd mich Irer Furstlichen Durchleuchtigkeit vnnnd derselben Hof- vnnnd Camer-Rat beuelhen allzeit gemäss halten. vnnnd wann Ich nit mer Irer Furstlichen Durchleuchtigkeit diener sein vnd Ir Furstlich Durchleuchtigkeit mir, oder wo Ich nit mer wär, meinen Erben obberuerte Herschaft, Hauptmanschaft, Stuckh vnd Zehnnndt widerumb abkhonden, vnd die von vns eruordernn wurden, so will vnnnd sollen Ich oder mein Erben Irer Furstlichen Dgt. derselben mit aller Zuegehörung gegen Betzalung des gelts, so Ich nach vermögen hochgedachts Kayser Maximilian verschreibung zu not vnd zu der were darauf verpawt haben, vnd mit redlicher Raittung darbracht wurde, sambt dem Zeug, Vrbar, Registern, Hausrat vnd allem anderm, so dartzue gehört vnnnd mir darmit eingantwort worden oder wirdet, laut der Inuentarj. wie sich gepurt, widerumb abtretten vnd einantworten trewlich vnd vngeuerlich. Vnnnd des zu vrkundt hab Ich mein Pettschaidt hierunder aufgedruckht vnnnd mit meiner aigen hanndt vndterschriben. Beschehen zu Speyer am Ersten tag des Monats Augusti Nach Christi Gepurdt Funffzehnhundert vnd im Sechszwenzigisten Jare.

Ich Cristhoph oben genent hab mich vnterschriben mit eigen hanth.

A tergo literarum: Graf Cristoffen Reuters vber seinen Dienst vnd Adelsperg. 1526. Frangepan.

A tergo involucri: 1526. 1. Aug. Dienst und Pflerevers von Christoph Frangepan auf Erzherzog Ferdinand, für jährl. 1000 fl. Rh. Wartgeld und die Hauptmannschaft Adlsparg gegen jedermann zu dienen etc.

Sigill. Orig. membr. in c. r. secr. stat. archivio Viennae.

CCLXXXVIII. 1526. 5. Augusti. Paks.

Ludovicus rex ad Franciscum de Bathyan, banum, aulicum suum Marćinko mittit et mandat, ut in regno Croatiae et Slavoniae omnes coloni armis provideantur inque bellum ducantur.

Ludovicus, Dei gratia rex Hungariae et Bohemiae etc. Magnifice, fidelis Nobis dilecte. Per hunc fidelem Nostrum, egregium Martinum,

alias Marchinko dictum, aulicum Nostrum, annuaviimus nonnulla vobis: volumus igitur et fidelitati vestrae harum serie mandamus, ut quidquid vobis idem aulicus Noster nomine Nostro dixerit, credere debeatis. Secus ne feceritis. Datum ex castris Nostris ad Pakos positus, in festo beatissimae Virginis Mariae de Nive. Anno Domini 1526.

Ludovicus rex m. p.

Quamvis autem his diebus ex Adon vobis scripserimus et commiserimus, ut mediam partem colonorum istius regni levassetis, nunc tamen necessitas exigit, ut omnes colonos per singula capita insurgere faciatis: itaque vobis harum serie firmissime comittimus, ut non mediam partem, sed omnes colonos quamprimum levare debeatis, valetudinariis tamen et senibus atque ad arma tractanda non aptis domi relictis. Hoc idem jussimus fieri in Transylvania et in Hungaria.

A tergo: Magnifico Francisco de Batthyán, regnorum Nostrorum Dalmatiae, Croatiae et Sclavoniae bano, fidei Nobis sincere dilecto.

Kovachich ex archivio Körmend. Nr. LXX. Orig. chart.

CCLXXXIX. 1526. 6. Augusti. Budae.

Ad 18. Augusti 1526 notat Sanudo has de Turcarum progressu agentes literas: „Copia di vna letera di Hongaria, data a Buda a di 6 aousto 1526, drizata a soi fradelli Bartholameo et Francº di Zuane in Venetia.“ Narratur, quomodo Petri Varadinum amissum fuerit. Turcae contra castellum Ilok copias misisse dicuntur; in Hungaria miles cogitur et regis exercitus numerum 100.000 attinget. „Altro non e fina hora, solum che la tardita di costor (scil. Hungarorum) e stato cauxa dila perdita di ditto castello (scil. Petr. Varad.). Se mandauano da x^m persone ala prima, come voleua il Frate, mai Turchi non pasaua la aqua; non l'anno fatto, et cosi e seguito il disordine, ch e stato grande, perche non puol esser, che non ne segua ancora qualche altro auanti che tutti siano insieune uniti . . . “

Sanudo. T. 42. Ad 18. Augusti 1526.

CCXC. 1526. 7. Augusti. Budae.

Ad 18. Augusti 1526 notat Sanudo has de Turcarum progressu et Hungarorum discordia agentes literas: „Copia de vna letera, data in Buda alli 7 di aousto 1526, scritta per Ludouico Morillo a S. Francº Contarini di S. Panfilo.“ Turcas jam occupasse Petri Varadinum dicit, dein prosequitur: „La M^{te} dil re personalmente e andato alo incontro con molta gente. ma per anchora non hanno facto niente: et questo e, perche li Vngari sono discordi, et si pensa, che prima farano bataglia tra l'horo che con li nemici. Se dogliano molto de Venitiani con dire, che danno fauore et danari al Turco secretamente et che tutti li inzegneri sono Venitiani; per questo non mi mancha mai noia con l'horo, et manchando li Ongari,

sono li Spagnoli, li quali de giorno in giorno sono alle mani con mi con dirmi, che io son Venetiano; per tanto voria venir di qua et hauer dala S^{ta} qualche conduta honoreuole; non altro al presente, saluoche aspecto con li spironi im pie le letere vostre per non star tra barbari. Date in Buda etc.“

Sanudo. T. 42. Ad 18. Augusti 1526.

CCXCI. 1526. 12. Augusti. Vegliae.

Ante ea, quae in libro Arkiv VIII. 236 e literis, a Francisco Grabia datis, adducuntur, Sanudo haec habet: „Da Veia di S. Augustim Valier, proueditor, di 12 Luio (erronee pro: Agosto): come manda vna letera, auta da Segna di S. Franc^o. Grabia, di Veia bandito et sta li, e dice: non si da fede. E quanto a non si dir messa etc., fo, perche il cap^o volse amazar il uescouo de li, vnde fo scomunicato insieme con la cita.“

Sanudo. T. 42. ad 17. Augusti 1526.

CCXCII. 1526. 12. Augusti. Tolnae.

Ludovicus rex Annae viduae Ladislai de Kaniza mandat, ut ob pericula, regno Slavoniae imminetia, suas copias cogat.

Commissio propria domini regis.

Ludovicus, Dei gratia rex Hungariae et Bohemiae etc. Generosa domina, Nobis sincere grata. Ob pericula, quae nunc regno Nostro Sclavoniae imminet, volumus et vobis committimus firmiter, ut gentes vestras, quas ratione bonorum vestrorum, in Sclavonia existentium, levare debetis, mox in pleno numero ad banum Nostrum ejusdem regni mittere eisdemque committere debeatis, ut ipsi bano Nostro in omnibus obtemperare teneantur. Secus facere non audeatis. Datum ex castris Nostris Tholnensibus die dominico ante festum Assumptionis gloriosissimae Virginis Mariae. Anno Domini 1526.

A tergo: Generosae Dominae Annae, relictæ magnifici condam Ladislai Kanisay, Nobis sincere gratae, vel provisorii suo de Welyke.

Kovachich ex archivio Körmend. Nr. LXXII. Orig. chart.

CCXCIII. 1526. 13. Augusti. Tolnae.

Ludovicus rex Joanni Kastelanfi mandat, ut propter pericula, regno Slavoniae imminetia, in exercitu bani maneat.

Commissio propria domini regis.

Ludovicus, Dei gratia rex Hungariae et Bohemiae etc. Egregie, fidelis Nobis dilecte. Ob pericula, regno Nostro Sclavoniae incumbetia, volumus et tibi committimus firmiter, ut, etiamsi esses in medio itinere veniens ad Nos, nihilominus redeas et maneas cum bano Nostro Sclavoniae, facturum, quae idem ex Nostra informatione et mandato

tibi comiserit. Secus ne feceris. Datum ex castris Nostris Tholnensibus feria secunda proxima ante festum assumptionis beatissimae Virginis Mariae. Anno Domini 1526.

A tergo: Egregio Joanni Castellanffy de Zenth Lelek, aulae Nostrae familiari, fideli Nobis dilecto.

Ibid. LXXI. Orig. chart.

CCXCIV. 1526. 13. Augusti. Spirae.

„Di Austria di S. Carlo Contarini, orator, dat. a Spira a di 13 auosto. Qui son in grande afanno et son pezo visto, che si fosse Turcho, fino el mio osto non me voleua piu in caxa, se non li cresena il fitto, pur quando el uete, mi aueua prouisto, mi a pregato, io resti.“

Sanudo. T. 42. Ad 31. Augusti 1526.

CCXCV. 1526. 14. Augusti. Budae.

Sanudo notat has de Turcis et Hungarorum conatibus agentes literas. „Copia de una letera, data a Buda a di 14 auosto 1526, scritta per Ant^o di Zuane a soi fradelli Bat^o et Franc^o di Zuane dilla Seda, r^{ta} a di 3 septembrio.“ Turcas Petri Varadinum jam occupasse et castellum Ilok aggressos esse, regem Ludovicum copias cogere jamque habere exercitum 40—50.000 hominum dicit. „Alspettasi il S^r vayuoda de Transyluania, che se stima venira al mancho da XX^m persone, perche bisogna, lasi zente anche a quelle bande de Transiluania. Et se dice, che anche il bam di Croatia vien con il conte Cristophoro, e dia zonzer di brieue: harano anche quelli doi da 30^m persone.“ E Bohemia expectantur 8—10.000 militum. Dum omnes hae copiae convenerint, rex cum Turcis proelium inibit.

Sanudo. T. 42. Ad 3. Septembris 1526.

CCXCVI. 1526. 16. Augusti. Kostelec (?)

Ludovicus rex Franciscum de Batthyán, banum, monet, ut copias regni Slavoniae quo ocyus colligat et de suo progressu regem edoceat, ab eo vicissim continua nuncia habiturus.

Commissio propria domini regis.

Ludovicus, Dei gratia rex Hungariae et Bohemiae etc. Magnifice, fidelis Nobis dilecte. Non est, quod vobis nunc scribamus aliud, nisi, quod sumus in via hodie in Batha constituturi. Nos¹ hoc biduo vel triduo omnes totius regni vires comportare et ibi statim tandem castra metari volumus, ituri eo illinc, quo consultius videbitur. Quare hortamur fidelitatem vestram et eidem etiam comittimus, ut vos

¹ Kovachich habet: vos.

quoque quanto majorem numerum copiarum ex isto regno Nostro confiare potestis, confletis citissime et diligentissime curetisque dies et noctes Nos certiores facere de processu vestro et statu rerum istic evenientium. Nos vero itidem etiam faciemus et vos continuis literis Nostris et nunciis de his, quae Nos geremus, edocebimus. Secus igitur ne feceritis. Datum ex castris Nostris de Kezthewlcz feria 5. proxima post festum assumptionis beatissimae Mariae Virginis. A. D. 1526

Intelligimus pro certo, hostem jam Ezeck occupasse et fortasse etiam pontem fecisse, hoc tamen ultimum de ponte non scimus pro certo.

A tergo: Magnifico Francisco de Batthyán, regnorum Nostrorum Dalmatiae, Croatiae et Slavoniae bano, fideli Nobis dilecto.

Kovachich ex archivio Kőrmend. Nr. LXXIV. 1. Orig. chart.

CCXCVII. 1526. 18. Augusti. Báthae.

Ludovicus rex Francisco de Batthyán, bano, mandat, ut copias regni Slavoniae, Dravo trajecto, quo ocyus in sua castra adducat.

Ludovicus, Dei gratia rex Hungariae et Bohemiae etc. Magnifice, fidelis Nobis dilecte. Sigismundus Pagan opportune ad Nostram Majestatem venerat, quem ad vos remisimus. Scitis jam Thurcum ubi sit, qui omnes vires suas huc in Nos contrahit, ut omnino Nobiscum depugnet. Visum itaque est Nobis et toti consilio Nostro omnibusque, qui Nobiscum sunt, ut vos cum omnibus regni Nostri Slavoniae viribus et copiis ad Nos trajiciatis. Quare volumus et fidelitati vestrae sub perpetuae infidelitatis nota mandamus firmissime, ut dies et noctes ad Nos properetis. Qua de re plura vobis per dictum Sigismundum Pagan nunciavimus, et rationes etiam, quare id fieri debeat, latius explicavimus. Secus non facturi. Datum ex castris Nostris Bathensibus sabbatho post assumptionis Mariae. A. D. 1526.

Ludovicus rex m. p.

A tergo: Magnifico Francisco de Batthyán, regnorum Nostrorum Dalmatiae, Croatiae et Slavoniae bano, fideli Nobis dilecto.

Ibid. Nr. LXXIII. Orig. chart.

CCXCVIII. 1526. 21. Augusti. Ujfalú.

Ludovicus rex Francisco de Batthyán, bano, mandat, ut cum copiis regni Slavoniae, quas jam collectas habet, in ipsius castra properet, caeteris vero mandat, ut se sequantur.

Comissio propria domini regis.

Ludovicus, Dei gratia rex Hungariae et Bohemiae etc. Magnifice, fidelis Nobis dilecte. Ad ea, quae Nobis scribis de levatione colo-

norum et aliis negotiis, nescimus nunc tibi aliam informationem dare, praeter illam, quam nuper per Sigismundum Pogan nunciavimus. Caesar, si non omnes copias suas per Dravum trajecit, brevi tamen trajecturus est, et ad hoc nititur, ut te a Nobis avellat. Quare fidelitati tuae mandamus firmissime, ut cum istis, quas habes penes te, copiis dies et noctes ad Nos accellerare debeas, illis autem, qui levare debent, vel nunc levantur, comittas, ut te sequantur. Secus nequaquam facere ausurus. Datum ex castris Nostris in Wyľfalu feria 3. post festum b. regis Stephani. Anno 1526.

De aliis vobis informationem dedimus per Sigismundum Pogan.

A tergo: Magnifico Francisco de Batthyan, regnorum Nostrorum Dalmatiae, Croatiae et Slavoniae bano, fidei Nobis dilecto.

Ibid. Nr. LXXIV. 2. Orig. chart.

CCXCIX. 1526. 24. Augusti. Spirae.

„Di S. Carlo Contarini, orator, fo letere, date a Spira a di 24 auosto: come il Ser^{mo} si parte luni per Yspruch et a di 3 setebrio vol esser li . . . Etiam a inteso, ha scritto al conte Cristoforo Frangipani, qual ha 600 cauali et 2000 fanti, vengi in Friul.“

Sanudo. T. 42. Ad 10. Septembris 1526.

CCC. 1526. 25. Augusti. In castris ad Muhač.

Ludovicus rex duces et milites exercitus regni Slavoniae vocat, ut in sua castra citissime properent; se post eorum adventum fortunam belli illico tentaturum esse.

Ludovicus, Dei gratia rex Hungariae et Bohemiae etc. Reverendissime, magnifici et egregii, fideles Nobis sincere dilecti. Scripsimus hodie quoque et misimus cubicularium Nostrum ad Vos, rogantes, ut ad Nos properaretis. Idem nunc quoque hortamur et committimus: festinate ad Nos celerrime. Hostis ante oculos Nostros comburit regnum in pluribus locis. Vos tantummodo expectamus; postquam veneritis, statim cum eo auxilio Dei manus conseremus. Properate igitur citissime. Datum in castris Nostris Mohachensibus sabbatho post Bartholomaei 1526.

Ludovicus rex manu propria. Cito, cito, cito!

Ita properetis, quod ad diem crastinum in aurora hic esse possitis, si non ante.

A tergo: Reverendissimo et magnificis dominis, Simoni episcopo zagrabiensi, Francisco de Batthyan, bano Nostro, et aliis Dominis ac regnicolis regni Nostri Slavoniae, fidelibus Nostris Nobis sincere dilectis.

Kovachich ex archivio Kőrmend. Nr. LXXV. Orig. chart.

CCCI. 1526. 3. Septembris. Zagrabiae.

Christophorus comes de Frangepanibus, nuncio de Christianorum clade in campo Muhač accepto, regni Slavoniae status ad bellum cum Turcis viriliter continuandum obtestatur.

Christoforus de Frangapanibus, Segnie, Weglie Modrusieque comes etc. Magnificis, egregiis et nobilibus dominis tocius regni Sclavonie, dominis videlicet et amicis honorandis, item alterius cujusvis status et preeminencie hominibus, presentes visuris, lectoris et inspecturis, salutem cum honore. Noveritis, Nos non sine gravi animi Nostri displicencia accepisse, quosdam dominos regnicolas cum gentibus regie Majestatis, domini nostri graciousissimi, preter mentem et voluntatem Sue Majestatis inconsulte et indeliberate castra cesaris Thurkarum pridem invasisse, et inde per infideles insperatam quandam stragem in eisdem gentibus Sue Majestatis sumpsisse. Unde Sua Majestas magis ac magis rebus et saluti sue et subditorum suorum ac regni et sacre corone ob feliciorum eventum et stabilitatem Budam versus se contulisset, ubi copiam gentium, non minus ut prius, tam de polonica, quam de bohemica gente, subductu magnifici domini Georgii Marchionis Brandemburgensis etc. ad latus et futurum subsidium Sue Majestatis congessisse; spectabilem etiam et magnificum dominum Johannem wayvodam Transilvaniensem cum quadraginta milibus gentis hungarice; preterea illustrissimum principem dominum Ferdinandum, archiducem Austrie, sororium Sue Majestatis charissimum, cum multis milibus nationis germanice in subsidium convenire paratosque esse. Nos quoque cum spectabili et magnifico domino Johanne Torquato, comite Corbavie etc., hic Zagrabie cum manu et potencia virium Nostrarum in subsidium et stabilitatem felicioris eventus et status Sue Majestatis et protectionem regnorum suorum fuisse et esse profiteamur. Quapropter dominaciones vestras talismodi casus et infelix eventus ad extremum non terreat neque in desperationem quoquo modo inducat, quin ymmo habitis mandatis et requisicionibus Sue Majestatis pariter ad latus et subsidium ejusdem patrieque defensionem ac salutis et bonorum eliberacionem divina favente clemencia adesse properemus, hortamur, Sue Majestati et per consequens sacre corone regni Hungarie sumptum propterea felicitatem ostensuri et exhibendi. Presentibus perlectis exhibenti restitutis. Datum Zagrabie feria secunda proxima post festum sancti Egidii abbatis Anno Domini Millesimo quingentesimo vigesimo sexto.

Cristoforus supra nominatus me subscripsi manu propria.

Sigill. Orig. chart. in bibliotheca academiae Slav. mer.

CCCII. 1526. 8. Septembris. Aeniponti.

„Di Austria di S. Carlo Contarini, orator, date a Yspruch a di 8. Sept.“ Archidux Ferdinandus eodem die vespere Aenipontum

advenit, „doue si fa vna dieta di questi dil conta di Tiruol, ali qual questo Ser^{mo} li ha richiesto 200^m fiorini et 6000 fanti, pagati per 6 mexi, per andar contra il Turcho, et questo per noue aute, che Turchi hano dato vna gran rota a Hongari, et non si sa dil re.“

Sanudo. T. 42. Ad 18. Septembris 1526.

CCCIII. 1526. Initio mensis Septembris.

In literis, in capite tomi 41 Diariorum Sanudi descriptis, in quibus de clade in campo Muhač agitur, haec de Christophoro comite de Frangepanibus dicuntur: „El conte Cristofolo Frangipani non si trouo in questo conflitto, qual erra molto desiderato; el tardar suo a venir e stato di gran dano, el qual conte e acompagnato con il conte Zuane di Corbauia con caualli 100, andaua inuer Buda, posando pasar.“

Sanudo T. 41.

CCCIV. 1526. 10. Septembris. Jadrae.

E relatione Petri „Paladinich“, quae in libro Arkiv VIII. 240, 241 et 242 memoratur, Sanudo haec adducit: Petrus Paladinić, quem supra memorauimus, dixit regem Ludovicum habere 90.000 militum, reginam collegisse 16.000, e Bohemia aduenisse 18.000 „et de Schiauonia 15^m“; regem Poloniae bello cum Tartaris impeditum non potuisse advenire, „ma che haueua dato assai dela sua zente al sopra ditto voyvoda (scil. Transylvania). Et che li Bohemi non voleuano uegnir, se prima el re di Bohemia non zuraua de obseruari li due cose: prima, che se l Turcho tornasse indriedo e non volesse comparer con Ongari, de perseguitarlo; l altra, che i voleuano esser loro i primi feridori. Et che l re de Bohemia haueua promesso al sopra ditto vayvoda de mantegnir el suo stado et defenderlo da Tartari fino ala venuta sua. Item che l Conte Cristoforo insieme con el Conte Zuane za 8 zorni e piu se haueuano partito con zercha 1000 caualli Coruati et gran numero de pedoni, et andadi ala volta dil re, per hauer inteso de certo, che si fara la zornata. . . .“

Sanudo T. 42. Ad 19. Semptem. 1526.

CCCV. 1526. 11. Septembris.

De clade in campo Muhač notat Sanudo ad 13. Septembris 1526 has relationes: „Da Vdene di S. Agustim da Mulla, locotenente e S. Lodouico Michiel, prouedidor di Ciuidal, date a di XI hor. 2: come dile noue di Hongaria mandano do reporti. . . Relation di Domenigo da Cividale, qual a di 2 parte da Varadin in Hongaria, mia 20 di la da Buda. . . Dice, che venendo zonse uno corier, veniuu di Hongaria, qual disse, a di 29 auosto esser sta fato scaramuze ouero

*

zornata et che l campo di Vngaria erra sta roto, et il re erra fuzito verso la Alemagna. Et che dile zente restate il Conte Cristoforo erra sta fato capº zeneral, il qual non se ritroua in campo allora, quando fu fatto ditta zornata. . . .“ — „Jacomo di Canali, canonico di Ciuidal“ dixit, 40.000 Hungarorum occubuisse „et che la persona dil re non si trouaua, che erra opinion uniuersal, el fosse morto.“ — „Domenigo Strazolin da Ciuidal“ audita referrens dixit: „che el re erra andato alla volta di Viena.“ — Ad 15. Septembris Sanudo haec notat: „Di Viena fo leto vna letera di 2. et 3. di questo e dil re non si sa, doue el sia . . .“

Sanudo. T. 42. Ad 13. et 15. Septembris 1526.

CCCVI. 1526. 15. Septembris.

Sanudo notat ad 21. Septembris 1526 literas, die 15. ejusdem mensis in loco Villach datas, in quibus de rege Ludovico hoc dicitur: „El re de Ongaria se troua hauer manchado in questa rotta, zoe morto senza fallo.“ — Ad eandem diem notat adhuc relationem cujusdam hominis, qui 16. Septembris Labaci fuerit et haec edixerit: „Che l re era fugito in certo padulo, dil qual non haueua potuto ussir, et che li erra affogato.“

Sanudo. T. 42. Ad 21. Septembris 1526.

CCCVII. 1526. 15. Septembris. Udine.

Ad 18. Septembris 1526 notat Sanudo literas „di Vdene di S. Agustim da Mulla, locoteuente, di 15: come era zonto de li vno soldato, vien di Hongaria, qual e stato nel ditto confitto“ (scil. in campo Muhač). Sequitur relatio hujus militis, alia manu scripta: „Jacº Zaratino, persona discreta et di bon intellecto, gionse questa sera in Vdine dale parti de Ungaria, il qual . . . fosse al stipendio del Ban dela Croatia, si ha troua presente al confitto seguito li superior giorni tra lo exº dela M^{ta} de Ungaria et quello del S^r Turco . . .“ In exercitu regis Hungariae dicit fuisse 60.000, in Turcarum vero 150.000 militum. Hungaros potuisse recedere, attamen id facere noluisse „per honor loro.“ Regem putat versus Budam abiisse. „El conte Cristoforo de Frangepanis non si e atroua presente a quel confitto, qualumque el fusse molto desiderato, et il tardar suo sara stato cum grandissima decontenteza et indignation . . . , come esso Jacº dice, de dita M^{ta}, qual come acompagnato cum il conte Zuan di Corbauia cum circa caualli 500 hozi sono zorni X dito Jacº incontro di qua da Xagabria, ch andauano uerso Buda, tamen si crede non potra passar, perche Turchi se li oponerano, et maxime al passar di aqua . . .“

Sanudo T. 42. Ad 18. Septembris 1526.

CCCVIII. 1526. 20. Septembris. Pettoyio.

Ad 28. Septembris 1526 habent Sanudi Diaria alia manu scriptum „Capitolo di letere, aute da Petouia, con noue di Hongaria.“ Hae literae datae sunt „Pettouia a di 20. Sept. 1526“ iisque de interitu Ludovici regis haec narrantur: „Che l re de Hungaria sia morto in questo modo: che scampando, quando fu la rotta, uene a corer in certj paludj, et lj il caualo lj cascho sottosopra, et lui per l armadura non si posse aiutar, talmente che si anego.“

Sanudo. T. 42. Ad 28. Septembris 1526.

CCCIX. 1526. 23. Septembris. Vegliae.

Sanudo notat ad 27. Septembris 1526 has de rebus belli agentes literas: „Da Veia di S. Agustim da Mulla, proueditor, di 23.: — Et heri sera uene di qui vno barbier dil Conte Cristoforo Frangipani, vien distante da questa insula cercha mia 8 di vno locho di essi Frangipani. Interrogato di nouo, li disse, che l cap^o di Noui haueua hauto letera dil conte Cristoforo sopra ditto, che li significaua, qualmente, andando el preditto conte Cristoforo per conzonzersi con il Ser^{mo} re di Hongaria in Slouigna, hauia incontrato il R^{do} Episcopo di Sagabria, qual si haueua trouato nela giornata, fatta fra essi Hongari et Turchi, dal qual haueua inteso, che la vitoria era stata dil S^r Turcho, et che l re erra sta ferito et haueua perso tutta la fanteria; vero e, che le gente d arme erra sta preseruata, et per quanto concludeua dicto episcopo, actum erat dil regno. Il che inteso esso S^r, spazo uno nontio suo al ditto cap^o con sue letere, per saper la verita. Poi a hore 2 di notte li zonse vno messo con letere di Franc^o Grabia da Segna di 22, qual manda incluse; et ozi a hore 19 e tornato il suo messo da Noui con lettere di quel cap^o, qual etiam manda.“ Deinde sequuntur literae Francisci Grabia, quae in libro Arkiv VIII. 243 secundo loco ponuntur et in quibus praeter ea, quae in eodem libro dicuntur, inter reliqua haec memorantur: „— persone da conto sono morti li infrascriti — conte Mathia de Slugna.“ Additur adhuc „Letera dil cap^o di Novi al proueditor di Veia,“ in qua etiam „conte Mathio de Slognio Franepan“ inter eos memoratur, qui in pugna occubuerunt.

Sanudo T. 42. Ad 27. Septembris 1526.

CCCX. 1526. 25. Septembris. Venetiis.

Ad hanc diem Sanudo haec de regis Ludovici morte notat: „Fo leto una relazion di Fazio di Sauoia, partito se da Graz, terra in Austria apresso Viena, a di 17 dil instante . . . afferma la morte dila M^{ta} dil re in questo modo: che l ando cum el cauallo in una palude, et che l cavalo se impaltano in quel paludo, e che l cri-

daua: ajutateme! et che l fu levado fora di quel cauallo et posto sopra vno altro caualo, el qual fece poco progresso, che l se impaltano ancor lui, et chiamo iterum, che l fusse ajutato, et cussi fo aiuta, et li cauorono l elmo di testa, et trouarono, che l era andato in angosa, et subito morite nele mano di coloro, li qualli non sapeuano iudicare, per qual causa fusse morto: o per la ferida, che l hauesse habuto, o da paura, o da desperatione“ . . Tomori non occubuit, sed est Budae. Zapolja residuas copias collegit et Budam intravit, „doue el se fece re di Hongaria de consensu hongarico.“ Haec omnia dicit „hauer inteso — dal capitano di Graz.“

Sanudo T. 42. Ad 25. Septembris 1526.

CCCXI. 1526. 25. Septembris. Udine.

Ad 28. Septembris 1526 notat Sanudo literas „dil ditto (scil. locumtenente in urbe Udine) di 25. hor. 4. Manda auisi et vna deposition di vno Lucha Coruato, la qual sara scritta qui auanti“; dicit porro, se a quodam homine audivisse, „che l vayvoda di Transilvania a 70^m persone, e uolla la corona per lu.“ Illa relatio Lucae Croatiae scripta est alia manu. „Item Luca Crouato, cauallezier in la compagnia del M^{co} R. della Volpe, et Thomaso Hungaro, cauallezier nella compagnia del strenuo Piero Parisoto,“ qui a locumtenente ante tres hebdomadas exploratores missi erant, modo referunt: se versus Quinque ecclesias in Hungaria ivisse et cum multis hominibus, qui pugnae in campo Muhač interfuissent, locutos esse; inter illos, qui occubuerint, nominant „Mathio Sloncha Frangepani de Croatia“; vajvodam Transylvaniae dicunt habere exercitum 30—40.000 militum; „che l conte Cristophoro Frangipanj, il conte Ioanne de Corbauia cum il bam de Crouatia cum 500 caualli in tuto si attrouano a Lubrich, lontan da Cinquechiesie 3 zornate; — che l Episcopo de Zagabria, qual era nel campo hungaro cum 3000 persone, e scampato cum circa 200. — In Vdene alli 25. sept. 1526 ho. 4 di notte.“

Sanudo T. 42. Ad 28. Septembris 1526.

CCCXII. 1526. 26. Septembris. Cividale.

Ad 28. Septembris 1526 notat Sanudo literas „da Ciuidal di Friul di S. Lodouico Michiel, proueditor, di 26. Manda vna relation di vno Matio Sabiza, la copia di qual sara scritta qui auanti,“ scripta est autem alia manu et haec edicit: „Mathio Sabiza“, explorator missus versus Hungariam, „parte a di 14 dil instante da Cuprinz, loco sula Draua.“ Primum narrat de clade Hungarorum in campo Muhač, „la qual rotta dice, che publicamente si raggiona, esser causata per summa pazia de alchuni capitanei Vngari, li quali si persuadeuano hauer la uictoria francha in mano, attento che haueano ueduta certa timidita artificiosa neli Turchi, il che dicti Turchi fa-

ceano per tirar li Vngari ala giornata.“ Deinde Turcas Quinque ecclesias, deinde „Belgra, citta, nela qual si coronano li Ser^{mi} re di Vngaria“, occupasse; hac quoque urbe occupata contra Budam, quae a nemine defenderetur, profectos fuisse. „Che dela persona del re sonno diuerse opinione: chi dicea, esser audato in Alemagna, et chi, morto al conflictio, multi sonno, ch dicono, che il Vaiuoda Ardello habi morte, il qual dicono aspirar ala corona de Vngaria. Che il re de Polonia ueniua con gran quantita de gente in soccorso de Christiani. Il simile el Uaiuoda de Transiluania, et che et de Alemagna si diceua, che li ueniua soccorso. Che le terre de Alemagna, confinante con la Vngaria, erano in grandissima paura; che era commune opinione, che l Turcho douesse proceder, benche . . . molti pensassero, che per nunc el douesse contentarsi dela Vngaria; che l S^{or} Turcho hauea fatto bandir, che Christiani non douessero fuggir dale terre per lui prese, perche era per tractarli ben, non uolendo da loro altro, ch un duc. per casa l anno.“ Deinde ea sequuntur, quae in libro Arkiv VIII. 243 de Christophori comitis de Frangepanibus fugientibus hominibus dicuntur.

Sanudo. T. 42. Ad 28. Septembris 1526.

CCCXIII. 1526. 29. Septembris. Cazmae.

„Simon episcopus zagrabiensis — Stephano Ezthyeny de Wy Bwda, tavernico“ suo „predium Thremecz“ et „duas et mediam mardurinas seu sessiones“ in villa „Drasthya“ more aliorum praedialium contulit. „Presentes literas Nostras propter deperditionem pontificalis sigilli Nostri in proximo infelici conflictu contra Thurcos sigillo Nostro annulari majori impendenti consignatas eidem duximus concedendas. — In arce Nostra Chasmensi sabbato in festo b. Michaelis archangelii“ a. 1526, „Simon, episcopus zagrabiensis, manu propria. — Joannes Gorycza, custos et canonicus E. zagrabiensis . . . , secretarius reverendissimi domini episcopi“.

Orig. membr. in archivio zagrab. archiep. Don. 167, 5.

CCCXIV. 1526. 29. Septembris. Constantinopoli.

Sanudo notat has literas, quae de victoria in campo Muhač a Turcis relata agunt: „Da Constantinopoli di Ser Piero Zen, orator, di 29. Septembrio: come a di 26 scrisse dila nova venuta dila vittoria, auta per il gran Signor contra il re di Hongaria e roto il suo exercito, et dila festa fata de li per tal vittoria. E sequito certi rumori, per il che questo m^{co} gubernator, restato di qui, a mandato 2000 Janizari. Scrive la tornata dil S^r, e per le sublevation dil Anatalia el ha ordinato far 40 alozamenti. — Scrive esso orator, per dimostrar alegreza dila vittoria, fece coprir davanti la sua caxa di pano d oro e far vna fontana, che butaua vin, e fece corte sban-

dita quel zorno et ala madre dil m^{co} Imbraim mando alegrarse con lui et li mando a dir, che la pregase la verzene Maria, che l tornase a casa sano, la qual e christiana e sta li in Constantinopoli in una casa."

Sanudo. T. 43. Ad 1. Novembris 1526.

I N D E X

NOMINUM ET RERUM NOTATU DIGNIORUM.*

Adony, pagus 265, 269.
 Adoryan, Matthaeus de 132.
 Alap, Balthasar de 158, 163, 177, 247.
 v. Vicebani.
 Auranae prior: Bartholomaeus 120
 (XIV). 129, 145 (LX). Mathias de
 Barač 197, 209, 217.
 — prioratus 132 (XXVIII). 158,
 169, 171, 182, 197, 217.
 Aureus 234, 241.
 Balša, dux s. Sabae, Petrus 145 (LX).
 149 (LXVII).
 Baltazarić de Zabok, Joannes 146.
 Banales gentes 201, 205.
 Banatus sede vacante, iudices
 suo munere funguntur 217, 230.
 Banatus Sreberniki 153.
 Banča (? Banča), nobiles de, 110;
 possessio 110.
 Banfi de Alsó Lindva, Joannes 148,
 177, 179, 181, 186, 192, 196, 210, 221;
 222, 230 sqq. 251. Ejus conjux Mar-
 garetha Sekelj de Ormožd 177 (CXXV).
 186, 196, 221—3 et filius Stephanus
 196.
 — de Bolondos, Joannes 254.
 Banis futuris: mandata data 151
 (LXXI). 182, 185, 190.
 Banjaluka, castellum 236.
 Banus: Borić 111, 112.
 — Croatiae 219, 271, 276.
 — regnorum Dalmatiae, Croatiae et
 Slavoniae: Ladislaus de Egervara
 127 (XXIX). Joannes Corvinus 128
 (XXXI. nota). 131—135, 139, 142
 (LV. LVI). Andreas Bot de Bajna
 144 (LVIII). 149, 163. Marcus Hor-
 vat de Kamičac 144 (LVIII). 149.
 Joannes Ernest de Čakovac (Chák-
 tornya) 146 (LXII). 149, 150. Geor-
 gius de Kaniža 146 (LXII). 147
 (LXIII). 149, 150. Emericus de Pe-

ren 150 (LXX) — 163. Petrus Beri-
 slavus 165—181, 186, 189, 192, 196,
 223. Joannes Torquatus, Corbaviae
 comes, 200 — 215, 218. Joannes de
 Tah 215, 217, 218, 237, 245, 246.
 Franciscus de Batthyan 237—241,
 244—246, 251, 257—276.
 Banus Slavoniae: Nicolaus de Ilok 119
 (XII) — 216.
 — Jajcensis: Franciscus Berislavus de
 Grabarje 125 (XXII). 126, 135 (XLV).
 138, 140, 141 (LII. LIII). Balthasar
 de Batthyan 138 (XLVIII). 139
 (XLIX. L). 143 (LVII). Ladislaus de
 Kaniža 143 (LVII). Joannes Bebek
 143 (LVII). Bartholomaeus, prior
 Auranae, 145 (LX). Georgius Zthre-
 semley 149 (LXVII). 152 (LXXIV).
 Petrus Keglević de Bužin 201, 205,
 250.
 — Mačvensis: Nicolaus de Gara
 110. Petrus Čeh de Leva 115. Joan-
 nes de Korog 116. Nicolaus de Ilok
 119 (XII).
 Barač, de: Mathias. v. Auranae prior.
 Batthyan, nobiles de: Benedictus
 144, 145, 149, 158. Balthasar 136,
 144—153. v. Banus Jajcensis, Vice-
 banus. Franciscus 169 (CVI. CVII).
 173, 183, 185, 189, 196, 205, 206,
 226. v. Banus. Balthasar, junior, 173,
 183, 210, 225.
 Bebek, nobilis, Joannes 143.
 Bebrina, villa, 113.
 Bedenica, nobiles de 149.
 Békesi de Velika, Georgius 118.
 Bela rex 111, 113, 243.
 Berislavić de Vrhrieka: Step-
 hanus 126 (XXIV. XXV. XXVI) —
 134, 144. „Iz Werhowych“ 131
 (XXXVII). — de Mlaka, Georgius,
 208.

* Nomina, de quibus, quid indicent, compertum non habeo, ita exhibui,
 prout ea in literarum monumentis scripta reperi.

- Berkasovo (Berekzo), castrum 124 (XXII).
- Berkuš, generatio de 150 (LXIX).
- Bevenjud (Bewenywd) de Ostrožin, nobiles: Joannes 118, 119, 127 (XXVII). 132. Thomas 127. Nicolaus 127, 132.
- Biela stiena, castrum, oppidum 120 (XV). 122 (XVIII). 142 (LV). 147, 148, 174, 180, 181, 185, 186, 192, 210, 222, 229, 251. Pagi aliaeque possessiones ad idem castrum pertinentes 122 (XVIII). 142 (LV). 147 (LXIV).
- Big, rivus, 111, 113, 115.
- Bihać, castrum, 132, 152, 259. Claustrum ord. s. Francisci ibidem 163.
- Biograd (Belgrad. Nándor Alba) 193, 194, 197, 214, 263 sqq.
- Blagaj, comites de: Gregorius 145 (LX). Gaspar (?) 163. Antonius 177. Stephanus 212, 215.
- Blinje (Blynje. Wywar. Blynje-Wywar), castellum, oppidum 122 (XVIII). 142 (LV). 147 (LXIV). 180, 181, 186, 192, 210, 221, 222, 229 (CXX). 240, 251.
- Blizna (? Belezna), possessio 111, 112, 113, 114.
- Bočac, castrum 168.
- Boč kaj de Rasina (Razyna Kerezthwr) Petrus. v. Vicebani. Stephanus 230.
- Bohemi. Bohemia. 194, 196, 199, 206, 232, 257, 263, 271, 274, 275.
- Borić, banus 111, 112.
- Bornemisa de Crisio, nobilis, Nicolaus 145.
- Boroschyan, possessio 116, 118, 121, 135.
- Boryoch, vallis, 112.
- Bosnense capitulum 115, 118, 147 (nota).
- Bosnensis episcopus: Posa 115. Petrus 114. Benedictus 110, 113.
- Bot de Bajna, nobilis, Andreas v. Banus.
- Božjakovina (Bosyako), castellum 169, 182, 209, 218.
- Bradač de Bistrica, de Ladomirec, Emericus 171. v. Vicebanus. 217. Stephanus 217. Georgius 217.
- Brandenburg. marchio Georgius 158. 163, 164, 172, 176, 182, 203, 214, 274.
- Brazda (? Barazda), possessio, 111, 112, 113, 115.
- Breczkoucz, possessio 116.
- Breznica, rivus 112, 114.
- Brezovac, castellum, 216. Oppida, pagi aliaeque possessiones ad idem castell. spectantes 216.
- Brinje, oppidum, 119 (XI).
- Brod, possessio 118, 124.
- Brodarić de Jarosyn: Franciscus 169. — Brodarić Stephanus 232.
- Budački de Vojkovac, Bartholomaeus 149.
- Budor de Budrovec: Andreas 172, 174.
- Bukovlje (? Bukoya. Bokolya), possessio, 116, 121, 123, 135.
- Burgo, Andreas de, orator caes., 195.
- Bužin, castrum 117 (VIII). 200.
- Capitaneus regni Slavoniae: Paulus Kerećen de Kanyaffewlde. 197 (CLX). Ludovicus de Pekar 247.
- Capitulum s. Petri de Požega 116, 214, 229. v. Bosnense, Casmense, Zagabiense capitulum.
- Carinthia 176.
- Carolus V., imperator 202.
- Cesar-grad (Chazarvar) 158.
- Cetin, castellum (?) 170.
- Chežmycze, Joannes de 230, 253.
- Ciglenik, pagus 124.
- Clemenor VII., pontifex, 251. 263.
- Colonorum migratio 165, 215.
- Comes. v. Banfi Blagaj. Corbavia. Dobor. Frangepanes. Turoc. Vicebani. Zagorje. Zrin. — Zagrab. camp. Topusko.
- Comitatus: de Valko 111, 115, 119, 120, 129, 130, 135; — de Dubica 116; — de Požega 115 — 119, 124 (XX). 135 (XLIV). 246; — de Vrbas (Orbaz) 116, 148 (LXVI. Oborgaz); — zagabiensis 118, 122 (XVII). 123 (XVIII). 156, 197, 200, 201; — crisiensis 122 (XVIII). 123 (XVIII). 132, 147 (LXIV). 164. 197, 213, 216, 218, 230, 253; — varasadinensis 143, 145 (LXI); — viroviticensis 148 (LXV). 230, 231.
- Comitatus de Požega nobiles in dieta Hungar. 130 (XXXV).
- Congregatio generalis 165, 166, 203, 208, 215, 216.
- Consuetudo Slavoniae regni 136—8. 171. 172 (CXIII). 182.
- Contarini Carolus, orator venet., 232, 240, 250, 255, 256, 271—274.
- Corbaviae comes, Joannes 153, 253, 274, 275, 276. v. Banus.
- Croatae 195, 253, 256, 264, 278.
- Croatia. Croatiae regnum. 153 (LXXV. LXXVI) — 159, 162, 163, 169, 194, 201, 207, 212, 216, 219, 221, 237.

- Croatiae regni oratores 160.
 Čazmense capitulum 148 sqq.
 Čeh de Leva: Petrus 110, 115, 116.
 Ejus conjux Catharina 110, 115, 116.
 — filius Ladislaus 115 — 117. 124.
 Ladislaus filius Petrus 116. Joannes 121 (XVI). 124.
 — nobiles de Čeh alias de Lužje 128 (XXX).
 Čubranić, generatio. V. Vrhrieka.
 Dalmatia 194, 212, 220.
 Dandolo, Joannes Antonius 243, 248, 249.
 Decimae eccles. 120 (XV).
 Dedina rieka, nobiles de 124.
 Denarii: albi, hungaricales 199; Vinnenses nigri 199.
 Dersfi de Zerdahel, Nicolaus 176, 214, v. Vicebani.
 Deshazi de Susjed-grad, Stephanus 150 (LXIX). 212, 215, 260, 262.
 Dica. Dictatores 138, 144 (LIX). 145, 147, 149, 150 (LXX). 156, 158, 160, 161, 163, 169, 173, 219 (CCXIII). 232.
 Dieta, Crisii celebrata 155, 246. — regni Hungariae 197, 219, 240.
 Dobor, possessio 118. Comes perpetuus de —: Franciscus Berislav de Grabarje 168.
 Dobra kuća, possessio. Clastrum Eremitarum ibidem 230 (CCXXII).
 Dolački (grad? Dolaczky) 148 (LXVI).
 Dos 187. 228.
 Dragacić de Otok, Martinus 151.
 Dubočac, possessio, vadum. 118, 168.
 Dubovik, possessio 118.
 Dudić de Vrbovec: Andreas 146 (LXI).
 Dulebska, rivus 176.
 Dvorišće 180, 181, 186, 229. Clastrum Fratrum minor ibidem 185.
 Ecclesiarum aurea et argentea vasa ac pecuniarum pars in usus belli accepta 261.
 Egervar, nobiles de: Ladislaus 127, 130. Ejus filius Stephanus 127. Michael 174. Hujus filius Brictius 174. v. Tinin. episc., et Joannes 174 (nota).
 Elenogreda, locus 111, 113.
 Episcopi: v. Bosnen. Scardon. Tininien. Tragur.
 Erd, pagus 261, 263.
 Erdödi-Bakač, nobiles: Thomas, cardinalis et archiepiscopus. 145 (LX). 148 (LXVI). 151 (LXXII). 164, 169, 174, 176, 177, 182, 201, 259. v. Zagrab. episcopat. et Topusko. Ejus fratres: Petrus, Paulus, Joannes et Valentinus 148, 151. Simeon v. Zagrab. episcopi.
 Ernst de Čakovac (Cháktornya) Joannes. v. Banus.
 Exemptiones: 177 (CXXIV). 212.
 Fejérkő v. Biela Stiena.
 Ferdinandus, archidux Austriae, 202, 209, 211, 212, 221, 232, 243—245, 249, 253—256, 266, 274.
 Fintić de Poljana, Petrus 174.
 Floreni: hungaricales 116, 117, 199 (CLXVI); venetenses 116, 117.
 Fodinae 198 (CLXIV).
 Frajlehović Joannes 122 (XVII). 125, 126. Georgius, Joannis filius, 125, 126.
 Franciscus I, Galliae rex 204, 232.
 Frangepanibus, comites de: Martinus 116—119. Ejus conjux Helena 115; fratruelis Hans 119. Sigismundus 147 (LXIV). Ejus filia Barbara, conjux primum Vuk despota, dein Francisci Berislavi de Grabarje. Bernardinus 151, 158, 160, 203, 204, 248. Bernardini filius Mathias 152, 169, 170. Hujus conjux Sophia Tuz 163, 177. Bernardini filius Christophorus 152, 209, 219, 238, 243, 245—250. 253—256, 264, 266, 271, 274—279. Bernardini filius Ferdinandus 152, 185. Helena 182. Mathias de Slunj 277, 278.
 Frater generationalis 122 (XVII).
 Fratres adoptivi et condivisionales 127 (XXVIII).
 Fumi. Fumales pecuniae 211, 219.
 Gara, nobiles de 110. Nicolaus et Joannes 111. Job 120. Cives de — 117.
 Geczew, nobilis 146.
 Gereb de Wyngarth, Petrus 187.
 Gjulaj, nobilis, Joannes 145, 146.
 Gjuragj sv. (? Zenth Gyurgh) villa 112.
 Gora, castellum, 169, 171.
 Gorica, de, Nicolaus (magister) 145 (LX).
 — de Vidovec, Joannes 173, 279 (?).
 Gorjani, nobiles de v. Gara.
 Gospodčina 214.
 Gotai, nobilis, Nicolaus 146.
 Grabarje, nobiles de 111. Nepotes bani Borić 111—113. Ladislaus hujus nepos 111. Nicolaus Stephani filius 110. Petrus 119 (XIII). Ejus filius Joannes 119, Emericus 119 et filia Barbara 119. Joannes Borić 119. Ejus filius Osvaldus 119. Benedictus 118. Ejus filii: Bartholomaeus 120

- (XIV). 129 (XXXIII). 145 (v. Aurnae prior); Nicolaus Deževus 118—120, 123; Joannes Berislavus 118—121, 123, 124. et Martinus 118—120, 123. Joannis Berislavi filius Franciscus 118, 123—125, 129, 130, 132, 133, 135, 136—138. 140—143, 146, 147, 149, 158, 161, 168, 174. 177, 185, 187, 201, 205, 222, 223, 229. Ejus conjux Catharina 124; deinde Barbara (v. Rasciae despotae Vuk conjux Barb.) 125, 126, 133, 136—8, 142, 147 (LXIV). 148. ac demum Margaretha Sekelj de Ormožd 174. (v. Banfi Joan.) Martini filius Joannes 118, 123, 129, 135, et Nicolaus 123, 135. Francisci filius Stephanus 123; Joannes 142 (LV). 143 (LVI). 147 (LXIV). 179. Hujus conjux Helena 179, 181. et filius Stephanus 181. Petrus Berislavus 165. v. Banus.
- Gradisa** (Gradec, Gradisky, Gradyza. Gradycza), castellum, oppidum 117 (VIII). 121, 125, 142 (LV). 147.
- Gradišće**, vadum, 241.
- Grdak** de Fylethyncz, Joannes 230, 253.
- Grđjevac** (Gordova), locus, 211.
- Greiben** (Gereben), castrum 164.
- Gregorianec** Georgius 174, 178. v. Vice-protonot.
- Grobnik** 216.
- Grubethach**, alveus 111. 113.
- Guidoto** Vincentius, secretarius 232, 233.
- Hadar**, vojvoda, Mahometanus Christi fidem amplexus, 141 (LIII).
- Hadrianus** VI., papa 204, 212.
- Hedervára**, Franciscus de 214.
- Henczelffy** de Pethrowcz, Stephanus v. Protonotarius.
- Henning** de Susjed-grad (Szomszédvár): Ursula 254. Andreas 177, 178. Ejus conjux Sophia Tuz 177, 178, et soror Catharina 178, 254. Joannes 211. Ejus filia Margaretha, conjux Joannis Banfi de Bolondos 215. Hujus filia Anna, conjux Stephani de Deshaza 212, 215. — Thewrewk de Ennyng, Emericus 201, 205.
- Herceg**, Joannes 246.
- de Szekcső (Sekuč), Paulus 117. Philippus 117. Pauli filii: Bernardinus 123 et Ladislaus 123.
- Hobetić** de Dubovac, Balthasar 173. 174. v. Vice-protonotar.
- Horvat**, nobiles: Petrus. Ejus filii: Paulus, Joannes et Ladislaus 110. — de Kamićac, nobilis, Marcus v. Banus.
- Hruševó**, possessio 116, 118, 121, 135.
- Hruštica**, pagus, 116 (V. VI). 118, 123, 135.
- Hungari**. **Hungaria** 190 sqq. 194, 195 sqq. 199, 233 sqq. 243 sqq. 269 sqq. v. Partes.
- Hvalkovac** (? Hwalkowcz), pagus 117, 123, 135.
- Hythuanowch**, villa 112.
- Ilok** (Wylak) 257, 269, sqq.
- de: Nicolaus 119 (XII). Laurentius 158, 167, 208, 213, 217.
- Imbrić** de Jamnica, Petrus 150, 208. Joannes 208. Ladislaus 208.
- Istvánfi**, Joannes 217.
- Jajce**, castrum, 166—169, 171, 184, 202, 236, 238, 239, 244. v. Banus Jajcen.
- Jakob sv.**, castellum, 164.
- Jalšavica**, possessio 114.
- Jalšavik**, possessio 111.
- Jastrebarska**, oppidum 115, 182.
- Joannes** Corvinus 125, 205, 247. v. Banus. Ejus conjux Beatrix 132, 142 (LVI). 146, 201; filius Christophorus 143 (LVI) et filia Elisabetha 143 (LVI). 182.
- Judex curiae regiae**: Petrus Gereb de Wyngarth 137.
- Judicium generale** Zagrabiae 127 (XXVII).
- Kaczanocz**. **Koczanowcz**, **Kochanowcz**, possessio 116, 117, 123, 135.
- Kamenica**, castellum 164.
- Kaniža** (Kanisa. Kanyša), nobiles de: Ladislaus 143, 218, 230. Ejus conjux Anna 270. Georgius v. Banus. Dorothea 213.
- Kapolna**, nobiles de: Georgius 213, 218, 229. — Zerechen de Kapolna, Christophorus 217.
- Kastelanfi** de sz. lélek, nobiles: Georgius 141 (LIV). 149, 150, 153, 154, 160, 161, 163. Joannes 184 (CXXXVII). 210, 216, 238, 241, 245, 246, 253, 270.
- Kaznola**, fluv. 113, 115.
- Kecer** de Radvan, Radovan, nobiles: Franciscus 145 (LX). 146 (Kaczyr). 153—155, 167, 192. Ambrosius 262.
- Keglević** de Bužin, Petrus 200, 205, 221, 222, 229 sqq. 250. v. Banus Jajcen.
- Kerečen** (Kerechen. Kerecheny), nobiles: Georgius 145. — de Kanyafewlde: Paulus 197. 246. v. Vicebanus. Capitaneus.

- Kerhen, nobiles 142 (nota).
 Kishorvat de Hlapčić, nobilis, Joannes 129.
 Kladuša, castrum 117 (VIII).
 Klis (Clissa), castrum 195, 204, 216.
 Kloštar, possessio 118.
 Knin (Tininium) castrum 159. v. Tininien. episcopi.
 Kobaš, possessio 118.
 Komogovina, castellum, oppidum 116, 117, 121 (XVII), 124, 125, 147 (LXIV). 143, 180, 181, 186, 229.
 Komorica, castellum, possessio 118, 124, 179, 181, 186, 229.
 Kopriva, possessio 116, 123, 135.
 Koprivnica (Cuprinz), castrum, 278.
 Kostel, castrum 146 (LXI).
 Korog, Joannes de 116. Ejus filius Gaspar 116, 123.
 Kostajnica, castellum, castrum, oppidum 116—119, 124, 127. Pagi aliaeque possessiones ad idem castrum pertinentes 127 (XXIX).
 Krapina, castrum, 143, 146, 182.
 Krešćić, possessio 117.
 Krištalovac, castellum, 164, 196, 239.
 Križanić Joannes 180.
 Križevci (Crisium), urbs 161. 165.
 Krupa, castrum 117. 132 (XXXVII). 201.
 Kružić de Kroog, Petrus. v. Segn. capitān.
 Kujnik, pagus 124.
 Kupa, fluvius, 207 (CLXXXIV).
 Kupinik, despota de. V. Rasciae despota Joannes.
 Kwpsa de Orbova (Vrbova?), nobiles 124, 177.
 Lélek sz., castellum, 230 (CCXXI).
 Lepoglava. Claustrum Eremitarum ord. s. Pauli ibid. 145 (LX). 146.
 Levač, castellum, oppidum 139 (XLIX).
 Lipa, oppidum 117.
 Lipovac, castrum 115, 117. Nobiles de—: 115. Mučina (Munchyni) 115.
 Lobar, castrum 143 (LVI). 158, 174, 210, 222, 229. Pagi aliaeque possessiones ad idem castrum pertinentes 143 (nota).
 Lucrum camerae 140 (LI), 198, 232.
 Ludbreg, castellum, oppidum 164, 278 (Lubrich).
 Ludovicus II., rex 169 sqq. 184, 205, 206 sqq. 273 sqq.
 Lukavec, castellum, 126 (XXIV). 131. 133. v. Medved. Castellani in eodem castello: Stephanus Berislavić 126. 128. (XXXII) 134. Thomas de Peker Zerdael 128. Paulus Bužanić 134.
 Lužanci (? Lusancz), villa 112.
 Mačvensis banus V. Banus.
 Magister artium facultatis: Paulus Tomiczay 117.
 Majkovac, castellum, 132, 141 (LIII). 174, 180, 181, 186, 229.
 Mathias rex 117 (VIII) — 121 (XVII). 124—127. 194 (CL).
 Maximilianus I., imperator, 267.
 Medjuriečje (Megyewrechye, Wasmegeche) castrum, castellum, districtus, 208, 230. Pagi aliaeque possessiones ad idem castrum spectantes 218, 230.
 Medved-grad (Medwed. Medwe), castrum 126, 131, 134. Capitanei in eodem castro: Albertus Walterstorff 126. Petrus Pan 164. Sigismundus Frodnohar de Bednja sv. Petar 176. Joannes Kosački de Kolovrat 214, 217.
 Metlika 253, 256.
 Migalovac, possessio 116, 117, 123, 135.
 Mikanovci, possessio 116, 117, 123.
 Mirkovec, nobiles de: Andreas et Joannes 146.
 Mladenčić de Vranostaz, Nicolaus 127, 128.
 Mlaka, mala (Kis Mlaka), possessio 128 (XXXI. nota).
 Monasteria. v. Dobra kuća. Dvorišće. Lepoglava. Topusko. Varasdinum. Virovitica. Ztreza.
 Moneta, antiqua-nova 233 (CCXXIX).
 Mrnjavić de Dolac sive de Brezovica, Nicolaus 217 (nota).
 Mučina V. Lipovac.
 Muhač (Mohach) 273 sqq.
 Mutnica, castrum, 205.
 Nasadae 262 (CCLXXX).
 Nelipić (Nelepechy) Franciscus 167, 210.
 Nespeša, Paulus de 255.
 Neuna. Newna. Newnawara, castrum 110, 116, 124.
 Niger Thomas, episcopus Scardon., dein Tragur., orator pontificis, 204 (CLXXIX). 260.
 Novi dvori, castellum 164.
 Octavae (judicia) 161, 162.
 Odolya, possessio 116.
 Okić, castrum 117 (VIII). 182.
 Orehovac (? Orehouch), possessio 110.

- Orio Laurentius, orator venet., 192, 194, 195, 197—199, 202, 204, 211, 212.
- Orljavac (Oryawa. Oryawawar), castrum 115, 116.
- Orlovčić, Dujam 151 (nota). 163.
- Stephanus 151 (nota). 163. Gregorius de Čoka 195, 216. v. Segn. capitaneus.
- Osiek (Ezek), castellum 130 (XXXIII). 272.
- Oslek de Miletinec, Dionysius 253.
- Ostrožin, castrum, castellum, praedium 118, 132, 216.
- Ostrvica (Ostervicza, Osztrovicza), castrum 117 (VIII). 163.
- Otmic de Klokoč, Gregorius 217.
- Otočac, urbs 190.
- Óvár, castrum, oppidum 116, 118, 121 (XVI). 123, 135.
- Paka regalis, possessio 112, 114, 118.
- Paks, locus 268.
- Palatini regni Hungariae: Michael Orsag de Gut 117, 127. Petrus Gebre de Wyngarth 139. Emericus de Peren 150 sqq. Stephanus de Báthor 186 sqq.
- Palfy de Pawlysewcz. Joannes 231.
- Paraphernales res 187, 228.
- Paris de Adamovec, Joannes 217, 255.
- Partes subjectae 212, 215.
- Peč, castrum, 178.
- Pechváradiensis conventus 120.
- Peker (Peker. Pekri. Pewkry) de Petrovina: Joannes 210, 230. Franciscus 213. Ludovicus 152, 158, 163, 210, 230. 247. Nicolaus 246.
- fluvius 213.
- Zerdael, nobilis de, Thomas 128.
- Peranski (Perney) Christophorus 142 (nota). v. Šubić.
- Peren, Emericus de, v. Banus. 171.
- Perna, possessio 117.
- Pestis morbo affecti 265.
- Petelinic Hieronymus 190, 195. v. Segn. capitaneus.
- Petev, nobilis, Ladislaus 146.
- Petrovaradin (Varadinum Petri) 257, 263 sqq.
- Pezzer de Pezzeryo, Joannes 149. Nicolaus 255.
- Pogan Sigismundus 272, 273.
- Poloni. Polonia. 192, 196, 199, 212, 220, 245, 274, 275, 279.
- Porieđe (? Poreche, Porycha) possessio 116, 121.
- Postojna (Adelsberg) 247 sqq.
- Praščovec (Praschowcz), Stephanus de 166, 174, 176. v. Zagrab. episcopus.
- pat. Alii ejusdem familiae homines 249.
- Prebjezi (prybek) 163, 237.
- Presbyteri et monachi, militiam facere jussi 265.
- Pristaldus 150 (LXIX).
- Procuratoris revocatio 136 sqq.
- Protonotarius regni Slavoniae: Franciscus de Moravce 167, 172. Franciscus de Hassagh 145 (LXI). Stephanus Henczelffy de Pethrowcz 167, 176, 209. Nicolaus 238 (?).
- Pylzperger de Baal, Volfgangus 164.
- Quarta puellaris 174.
- Rača, locus 266.
- Rakovac (Rakonok. Rokonok), castellum, 134 (XLIII). v. Medvedgrad.
- Rasciae despotae: Vuk 120 (XV). 121 (XVII). 122 (XVIII) 124—127. Ejus conjux Barbara 123 (XVIII) — 125. Joannes 126 (XXIII nota). 127 (XXVII). Georgius 127 (XXVII). 130 (XXXIII). Joannes Berislavus de Grabarje 179, 181. v. Kupinik.
- Rasohatac (Razwachacz. Razowhathacz. Razohachez. Razohathecz), castellum, oppidum 123 (XVIII). 142 (LV). 181, 186, 229.
- Ratkaj, nobiles: Benedictus 145, 146, 158. Ladislaus 145.
- Raven, nobiles de, 249.
- Ripač, castrum 151 (LXX).
- Rotarum patibulum 171 (CXI).
- Rozgon, nobiles de: Stephanus 130, 254. Ejus soror Clara 130 et conjux Catharina 254.
- Rupača, possessio 116, 121.
- Rusyncz zenth Myklos, nobiles de 115.
- Ruistica v. Hruistica.
- Samobor, castrum 182.
- Sava, fluv. 111, 113.
- Seda, Antonio di Zuane della 256, 263, 269, 271.
- Segnia, castellum. Capitanei in eodem: Petrus Berislavus 167. v. Banus. Hieronymus Petelinic 195. Gregorius Orlovčić 195, 216, 233. Petrus Kružić 216. — Interdictum ibid. 270.
- Sekelj (Zekel) nobilis, Joannes 158, 163. — de Ormožd: Margaretha 196. v. Banfi.
- Selce (? Zelche), villa 113, 114.
- Sigismundus rex 110. Ejus adversarii in Slavoniae regno 110.

- Simonfi de sz. György, nobilis, Petrus 145.
 Sinj, castrum 161, 163.
 Skrad, castrum 117 (VIII). 118, 119, 127, 132.
 Skradin (Scardona), castrum 156.
 163. 195. Episcopus Scard. v. Niger.
 Slankamen, castellum, 263.
 Slavković de Magalowcz, Georgius 253.
 Slavoniae regnum 110. 121 (XV). 136. 144 (LIX) — 147. 153 (LXXV. LXXVI). 155 — 162, 165, 169, 194, 198, 213, 232, 237, 239, 257, 258, 261 sqq. 270 sqq. 277 sqq.
 Slobodnica, Slobostina (? Zabad falva) 112, 118, 135. Zlobochna: 167, 184.
 Srebernik, binatus 153.
 Srim (Sirmium) 257, 258. 263.
 Stari grad, castrum, 195.
 Statilius Joannes 173.
 Steničnjak, castrum 117, 119.
 Stubica, castellum 170. — dolnja 211.
 Subsidium 140 (LI). 144 (LIX). 146 (LXII). 150. 158. 159, 169, 170.
 Successio mutua 118 (X). 127 (XXVIII). 249.
 Sulk de Sulkovac, nobiles 124.
 Susjed-grad (Zomzedwar) 182, 211.
 Svibnik, locus 113.
 Svinjar (? Zwyna), possessio 118.
 Szabó de Varasd, nobilis, Ladislaus 146.
 Szálkán Ladislaus 150 (LXIX). 169 (CVI). 206, 244 (CCXLI). 245.
 Šabac, castrum, 194.
 Šćitarovec, Gaspar de 255.
 Subić de Perna, Christophorus 150 (LXIX). v. Peranski.
 Šuánjevci, possessio 118.
 Tah, Joannes de 183, 210, 259, 260. v. Banus.
 Tartari 243 (CCXLI).
 Tekić, possessio 116. 118, 121, 123, 135.
 Telonium 147 (LXIV). 183, 207.
 Tininienses episcopi: Brictius de Egervara 174 (CXV). Andreas, abbas de Topusko, 214. 247, 258, 262.
 Tomadowcz, Michael de 176.
 Tomica, possessio 111, 113, 116, 118, 121, 123, 135. — oppidum 130 (XXXV).
 Tomiczay Clemens, Ladislaus, Paulus et Barnabas 117.
 Tomori Paulus 211, 263, 269, 278.
 Tompa, nobilis, Michael 144, 145.
 Toplica, oppidum 146 (LXI).
 Topusko. Ecclesia b. Mariae Virg. 150. — Abbates ibid : Georgius 247. Andreas 212, 214, 247, 258. v. Tinin. episcop. — Comendatarius: Ladislaus Szálkán 150 (LXIX). — Tutor et specialis patronus ac possessor abbatae: Thomas Bakač, cardin. 177. — Comes sedis: Simeon Donat 150 (LXIX). Gaspar Boričević de Lapac 214. — Castellani: Simeon Donat et Thomas Vojković 150 (LXIX).
 Totuš (Thetheos), nobiles de 123 (XVIII).
 Totušečina (Thothwsewyna. Thythesewyna), districtus 120 (XV). 136, 142 (LV). 147 (LXIV). 148, 174, 186, 229. Castella, oppida, pagi aliaque possessiones ad Totušečinam pertinentes 142 (LV).
 Trakošćan, castrum 164.
 Transylvaniae vojvoda: Petrus Čeh de Leva 116. Nicolaus de Ilok 119 (XII). Joannes de Zapolja 158, 160, 198, 199. 263. 271, 274, 275. 278, 279.
 Treutul de Newna (Tiewtwl): Nicolaus 110, 114—116. — Threwthel Nicolaus, filius Nicolo de Florencia 116, 117, 123. — Nicolo Italicus 116.
 Tributum 121 (XVI). 121 (XVII).
 Tricesima 183 (CXXXIV).
 Trogir (Tragurium). Episcop. v. Niger.
 Tržac (Therzath), castrum 118.
 Turcae 11, 139, 145 (LX). 153, 155, 156, 159, 162, 168, 170, 189. sqq. 200, 201, 204, 216, 219. sqq. 232. sqq. 247 sqq.
 Turocz. nobilis de, Bernardus. v. Vicebanus. 158. 163.
 Tuz de Lak: Joannes 178. Ejus filia Sophia, conjux Andreae Henning 177, dein Mathiae de Frangepanibus 163, 177.
 Ujlak v. Ilok.
 Ujvár v. Blinje.
 Valpovo, arx, castrum 151, 154, 213, 262, 265.
 Varasdinum, urbs 163. Clastrum ord. Fratrum min. ibid. 148.
 Vathay Stephanus 246.
 Veglia. Proveditor: Augustinus Valier 248 sqq.
 Velika, castellum, 118, 179, 181, 186, 229. — castrum 218, 230.
 Venetiae. Respublica veneta. 194, 199, 204, 220, 250, 251, 269, 271, 279.

Verböcz, Stephanus de 252.

Vicebani regni Slavoniae: Balthasar de Alap 131, 138, 141, 151. Marcinko 131. Bernardus de Thurocz (Thuroczy de Ludbreg) 136, 141. Joannes de Gyula 136. Petrus Bočkaj de Rasina 138. Balthasar de Batthyan 153 (LXXVI) — 163. 167—171. Balthasar de Alap 167 (C). 171, 174. Nicolaus Dersfi de Zerdahel 176 (CXXI) 178. Emericus Bradač de Ladomirec 176 (CXXI). Paulus Kerečen de Kanyaffewilde 203, 208, 209, 213, 215, 219.

— regni Croatiae: Joannes comes Corbaviae 153, 155, 162, 163.

Vice-protonotarius regni Slavoniae: Petrus Vratia de Vratiašinec 173 (CXV). Georgius Gregorianec 178, 197. Balthasar Hobetič de Dubovac 216.

Vinica, castrum 164.

Vinkovci. pagus 123.

Virovitica (Werewcze), oppidum 148 (LXV). 192. Clastrum ord. Minor. ibid. 148.

— amnis (Werewcze wyze) 148 (LXV).

Vladislaus II. rex 129 sqq. 177.

Vlah (Valachus) 195.

Vojković de Vojkovac, Nicolaus 149.

Vranovci, possessio 116, 121, 123, 135.

Vratiašinec. locus 169, 174, 177.

Vratia Petrus de — 173.

Vrba, pagus 111, 116, 121, 123, 135.

Vrbas (Orbaz), districtus 139 (L). v. comitatus.

Vrnbosna (Werbewchanya) 153 (LXXV).

Vrhrieka, nobiles de genere Čubranič (? Subranycz, Chwbranycz) de 133 (XLI). v. Berislavič.

Waysprocher, dominus castri Kostel 146 (LXI).

Xagabria 204. v. 255, 276.

Zagorje, comes de, Georgius 164.

Zagrabia, urbs 131 (XXXVI). 158, 163, 176, 182, 183, 185, 212, 215, 218, 236, 254, 255, 266. Suburbium 163.

Zagrabienne capitulum 126 (XXIII. nota). 146 (LXI). 151, 171, 177, 183, 184, 198, 199, 254, 259, 260, 261. 262. Ejus arces 259.

Zagrabienenses episcopi: Paulus de Horvat 110. Osvaldus 120 (XV). Lucas 145 (LX). Simeon Erdödi-Bakač 176 (CXX. CXXI). 178, 202, 207, 209, 245 (CXLIH). 259. 261, 262, 265, 273, 277—279.

Zagrabienensis campi comites: Albertus Walterstorff 126 (XXIV). Mathias de inf. Lomnica 126 (XXIV). Thomas de Peker Zerdael 128. Paulus Mačičić de inf. Lomnica 128.

Zagrabienensis ecclesiae suffraganeus: Georgius 247. v. Topusk. abbas.

Zagrabienensis episcopatus administrator, gubernator: Franciscus Kecer 155, 167. v. Kecer. Balthasar Hobetič de Dubovac 173 (CXV). — Vicarius temporalis et administrator proventuum: Stephanus Prashowcz 249.

Zagrabienensis episcopatus specialis patronus et tutor: Thomas Erdödy-Bakač 164, 169, 171, 172, 176.

Zalathnok, possessio 116, 118, 121, 123. Nobilis de —, Georgius 169.

Zapolja, Joannes de v. Transyl. vojvoda.

Završje, nobilis de: Gregorius 146.

Zbilio, nobilis de: Blasius 145.

Zdenci 171. — dolnji 211 (CXCII).

Zempche, nobiles de 210, 230.

Zöld (Zeld. Zewld) de Alsó Palychna, Paulus 230, 239, 273.

Zrin, comes de: Petrus 125. Nicolaus 126 (XXIII nota). 224, 225.

Zthresemley, nobilis, Georgius 149. v. Banus.

Ztreza. Ztrezethyncz. Clastrum Eremitarum ibid. 214. 247.

Zvirišće (? Zwerzyche), amnis 114.

Zylaghsag, districtus, 213.

Žabnica (Sabnyca zenth Iwan), nobiles de 253.

Želin, castrum 163, 169, 178, 211.

Dvie službe rimskoga obreda za svetkovinu sv. Ćirila i Metuda izdao Ivan Berčić. Troškom jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti. U Zagrebu 1870. Ciena 1 for. a. v.

Historija dubrovačke drame. Napisao prof. Armin Pavić. Izdala jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti. U Zagrebu 1871. Ciena 1 for. 25 novč. a. v.

Pisani zakoni na slovenskom jugu. Bibliografski nacrt dr. V. Bogišića. Na sviet izdala jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti. U Zagrebu 1872. Ciena 1 for. 25 novč. a. v.

Izprave o uroti bana Petra Zrinskoga i kneza Fr. Frankopana. Skupio dr. Fr. Rački. U Zagrebu 1873. Ciena 3 for.

Rječnik iz književnih starina srpskih. Napisao Gj. Daničić. U 3 knjige. Ciena celomu 6 for. a. v.

Nikoljsko jevangjelje. Na svijet izdao Gj. Daničić. Ciena 1 for. 30 novč. a. v.

Život sv. Save i Simeuna. Od Domentijana. Na svijet izdao Gj. Daničić. Ciena 1 for. 30 novč. a. v.

Životi kraljeva i arhiepiskopa srpskih. Od Danila. Na svijet izdao Gj. Daničić. Ciena 1 for. 30 novč. a. v.

Vetera monumenta Slavorum meridionalium historiam illustrantia. Edidit A. Theiner. Tomus I. Romae 1863. Ciena 8 for. a. v.

Poslovice. Na svijet izdao Gj. Daničić. U Zagrebu 1871. Ciena 1 for.

U knjižarnici Fr. Župana (Albrechta i Fiedlera) u Zagrebu mogu se dobiti knjige, koje izdaje jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti i koje izlaze njezinom pomoću i koje su prešle u njezinu svojinu:

Rad jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti. Knjiga I.—XIX. U Zagrebu 1867—1872. Ciena svakoj knjizi 1 for. 25 novč. a. v.

Rad jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti. Knjiga XX. do XXV. U Zagrebu 1872. 1873. Ciena svakoj knjizi 1 for. 50 novč. a. v.

Povjestni spomenici južnih Slavenah. Izdaje Ivan Kukuljević Sakcinski. Knjiga I. U Zagrebu 1863. Ciena 3 for. a. v.

Historija književnosti naroda hrvatskoga i srbskoga. Napisao V. Jagić. Pomoću jugosl. akademije znanosti i umjetnosti. Knjiga I. Staro doba. U Zagrebu 1867. Ciena 1 for. 20 novč. a. v.

Rečnik lěčničkoga nazivlja. Sastavio dr. Ivan Dežman. Troškom jugosl. akademije znanosti i umjetnosti. U Zagrebu 1868. Ciena 1 for. 50 novč. a. v.

Monumenta spectantia historiam Slavorum meridionalium. Vol. I. II. III. Listine o odnošajih izmedju južnoga slavenstva i mletačke republike. Skupio S. Ljubić. Na sviet izdala jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti. Knjiga I. II. III. U Zagrebu 1868. 1870. 1872. Ciena svakoj knjizi 3 for. a. v.

Stari pisci hrvatski. I. Pjesme Marka Marulića. Skupio I. Kukuljević Sakcinski. Na sviet izdala jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti. U Zagrebu 1869. Ciena 2 for. a. v.

Stari pisci hrvatski. II. Pjesme Šiška Menčetića Vlahovića i Gjore Držića. Skupio V. Jagić. Na sviet izdala jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti. U Zagrebu 1870. Ciena 2 for. a. v.

Stari pisci hrvatski. III. Pjesme Mavra Vetranića Čavčića. Dio I. Skupili dr. V. Jagić i dr. I. A. Kaznačić. Na sviet izdala jugoslav. akademija znanosti i umjetnosti. U Zagrebu 1871. Ciena 2 for. a. v.

Stari pisci hrvatski. IV. Pjesme Mavra Vetranića Čavčića. Dio II. Skupili dr. V. Jagić, dr. I. A. Kaznačić i dr. Gj. Daničić. Na sviet izdala jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti. U Zagrebu 1872. Ciena 2 for. 50 novč. a. v.

Stari pisci hrvatski. V. Pjesme Nikole Dimitrovića i Nikole Nalješkovića. Skupili dr. V. Jagić i dr. Gj. Daničić. Na sviet izdala jugoslav. akademija znanosti i umjetnosti. U Zagrebu 1873. Ciena 2 for. a. v.

Flora croatica. Auctoribus Dr. Jos. Schlosser et Lud. Farkaš-Vukotinović. Sumptibus et auspiciis Academiae scientiarum et artium Slavorum meridionalium. Zagrabiae 1869. Constat 6 fl. a. v.

Starine. Izdaje jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti. Knjiga I. II. III. IV. V. U Zagrebu 1869. 1870. 1871. 1872. 1873. Ciena prvoj knjizi 1 for. 25 novč. a. v., a ostalim po 1 for. 50 novč. a. v.

 *Dalje vidi na prednjoj strani.*

Štamparija Dragutina Albrechta u Zagrebu

THE BORROWER WILL BE CHARGED
AN OVERDUE FEE IF THIS BOOK IS
NOT RETURNED TO THE LIBRARY
ON OR BEFORE THE LAST DATE
STAMPED BELOW. NON-RECEIPT OF
OVERDUE NOTICES DOES NOT
EXEMPT THE BORROWER FROM
OVERDUE FEES.

CANCELLED

BOOK DUE

JUL 9 5 1987

NOV 10 1987

2354570

Widener Library



3 2044 095 035 317

